

Ph.d.- afhandling

# Deltagende Aktionsforskning med Socialrådgivere

- Empowerment af Grønlands oversete  
velfærdsprofession

Steven Casper Arnfjord



Institut for Sygepleje og Sundhedsvidenskab  
Ilisimatusarfik  
2014

DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING MED SOCIALRÅDGIVERE -  
EMPOWERMENT AF GRØNLANDS OVERSETE VELFÆRDSPROFESSION

Steven Arnfjord

Ph.d.-afhandling  
Institut for Sygepleje og Sundhedsvidenskab 2014  
Ilisimatusarfik – University of Greenland  
Grønland

ISBN 978-87-997488-0-8

Bedømmelsesudvalg:

Professor Peter Berliner, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU),  
Forskningsprogrammet for Diversitet, Kultur og Forandring, Aarhus Universitet, Danmark.  
Professor Jan Kampmann, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde  
Universitet, Danmark.  
Professor Torunn Hamran, Institutt for Helse- og Omsorgsfag, UiT Norges Arktiske  
Universitet, Norge (formand for udvalget), Norge

Vejledere:

Professor Lise Hounsgaard (hovedvejleder), Syddansk Universitet og Ilisimatusarfik, Institut  
for Sygepleje og Sundhedsvidenskab.  
Professor John Andersen, Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring, Roskilde  
Universitet.  
Professor Henning Salling Olesen, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde  
Universitet.

Materialet er til fri afbenyttelse såfremt der refereres efter gældende regler

## Forord

”YES, hvor lyder det godt! Det skal vi! Hvor langt tid kan vi bruge dig? Altså... hvornår rejser du igen?” Vi er til møde i 2012 i Nuuk med en fornyelig tiltrådt bestyrelse i NIISIP (Den Landdækkende Foreningen Socialrådgivere). Konstateringen og det efterfølgende spørgsmålet falder efter at jeg har spurgt bestyrelsen om vi kunne samarbejde om et fælles forskningsprojekt. Udmeldingen kommer fra et af de nyvalgte bestyrelsesmedlemmer, som virker rigtig interesseret i samarbejdet. ”Qaa, Steveni nuumiuvoq” siger den nye bestyrelsesforkvinde og minder det spørgende medlem om, at jeg er bysbarn, så at sige.

Flere ting blev slået fast ved dette møde. Vi skulle samarbejde omkring noget men først skulle jeg ses an og det skulle konstateres, hvem jeg var og hvornår jeg rejste igen. Der er intet usædvanligt i disse spørgsmål. Nogle etniske danskere bliver set som midlertidige da frekvensen i ansættelser er 1-3 år og så tager de til Danmark igen, eller *hjem til Danmark* som de siger. Mit hjem er Grønland men det er ikke let for alle at se. Når det er relevant i den grad at inddrage mit personlige tilhørsforhold er det fordi at det gennemgående præger forskningsperspektivet i dette projekt.

Projektet handler om socialt arbejde og de socialfaglige professionsvilkår. Det handler om et hidtil overset tema i socialforskningen nemlig et fokus på de professionelle som hver dag arbejder på at bedre livsvilkårene for de borgere, som måtte have behov for dette.

Projektet er ikke en opdagelsesrejse i et arktisk eksotisk land med et oprindeligt folk og dets postkoloniale forudsætninger for at klare overgangen til en moderniseret vestlig-global verden. Projektet er set fra et sociologisk perspektiv i det land, hvor sociologen er vokset op.

## Qujanaq / Tak til:

Tak til Ivalo du holder mig på nede fjeldet - jeg glæder mig til fremtiden med dig og Uiloq.

Tak til Kommissorium for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland for at finansiere projektet også tak til selvstyrets fond for forskningsfremme for økonomisk støtte.

Tak til Kommuneqarfik Sermersooq uden dette indledende samarbejde havde projektet set ganske anderledes ud. Det har været meget modigt af det kommunale bureaukrati at lukke en kritisk sociolog ind i organisationen. Jeg takker for tilliden og håber meget at andre vil få lignende mulighed frem over. Særlig tak til Aja Chemnitz Larsen og Børne- og Familieafdelingens personale og ledelse for altid at være indstillet på at samarbejde. Tak til NIISIP som særligt har været repræsenteret af Karen D. Jensen, Sara Abelsen, Magdalene Hansen Larsen, Ellen Magnussen, Ove Lund og Grethe Siegstad.

Jeg har aldrig været helt vild med den der pop-professionsteoretiske adskillelse mellem privat, personlig og professionel. Den er alt for teoretisk. Når vejledning er bedst føles det som en privat invitation ind i verden af faglig nysgerrighed og interesse ud over det sædvanlige. Jeg er blevet inviteret indenfor i mine vejlederes hjem og tilbudt overnatning, aftensmad, har hilst på børn og børnebørn alt i mens vi har snakket projektdesign, ECTS-point, marxistiske drejninger på aktionsforskning og meget mere. Så tak til Lise, som har været en essentiel primusmotor gennem din tillid til, at projektet kunne blive afleveret trods diskussioner om forfatterskab og sent afleverede halvårs evalueringsrapporter så kom vi i mål. Tak til mine to faglige vejledere for forbilledlig vejledning John Andersen og Henning Salling Olesen. Tak til institutleder Suzanne Møller for et ihærdigt arbejde med at sikre et forsknings-

miljø på Ilisimatusarfiks Institut for sygepleje og sundhedsvidenskab. Tak til rektor Tine Pars. Tak til Christina Schnohr, Lisa Ezekiassen, Hanne Kristoffersen og personalet på Jagtvej - og min ph.d.-kollega Tine Aagaard. Tak til Elma Sikensen, Samuel Sandgren, Estrid Janussen og Niels Pedersen som næsten var den eneste mandlige kollega jeg har set noget til i 3 år. Tak til køkkenet, som afgjort leverer landets bedste arbejderkantine, at spise i kantine på PI er en sand fornøjelse, et lille helle som jeg glæder mig til hver dag.

Tak til: Min familie for opbakning, korrektur, provokationer, overnatninger og hjemlighed.

## Indholdsfortegnelse

<b>DANSK RESUME</b>	<b>9</b>
<b>ENGLISH ABSTRACT</b>	<b>11</b>
<b>I</b>	
<b>INDLEDNING</b>	<b>13</b>
<b>PROBLEMFORMULERING</b>	<b>17</b>
<b>LÆSEGUIDE</b>	<b>17</b>
ARTIKEL 1	17
ARTIKEL 2	18
ARTIKEL 3	18
ARTIKEL 4	18
TIDSLINJE OVER PROJEKTETS EMPIRISKE FORLØB	19
<b>STRUKTUREN I AFHANDLINGENS UDDYBENDE SAMMENFATNING</b>	<b>19</b>
DIAGNOSE OG KRITIK	20
SOCIALE ALTERNATIVER	20
TRANSFORMATIONER	21
FORHOLDET MELLEM TEORI OG DATA	21
<b>II</b>	
<b>ARTIKELPRODUKTIONEN</b>	<b>23</b>
<b>ARTIKEL 1: TRANSFORMING A DISEMPOWERED SOCIAL WORKER PROFESSION USING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH IN GREENLAND</b>	<b>25</b>
<b>ARTIKEL 2: TURNOVER AS A FRUSTRATING CONSEQUENCE – A STUDY OF THE WORKING CONDITIONS OF SOCIAL WORKERS IN GREENLAND</b>	<b>45</b>
<b>ARTIKEL 3: POSITIV MAGT – DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING SOM EMPOWERMENT AF SOCIALARBEJDERE I GRØNLAND</b>	<b>65</b>
<b>ARTIKEL 4: SELVSTÆNDIG RÅDERET I SOCIALRÅDGIVERNES PRAKSIS – ET PROFESSIONSSOCIOLOGISK PERSPEKTIV</b>	<b>77</b>
<b>III</b>	
<b>KONTEKSTUALISERING</b>	<b>99</b>
<b>PRAKTISK KONTEKST</b>	<b>99</b>
<b>ER DER SOCIALE PROBLEMER? - JA</b>	<b>100</b>
ABORT	101
TEENAGEMØDRE	102
SELMORD	102
VOLD	103
MISBRUG AF PSYKOAKTIVE STOFFER	104
DEN SENESTE RAPPORTERING AF ARBEJDSFORHOLDENE I DEN SOCIALE SEKTOR	105
<b>DELTAGENDE OG IKKE-DELTAGENDE GRØNLANDSK SOCIALFORSKNING</b>	<b>106</b>
<b>AKADEMISK OG POLITISK EFTERSPØRGSEL PÅ MERE DELTAGERORIENTERING</b>	<b>109</b>
NYERE GRØNLANDSK DELTAGERORIENTERET FORSKNING	111
<b>KONKRETISERING AF PROJEKTETS PROBLEMSTILLING</b>	<b>112</b>

## IV

<b>KRITISK SOCIOLOGI</b>	<b>115</b>
<b>ET TVÆRVIDENSKABELIGT AFSÆT I KRITIK</b>	<b>115</b>
TIDLIG KRITISK TEORI	116
POSITIVISMEKRITIKKEN OG NØDVENDIGHEDEN FOR EN SOCIOLOGISK FANTASI	117
KRITISK SOCIOLOGI SOM MODERNE MARXISME	117
KRITISK SOCIOLOGI SOM AFGRÆNSNING FRA KOLONISERENDE SOCIALFORSKNING	118
KRITISK SOCIOLOGI SOM PROJEKTETS OVERORDNEDE ANALYTISKE STRATEGI	120
DIAGNOSE OG KRITIK	121
UDVIKLING AF SOCIALE ALTERNATIVER	122
TRANSFORMERING	122

## V

<b>AKTIONSFORSKNING</b>	<b>125</b>
<b>KLASSISK AKTIONSFORSKNING</b>	<b>126</b>
DEN SOCIO-TEKNISKE TILGANG	127
DEN KRITISK UTOPISE TILGANG	129
DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING OG DEN AKTIVE BRUG AF POSITIVISME	131
<b>DELTAGELSE</b>	<b>132</b>
<b>DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING</b>	<b>135</b>
EPISTEMOLOGIEN I DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING	136
EMPOWERMENT OG DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING	138

## VI

<b>EMPOWERMENT</b>	<b>141</b>
EMPOWERMENTTEORIENS AGENTER	144
<b>KRITISKE BEMÆRKNINGER TIL EMPOWERMENTBEGREBET</b>	<b>144</b>

## VII

<b>ANALYSE DEL 1 – METODISK ANALYSE</b>	<b>147</b>
<b>ETNOGRAFISK METODOLOGI – INTERVIEWS MED DE KOMMUNALTANSATTE SOCIALRÅDGIVERE I ET MIKROSOCIOLOGISK PERSPEKTIV</b>	<b>149</b>
SUMMARISK RESULTAT	150
METODISK ANALYSE	150
REFLEKSIONER OVER DET ETNOGRAFISKE METODEVALG	151
<b>AKTIONSFORSKNINGSMETODEN MED DE KOMMUNALT ANSATTE SOCIALRÅDGIVERE</b>	<b>153</b>
FREMTIDSVÆRKSTEDET	153
FREMTIDSVÆRKSTEDET I KOMMUNEN	155
RESULTATER FRA AKTIONSFORSKNINGSFORLØBET I KOMMUNEN	157
DELANALYSE PÅ AKTIONSFORSKNINGEN I KOMMUNEN	160
REFLEKSION OVER FORDELE OG MANGLER I FREMTIDSVÆRKSTEDET I KOMMUNEN	161
<b>ANDEN DEL AF 1 DEL</b>	<b>162</b>
<b>AKTIONSFORSKNINGENS METODOLOGI - I ET MESOSOCIOLOGISK PERSPEKTIV</b>	<b>162</b>
EN DELTAGERORIENTERET AKTIONSFORSKNINGSMETODE MED NIISIP	163
RESULTATER	164

METODEREFLEKSION	166
DEN TEKNISKE FACILITERING AF NIISIP'S KOMMUNIKATIVE KAPABILITET	167
<b>DELTAGERVALIDERING</b>	<b>169</b>
VALIDERING I DET ETNOGRAFISKE FORLØB	169
<b>DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING: ETIK</b>	<b>169</b>
KONTRAKTUEL ETIK	170
FÆNOMENOLOGISK MØDEETIK	170
DISKUSSION AF KONTRAKTUEL ETIK OG FÆNOMENOLOGISK MØDEETIK	171
KRITISK ETIK I PROJEKTET	171
SPROGET I FORSKNINGEN	172
<b>VIII</b>	<b>173</b>
<b>ANALYSE DEL 2</b>	<b>173</b>
<b>KRITIK OG DIAGNOSE</b>	<b>173</b>
<b>DISEMPOWERMENT – FREMMEDGØRELSE - MAGTESLØSHED</b>	<b>173</b>
DISEMPOWERMENT SOM IBOENDE FREMMEDGØRELSE I PROFESSIONENS FUNKTION	174
UDDANNELSE	178
VIDERUDDANNELSE	179
OVERENSKOMST OG LØN	180
FORSKNING	182
ANERKENDELSE	182
OPSUMMERING	183
<b>UDVIKLINGEN AF SOCIALE ALTERNATIVER</b>	<b>184</b>
ØNSKVÆRDIGHEDEN I FORSKNINGEN (DESIRABILITY)	184
BÆREDYGTIGHEDEN I FORSKNINGEN (VIABILITY)	184
DETTE BLEV DER OPNÅET (ACHIVABILITY)	185
OPSUMMERING PÅ UDVIKLINGEN AF SOCIALE ALTERNATIVER	185
<b>FORANDRINGEN I FORSKNINGEN</b>	<b>185</b>
<b>IX 187</b>	
<b>KONKLUSION</b>	<b>187</b>
<b>BESVARELSE AF PROBLEMFORMULERINGEN</b>	<b>187</b>
<b>BIDRAGET TIL AKTIONSFORSKNING</b>	<b>188</b>
DYNAMISK DELTAGELSE	188
HASTIGHEDEN I TRANSFORMATIVE PROCESSER	188
FACILITERING AF ORGANISK INTELLEKTUALITET	189
IMPLEMENTERING AF HORIZONTALT OG VERTIKALT EMPOWERMENT	189
<b>BIDRAGET TIL SOCIALRÅDGIVERPROFESSIONEN</b>	<b>190</b>
EMPOWERMENT SOM INTERN KAPACITETSOPBYGNING GAV FLERE MEDLEMMER	190
NYE MÆRKESAGER	191
NIISIP'S FORHOLD TIL ARBEJDSTAGERRETTIGHEDERNE	191
TILLID TIL FORSKNINGSSAMARBEJDET	192
EMPOWERMENT AF PROFESSIONENS SYNLIGHED	192
<b>BIDRAG TIL DET SOCIALPOLITISKE FELT</b>	<b>194</b>
KVALITET I DET SOCIALE ARBEJDE SKAL OGSÅ PRIORITERES ØKONOMISK	194
FORSKNINGSMETODER SOM INDDRAGER OG FACILITERER ORGANISK INTELLEKTUALITET	195
INVOLVERINGEN I DEN SOCIALPOLITISKE DEBAT	195
<b>LITTERATURLISTE</b>	<b>197</b>

<b>REGISTER</b>	<b>207</b>
<b>BILAGSLISTE</b>	<b>209</b>
<b>BILAG 1: INTERVIEWSPØRGSMÅL</b>	<b>210</b>
<b>BILAG 2: TEMASPØRGSMÅL TIL FOKUSGRUPPER</b>	<b>211</b>
<b>BILAG 3: EKSPERTINTERVIEWSPØRGSMÅL</b>	<b>213</b>
<b>BILAG 4: TABEL FRA GRØNLANDS STATISTIK OVER KVINDER MELLEM 15-44 ÅR I ÅR 2003 &amp; 2008</b>	<b>214</b>
<b>BILAG 5: TIDSPLAN FOR ENDAGS- FREMTIDSVÆRKSTED PÅ KOMMUNEN</b>	<b>215</b>
<b>BILAG 6: INTRODUKTIONS BREV OG FØRSTE WORKSHOPMØDE MED NIISIP</b>	<b>216</b>
<b>BILAG 7: BRUGERVEJLEDNING TIL NIISIP'S HJEMMESIDE</b>	<b>218</b>

## OPTEGNELSE OVER FIGURER, TABELLER & FOTOS

FIGUR 1: TIDSLINJE OVER PROJEKTETS EMPIRISKE FORLØB .....	19
FIGUR 2: GENGIVELSE AF LEWINS AKTIONSFORSKNINGSMODEL .....	126
FIGUR 3: ARNSTEINS 8 TRINS STIGE OVER DELTAGELSE .....	133
FIGUR 4: ELDEN OG TAYLORS SPEKTRUM OVER DELTAGELSE .....	133
FIGUR 5: PH.D.-PROJEKTETS DYNAMISKE INDPLACERING I ET ELDEN OG TAYLOR SPEKTRUM.....	134
FIGUR 6: EMPOWERMENTPROCESSENER .....	143
FIGUR 7: DESIGN OVER METODEANALYSEN .....	147
FIGUR 8: TEMAER FRA BRAINSTORM OVER MÆRKESAGER.....	165
FIGUR 9 - LEDERSKIFTE PÅ SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN .....	179
FIGUR 10 - KOMPARATIVE LØNFORHOLD .....	181
TABEL 1: ABORTER I GRØNLAND 2000 - 2010 .....	101
TABEL 2: ANTAL LEVENDEFØDTE 2000 - 2010 .....	101
TABEL 3: ABORT PR. 1.000 KVINDER MELLEM 15-44 ÅR KOMPARATIVT WHO OG GRØNLAND I 2003 OG 2008 .....	102
TABEL 4: BØRN FØDT AF TEENAGERE 2000 - 2010.....	102
TABEL 5: SELVMORD I GRØNLAND 2000 - 2010.....	102
TABEL 7: VOLDSANMELDELSER PR. 10.000 INDBYGGERE KOMPARATIVT I 2005 OG 2009 .....	103
TABEL 8: LOVOVERTRÆDELSER OG KONFISKERING AF HASH .....	104
TABEL 9: INDFØRSEL AF ALKOHOL 2003 - 2010 .....	104
TABEL 10: EMNER FRA FANTASIFASEN .....	158
FOTO 1: DE FØRSTE SOCIALHJÆLPERE I NUUK 1966 - GENGIVET EFTER HECKSCHER 1974.....	100
FOTO 2: OPSTILLING I KOMMUNEN MED STOLE UDEN BORDE OG FÆLLES FOKUS PÅ VÆGAVISEN .....	157
FOTO 3: JUNGK OG MÜLLERS OPRINDELIGE FORSLAG TIL FREMTIDSVÆRKSTEDETS INDRETNING.....	157
FOTO 4: PRIORITERET LISTE AF UTOPIER .....	158
FOTO 6: VÆGAVISER FRA NIISIP-WORKSHOPS.....	164
FOTO 7: ET BESTYRELSESMEDELMEDLEM HAR LIGE "OVERTAGET" FACILITATORROLLEN UNDER DEN ANDEN NIISIP-WORKSHOP .....	165
FOTO 8: RESULTATET AF ANDEN NIISIP-WORKSHOP FØR PRIORITERINGERNE.....	165
FOTO 9: FORBEREDELSE AF MÆRKESAGER .....	166
FOTO 10: ENDELIG LISTE OVER MÆRKESAGER I PRIORITERET RÆKKEFØLGE .....	166
FOTO 11: NIISIP BESKRIVER SAGSBEHANDLINGSPROBLEMATIKKER I LÆRERNES FAGBLAD ILINNIARTITSISOQ.....	193
FOTO 12: WWW.NIISIP.GL MED BILLEDE AF DEN NYE BESTYRELSE .....	193
FOTO 13: NOTESBOG MED INTERVIEWSPØRGSMÅL .....	210



## DANSK RESUME

Ph.d.-projektet er sagt med en kort sætning: Et deltagende aktionsforskningsprojekt om socialrådgiverprofessionens muligheder og forudsætninger for at lave socialt arbejde samt deres positionering i det socialpolitiske felt.

I projektet arbejdes der med socialrådgiverprofessionens faglige vilkår. Faglighed indbefatter dels socialrådgivernes muligheder for at arbejde fagligt og dels deres muligheder for at organisere sig som en profession, hvor professionsbegrebet her anvendes bredt. Vi har ingen tidligere professionsstudier, som giver et indblik i arbejdsgrundlaget for at de store velfærdsprofessioner (socialrådgivere, skolelærer, pædagoger og sygeplejesker). Dermed eksisterer der et manglende indblik i, hvilken faglig og organisatorisk kapacitet velfærdssamfundet har i forhold til den omfattende mængde af sociale udfordringer, som vi står overfor.

Projektet er undervejs blevet todelt i et etnografisk- og delvist deltagerorienteret studie og i et deltagende aktionsforskningsstudie om en begyndende landsdækkende faglig organisering af socialrådgivere.

Projektets første del var et etnografisk feltarbejde med 15 socialrådgivere i Kommuneqarfik Sermersooq's afdeling for børn- og familier. Det var landets største. Socialrådgiverne deltog, forud for en række møder, i kvalitative interviews, observationer, en temadag om anerkendelse, to fokusgrupper og et fremtidsværksted. Analyserne fra denne første del viste tegn på en engageret men disorganiseret og disempoweret profession. Selvom om planen hos mig oprindeligt var at skride direkte til empowerment-tiltag var det nødvendigt med en konkret analyse, en baseline, som kunne fremskrive tingenes tilstand. Der var tale om en gruppe socialrådgivere, som beskrev kaotiske tilstande i sagsbehandlingen af børnesager, en høj personaleomsætning, flere indikatorer på stress og en generel mangel på anerkendelse fra deres ledelse og fra de tværfaglige netværk. Det blev vurderet, at det ville være vanskeligt alene at fokusere på problemløsningsmetoder i afdelingen da flere af problematikkerne berørte temaer, som hørte til på et overordnet fagligt organisatorisk (meso) niveau. Det etnografiske feltarbejde blev konkluderet med en artikel, hvor jeg fremstillede de ovenstående problematikker og foreslog kommende aktiviteter omkring øget faglig organisering og fokus på empowerment af socialrådgiverprofessionen som et overordnet tiltag. Socialrådgiverne er den eneste af de fire velfærdsprofessioner, som for tiden ikke er fagligt organiseret med egen forhandlingsret.

Projektets anden del er en operationalisering af disse forslag. Der blev indledt et samarbejde med en gruppe socialrådgivere, som var gået sammen om at danne en landsdækkende socialrådgiverforening NIISIP (Nunatsinni Inunnik Isumaginninermi Siunnersortit Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat). Samarbejdet har været efter alle kunstens regler i deltagende aktionsforskning. Indledningsvist spurgte jeg "Er der noget I vil kunne bruge mig til?" Efterfølgende har vi holdt en række koordinationsmøder, hvor jeg har fungeret dels som facilitator, som naiv spørger og som ekspert. Foreningen havde ambitioner om at øge deres medlemstal og opnå selvstændig forhandlingsret samt at være en tydelig stemme i den socialpolitiske debat, som har været ført fra et politisk synspunkt, et NGO synspunkt og et civilsamfundssynspunkt men kun i et meget begrænset omfang fra et fagligt perspektiv. Gennem aktionsforskningsforløbet har foreningen fået formuleret fem mærkesager. De har fået en hjemmeside, været i medierne og har fået udvidet deres medlemstal fra 8 til 43. Vi har gennem bestyrelsesmedlemmerne fået indblik i, hvor mange socialrådgiverstillinger der er på landsbasis (Estimatet er lige under 100. Det besværliggøres ved, at mange stillinger er besat af folk som ikke er uddannet socialrådgivere).

I aktionsforskningsprojekter vil det være illoyalt overfor en kritisk aktionsforsknings-epistemologi at konkludere noget ud fra en deduktiv argumentationslogik. Projektets konklusioner kommer derfor til at dreje som om beskrivelser af de empowermentprocesser og

den aktion, som der er dokumentation for. Når aktionsforskningsprocessen i sin epistemologi er ufærdig skyldes det en konstant bevægelse mod ny erkendelse. Denne bevægelse vil i projektets analyse blive til refleksioner over, hvorledes projektets teoretiske udgangspunkt, som i overvejende grad er sociologisk marxisme, har bidraget analytisk til at realisere det metodiske arbejde med praksis for at forandre praksis.

Konkluderende har projektet bidraget på tre niveauer: Det videnskabelige som er aktionsforskning, det praktiske som er socialrådgiverprofessionen og det socialpolitiske niveau. Aktionsforskningen har målrettet fokuseret på forandrings- og frigørende processer. Det har ført til, at der i forskningsforløbet er arbejdet med empowerment på et vertikalt og et horisontalt niveau.

Socialrådgiverne har gennem forskningssamarbejdet fået styrket deres muligheder for at øge organiseringen af det socialfaglige arbejde. Det har skabt forandringsprocesser på et demokratisk grundlag. Endvidere har dette bidraget til en grad af tillid til forskningsprocessen som kan føre til øget forskning i fremtiden. Det socialpolitiske niveau kan i sidste ende blive styrket positivt ved at modtage indlæg fra en bedre organiseret aktør, som kan indgå i debatten om udviklingen af fremtidens velfærdssamfund.

## ENGLISH ABSTRACT

The PhD-project is in short: - a participatory action research project about which possibilities and capacities the profession of social workers have, in order to carry out social work and their position in the field of social politics.

The project focuses on the professional conditions of the social worker profession. Professionalism includes partly the social workers' possibilities to be professionals and their possibilities to organize themselves as a profession. The term profession is here used widely. We have no prior research about the professions, which could give insight into the work conditions of the big welfare professions (social workers, school teachers, pedagogues and nurses). There exists therefore a loss of insight into which professional and the organisational capacity the welfare society has in relation to the comprehensive amount of social challenges, which we face.

During the process the project was divided in two: an ethnographic and partly participatory study and a participatory action research study about a starting national union of social workers.

The first part of the project was an ethnographic fieldwork with 15 social workers in the children and family department of the municipality of Sermersooq. The department was the biggest in the country. The social workers took part prior to a few meeting in qualitative interviews, observations, a theme day about recognition, two focus groups and a future creating workshop. Even though my plan originally was to initiate empowerment processes it was necessary to conduct a concrete analysis, a baseline, which could be used to evaluate the current conditions. The group of social workers described conditions of chaos in the case work concerning children, a high level of turnover, indications of stress and a general lack of recognition from management and their interdisciplinary network. There were difficulties with focusing on problem solving in the department alone because a majority of the problems concerned themes that in reality belonged on a higher (meso) level. The ethnographic field work was concluded in an article, where I presented the problems mentioned above and suggested further activities such as a furthering of the professional organisation and a focus on empowerment of the social worker profession, which at the time was not organised with exclusive negotiation rights.

The second part was an operationalization of the mentioned suggestions. Collaboration was initiated with a group of social workers, that had united in around the process of forming a national association of social workers NIISIP (Nunatsinni Inunnik Isumaginninermi Siunnersortit Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat). During the collaboration we lived up to all the procedures in participatory research. From the start I asked the social workers: "Is there anything that I could do for you?" Afterwards we held a series of meetings to coordinate. During these I had different roles such as: the facilitator, naive participant and as an expert. NIISIP had ambitions towards increasing the amount of members and to gain exclusive negotiation rights and to be a voice in the social political debate, which until now had been led from a political, NGO and civil society perspective but only in a very limit way from a professional perspective. During the action research process the association produced five key causes, they now have a webpage, they have been visible in the media and increased their member base from 8 to 43. Through the board members of the association we got an estimate of how many social worker positions there are in the public system (the estimate is just under 100 but it is still difficult to be precise because a lot of positions are filled by people with an administrative education, which is far from the specific training and the educational level of social workers).

In action research projects it would not be true to the critical action research epistemology to conclude by way of deductive argumentation. The conclusions of the project will therefore centre on a description of the empowerment processes and the action of which there is documentation. When action research in its epistemology is unfinished it is due to the constant movement toward new understandings. This movement will, during the analysis, turn into reflections about, how the projects theoretical place of origin, which in large is sociological Marxism, have contributed analytical to the realization of the methodological work with praxis in order to change praxis.

In conclusion the project has made contributions on three levels: The scientific, which is action research, the practical, which is the profession of social workers and the social political level. The action research was targeted on change and emancipatory processes. This has let to empowerment on a vertical and on a horizontal level during the research process. The social workers have empowered their possibilities to increase the organization of the professional social work. Furthermore this has contributed to a level of trust in the research process, which could lead to further research in the future. The social political level may in the end be empowered positively through inputs from a better organized agent, that can take part in the debate about the design of the welfare society in the future.

# I

## Indledning

Arbejdet med det socialfaglige felt anser jeg som en naturlig forlængelse af min sociologibaggrund. Det er særligt interessant, fordi feltet byder på en masse udfordringer med at skabe et rummeligt samfund, hvor der også skal være plads til de borgere, som ikke lige passer ind i en normaliseret konformitet. Nuuk er, som så mange andre af verdens hovedstæder, en by med store kontraster mellem boligløs/bolighavende, ufaglært/faglært og fattig/rig. Disse kontraster bliver i visse tilfælde endnu tydeligere, når man sammenligner hovedstaden med andre af landets byer og bygder, hvor forskelle i velfærdsniveauet træder tydeligt frem. Det er alment kendt, at Grønland står overfor en række velfærdsmæssige udfordringer. I samarbejde med landets administration produceres der kontinuerligt videnskabelige rapporter, som fortæller om en høj grad af omsorgssvigt og ressourcetsvaghed. Fra et praksisperspektiv kan rapporterne dog kritiseres for, at de kun i begrænset omfang har inddraget erfaringer fra de praksisområder i velfærdssystemet, som har kontakt med borgerne. I rapporterne er det sociale arbejde kun sparsomt belyst, og der foreligger ikke forskning, som eksplicit har socialrådgiverprofessionen, dens faglighed eller metoder som genstandsfelt. Der mangler derfor et indblik i, hvordan velfærdspolitikken forvaltes i praksis, og hvilke arbejdsvilkår (miljømæssige og faglige) som socialrådgivere arbejder under.

Nedenfor har jeg beskrevet, hvorledes jeg ubesværet har kunnet bevæge mig rundt i det socialfaglige felt for at bidrage til at afdække feltet. Ubesværet tilskrives det netværk og de kontakter, som blev etableret efter at jeg, i skrivende stund, i fem år har deltaget i undervisning og projektvejledning af: socialpædagog-, sygeplejerske-, samfundsfags- og socialrådgiverstuderende. Dertil kommer, at jeg i et halvt år op til ph.d.-studiet var ansvarlig for socialrådgiveruddannelsens kursus- og efteruddannelsesvirksomhed.

Bogstaveligt talt er det her et felt, hvor man skal indenfor. Ind på kommunekontoret til velfærdsdirektøren, som er leder af hele velfærdsforvaltningen, ind til afdelingslederen for Børne- og Familieafdelingen og så omsider ind til socialrådgiverne. I projektet har jeg organisatorisk bevæget mig i to socialpolitiske sfærer. Et klassisk kommunalt bureaukrati med gatekeepere, hvor jeg har benyttet mig af den formelle indgang til en organisation, og en landsdækkende forening af socialrådgivere, som virkede i en civilsamfundsposition, som man kender det fra forskellig Ngo'er. Der er mange årsager til at det føltes nemt. Udover deltagelsen i det socialfaglige netværk har jeg oplevet en generel efterspørgsel på mere faglig opmærksomhed på området. Jeg har fra begyndelsen forsøgt, at tydeliggøre min faglige interesse i at sætte mere fokus på det sociale arbejde generelt og med et perspektiv, der tog udgangspunkt i, hvorledes oversete professionelle daglige eksperter beskriver deres arbejde.

Der har været politisk fokus på det sociale område i årtier, for at skabe bedre velfærd for børn, unge og deres familier. Det er et vigtigt politisk projekt, hvor flere praktikere beskriver, at et af højdepunkterne var en ratificering af FN's børnekonvention ind i den socialpolitiske lovgivning (Grønlands Hjemmestyre 2003). Men at *have* ret og at *få* ret er ikke det samme. Der produceres en mængde forskningsrapporter, udredninger og statistisk materiale, og der afholdes konferencer alt sammen med fokus på det sociale område omkring børn, unge og familier. I den forbindelse kan jeg kun erindre ét tilfælde, hvor den socialfaglige praksis

var det eksklusive fokus. Det var i samarbejdet mellem socialrådgiveruddannelsen og NIISIP (Nunatsinni Inunnik Isumaginninermi Siunnersortit Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat)<sup>1</sup> om arrangementet ”Socialrådgiverdage” i 2011. Opkvalificering af f.eks. socialrådgiveres faglighed er et politisk fokusområde som der er opmærksomhed omkring. Der er dog ofte tale om administrative top-down beslutninger, hvor praktikere deltager i et prædesignedt uddannelses-tilbud, som er importeret fra udenlandske uddannelses- og kursusinstitutioner. Vi ved ikke forskningsmæssigt ret meget om den socialfaglige praksis. Formidlingen af området i mediebilledet følger samme tendens, som andre lande. Nemlig, at socialfaglighed kun er i fokus, når noget har slået fejl i det offentlige systems indsats overfor befolkningen.<sup>2</sup>

I ph.d.-projektet er jeg gennemgående motiveret af at tage udgangspunkt i, hvorledes socialrådgivere selv beskriver deres faglige vilkår, og hvorledes de kunne inviteres til at deltage i forskning, som omhandlede dem. En central dagsorden i projektet handler om, at det vil være en fordel for socialrådgiverne, at de blev styrket som profession. Man kan argumentere kritisk for, at dette er en konservativ strategi, der skal kvalificere systemets stemme. En sådan kritik vil have en vis berettigelse. Et modargument vil dog være, at fokus ikke er på systemets stemme men på professionens, og at det skal være muligt at adskille disse. En socialrådgiverprofessionens opgave er også at kunne agere advokat og tilmed befinde sig i en position, hvor det er muligt at forholde sig kritisk til det system, den selv tilhører, ved at påpege, hvornår den politiske proces overser klienter og forringer velfærden. Socialrådgiverne er som profession ikke tidligere blevet hørt i den socialpolitiske debat. I stedet høres interessenter fra Selvstyret, arbejdsgiverorganisationer og civilsamfundet, som stiller krav og kommer med kritik af socialrådgiverprofessionens virksomhed. Dette skete uden en kvalificeret respons fra socialrådgiverne. Socialrådgiverne er væsentlige aktører i velfærdssamfundet, men har fremstået som tavse i den socialpolitiske debat. Tavsheden er problematisk fra to synspunkter. For det første får vi ikke at vide, hvad socialrådgiverprofessionen står for, hvilke mærkesager den har, og hvordan den forholder sig til temaerne i den socialpolitiske debat. For det andet er det problematisk, at professionen ikke fremstår samlet, og at den kun i begrænset omfang lever op til professionens forpligtigelse, som blandt andet er at advokere på det socialpolitiske område for de grupper i samfundet, som overhøres og overses. Advokering finder som regel altid sted, men forskellen er, at hvor en NGO kan prioritere i udvalgte mærkesager såsom: Børns Trivsel eller Udsatte Teenagere, så er socialrådgivere omfattet af en professionsetik, som er rettet mod borgere i hele det socialpolitiske spektrum. Da finske Margaretha Järvinen tiltrådte, som Danmarks første professor i socialt arbejde i 2002, understregede hun i sin tiltrædelsesforelæsning, afholdt på svensk, hvor vigtigt det var, at de danske socialrådgivere svarede igen på kritikken, og hvor vigtigt det var, at tage visse af kritikpunkterne omkring øget gennemsigtbarhed og bedre systematik i sagsbehandlingen til efterretning (Järvinen 2002). Järvinen udtalte i et efterfølgende interview, at med oprettelsen af professoratet, så var socialrådgiverne blevet styrket i muligheden for at levere en mere kvalificeret respons på eventuel kritik (Paulsen 2002). Denne position står socialrådgiverne her i landet ikke i, og der mangler gennemgående en forskningstilknytning, som kan bidrage til debatten om det sociale arbejdes kvalitet.

Projektets første empiriske blik er motiveret af den offentlige og politiske opmærksomhed på børn og familiers velværd. Derfor faldt valget på Kommuneqarfik Sermersooqs Børne- og Familieafdeling. Dels gennem det empiriske arbejde og den efterfølgende udforskning af dette specifikke socialfaglige felt gik det op for mig, at der var tale om det sociale arbejdes brændpunkt. Der var knald på der. Her møder socialrådgiverne skæbner, som vi andre

<sup>1</sup> Landsdækkende forening for uddannede socialrådgivere

<sup>2</sup> For et lille udsnit se evt.: (Kleeman 2013; Kruse 2013; Olsen 2013)

kun sporadisk stifter bekendtskab med, hvis de bliver til en mediebegivenhed. Nedenstående citat er et svar på, hvorfor man som socialrådgiver vælger at arbejde i brændpunktet:

*Socialrådgiver: Jeg har siddet her siden, jeg blev færdig. Jeg sidder stadigvæk her. Jeg brænder for det og elsker det.*

*Interviewer: ...men det er jo ingen hemmelighed, at det er et hårdt arbejdsområde det her?*

*Socialrådgiver: Det er meget hårdt arbejde, rigtig hårdt, jeg brænder for det.*

*Interviewer: Hvad er det der gør, at du brænder for det?*

*Socialrådgiver: Uden på da jeg var barn, havde jeg det fint. Jeg klarede mig godt i skolen. Ingen så, hvordan vi havde det derhjemme. Der havde jeg det skidt og dårligt. Der var mange problemer og ingen reagerede på, at vi havde det rigtig dårligt derhjemme. Jeg vil ikke have, at andre skal føle eller have det på samme måde. Jeg har brug for... jeg har lyst til at hjælpe dem.*

Det er en ildsjæl, der her fortæller, om sin personlige motivation for at arbejde som socialrådgiver. Ovenstående socialrådgiver har sagt sin stilling op i dag. Jeg ved fra efterfølgende samtaler, at der er flere årsager til dette. Et eksempel på en årsag udtrykkes i nedenstående citat af en anden socialrådgiver:

*Der ikke er så meget struktur her, som jeg godt kunne tænke mig. Det er brydnings-tider hele tiden. Man går fra en omstrukturering til en anden. Så er der noget, der er decentraliseret, og så går man tilbage, og sådan skifter det hele tiden, og det giver nogle udfordringer, og det har det også gjort her i afdelingen. Der har været nogle ting, som der ikke har været så meget styr på. Der er nogle ting, som jeg simpelthen ikke forstår, hvorfor man ikke har mere styr på. Det ville lette arbejdet ikke kun for mig, men også for mine kollegaer. Der er nogle rigtig lange sagsbehandlingsveje i forhold til at få nogle ting igennem. Jeg kunne godt tænke mig, at det gik lidt hurtigere og lidt mere gnidningsløst. Der var nogle overordnede ting, hvor jeg tænkte, at det kunne man godt forbedre. Det ville forplante sig ned, og gøre arbejdet nemmere for den enkelte socialrådgiver.*

De to citater er et samlet eksempel på de empiriske indtryk, som jeg fik i den kommunale afdeling. Socialrådgiverne ville gerne arbejde med det, de er uddannet til, som er forvaltning af den socialretlige myndighed og omsorgen for børn og voksne, der har et særligt behov. Jeg mødte ingen professionelle, som havde fortrudt, at de havde uddannet sig til socialrådgiver. Men jeg mødte en fortvivelse over at blive modarbejdet af strukturelle begrænsninger. På socialrådgiveruddannelsen bliver der ikke undervist i, hvordan man skal håndtere organisationsomlægning på organisationsomlægning eller, hvordan man håndterer oplevelsen af konstant, at skulle hilse på nye kollegaer og sige farvel til gamle. En tredje udtaler: *Lige nu kører det ikke, som det skal køre. Der er en masse, der er på vej væk.*

Empowerment er, som et analytisk tema i projektet, løbende blevet kvalificeret gennem udvidelsen af det empiriske materiale. Empowerment var et tema, som var nærliggende at anvende på metaniveau. For hvor er forskningen i de socialfaglige indsats? Hvor er de professionelles perspektiv på de sociale problematikker, som påvises kontinuerligt år ud og år ind. Hvad oplever socialrådgiverne som hæmmende eller fremmende for deres arbejde? Og er der en mulighed for, at jeg kan bidrage til at forbedre forholdene?

Spørgsmålene er eksemplariske for de empowermentperspektiver, som var projektets udgangspunkt.

Projektet handler om empowermentorienteret forskning på og med socialrådgivere, som i den grønlandske socialvidenskabelige forskning hidtil har været et overset tema. Når jeg skriver både *på* og *med* er det for tidligt i afhandlingen at rette opmærksomheden mod to væsentlige perspektiver. Det er forskning, der overvejende objektivtliggører praksisfeltet, og forskning som gennem aktionsforskning overvejende subjektivtliggører praksisfeltet.

Praksisfeltet er socialrådgiverne her i landet. De yder støtte og vejledning og forvalter velfærdsydelser til borgere, der tilhører målgruppen for disse. Det er socialrådgivernes faglige udfordringer, som er i fokus. Det er ikke socialrådgivernes formelle kompetencer, men det faglige felt, som de virker i, som er i fokus. Projektets genstandsfelt er de strukturelle muligheder, de har til rådighed for at kunne virke fagligt, og deres muligheder for at være fagligt organiserede.

Projektets ene perspektiv er et etnografisk studie af socialrådgivere i en kommunal socialafdeling. Selvom jeg i projektet i overvejende grad er meget kritisk over for forskning, som ikke delagtiggør de mennesker, som forskningen handler om, så viser mit eget arbejde, at forskningsperspektiverne bør ses i et dialektisk forhold, hvor ikke-deltagerorienteret vidensindsamling kvalificerer et efterfølgende forløb med øget deltagerorientering. I projektets andet perspektiv er fokus på deltagerorientering blevet skærpet.

Der er empirisk blevet arbejdet på to niveauer. Dette giver et spring i den empiriske fremstilling, hvilket indvirker på karakteristikken i projektets struktur. Den første del af det empiriske arbejde danner baggrund for konklusioner om socialrådgivernes faglige vilkår i et kommunalt bureaukrati. På baggrund af konklusioner som forholder sig kritisk til socialrådgivernes muligheder som profession, træffes der midtvejs i projektføreløbet en beslutning om at flytte niveauet, forstået som praksisfeltet, fra en kommunal afdeling til en landsdækkende forening af socialrådgivere. Beslutningen blev truffet ud fra en betragtning om, at selvom der i den kommunale afdeling muligvis kunne være gennemført et aktionsforskningsforløb med forbedring af de faglige vilkår som udbytte, så ville denne caseorienterede tilgang kun indirekte have indvirkning på de overordnede professionsvilkår. F.eks. pegede analysen i afdelingen på gennemgående problematikker med den landsdækkende organisering af det sociale arbejde i form af f.eks. løn-, pension- og ferieforhold, kvalifikationsløb, tværfaglig anerkendelse, efteruddannelsesmuligheder samt faglig repræsentation på arbejdspladsen. Jeg havde derfor den antagelse, at et arbejde sammen med en landsdækkende socialrådgiverforening ville kunne være til mere nytte for professionen, og ville kunne styrke det faglige arbejde og den faglige organisering.



## PROBLEMFORMULERING

Valget af empowermentteori og aktionsforskning som metodisk tilgang kombineres sammen med fokus på socialrådgivernes position i velfærdssamfundet i følgende overordnede problemformulering:

*Hvordan kan aktionsforskning bidrage med empowerment og styrke socialrådgivernes faglighed?*

Problemet er, at socialrådgivernes professionsfundament grundlæggende fremstår svagt, hvilket er blevet empirisk bekræftet (Arn fjord and Hounsgaard 2014a, 2014b). Dette ser jeg som en tydelig sociologisk problemstilling. I en aktionsforskningssammenhæng er det ikke tilstrækkeligt, at stoppe analysen med denne konstatering. Essensen i aktionsforskningen er at arbejde med at påvirke feltet i en ny retning, som her er arbejdet med at transformere socialfagligheden. Denne er repræsenteret ved socialrådgivere ansat i en kommunal afdeling og socialrådgiverne i NIISIP. Transformationen er normativt retningsbestemt i forsøget på at styrke (empower) socialrådgivernes eget greb om deres faglighed med udgangspunkt i deres egen interesse for at deltage i denne proces. Deltagerne i projektet er socialrådgiverne, som er aktører i det socialfaglige felt. De deltager i projektets empiriske del, som kombineres med kritisk sociologi, der tager afsæt i dels en sydamerikansk aktionsforskningstradition og dels i moderne marxistisk sociologi.

## LÆSEGUIDE

Ph.d.- afhandlingen er baseret på videnskabelige artikler og en uddybende sammenfatning. De fire artikler indgår i et selvstændigt kapitel, som følger efter dette, som en del af afhandlingen. De fremstår dog med selvstændige litteraturlister.

### Artikel 1

Arn fjord, Steven & Hounsgaard, Lise: "Transforming a disempowered social worker profession using participatory action research in Greenland". In: Langgård K and Pedersen K (eds), *Modernization and Heritage: how to combine the two inuit societies*. Nuuk, Forlaget Atuagkat (Arn fjord and Hounsgaard 2013)

Artiklen er et første tiltag til at afgrænse projektets genstandsfelt. Der er valgt en af Freires tidlige designs, som han kaldte Meningsfulde Tematiske Undersøgelser. Designet følger tre skridt. Først lokaliseres problemet, hvilket her defineres som en manglende inddragelse af socialrådgiverprofessionen i den tidligere socialforskning i Grønland. Andet skridt handler om at involvere de aktører, som er forbundet til problematikken. Involveringen eksemplificeres her tidligt i forløbet med forskningen i Kommuneqarfik Sermersooq (artiklen er skrevet før skiftet til samarbejdet med NIISIP). Det tredje skridt handler om at studere de strukturer, som omkranser feltet. Her er der taget udgangspunkt i, hvilken videnskabelig opmærksomhed professionen har fået, den uddannelsesmæssige forudsætning, professions egen faglige organisering og et præliminært perspektiv fra de interessenter, der er blevet interviewet, hvilket her er døgninstitutioner, ansatte i departementer, tidligere ansatte og ledere af socialrådgiveruddannelsen. Samlet set peger artiklen på at socialrådgiverprofes-

sionen kan forstås som værende disempoweret, og at deltagerorienteret aktionsforskning kunne vise sig at være en metode, som kunne understøtte at socialrådgiverne blev inddraget i forskningsarbejdet og selv identificerede forskningstemaer, som de fandt relevante.

## Artikel 2

Arn fjord, Steven & Hounsgaard, Lise: "Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland". *Qualitative Social Work*, (in proces). (Arn fjord and Hounsgaard 2014a)

Artiklen er i review i tidsskriftet *Qualitative Social Work* (<http://qsw.sagepub.com>).

Artiklen danner baggrund for projektets kritiske diagnose. Der analyseres 15 kvalitative interviews og observationer af socialrådgivere på et kommunekontor. Empirien er kodet i fire kategorier: "Forholdet til professionalitet", "Kontorarbejde versus klientarbejde", "Support- og supervisionssystem", "Socialt arbejde i praksis". I artiklen konkluderes det, at socialrådgiverne er disempowerede på baggrund af deres egne beskrivelser af problematikker i praksisfeltet. I artiklen diskuteres, hvorledes empowerment kan inddrages i det fremtidige perspektiv med at arbejde aktionsforskningsorienteret med socialrådgiverprofessionen.

## Artikel 3

Arn fjord, Steven: "Positiv Magt - deltagende aktionsforskning som empowerment af socialarbejdere i Grønland". *Social Kritik*, 135(25). (Arn fjord 2013)

I artiklen beskrives overgangen mellem et aktionsforskningsorienteret tiltag i en kommunal afdeling og samarbejdet med socialrådgiverforeningen. Der argumenteres for anvendeligheden af de perspektiver, der findes i den sydamerikanske Participatory Action Research (PAR)-tradition. PAR kobles til en kritisk tradition, men også til teorien om, at empowerment handler om magt i en positiv forstand. I artiklen diskuteres magtbegrebet i henhold til deltagelse, og det fremhæves, hvordan kritisk sociologi kan anvendes som et analytisk redskab i forbindelse med aktionsforskningsprojekter. Artiklen er endvidere en argumentation for at bedrive mere forskning, som direkte inviterer praksisfeltet til at samarbejde, og hvordan sådanne forskningstiltag kan udføres for relativt få midler.

## Artikel 4

Arn fjord, Steven & Hounsgaard, Lise: "Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv" *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning*, (in proces) (Arn fjord and Hounsgaard 2014b)

Artiklen er i review til årsskriftet *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning*.

I denne artikel udfoldes ph.d.-projektets professionsbegreb. Det diskuteres, hvordan professionssociologien kan byde på to tilgange til analyse af professionernes betydning i samfundet. Fra et kritisk perspektiv er det normalt at problematisere en faggruppes forsøg på at opnå monopol over bestemte erhvervsområder i samfundet. I artiklen har vi valgt at perspektivere de fordele, som er kendetegnende for en mere funktionalistisk orienteret teori. Argumentationen anser det for funktionelt nødvendigt, at socialrådgiverne bliver konsolideret stærkere i det socialfaglige felt. Artiklen indeholder en kort professionshistorisk gennemgang, som skal vise, at man har reflekteret over det sociale arbejdes funktion meget tidligt i Grønlands modernisering. Det problematiseres dog, at forskningens og det politiske fokus på sociale problemer er sket på bekostning af et fokus på socialrådgiverprofessionens udvikling. I artiklen bringes en problematisering af den nuværende uddannelseslovgivning. Det konkluderer

deres, at praksisfeltet er lovmæssigt holdt udenfor indflydelse af uddannelsen af landets socialrådgivere.

En konsekvens af valget af artikelproduktion og en uddybende sammenfatning er, at der vil forekommer visse overlap. Artiklerne kan ikke stå alene som en redegørelse for den samlede analyse og projektets konklusioner. Eksempelvis gøres der i sammenfatningen kun rede for det etnografiske studie, hvor en fyldestgørende læsning skal foretages ved f.eks. samtidig også at læse analyserne i artikel 2: ”*Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland*”.

### Tidslinje over projektets empiriske forløb

For at give læseren et bedre overblik vises her en grafisk oversigt over tidslinjen i det empiriske forløb:



Figur 1: Tidslinje over projektets empiriske forløb

## STRUKTUREN I AFHANDLINGENS UDDYBENDE SAMMENFATNING

Sammenfatningen er designet med inspiration fra sociologen Erik Olin Wrights arbejde med emancipatorisk socialvidenskab. Wright er, udover at have været formand for american sociological association, en nutidig marxistisk sociolog.<sup>3</sup> Wright har igennem sin 35 år lange karriere arbejdet med et projekt, som han kalder *Real Utopias*. Det handler grundlæggende

<sup>3</sup> Det er helt bevidst, at jeg ikke anvender betegnelsen moderne. Det skyldes, at Wright skriver sig ind i historien efter sociologer, som tidligere har fået dette label moderne marxister eller neomarxister. Jeg vender senere tilbage til nogle tidlige bidrag fra Zygmunt Bauman og Olec Mandic fra en biografi af Peter Berger, som hedder ”Sociologisk Marxisme”. Den blev udgivet længe før Wrights arbejde. Wright begynder at publicere i slut 70’erne i antologier, en af disse er redigeret af Anthony Giddens og David Held, om klasse og sociologiske marxisme.

om transformative tilgange til det moderne samfund med udgangspunkt i en moral om social retfærdighed, som sigter mod at skabe vedvarende egalitarisme (Burawoy 2012). Jeg har fundet Wright særlig relevant, fordi han på udogmatisk vis anvender dele af –ismen, som Marx' teorier har udviklet sig til, uden at inddrage alt, hvad Marx skrev. Det placeres samtidig i en moderne og relevant kontekst. Wright argumenterer bl.a. for, at det skal kunne lade sig gøre at foretage klasseanalyser, hvor der tages højde for bevægelighed mellem klasser. Hos Wright er der f.eks. ikke tale om, at et absolut mål er det klasseløse samfund. Her er nærmere tale om en bevægelse mod mindre klassebestemte sociale sammenhænge (Wright 1993:11). En anden modernisering drejede sig omkring den rigiditet, som var forbundet med forståelsen af, at klasser i den traditionelle marxisme drejede sig om dikotomierne herre/slave og kapitalist/proletar. Rigiditeten skabte, ifølge Wright, problemer med at forklare middelklassen, for når forståelser omkring klassestruktur, -bevidsthed og kamp, henviste til kampen mellem to yderpoler, hvad skulle man så analytisk stille op med midten? Wright øger derfor dels kompleksiteten i forståelsen af klasser samtidig med, at han øger mængden af klasser fra Marx oprindelige seks til tolv (Wright 1997:21–22).

Wright har moderniseret en tre-trins-struktur, som gentager sig dels i Paulo Freires arbejde med tematiske undersøgelser og fremtidsforskeren Robert Müllers fremtidsværksted. Wright har præsenteret et moderne marxistisk perspektiv, hvor det igen er ”tilladt” at tale om klasser, fremmedgørelse og transformation af samfundet. Når det er relevant, men også spændende, at arbejde med Wright, så er det fordi han samler op på et begreb som emancipation, der gennemløber hans forskning. Det emancipatoriske perspektiv handler om at have en tydelig afstukket retning i forbindelse med et aktionsforskningsprojekt. Det er også et begreb, som sammen med Freires autoritative lærer retfærdiggør, at samfundet godt må påvirkes af en akademisk intellektualitet så længe at denne, med Freires egne ord, ikke bliver autoritær. Dette adskiller den deltagende aktionsforskningstilgang kombineret med emancipatorisk socialvidenskab fra tidligere projekter om community based deltager forskning, hvor forskeren alene fremstår som en facilitator. I denne emancipatoriske tradition kombineret med Freire, er der tale om en facilitator, som også i kraft af den akademiske ekspertviden kan være en facilitet i sig selv. Disse roller har jeg forsøgt at navigere i gennem projektforløbet.

Sammenfatningen er således med afsæt i emancipatorisk socialvidenskab blevet struktureret i de følgende tre temaer:

### **Diagnose og kritik**

Her uddybes en systematisk diagnose. Dette kaldes i andre sammenhænge et problemfelt, som udmunder i en problemformulering eller en konstatering af en relevant problematik. I projektets samlede produktion omhandler dette artiklerne: ”Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland” og ”Transforming a disempowered social worker profession using participatory action research in Greenland” samt afsnittene i denne rapport: ”Kontekstualisering” og ”Kritisk Sociologi”.

### **Sociale alternativer**

Temaet omkring sociale alternativer er sammenligneligt med træk fra gamle filosofier om utopiske samfund, som vi blandt andet ser beskrevet hos utopiske socialister som Robert

Owen og Henri de Saint-Simon.<sup>4</sup> Metoden er den samme som tidligere, hvor øvelsen går ud på at forestille sig mulige sociale forandringer. I dette projekt er aktionsforskningen blevet til metoden, som skal føre til, at der kan tænkes i sociale alternativer.

I den samlede produktion omhandler dette artiklen: ”Positiv Magt - deltagende aktionsforskning som empowerment af socialarbejdere i Grønland” samt afsnittene: ”Aktionsforskning”, ”Empowerment” og ”Metoder fra etnografi til PAR”.

### **Transformationer**

Efter de to foregående temaer er der et grundlag for at kunne arbejde med forandringsprocesser. Transformationen hos Wright sigter mod emancipation. Det emancipatoriske fokus udvides igennem projektrapporten, men det sættes konkret i forbindelse med kapaciteten til at kunne handle.

I projektet arbejdes der med transformationer dels ved brug af workshops som en metode, hvor deltagerne gradvist eller med det samme overtager den videnskabsende proces, dels ved at fokus undervejs i projektet bevidst flyttes fra det nære mikrosociale til et mere makroorienteret perspektiv.

Transformationer omhandler afsnittene: ”Analyse” og ”Konklusion”. Det er dog den overordnede optik i projektet, at aktionsforskningen har fokus på forandringsprocesser, som tager udgangspunkt i et egalitært samfundsperspektiv.

### **Forholdet mellem teori og data**

Ovenstående fremstilling af inspirationen fra emancipatorisk socialvidenskab er min teoretiske forforståelse. I forskningsforløbet er der blevet arbejdet dialektisk med forholdet teori og praksis, som jeg ikke mener let lader sig adskille. Denne argumentation uddybes i kapitel III. Forskningsarbejdet har indledningsvist navigeret ud fra en forståelse af at videnskabelig er en demokratisk proces, som bør bygge på delte forudsætninger mellem det videnskabelige miljø og praksismiljøet.

Forforståelsen og den dialektiske opfattelse er derfor ligeledes styrende for min præsentation i kapitel III, hvor projektet bliver kontekstualiseret. Indlejringen af vidensspørgsmål i en forståelse af en demokratisk morale om social ansvarlighed er endvidere gennemgående for de fire vedlagte artikler, som er produceret i ph.d.-forløbet.

---

<sup>4</sup> I marxistisk historie er dette en meget kompleks polemik. Marx og Engels langede specifikt ud efter det, de kaldte sociale utopister, som udgav deres tekster, før samfundet som sådan var industrialiseret. I Marx' optik var her således ikke tale om ”rigtig” socialisme. I afsnittet Critical-Utopian Socialism and Communism i Det Kommunistiske Manifest er hovedpointen, at blandt andre Owen og Saint-Simon udvikler denne utopiske socialisme helt afkoblet fra klassekampen som den, i Marx' og til dels Engels' ord, antageligt er hævet over (Marx and Engels 1969). Martin Buber og andre har kommenteret på denne polemik, men særligt Buber pointerer, at Engels f.eks. ikke var helt så stålsat i sin kritik som Marx, og at Marx selv i tidligere sammenhænge har taget udgangspunkt i, at betragte utopisterne som en ressource, da de beherskede egenskaben i at tænke nye samfund (Buber 1949). Flere af Robert Owens utopier blev realiseret såsom gratis uddannelse til børn og et gratis sundhedssystem. Owens mest berømte tiltag er New Lanark, som var et fabriksfællesskab omkring en bomuldsindustri (Davidson and Arnold 2011). New Lanark er i dag et World Heritage Site (<http://www.newlanark.org>).



## II

# Artikelproduktionen

I det følgende er de artikler som er produceret under ph.d.-forløbet vedlagt.

Artikel 1 og artikel 3 er publiceret og vedlægges her i den udgave der er layoutet til udgivelsen. De to øvrige artikler, 2 og 4 er indsendt til review og bringes i det format om redaktøren har udbedt sig. Alle artikler bringes i fuldlængde med litteraturlister.





## ARTIKEL 1: TRANSFORMING A DISEMPOWERED SOCIAL WORKER PROFESSION USING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH IN GREENLAND

Steven Arnfjord<sup>1</sup>, Lise Hounsgaard<sup>2</sup>

### Transforming a disempowered social worker profession using participatory action research in Greenland

#### Abstract

The social worker profession in Greenland has to some extent been overlooked in Greenlandic social research the last 50 years. Perhaps it is because the professionals have not had a voice in the social political debate, or it may be due to the fact that the majority of social research conducted in Greenland has a traditional approach to research as an objectifying activity. To counter-act these hypotheses, this research project is inspired by the work of Paulo Freire, modern Marxism, and critical theory. An analysis of how current working conditions and structures disempower the possibility of doing what social workers in Greenland view as good social work is followed by a discussion of how we have designed this study as a participatory action research project. Participation is about inviting social workers to collaborate with us during the project - a process we believe will result in democratic sustainable research. Moving from problem identification via participatory collaboration and on to problem solving through the transformative methodologies of focus groups and workshops, the empirical findings will guide the next steps of the research process towards creating a better understanding of social workers' working conditions.

The focus of this paper<sup>3</sup> is a discussion of the conditions for performing social work in Greenland.<sup>4</sup> When we talk about social work in Greenland, the term relates to a Scandi-

1 Cand.Scient.Soc (Msc.) PhD-student at Ilisimatusarfik, Institute of Nursing and Health Sciences, Ilisimatusarfik – University of Greenland. The project is financed via a KVUG Scholarship.

2 Associate professor, Institute of Nursing and Health Sciences, Ilisimatusarfik and of Clinical Research, Faculty of Health Science, University of Southern Denmark.

3 We owe much thanks to associated professor Kenneth Petersen from the University of Greenland for very helpful comments on this paper. Also a very special thanks med Mr. Christopher Nelson from the University of Washington for his great assistance with tuning this work into proper English.

4 According to tradition within the Institute of Nursing and Health Sciences this paper has a dual authorship. The paper is written by the first author under guidance of the PhD-counsellor who is listed as the second author.

navian tradition of working within a bureaucracy with social clients in a public welfare system. Greenland has “inherited” this way of conducting welfare work from the former colonial power Denmark. But in contrast to the Danish social worker profession, which has an active trade union and is visible in the political debate, in the media, and in research into welfare and other social themes, the Greenlandic social worker profession is almost invisible. This paper will emphasise two problems arising from this invisibility. The first is a lack of political focus on realpolitik or what is called street-level bureaucracy. Michael Lipsky pointed out that in spite of a large politically ruled bureaucracy founded upon carefully written social legislation, social policies are often implemented by single individual public employees. Lipsky named these employees “street-level bureaucrats” (which covers police officers, teachers and social workers), since all of these professions have discretion as a central part of their job functions. The study showed that the result of professional discretion in social matters varies according to individual employees and thus determines the practical reality of political implementation (Lipsky 1980). By not engaging with the social workers we have no insight into how the country’s social policies are carried out. This issue has also been confirmed in a more general aspect concerning the lack of insight into the democracy and the constitution of Greenlandic organisations (Carlsen 2005). The second issue is that invisibility relates to the lack of recognition of the important position that the social workers in the welfare system possess. If a country’s administration is allowing a central profession like social workers to go overlooked by not including their experience in the formation of social policies, not addressing their work conditions, and not discussing how they can contribute to the future efforts to enhance the country’s overall welfare level, there is a risk of signalling that social work is a low profile job. A low profile profession will not attract the best and brightest students, other than the most passionate. Invisibility could create a negative spiral of having less competent professionals handling what in Greenland are seen as severe social problems such as children growing up in homes with physical, psychological, and substance abuse.

The paper is structured out of an inspiration by Paulo Freire’s writings about *investigations of meaningful thematics* (Freire 2007:102). Heavily inspired by the young Marx, Freire was in his studies aligned with Engels’ idea of doing research that benefitted those at the “bottom of society.” Secondly, Freire had a very clear dialogical understanding of society as divided between those who oppress and those who were oppressed. Freire worked towards shifting this unequal power balance through research that, to the individual, was contextual and had a recognisable focus. His perspective was similar to how we act today in the Greenlandic project with the social workers when we are addressing a problem through identification and problem solving. As a consequence, instead of “just” leaning upon available described statistical research, we engage in dialogue and problem solving with the social workers in order to create solutions and ideas to which the professionals can relate. This is our interpretation of investigating meaningful thematics.

Inspired by the Latin-American participatory action research (PAR) tradition, this

project is organised as a PAR project in order to establish a cooperative with the social workers in the capital Nuuk, which houses the Greenlandic municipality with the largest workforce of social workers. PAR is also viewed as a research perspective that easily relates to empowerment processes.

The rest of the paper will follow with an analysis of how PAR is a new approach compared with the current contemporary approach to Greenlandic social science, which we argue is insufficient if left unchanged. This discussion is followed by a disempowerment analysis. The paper finishes with a final look into the empirical work of the project, followed by concluding remarks.

### **A Critical Perspective on Greenlandic Social Science**

To tell the modern story of Greenland from a social science perspective would be the story about a post-colonised society that has undergone a very rapid modernisation process with benefits including advances in infrastructure, health care, education, and welfare. The disadvantages<sup>5</sup> are the downside of any accelerated development: alienation, urbanisation, and capitalisation (Lee & Newby 1983). When focusing on social science and social research into Greenland, these activities have largely been conducted, planned, designed and analysed from afar, mostly 4,000 km away in Denmark. From a critical point of view we can attach three characteristics to the social science research into welfare issues that has been conducted in Greenland to date: the first is “limits in the freedom of research”; the second is the use of “traditional methodology;” and the third we will call “distance relating to the research perspective.”

The first characteristic, “limits in the freedom of research,” relates to the conclusion that there are few research projects free of political interests. Social science in Greenland has mostly been commissioned by the Greenlandic or Danish governments. The research results would often serve as policymaking tools when the government or administration needed to know the extent of certain social problems. When Greenland was a Danish county, a majority of social science was conducted by Udvalget For Samfundsforskning I Grønland (The Committee for Social Research in Greenland) under what was then the ministry of Greenland in the Danish government. The committee researched subjects like: alcohol consumption (Udvalget For Samfundsforskning I Grønland 1960), family life (Bentzon 1961; Udvalget For Samfundsforskning I Grønland 1961a) and education (Udvalget For Samfundsforskning I Grønland 1961b). Most studies were quantifiable except for some studies about everyday life in the settlements, which methodologically were carried out

5 The description of disadvantages could be criticised for being too superficial. We apologise for not being able to go further into this highly relevant theme, but space considerations of the paper do not allow it.

like ethnographic fieldwork (Gullestrup et al. 1975). The research data was produced with Greenlanders acting as interpreters and helpers, but rarely serving as co-researchers with perhaps one sociologically-relevant exception: one of the leading Danish sociologists at the time, Verner Goldschmidt, made an extra effort to include Greenlanders in his studies into social and legal themes as part of what is known as the “Legal Expedition” (Chemnitz & Goldschmidt 1964)<sup>6</sup>. Even though this was 50 years ago, the “tradition” of merely using Greenlanders as helpers instead of co-researchers in their own country continues today. If it had been a requirement that the outside researchers would have had to ensure that some know-how stayed in Greenland, then perhaps Greenland would today house its own social research centre with junior and senior researchers that shared culture and language with the local community. Recently, when the Greenlandic government needed insight into the welfare of Greenlandic children, the research was commissioned to the Danish Institute for Welfare Studies (SFI) (Kristensen et. al. 2008). As a result of the large body of commissioned social research activity that still goes on, Greenland currently has a very limited number of independent social research projects. Conducting research by commission limits the possibility of communicating unedited critical findings. If the research is commissioned by the state or the self-rule government, the appointed public overseer of the project (typically a department head somewhere in the administration), will be required to go over and possibly edit the findings before publication.<sup>7</sup>

The second characteristic has to do with preferred methodology in the research which resembles what Horkheimer (who with Theodor Adorno and others was the pioneer of critical theory) called traditional theory. Horkheimer’s general concern with traditional theory had to do with the tendency to create theoretical concepts that were not rooted in society but were created by outsiders who did not have an empirical relationship with the problem at hand (Horkheimer 1970). Another methodological concern has to do with the fact that the majority of the research subscribes to a positivistic approach of studying social phenomena using surveys, statistics, quantitative phone-interviews, and so on. This approach is very useful, but if it is the single dimension by which a society is understood, it would leave a deficit of knowledge about what Horkheimer calls empirical relations. The third and final characteristic relates to the two previous examples and concerns the distance of the research. One common factor in the research is that it is carried out mainly by researchers living outside of Greenland. The country does not have the necessary capacity to conduct all of these studies so outside “assistance” is required. From a critical point of view external researchers tend to conduct what has been referred to as “helicopter research.”<sup>8</sup> They propeller in, research, write reports, and propeller back, with a job

6 For an account of Goldschmidt’s participatory approach see Bentzon (1988).

7 The first author has first-hand experience with this process.

8 The Helicopter analogy was thievishly taken from a comment by Dr. Elisabeth Rink (heard during the NUNAMED medical conference Sept. 2010 in Nuuk).

well done but taking their know-how away with them. They might give a public speech or two and write an article in order to inform the community. One general observation when studying the many research reports is that very few of them have a participatory perspective and thus create distance between the researcher and the research objects. We are often left with statistics, numbers, percentages, and a bullet list of suggestions. There can be many valid reasons for the chosen research tradition; it may be that Greenland until recently don't have a local social scientific research institution which could maintain a dialogue with outside researchers. It could be that Greenland don't have research councils<sup>9</sup>, ethical councils, or (as we have seen in Nunavik, Nunavut, and Alaska) elder councils which function as both gatekeepers and facilitators of research processes.

In the following section, we will address the reason for focusing on the social workers through a disempowerment analysis. Then we will continue to describe how we intend to facilitate empowerment processes through participatory studies in order to turn a disempowered field in to a power field.

### **Indications of a disempowered profession**

When Freire talked about raising the critical awareness of Brazil's farmers, he focused on the empowerment of the individual, the single farmer, or their families. Empowerment is the notion of facilitating processes that gives people the resources to help themselves to fight powerlessness (Andersen & Larsen 2004). Empowerment theory in the traditional understanding of Freire usually relates to micro-sociological entities like individuals and small groups who often belong to the disadvantaged class. When following this line of thought it may seem unusual to extend the focus to include professional social workers. In our initial understanding of a social worker, we pictured an educated professional with the power to both make decisions and to take action to benefit their social clients. This however is not always the case in our local setting in Nuuk, Greenland. Alongside evidence of a disempowered profession which we shall explore further. Greenland does not have a powerful network of NGOs who give voice to different marginalised groups<sup>10</sup>. The central aim of this project has been to locate possibilities to facilitate a voice to the professionals whose job it is to help maintain a level of welfare for marginalised citizens and who also have resources to give a political voice to those citizens who have none. Being disempowered means to be in a position where you have no influence. To continue with Freire's meaningful thematical investigation, we took three steps to complete the disempowerment study:

9 There is a medical research council which oversees medical research.

10 There are a few NGOs that focus mainly on children.

- Step 1: Locating the problem – identifying recurrent research about social problems  
 Step 2: Involving the actors in the area – doing fieldwork by engaging with professionals  
 Step 3: Studying the structure of the area – looking at the structures surrounding the professionals

In the following section, we will elaborate on how the steps towards a disempowerment analysis were carried out.

### **Step 1 – Locating the problem**

In the discussion above we have essentially completed step 1. The social problems of Greenland have been researched repeatedly over the past 50 years without any actual inclusion of the professionals who are working within the welfare system. The know-how of addressing social problems on a practical level is not being situated into the local community because the experts that could facilitate such a process do not live in the society and only "visit" for short periods of time.

### **Step 2 – Involving the actors**

In step 2, we contacted the local municipality at City Hall in Nuuk now called Kommuneqarfik Sermersooq, which also serves as Greenland's administrative hub. Nuuk was chosen as the main base for the empirical data collection because it is in the capital that we can locate the biggest concentration of social workers, allowing for greater variety and nuance in the interviews and focus groups. This also allowed for contact on a everyday basis, which is important in any participatory study. Because of a centralising municipal policy, the social workers in Nuuk now cover Nuuk, Paamiut, and the entire east coast of Greenland. This means that the social workers in the study have a lot of experience that reaches outside of the capital. We wanted to include municipalities in other parts of the country but time constraints did not allow it<sup>11</sup>.

We asked the municipal office of Children and Families under the Department of Welfare if they wanted to collaborate with us in trying to understand the recurrence of social problems from the perspective of the social workers. The department head agreed right away, and there followed a joint meeting with the social workers to explain the idea behind the project. We emphasised that we were not hired by management to "spy" on them, but instead wanted to research their work with marginalised families from their point of view. We stressed that the main objective was to get them to share their experiences about their jobs with us.

### ***Establishing a baseline - the qualitative study***

We started by conducting 15 semi-structured interviews. The main theme of the interviews

<sup>11</sup> Similar projects outside of Nuuk are planned in the near future.

were deducted from theories relating to critical social work (Healy 2001; Payne 2006) and an evaluation study done prior to the project where we interviewed professionals in the Greenlandic welfare system.<sup>12</sup> This meant asking questions concerning the structural premises for doing social work. A semi-structural approach means that the interviews follow a series of prepared questions. In order to validate answers during the interview (by asking follow-up and/or in-depth questions), the interviewer has to break with the structure laid out beforehand thus creating a more natural flow in the conversation (Kvale & Brinkmann 2009).

The main themes of the interviews where:

- Descriptions of social work and the influence of management in social work
- Co-operations with colleagues and people outside the organisation
- The consequences of working in a politically ruled social system
- Assessment of professionalism
- Positive and negative experiences from their work life
- Reflections about participating in a research project and prior experiences with research

The social workers were asked to give examples from their worklife on *how* they could tell if a home was suitable for children. For instance, what kind of senses and skills they used if they had unconfirmed suspicions about child maltreatment of some kind. This started them talking about the inner workings of the social work profession and revealed a rich body of knowledge. One recurring theme was a constant focus on the limiting structures surrounding the work that the social workers did. They kept on referring to limits in the legal text, the economy, and poor organisation. In one example the social workers discussed the amount of paperwork that followed a home-visit or a simple consultation with a client. The social workers almost unanimously longed for more interaction with the clients instead of sitting behind an office desk. This preference was also apparent in a Danish study about the asymmetry of power in the meeting between social clients and social workers. The study concluded that the bureaucracy prohibits the social worker from conducting sufficient home-visits and follow-up interviews with the clients, activities central to the social workers' own understanding of their job assignment (Larsen et. al. 2002). Although this is not a comparative study between Greenlandic and Danish social workers' working conditions, we still want to include a few comparative observations. There are many similarities in the job functions of social workers in both countries and Denmark has produced a significant amount of research in social work.

12 The first author took part in an evaluation of three welfare programs in 2010: a child institution focusing on children with socio-emotional problems, a program concerning the welfare of school children, and a family center.

***Presentation of data analysis***

After the initial phase, a report was written which presented the categories described above to the social workers (Arnford 2012). There was not a lot of response, which we suspect was due to the fact that we had not taken any real action in their eyes (we had basically written up what the social workers had said and thus presented them with information they already knew). This is not an unfamiliar situation when working with practitioners from a scientific perspective and is a result of a type of research that is not yet participatory. Common situations in Greenland occur where a researcher presents data to a group of practitioners, and the only real news is that the empirical findings (which contain knowledge that the practitioners already possess) have been systematised. One example of this happened when the public was presented with conclusions from a newly produced report by a recently appointed Welfare Commission. During one of the presentations about the welfare of children and families, the mayor of Kommuneqarfik Sermersooq, whom herself is educated as a social worker, replied to the commission member: *“Thank you for this presentation, but I really feel that we have heard all this before”*. To both the politician and the professional there was nothing new in the commission report. Even though our main eventual goal is to prevent a situation where the social workers became objects and passive receivers of knowledge conducted through social studies, we still needed to initialise contact with the professionals and get a first impression from the field. No prior studies have been conducted into this area before,<sup>13</sup> so in order to proceed we needed to establish a baseline of contact with the professionals and narrow our perspective to relevant themes, thus staying on course with Freire’s ambition to do research that is relevant to participants outside the scientific community.

Step two told us that the social workers did experience problems with conducting what they understood as sound social work. They also relaid testimonies about their working conditions that when taken together with the analysis in step one indicated severe issues from the perspective of the social workers.

**Step 3 - Studying the structure of the area**

Through interviews, focus groups, and public records we have identified five themes that impact the Greenlandic social worker profession. The themes could be criticised for being too inspired by a Scandinavian way of thought; we legitimise this approach by referring to the architecture of the Greenlandic welfare system, which is built upon inspiration from the Danish welfare system. Greenland still seeks inspiration and further cooperation with Denmark and the rest of Scandinavia when it comes to areas like the ways we conduct scientific research, relate to trade unions, build a political structure,

13 Action research projects have been conducted in Greenland before which we will elaborate on later in this paper.



and educate social workers. (Denmark still regulates areas including state affairs, foreign policy, and so forth.)

### ***Lack of Scientific Research Attention***

This can be defined as research and knowledge about the field of social work. We posed a question asking: “To what extent is the perspective of the social workers included in modern and former research into the Greenlandic welfare system?” Even though there have been social scientists in Greenland since the second World War, and even though the profession of social workers has existed approximately since 1985, we have not been able to locate much research about them other than social workers writing educational papers about their own working conditions. Beyond that, few writings extend to a scientific level. This is in huge contrast to the other countries in Scandinavia where research into the social worker profession, methodology, and theory is a major social scientific field with research departments and full professorships.

A couple of years ago a Greenlandic law was passed to ensure that the teaching that goes on in the education of teachers, pedagogues, nurses, and social workers is to gradually become based more on scientific research. The social worker profession is currently the only one that has yet to fulfil the criteria of academisation.

### ***The Challenge of the Trade Union***

Unionisation of professionals is a good indicator of a group of professionals understanding and maintaining solidarity about their common work conditions and the role their profession plays in society. The history of trade unions in Greenland was a complex process with initial struggle leading finally to increasing acceptance (Carlsen 2003). Greenlandic administration accepted trade unions and their right to negotiate and protest if they found it necessary.<sup>14</sup> In the Scandinavian countries we can observe a long tradition of strong professional unions that not only work at creating better working conditions for the social workers, but also secure a voice in the socio-political debate. In Scandinavia it is not unusual to see union leaders speaking on behalf of different marginalised groups which do not yet have a voice of their own. Furthermore we see a production of knowledge within the welfare area in trade journals such as: the Danish ”Socialrådgiveren,” the Norwegian ”Fontene,” and the Swedish ”Socionomen.” Supplementally there also exist a wide range of semi-scientific journals which contain some peer-reviewed articles

14 There was an episode when a Danish worker and declared communist came to the coal mines of Qullissat and started to organise a strike against the unjust working conditions and low salaries together with the foreman Hansepaajuk Gabrielsen in the 1940’s. They succeeded in raising the pay level by 60% but the Danish worker, Børge Poulsen, was promptly sent back to Denmark afterwards (Rosing Olsen 2005:34-35).

that document collaborations between social workers and social scientists like the Danish "Udenfor Nummer" and "Social Kritik," the Norwegian "Nordisk Sosialt Arbeid," "Fokus På Familien - Nordisk tidsskrift for familie- og relasjonsarbeid," and the Swedish "Socialvetenskaplig Tidskrift." Admittedly, Greenland has a much smaller population to support these activities but we do however have a union of social workers: Nunatsinni Inunnik Isumaginninnermi Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat (NIISIP), but the number of members is not high enough for them to constitute themselves as a trade union.<sup>15</sup> Without any resources to pursue their course and no trade journal, the union itself is somewhat invisible in the socio-political debate.

### ***Political Attention***

This concerns the political focus on social work, the debates, the values, the juridical structures, present political ideologies, and *realpolitik*. When we label the profession as invisible, it is arguably due both to a lack of administrative focus and to the social workers' understanding of the power of solidarity. We commented on this previously when we discussed how social science in Greenland is, for the most part, commissioned by the government. One on-going, but unconfirmed, hypothesis is that the government is interested in seeing ideology in social policy carried out in real life and to see that it becomes *realpolitik*. There are however no indications of this happening. Through our initial studies, we have found that there is evidence to support the opposite hypothesis: that there is not always a connection between what the legal text says and what occurs in the public offices dealing with welfare. One example that was frequently mentioned by the social workers we interviewed was about the legal text: in the social legislation concerning investigations into childrens' wellbeing, the legal text simply states:

*When the municipal council becomes informed that a child needs special support, including a reduced physical or mental ability to function, the municipal council must ensure that the conditions are investigated.<sup>16</sup>*  
(Grønlands Hjemmestyre 2003a:§6)

How the conditions should be investigated is not specified anywhere in the legal text. There are some elaborations to the text in the public guidelines, but they still leave a vast amount of room for discretion (Grønlands Hjemmestyre 2003b). The interviewed social workers often describe how different social workers have very individual ways of conducting investigations. When the legal text is as open to interpretation as the above rule, it is up to the different municipalities to outline procedures. At the time of the research

15 The last couple of years the union has had barely enough members to even call itself a union (Personal correspondence with the former union leader Sara Abelsen)

16 First author's translation.

in Nuuk, there were no procedures for conducting an investigation<sup>17</sup>.

In the social security office there is a huge turnover of personnel, which creates demands when dealing with the high level of caseloads. As a consequence of this, it is very rare to see the same social worker working with a family or a child throughout that family's contact with the social welfare system. One social worker in southern Greenland is reported to have 230 social cases to oversee. There is a limited chance that these cases are currently being followed up with once a year as required by law, and that they are all treated with the same professional care. In terms of salary, the social workers are the second lowest-paid amongst the major welfare professions.<sup>18</sup>

If we take a quick look at how the public employers (the municipalities and the self-rule government) support the social workers supplementary training, there currently exists no automatic system for a raise in salary. The individual social worker has to apply for a one time supplementary amount which is approximately a 6.25% increase in salary (Atorfillit Kattuffiat 2012). This amount can only be awarded once even if the individual social worker undergoes more training to acquire extra professional skills such as specialising in communication with children or taking courses on subjects like interdisciplinary work methods, etc.

Situations like the previous example from southern Greenland arise when there is no political focus on the working conditions and caseloads. It could also possibly be a combination of no trade union and a limited political focus. A result of this could be an overworked profession, leading to poor quality social work that ultimately negatively affects those citizens that need the welfare system the most.

### ***Education of future professionals***

The educational legislation concerning the training of social workers in Greenland has received little political attention. When we consulted the Danish legislation concerning what subjects to prioritize in the education of social workers, the legal text addresses which specific aspects the Danish social worker education should consist of down to the specific ECTS<sup>19</sup> points of every subject (Undervisningsministeriet 2011). The educational legislation does not cover this matter in Greenland, and only gives a mandate to the institution of Ilisimatusarfik - University of Greenland to educate social workers (Grønlands Hjemmestyre 2007). The educational institution thus has total autonomy over the training and

17 The first author knows through joint meetings in the different work groups leading up to new political social strategies concerning child welfare, that the northern municipality - Qaasuitsup Kommunea - in 2011 was in the process of creating procedures for conducting investigations according to the above referred §6.

18 The social workers are making 27% less than the teachers and 35% less than the nurses (measured from entry-level salaries acquired from public records).

19 European Credit Transfer System.

## 30 Modernization and Heritage: how to combine the two in Inuit societies

---

the future formation of the social worker profession. The social workers have been without an academically approved curriculum for nearly two years. A unified curriculum has now been approved by Ilisimatusarfik's academic council but there is no curriculum council. If an individual teacher chooses a curriculum, that curriculum may change if/when the position of the teacher changes. This does not lead to a unified training of the country's social workers, and this makes it difficult to do quality-testing to see if the curriculum is up to standard. The position as head of the department of social work<sup>20</sup> has changed nearly every second year over the last 12 years. The past three department heads were Scandinavian and had an educational level equivalent to a master's degree and some research experience. They had some insight into the Greenlandic society but had a limited experience of Greenlandic cultural traditions, everyday life, and the Greenlandic language.<sup>21,22</sup>

### ***Stakeholder Response***

The theme concerning stakeholders has evolved out of an interest in looking at how outside professionals, NGOs, special institutions, etc. have experienced working with social workers. The central two questions in the interviews were first about the stakeholder's own position in the field of marginalised families and children. Secondly, it was to ask for suggestions on how to improve further collaboration with the social workers in the municipality.

We have begun an initial study of how different stakeholders relate to the social work done in the municipality of Sermersooq. To date, we have talked with a wide range of institutions, former employees in the municipality, and NGOs. There is a clear tendency towards a demand for more structured social work and a better organization of the work. During the preliminary interviews with staff and management in different specialised institutions for children and young people, one recurrent theme was the need to constantly deal with a new social worker or case worker. The institutions often experienced having to start over by explaining the child's case to a new social worker which led to a feeling that no progress was being made in the child's case.

### ***A conclusion leaning towards problematic issues***

A review of these themes gives an understanding of the frame of social work. It does not perform analysis in any way to find if the themes are deterministic, but does qualify as a conclusion about whether or not we can say that the socio-political field, like social work with marginalised families, is disempowered.

It is generally understood that social workers are in a position of power when they are

20 We are referring to the education facilities of the social workers as a department. Since 2009 the social workers have been a part of the campus of Ilisimatusarfik – the University of Greenland.

21 From personal communication with all three former department heads.

22 The conclusion is drawn from knowledge as a former teacher and on procedures prior to 2013.

interacting with social clients (Uggerhøj 2005; Järvinen et.al. 2002). It is important to understand that we are not explicitly dealing with this topic in this research because it is in itself a huge research field. But when we consider the social workers from outside as a united profession, the element of power seems to be missing. With no research focus about the social workers' position in the social policy field the public has no insight into the conditions under which the profession functions. As a consequence, it follows that no new methods are being developed - methods that could be implemented in local Greenlandic communities and shared with other regions in the country. Through time the nature of the social clients will change as Greenland's economy and social structure changes, and these changes will create new types of social clients like an increase in the homeless (a relatively new phenomenon in Nuuk), or new types of immigrant workers. These changes will require new ways of thinking about social work practice. With no active trade union the social workers do not have a common voice in the political debate and therefore no forum for reflection about themes specific to this profession. These changes will probably not come from the current educational environment where the priority will possibly be on stabilising a learning environment and then later focus on incorporating research into the education process.

### **Revisiting steps 1, 2 and 3**

When revisiting the three steps above we are left with an impression of a disempowered profession. Fortunately only few of the above-described criteria can be defined as constant. A core principle that comes out of looking at this overall theme from a participatory action research approach is the potential to transform practical problems by subscribing to democratic principles in social research. In this project we are trying to approach this problem by teaming up with the social workers. We do not propose to solve all of the above challenges with "one magical sweep of a participatory wand." We are, however, in the following section going to discuss how we in this project intend to move from conducting a disempowerment analysis to actually working with the social workers and applying transformative methodology in order to create processes that move towards sustainable change.

### **Participatory Action Research as a proactive strategy against disempowerment**

Empowerment and disempowerment are viewed in a dichotomous relationship. This perspective is useful in terms of looking at the self-appointed assignment as a problem oriented project where theory about PAR and empowerment processes are combined with an actual challenge in the local Greenlandic society.

During the review above of previous social research in Greenland, only a small amount was PAR. We will elaborate on this by first discussing the aspect of participation and secondly by talking about the pairing of the participatory principle with action research. The concept of participation in political science is closely linked to the idea of a democratic right and responsibility to take part in society. In her analysis of the state of participation in democratic societies, Carole Pateman concludes that if one is to be a participant, this will

require training. Participation is not a concept that one learns indirectly by being a part of an organisation that usually is thought to be participatory like schools, public offices, or capitalistic companies, which are for the most part hierarchical in their construction (Pateman 1989:45). Freire was specific in his operationalisation of participation with his involvement with teaching a vast number of Brazil's illiterate farmers how to read and write (Gadotti 1994). Freire wanted to give the illiterate mass the possibility of having a reflective position towards oppression from the political and military regime (Freire 2007). Freire identified an oppressive field and sought to change the current conditions in collaboration with participants. From Freire and other researchers from Latin-America grew a tradition of PAR, where research was linked to the need for social change (Fals Borda 2006).

The PAR tradition connects to the origins of action research which originated from Kurt Lewin in the late 1940's. Lewin was studying intergroup relations amongst workers in Connecticut. In the lack of any objective way to measure the progress felt by the individual worker, Lewin concluded that in order to study this particular social practice he, in his own words, needed to define a type of research containing an action element:

*"The research needed for social practice can best be characterized as research for social management or social engineering. It is a type of action-research, a comparative research on the conditions and effects of various forms of social action, and research leading to social action. Research that produces nothing but books will not suffice"* (Lewin 1946:35)

As time went by, the perception developed about what action research is, and especially what the purpose of the research was. In one tradition which to some extent can be linked to the organisational studies in Norway, there is an understanding that action research should focus more on how changes in communicative patterns can reorganise the discourses. Kurt Aagaard Nielsen and Birger Steen Nielsen called this variation of action research "pragmatic" (Nielsen & Nielsen 2006). They identified two major trends: the pragmatic and another related to critical theory with roots in the Frankfurt School. This project follows the latter trend when it comes to the tradition of doing research that relates to practical challenges in society by focusing on ways to empower the disempowered.

### **Participatory action research and empowerment with the municipality of Sermersooq**

Action research is not a completely new phenomenon in Greenland. In the late 1970's and 1980's saw some evidence of early participatory studies concerning everyday life

and modernisation in the settlements (Langgaard 1986)<sup>23</sup>. In the 1990's Greenland began to see a few action research studies related to health and medical studies (Rosing Olsen 1997). There has been research into using transgressive methods to give teenagers a voice about their use of media (Pedersen & Rygaard 2003). Currently there is a larger community based participatory study which aims at collecting data and studying sexual health throughout the country (Gesink et al. 2010). In Paamiut the entire city is involved in a social psychological community building project (Berliner et al. 2009).

It is however safe to say that the methodology used in both of the above projects and in the one that we are carrying out, is not well known in the general public. To take a PAR approach is still considered to be an alternative to phone-surveys, questionnaires, ethnographic fieldwork, and qualitative interviews. The issue with these empirical approaches lies with the inability to give a voice to the subjects whom are taking part in the research. The traditional qualitative or quantitative methodologies often leave little room for capturing utopian ideas and thus neglect the participants' abilities to imagine change and act on that imagination in a research situation. By following this line of thought, we have stopped doing more conventional interviews in the municipality and moved on to preparing a set of workshops that will explore new ways of thinking and acting about social work - these are called the Future Creating Workshops.

#### **Setting up the Future Creating Workshop to explore utopian thinking**

The interview situation, even though it is interactive, is still a somewhat static way of approaching social work because the dynamic was simply asking questions and obtaining responses. The interviews have been essential in getting to know the organisation and the working environment of the social workers, but in order to establish a stronger ground for doing PAR, we wanted the group of social workers to think more on their feet and reflect together as a group about the future possibilities.

In original German, the methodology was called the *Zukunftwerkstätten* (Jungk & Müllert 1989). It was developed in the former West Germany in the 1970's as a reaction to undemocratic urban planning. The developers, Robert Jungk and Norbert Müllert, were looking for ways of doing workshops that would allow participants to take an active part in the invention of their own futures. When the workshop title was translated into English, the translation underwent different forms and is, in its current Scandinavian context through the works of Kurt Aagaard Nielsen and Birger Steen Nielsen, called Future Creating Workshops.

The Future Creating Workshop consists of three phases. Before initiating the phases the participants in the workshop needs to settle on a theme for the workshop. The overall theme in the first workshop, which was chosen by the social workers themselves, was

23 We want to thank Kennet Pedersen for turning our attention to this reference.

“Satisfaction at the workplace.” The social workers felt that this theme could cover both satisfaction relating to specific professional issues and also to issues relating to the work environment. The next step progresses through three phases.

Before beginning, we set up rules to ensure the best possible opportunity for everyone to take part equally and to think “outside of the box.” The first step is the “critical” phase where the participants will be constantly negative and describe their unsatisfactory feelings with the workplace. This can be a long process, so the participants are only allowed to express themselves in single lines like *“I don’t like that we don’t get massages everyday”* (This may be a silly thing to say but obeys the first rule: “every opinion counts”). This feeds into the idea that every participant must be allowed to express themselves freely. The second rule we set up is that the participants cannot be personal in their criticism. All the expressions are written down on wall boards and when no one has anything more to say the participants will vote on which expressions they will work with further. This will also show the subjects to which the participants assign importance. By prioritising, we are focusing on singling out what is most important, and possibly create a sense of social awareness that more than a single individual thinks a certain subject is important. When we have between four to seven themes, we move on to the next phase - the “utopian” phase.

In the utopian phase we return to the wall boards. The central idea in this phase is to think outside of the box. One common way of getting around to the utopian phase is trying to imagine the positive angle of the themes from the critical phase. As an example, if we were to turn the *“no massages”* idea around, it would become *“having massages every day.”* Nothing in the utopian phase is impossible. To suggest that *“we will fly in the world’s best massage therapists to give everybody massages”* is a perfectly legitimate utopic statement, even though it may not fit within the budget for a public office. The point is that again here all the participants’ suggestions are to be respected. The end of this phase is the same as the critical phase where we prioritise amongst the suggestions to narrow them down to a few key suggestions.

The last phase is called the “realisation” phase. Here the participants return to the ideas from the utopian phase and work with what would be possible to realise out of all of the ideas. They make suggestions on how we can approach this, and whether some ideas require further knowledge or even research, and if other ideas might be solvable straight away. The ideas are prioritised and summed up on a list of ideas that we can work with for now, and ideas that need to be investigated further. The idea of *“massage”* may evolve into a theme of physical wellness in the workplace, which might be a relevant idea to continue to work with.

This concludes the current workshop but not the entire process. It can continue like this every week or month, or it can be a one-time event. In this particular case we will return to the municipality for a follow up evaluation to see if any of the suggestions have been carried out in “real life.”



## Discussion

Will a Future Creating Workshop approach transform a disempowered profession? This will always be a question that concerns these sorts of social scientific experiments. From a traditional scientific point of view, a classical question is: what is the end result, the product? In participatory studies, by contrast, the result is the process. It is the opening up of scientific research towards inclusive procedures which aim at creating democratic spaces where participants can address themes that are meaningful to them in their respective contexts. So the real question will be: are we designing processes that are inclusive, and is it always a good idea to include practitioners in the development of a practical field? One could argue that it may be difficult to apply external criticism to the research subject. If the researcher is both acting as a member of the scientific community and also as a facilitator, this will create a problem of loyalty. Other action researchers use the description “muddy” to imply the massive grey area that on the other hand can also make for a delightful challenge (McArdle 2008). When a researcher engages in collaborative processes within any given practical field, she/he is also working with human emotion which raises further demands for ethical ways of disconnecting after a given research process has been concluded.

## Expected results and final remarks

This research project is designed as a PAR. The methodological focal point is participatory democratic processes. It is about inviting the social workers to join in on the project and about collaborating in order to do research that is relevant to the challenges the social workers experiences in their daily work life.

This attempt at an initial empowerment study has shown its usefulness when it comes to gaining access to the field. From the beginning, the project was presented as research with a strong emphasis on participation and transformation. This meant that we were very clear about the normativity of the study but still curious to see if we could confirm that we were dealing with a field that could be argued as being disempowered, through analysis both from “inside” the social worker profession and from “outside” using a structural approach. We know, from a structural standpoint, that social work in Greenland needs to be revitalised and this research will, to some degree, show that the social workers themselves feel isolated and invisible as a profession and need regain power in the social political field.

The current progress in the data analysis reveals a rich set of data covering aspects we would not have seen using only a traditional approach. Most importantly, by using methods that emphasise participation, open dialogue, and critical analysis, we have earned the trust of the profession that deals with key issues in Greenlandic social welfare. The short-term goal will be the results of the future-creating processes; the long-term goal of empowering the social worker profession is about qualifying the work with the citizens and facilitating processes of empowering marginalized people in Greenland.

## References cited

- Andersen, J., & Larsen, J. E.
- 2004: "Empowerment og socialt arbejde". In J. Elm Larsen & I. Hornemann Møller (Eds.), *Social Politik* (2nd ed.). Hans Reitzel.
- Arnfred, S.
- 2012: *Brugen af empowerment i evaluering af det sociale arbejde med udsatte børn og deres familier* (To be pub.). Nuuk: Departementet for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling.
- Atorfillit Kattuffiat.
- 2012: *Skema til ansøgning fra den decentrale pulje om kvalifikationstillæg under AK*. Retrieved from <http://www.ak.gl/grupper/socialraadgiverne/>
- Bentzon, A. W.
- 1961: *Familie og ægteskab i Vestgrønland: rapport*. Kbh.: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
  - 1988: "Verner Goldschmidt". In H. Sørensen & E. Fivelsdal (Eds.), *Fra Marx til Habermas : samfundsudvikling og offentlig regulering : Verner Goldschmidt forelæsningsrækken ved Institut for Erhvervs- og Samfundsforskning, Handelshøjskolen i København*. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Berliner, P., Lyberth, S., Markussen, M., Henderson, S., Larsen, L. N., & Vestergaard Mikkelsen, S.
- 2009: *Paamiut Asasara: communitymobilisering, livsglæde og deltagelse. Psyke & logos*, 30(1), 103–123.
- Carlsen, A.
- 2003: *Problemer med organiseringen af den grønlandske fagbevægelse*. in Carlsen, A. Et. al. Grønlandsk Kultur- og samfundsforskning. Nuuk: Atuagkat
  - 2005: Nuuk: *Om demokrati i Grønlands fagbevægelse og samfund*. in Carlsen, A.(red.). Arbejdsmarkedet i Grønland – fortid, nutid og fremtid. Nuuk: Ilisimatusarfik
- Chemnitz, G., & Goldschmidt, V.
- 1964: *Grønland i udvikling. Danmarks Radios grundbøger*. Fremad.
- Fals Borda, O.
- 2006: Participatory (Action) Research in Social Theory: Origins and Challenges". In P. Reason & H. Bradbury (Eds.), *Handbook of Action Research: The Concise Paperback Edition*.
- Freire, P.
- 2007: *Pedagogy of the oppressed* (Vol. 30th. anni). London: Continuum
- Gadotti, M.
- 1994: *Reading Paulo Freire: his life and work*. Albany: State University of New York Press.
- Gesink, D., Rink, E., Montgomery-Andersen, R., Mulvad, G., & Koch, A.
- 2010: *Developing a culturally competent and socially relevant sexual health survey with an urban Arctic community. International journal of circumpolar health*, 69(1), pg. 25-37
- Grønlands Hjemmestyre.
- a2003: *Landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003 om hjælp til børn og unge*. Retrieved from [http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf\\_nr\\_01-2003\\_hjaelp\\_til\\_boern\\_og\\_unge/ltf\\_nr\\_01-2003\\_dk.htm](http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf_nr_01-2003_hjaelp_til_boern_og_unge/ltf_nr_01-2003_dk.htm)

- b2003: *Vejledning om hjælp til børn og unge*. Retrieved from [http://dk.nanoq.gl/emner/landsstyre/departementer/departement\\_for\\_familie\\_kultur\\_kirke\\_ligestilling/familie/lovgivning/~media/BA4B-1371072C468D8F66796A7A521BDD.ashx](http://dk.nanoq.gl/emner/landsstyre/departementer/departement_for_familie_kultur_kirke_ligestilling/familie/lovgivning/~media/BA4B-1371072C468D8F66796A7A521BDD.ashx)
  - 2007: *Landstingslov nr. 19 af 19. november 2007 om Ilisimatusarfik*. Retrieved from [http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/2007/ltl/ltl\\_nr\\_19-2007\\_ilisimatusarfik/ltl\\_nr\\_19-2007\\_dk.htm](http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/2007/ltl/ltl_nr_19-2007_ilisimatusarfik/ltl_nr_19-2007_dk.htm)
- Gullestrup, H., Schwerdtfeger, H., & Sørensen, M.
- 1975: *Rapport om nogle udviklingsproblemer i bygder. Lokalsamfundsundersøgelsen i Grønland*. Kbh.: Institut for Organisation og Arbejdssociologi.
- Healy, K.
- 2001: *Participatory action research and social work: a critical appraisal*. *International Social Work*, 44, 93–105.
- Horkheimer, M.
- 1970: "Tradisjonell og kritisk teori". In R. Kalleberg (Ed.), *Horkheimer, Marcuse, Adorno, Habermas: Kritisk Teori*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Jungk, R., & Müllert, N. R.
- 1989: *Håndbog i fremtidsværksteder* (2. udgave). Kbh.: Politisk revy.
- Järvinen, M., Larsen, J. E., & Mortensen, N.
- 2002: *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kristensen, L. G., Christensen, E., & Baviskar, S.
- 2008: *Børn i Grønland: en kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01*. Kbh.: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Kvale, S., & Brinkmann, S.
- 2009: *Interview: introduktion til et håndværk* (Vol. 2. udgave). Kbh.: Hans Reitzel.
- Langgård, P.
- 1986: Modernization and Traditional Relations in a Small Greenlandic Community: A Case Study from Southern Greenland. *Arctic Anthropology*, 23 (1-2)
- Larsen, J. E., Mortensen, N., & Thomsen, J. P. F. (2002). "Magtens mange facetter i mødet mellem system og klient". In M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen (eds.), *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus Universitetsforlag.
- Lee, D., & Newby, H.
- 1983: *The problem of sociology: an introduction to the discipline*. London: Hutchinson.
- Lewin, K.
- 1946: *Action Research and Minority Problems*. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34–46.
- Lipsky, M.
- 1980: *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services* (Vol. Updated ed). New York: Russell Sage Foundation.
- McArdle, K. L.
- 2008: "Getting in, Getting on, Getting out: On Working with Second-person Inquiry Groups". In P. Reason & H. Bradbury (Eds.), *The Sage Handbook of Action Research*. Sage Publications, London UK.

## 38 Modernization and Heritage: how to combine the two in Inuit societies

---

Nielsen, K. A., & Nielsen, B. S.

- 2006: "Methodologies in Action Research". In L. Svensson (ed.), *Action Research and Interactive Research* (pp. 63–87). Maastricht: Shaker Publishing.

Pateman, C.

- 1989: *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Payne, M.

- 2006: *Teorier i socialt arbejde*. Kbh.: Hans Reitzel.

Pedersen, B. K., & Rygaard, J.

- 2003: "Grønlandske Unge mellem Tradition og Globalisering". In H. Helve (Ed.), *Ung i utkant. Aktuell forskning om glesbygdungdomar i Norden* (TemaNord 2.). København: Nordiska Ministerrådet.

Rosing Olsen, O.

- 1997: *Kullorsuaq: nunaqarfiup toqqissisimaffiusup ineriartortullu ilisaritinneqarnera 1996*. Nuuk: Eskimo Management.

Rosing Olsen, T.

- 2005: *I skyggen af kajakerne: Grønlands politiske historie 1939-79*. Nuuk: Atuagkat.

Udvalget For Samfundsforskning I Grønland.

- 1960: *Rapport til Grønlands Landsråd om alkohol situationen i Grønland*. Copenhagen.: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
- 1961a: *Familie og ægteskab i Vestgrønland I. USG, 2*. Kbh.
- 1961b: *Uddannelsessituationen i Vestgrønland. Udvalget for Samfundsforskning i Grønland. 3-4, 8*. Copenhagen: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.

Uggerhøj, L.

- 2005: "Menneskelighed i mødet mellem socialarbejder og klient - ideal eller realitet?" In M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen (eds.), *Det magtfulde møde mellem system og klient*.

Undervisningsministeriet.

- 2011: *Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor som socialrådgiver - BEK nr 766 af 24/06/2011*. Retrieved from <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137840>HYPERLINK "https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137840&exp=1"&HYPERLINK "https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137840&exp=1"exp=1

## ARTIKEL 2: TURNOVER AS A FRUSTRATING CONSEQUENCE – A STUDY OF THE WORKING CONDITIONS OF SOCIAL WORKERS IN GREENLAND

# Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland

Steven Arnfjord<sup>1</sup> & Lise Hounsgaard<sup>2</sup>

*This study explored social workers experience with working within a social service department in Greenland. They described limiting factors like an absence of management and a dysfunctional interdisciplinary network. The social workers described feelings of frustration and individualization, which are known stressors. We found that the social workers were in a disempowered position to handle central welfare services. There were severe problems that could have consequences for professional social work with clients. By using Axel Honneth's theory of recognition and the antagonistic concepts of hurt and invisibility in our discussion of the findings, we improved the understanding of the social workers situation. One future solution could be to work collaboratively with the social workers by using empowerment strategies. This could help build up a capacity for the social workers to engage in more network-oriented cooperation and obtain a stronger sense of solidarity within the profession.*

**Keywords:** Empowerment, Greenland, Recognition, Social work, Turnover

During the fall of 2010 we studied how social workers at Greenland's largest department for children and family care experienced their work and working conditions. The social workers described indications of a disempowered professional field and pointed to issues with collaboration, both internally and externally, around social cases. Despite their best intentions, they experienced difficulties within the general working conditions.

The purpose of the article is to explore the experiences which social workers in modern Greenland have while working within the social welfare system.

Greenlandic social research has until now had one of two foci: either on the overall meta-sociological issues of a post-colonial society, such as the consequences of westernization and rapid urbanization, or a focus on the social problems located on the micro-

---

<sup>1</sup> PhD-student, Ilisimatusarfik – University of Greenland

<sup>2</sup> Associate professor, Institute of Nursing and Health Sciences, Ilisimatusarfik and Research Unit of Nursing, Institute of Clinical Research, University of Southern Denmark

sociological level. The social worker profession, which we here locate as part of the meso-sociological level, has so far been an underrepresented research topic.

The professional social worker has been a part of Greenland's welfare system for the past 30 years. Beginning in 1721, the country was colonized under Danish rule and then gained home rule in 1979 and autonomous self-rule in 2009. Greenland has a population of approximately 56,000 with the majority living in the capital, Nuuk, with around 16,000 inhabitants. With the first shift in governmental status to home rule came the autonomy to form independent social policies. Greenland has since had a type of Scandinavian welfare system, which Gösta Esping Andersen has called social democratic (Esping Andersen, 1990). The state of welfare is constantly being monitored through research reports, surveys, and statistical data. Recently in the form demographic and health studies into children's well-being (Kristensen, Christensen & Baviskar, 2008), family well-being (Bjerregaard & Aidt, 2010), poverty in the families (Schnohr, Nielsen & Wulff, 2007), and adolescent well-being (Pedersen & Bjerregaard, 2012). The research have so far revealed critical welfare issues such as high numbers of physical and sexual abuse incidents, suicide and suicidal thoughts, and teenage pregnancy. Seven percent of children are removed from their families, which in comparison is seven times higher than Denmark (Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning, 2011).

Social workers participating in this study were employed within the welfare system. The social workers from this study are working in an urban setting that still resembles aspect of rural conditions. Their work environment is similar to what Scott defined as bureaucratic social work in contrast to street-level social work (Scott, 1969).

### **Current research into the working conditions of social workers in northern remote areas**

Because of the small amount of research into social work in Greenland, it has been necessary to look at the Canadian northern research into social work because of similarities in the social system, the Inuit culture, post-colonialism, and the geography. The Canadian social workers who work outside of the urban areas have described some of the same issues as the Greenlandic social workers.

The research about social workers in rural areas points to different challenges related to the concepts of closeness and remoteness in the community (Zapf, 1993) In general, the challenge arises from the demands of handling hard and complex social cases during a work

day and then afterwards having to risk socializing with the clients due to the close living conditions (Fenby, 1978; Schmidt, 2005). A Canadian social worker wrote about how close it could get: *“There have been many instances and a myriad of ways in which I have been previously connected with my clients in my personal life. Either my siblings or I attended school or worked with some clients.”* (Ginter, 2005: 101). Even in Canada topics like rural social work and indigenous social work can be overlooked. In a review of *“One hundred years of social work: A history of the profession in English Canada 1900-2000”* Schmidt comments that the work does not cover social work in remote areas of Canada and does not focus on social work with Canada’s aboriginal population (Schmidt, 2012).

### **Theoretical framework - Empowerment as a strategy to gain recognition**

We sought inspiration in the theories of empowerment in order to counter the lack of attention that social workers as a profession have received in previous social research in Greenland. Empowerment gives perspective both to the way we view the social workers but also how the social workers interact with their clients and society in general. In this way, empowerment is a central concept in social work (Adams, 2008). Empowerment was utilized during the fieldwork and gave a symmetrical relationship with the social workers as participants in the study. Empowerment theories have traditionally focused on the disadvantaged population in a society (Freire, 2007; Rappaport, 1987). We are, however, seeing some references describing the social worker profession as being disempowered due to its position as the front line worker who is commanded to implement social policies by politicians and management working higher up in the bureaucratic hierarchy (Riffe & Kondrat, 1997).

Empowerment has in this sociological theoretical context been linked to Marx’s work from *“The Capital”* (1867), which focus on the emancipation of the proletariat from the slave-like working conditions in industrialized production. Empowerment was for Marx about establishing a sense of strong solidarity within the working class (Marx & Mandel, 1990). Marx’s earlier writings later became a main source of inspiration in the late 1960’s for empowerment theories from South- and Latin America.<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> Lecture giving by professor Montero of the university of Caracas, Venezuela during Oslo University’s summer course in comparative social science in 2011.

Empowerment is defined by Andersen as: “processes where underprivileged groups, social groups or local communities improve their ability to create a general view or control material, social, cultural or symbolic resources” (Andersen & Larsen, 2004). The Danish pedagogues have recently been described as underprivileged and in a position where they were overlooked and in need of recognition (Willig, 2012). The contemporary theoretical focus on empowerment will in this paper be linked to Axel Honneth's concept of recognition. Recognition is seen by Honneth as a struggle in the modern society where groups or individuals need to fight for recognition (Honneth, 2007). Honneth divided recognition into three spheres: love (in relation to family), right (in relation to society), and solidarity (in relation to the state). Our focus has been on recognition described as the level of self-worth, which positively relates to recognition to solidarity and negatively relates it to hurt as a result of experienced invisibility (Honneth & Willig, 2003). Honneth extends his theory of a relationship between the concepts of invisibility and recognition by stating that we could talk about invisibility in both a literal sense and a figurative sense. To start with the latter, invisibility refers to different kinds of perception ranging from overlooking somebody by mistake to humiliating somebody by ignoring them. There is not much elaboration on literal invisibility with the author simply stating that it can be a matter of optical hindrance (Honneth, 2001). In order to be fully recognized, the social workers in Honneth's perspective would need to experience that they are at first visible to others: colleagues and management. They would then need positive affirmation to feel recognized for the profession's functional position within the welfare society.

## **METHOD**

The 15 participating social workers in the study were Greenlandic and Danish. In age they ranged from the late 20's to the early 60's with a mean age in the mid 40's. The participants were invited to participate based on their employment as social workers in Greenland's largest department for social services. During two pre-meetings, the social workers agreed to participate in the research project with the convincing tipping point: our insistence on maintaining an empowerment-focus on the welfare system from their perspective.

At the time of the interviews the department was divided into teams relating to different types of cases: “Early interference,” “Disabilities,” “Acute Cases,” “Children placed in foster



care,” and “Foster families.”<sup>4</sup> A notable observation was that the longest term of employment in the department was five years.<sup>5</sup> At the time of the interviews the department had not had its manager position filled for four months.

The data material was based on individual semi-structured interviews with the social workers lasting between 45 - 60 minutes. They were asked to assess: how their education related to the daily assignments, the possibility of receiving psychological support, the collegial and managerial environment. The questions were open-ended and demanded longer and more in-depth answers. The challenge to open-ended questions was that the subsequent analysis was at risk of containing a myriad of categories that could clutter the general view (Kvale, 2007). For the sake of anonymity all names were changed. All data were transcribed and coded using QDA Miner. We used classical grounded theory to create an analytic structure (Charmaz, 2006). We conducted a line-by-line initial coding in order to locate categories (see table 1). After the initial coding we met with the social workers and presented the initial categories in order to seek respondent validation (Bloor, 1978; Kvale, 2007).

## FINDINGS

The preliminary analysis resulted in 12 initial codes. As table 1 will show, these were condensed into four broad categories: “Being a professional,” “Office work vs. client work,” “Professional Support system,” and “Social work in practice.” In this paragraph, the final categories with supported references to transcripts have been explored followed by a discussion.<sup>6</sup> The order of the categories starts with the social workers descriptions of their role as professionals in the welfare system. It then continues with a focus on the type of work they do. They then discussed different types of support in connection with their work. Finally, we returned to a theme of social work in practice where the social worker themselves could point to different initiatives that could improve the working environment.

---

<sup>4</sup> The teams no longer exist due to a later restructuring in the department.

<sup>5</sup> When the first author returned to the department 10 months later 40% had sought jobs elsewhere. 14 months later it was 60%.

<sup>6</sup> The citations have all been translated from Danish to English for the purpose of this article.

Table 1 – The results of the condensed categories

Examples of coded transcripts	Initial codes	Final categories
<p>a) <i>If I get somebody to start treatment for alcohol it will benefit them for the rest of their life</i></p> <p>b) <i>I think my professional ballast is enough</i></p> <p>c) <i>It is also good to hear what other professionals have to say</i></p>	<p>a) Being a social worker</p> <p>b) Professionalism</p> <p>c) Interdisciplinary Cooperation</p>	<p>1) Being a professional</p>
<p>d+e) <i>I would rather spend more time doing something and go see this family.</i></p>	<p>d) Time</p> <p>e) Case amounts and workload</p>	<p>2) Office work vs. client work</p>
<p>f) <i>The day I'm dreaming about case numbers in my sleep, then it is time to quit.</i></p> <p>g) <i>The professional supervision is fine, it's all I need</i></p> <p>h) <i>I prefer to discuss cases with my colleagues</i></p> <p>i) <i>We need to be listened to</i></p>	<p>f) Personal coping strategy</p> <p>g) Supervision</p> <p>h) Professional backup</p> <p>i) Recognition</p>	<p>3) Professional Support system</p>
<p>j) <i>Now I'm fantasizing. It should be a place where we could submit a pregnant mother in care with her child for 2 years</i></p> <p>k) <i>No, management is not here enough. If I'm able to catch them they will help me though.</i></p> <p>l) <i>We need procedures they are here but nobody is using them</i></p>	<p>j) Reference to help</p> <p>k) Wishes for management</p> <p>l) Individual case assessment</p>	<p>4) Social work in practice</p>

### 1) Being a professional

In the interviews, we asked the social workers how they related to concepts of professionalism and the professional environment around social work. This resulted in philosophical talks about being a social worker, what it meant to them, and if it had any significant meaning or if it was “just” a job (it never was). The initial codes “Being a social worker,” “Professionalism,” and “Interdisciplinary Cooperation” were all linked around the

concept of the professional and the functions that follow when there are professionals in the public social service sector. When talking about being a social worker and professionalism, the participants often related how they utilized their education and practical training.<sup>7</sup> It is through the professions that a society is institutionalizing expertise (Smeby, 2013). It was therefore very relevant to look at how the social workers, in this study, related to the concept of professionalism. One social worker described how she understood the concept:

*I know how to conduct my casework. I have my professionalism and my competence. If I have a case like this [points to a case file] I know the costs and then I pass it on. It is all standardized it no longer feels new. (Berit)*

None of the social workers had a hard time describing what professionalism meant to them, and while they felt confident in their individual professional ability, they also described the challenges of not being recognized for their professionalism in the surrounding professional environment.

*We are a force that can handle a lot of things, but we also have a need to be seen and understood in a way. Yes, this way we can be equal with our fellow professionals in the surrounding areas, also when it comes to salaries and improvements of our worklife. (Mary)*

Mary's description of being a resource on the one hand but feeling somewhat invisible on the other was a common description during the interviews. The experience of being disempowered was described as when they were not being taken into consultation prior to changes in the local social policy. When the local politicians were revising the municipal social policy and issued a statement saying that the municipality must actively work for fewer child placements, the social workers were not in disagreement with that policy, but questioned the practical implications of the politics. An answer to a follow-up question summed up how the professionals viewed the situation:

*How then do we approach this (a new welfare policy)? What in our opinion and based on experience is the right practical way to handle this in our municipality? (Ivalo)*

---

<sup>7</sup> To qualify as a social worker in Greenland one needs a bachelors degree in social work.

Ivalo was talking about a lack of communication between the political and the practical level in the municipality where the social workers, who had the expertise, were overlooked by the local politicians.

When talking about professionalism, the social workers only rarely considered the general state of social work in the society. They became aware of the professional world outside the welfare department when they engaged in interdisciplinary work with other sectors such as the schools and the healthcare system. When we asked them about this work they revealed some unbalances in the interdisciplinary cooperation. Ivalo pointed out that cooperation with some children's homes was a mixed experience:

*Some institutions do not have any limitations or boundaries. That is very frustrating. But other places (...) have a stable staff situation with a low rate of new people coming and going. That is good for the children and they do good therapy. (Ivalo)*

Niviaq supported this:

*Even though we have a plan of action, they (the institutions) do not follow the plan of action. (...) Then we do not meet up for a long time, because we need a new date with all parties the school, the institutions and the parents, and in the mean time we do not know how the child is doing. (Niviaq)*

Sometimes the situations became problematic for the social workers when cooperators became irritated with the social workers as representatives of the welfare system. Petra described how the interdisciplinary climate sometimes was very heated:

*There are a lot of frustrations towards the municipality (...) the expectations towards the municipality is that we are the acting authority. (...) We really have very few possibilities to take any action and the different cooperating partners for instance the healthcare system has difficulties comprehending that we cannot immediately offer housing, why we cannot see to it that a child is placed in a daycare institution, why we cannot do such things. It is like an accusation. And that makes working together difficult. (Petra)*

The descriptive term "frustration" was both used explicitly as in the citation above and for example in cases where the social workers were notified about an issue with a school child where the school had not fulfilled its duties to report suspicions of neglect. To the question of interdisciplinary relationship Maja replied:

*Some schools are really good at contacting us. They know the students but others... they have changes in the staff just like us. I was at a school once because one of their pupils had not been attending class for half a year. And we had not received any report about this. The school counselor did not know the pupil and the class teacher had (only) seen him twice. The school deputy did not know, that the child even existed it was like "uhm, well then what do we do?" (Maja)*

Maja continued with talking about the case and said, that she eventually located the pupil, who was sleeping at home on his mother's couch. The mother did not care if he went to school or not, so he had decided not to go.

## **2) Office work vs. client work**

This category could have included "time" as a more central concept. It was tied to "Case amounts and workload" because the social workers talked about these concepts as symptoms of what was troubling when they wanted to carry out daily tasks. The social workers want to do social work. To them it meant working with clients in a social context. A lot of time was spent at the office desk staring at a computer monitor. Some of the social workers were literally divided between what they called "help" and what they referred to as "bureaucracy." To some social workers, help or care was interaction with clients, whether it takes place in the welfare department or during a home visit. The social workers pointed to the conflict of constantly having to document what they did. Speaking about this theme, Niviaq said:

*If I just make a phone call to a family and talk to them, then I have to write it down [in the case file] and call them in for a meeting and collect information, write to the ones who notified about the family. There is so much administration where we are, a bit too much I think. I would rather spend more time doing something and go see this family.*

When the social workers have to prioritize time in front of a computer, it feels as time away from the actual task, which is interacting with the client. When asked about what a good day felt like, Susan answered like this: *Succeeding something, completing something. To be there for somebody.* To her it was all about the clients and the computer taking away time that could be spent on being there for somebody in need.

The office work was considered as unavoidable but sometimes felt very insufficient. The problem, however, was the amount of work as well as the pressure of navigating through determining which cases were urgent like severe domestic abuse and which cases could wait.

*In this pile I have here there has to be time to locate which cases are urgent. This is a guilty conscience I have. But I can't continue to live with a guilty conscience, I have to talk to our superior... It looks awful and it is. (Mary)*

### **3) Professional Support system**

Professional support was described by the social workers as different ways of getting support in a job that from time to time did require extra ordinary efforts. The social workers talked about their own personal coping mechanisms. One topic they kept returning to was the problem of being recognized by peers outside the department. The social workers were very satisfied with the professional support system, which was described as important if critical situations should occur. Professional support meant attending group counseling twice a month with a psychologist. The issues they had were with the daily support system. A recurring theme during the interviews was the fact that they had no office manager in the department, who could support them. They were for the length of four months almost without daily leadership. In this context management was viewed more as support in connection to casework than as leadership in a disciplinary and controlling sense. In the following interview Maja directly named what she saw as absence of management as the reason why many of her colleagues were on their way out of the department:

Interviewer: *How does it look with sparring with others at this place?*

Maja: *what do you mean, sparring?*

Interviewer: *Do you receive the support you need?*

Maja: *From who?*

Interviewer: *Your colleagues and from your management.*

Maja: *from my colleagues. We support each other. Management... right now it doesn't work as it is supposed to. A lot of people are on their way out of here. It is like there is no understanding of what we need.*

It appears as if Maja directly linked the degree of turnover with a dysfunctional management situation. Recognition in the form of support from management was not possible at the time. The experience of not being able to get a second opinion or a consult about a case from someone in a managerial position was causing some frustration:

*From time to time it is a little frustrating, when you are in a situation where you need advice and counseling on something that you question. I need it, if I have to say it, a lot of times. (Susan)*

The cases Susan was talking about were not simple and solvable ones which just needed a fresh pair of eyes. These were cases about severe child abuse, child removal, visitation for a child to go and see a parent in prison etc. These were decisions which could weigh heavily on the mind of a social worker and become a burden if they were not shared and supported collectively. It was in relation to these situations that the social workers were seeking some form of recognition. Some of the social workers have had to go on sick leave because of similar situations. Jane said:

*...it is like - you get hit. You are not a robot. You do all that you can to make it work in your everyday life. "I'm ok, I'm ok".*

Interviewer: *So you tell yourself that even though it isn't true?*

Jane: *[Nods] I needed fresh air and then at last I could see it. (...) Now I avoid situations where assignments pile up (...) I have done that before. Now there is room for me. That is what I learned from that. (Jane)*

Jane took a "hit," which meant sick leave due to stress. Stress was a topic that emerged in the interviews and did not appear in the original design of questions that we had planned to ask the social workers. The social workers were asked about the balance between private life and worklife. The question resulted in answers that fell into a category that was named coping strategies. Each social worker had developed personal strategies for coping with the work they did. It ranged from small mental techniques like: *"When I go to work I put my working jacket on and then I hang it up when I return home"* (Sif). Others were explicit about keeping negative thoughts away: *"For me it is about how you think. You shouldn't focus on the negative, because you will burn out quickly"* (Ketty). Social work with families and children was occasionally described as tough work and working in an area described as tough did pose problems such as burnout and stress.

#### **4) Social work in practice**

This final category is composed from the initial categories which related to questions of how the social workers carried out daily tasks. A central task was getting a referral to help, meaning access to different social services such as home visits, therapy, or specialized institutions. The referrals and the discretionary choices did from time to time require oversight from management which was not always possible. They also talked about having to do individual assessment of cases which at times was problematic because they felt alone in

the decision-making process. “Wishes for management” from the initial codes therefore related directly to problems of having to do “Individual case assessment.” The social workers were far from passive when it came to suggestions about transformation to better their work area. A limiting factor was the political system which sometimes was seen as parallel to social work and at other times became a restriction on the level of service that the social workers would wish that they could provide. Greenland is still a young welfare society with the lack of resources to provide highly specialized social services. As an example of this the social workers talked about a need for institutions with a 24-hour staff for mothers and their infants. They also mentioned the need for an infant foster home. The lack of resources became a personal and professional problem for some of the social workers:

*Because we do not have an infant foster home we do not have anywhere to place the children. There are no foster families for infants. So I am a part of the neglect in some way or the other. (Maja)*

Petra's statement followed Maja's:

*It is like we have a list covering, what the purpose for our department is. The purpose is this and that. We are going to do this and solve that. But then we end up with only the possibilities of doing and acting upon the intentions.*

Interviewer: *So it looks good on paper, but it is not possible? (...)*

Petra: *No, not at all are that is very tiresome. You want to help but the possibilities are not there. I can do a lot with my conversations about motivation and so on, but there is also so much that I cannot do.*

In these situations the social workers were either internalizing their frustrations with the restrictions in service offers or describing “on-paper services” that did not really exist. They had no outlet for their ideas like an idea bank or forum where they could pose suggestions and discuss possible implementations. The social workers longed for a sense of common ground, clear structures in the department, and visible management. Almost all of the social workers correlated the absence of management with withdrawal and isolation. When it came to discussing casework with colleagues, Arnaq said:

*I have noticed that we work in our own little world. We could use each other a lot more, our differences and professionalism.*



Sascha followed:

*It is like we are 15 social workers here that may have individual ways of doing things. And I think that is a mess... but I definitely notice some visionary thoughts from our department head and from the level above that. But I do not see that it is carried out.*

## DISCUSSION

The following discussion is structured around four recurring themes which appeared in the findings: professionalism, disempowerment, recognition, and stress.

### **Professionalism**

Professionalism was a personal concept to the social workers but was not mentioned as a social concept. We briefly presented some of Greenland's critical welfare issues at the beginning of this article. These are challenges which would require well-trained social workers in order to be handled properly. Social workers are usually considered to be one of the strongholds of professionalism within a welfare society with a long professional history (McNutt, 2008). The social worker profession as an expert group in a society has a position of advocating for social rights (Wilks, 2012; Lorenz, 2008). The social workers had a clear understanding of their own individual capabilities but only rarely referred to responsibilities of the profession. A study from Canada points to this exact problem: wanting to do a task professionally but not seeing the results reflected in the recognition of working in what some described as a tough professional field, (Baines, Davis & Saini, 2009).

A professional union of social workers would help bring attention to the important role of the social worker outside the municipal office. If we look back at Maja's case of the missing pupil who was found sleeping at home on a couch, we have a sound example of the social function of this profession. They have a mandate to operate in the civil society. The social worker has this mandate but it cannot be activated, so to speak, if no one is aware of the option of alerting a social worker. The pupil could have been located much sooner had the school known about the possibility of contacting a social worker, avoiding half a year without required schooling. Civil society is usually an area where other welfare professionals such as teachers and pedagogues cannot reach a child without an appointment. Professionalism as a concept within the variety of welfare professions is interdependent. If the different welfare

professions do not communicate or are not aware of each other's mandates and competencies, then there is a risk of possible systematic negligence.

### **Disempowerment**

Disempowerment is a feeling of powerlessness and a sense of being unable to act. McDermott and Garofalo described disempowerment as an experience of a limit in influence (McDermott, 2004). In our case it is the professionals who feel disempowered in the form of frustration. It was a recurring theme in the interviews with the social workers and a concept that they identified in all areas of their worklife. Office work, referring clients to treatments, and the individualization of coping with the work was a disempowering concept to them. The social workers talked about the social system as having an absence of structure. It was an issue which was described almost entirely one-sidedly without reflection about their own involvement in the state of disempowerment. We could observe frustrations about a static state but did not see any action towards transformative processes coming from the professionals themselves. Even though we did not witness any action, we did witness the frustration. It had two sides: over the four months we were there the social workers appeared reactive but also were frustrated, which is a feeling about something unjust that indicates a core belief that things could be different. That belief is an important base to build on. So while the social workers were capable of identifying problematic areas, they were not however capable of handling the problems collectively as a group. A recent Canadian study concerning hospital social workers concluded that if the social workers could not overcome their own disempowerment they could not be fully functional in their efforts to supply social services to others (Olonan, 2009).

### **Recognition**

Seen in the frame of Honneth's solidaric recognition theory, we have mostly witnessed the antagonism hurt. Even though the social workers had a core belief in their own competences, they did not experience an outside belief in these and that was a problem of recognition. The social workers were identified as hurting in three distinct ways. The first way was related to the earlier discussion of recognition and to the fact that other welfare professions did not recognize the social workers mandate to act in the civic sphere of society. This lack of recognition Honneth simply calls literal invisibility, meaning that the social

workers were not physically seen. The reactions described are the same as if they were figuratively invisible (simply ignored or overlooked). The second way of being hurt was about not being seen as a whole professional person with the capabilities to make both rational and humanistic decisions. When the social workers described the frustrations during meetings with other professional groups, they felt viewed only as a profession that polices the welfare state through rational decision-making. Sometimes there are structural limitations in the welfare systems like waiting lists to see a therapist, lack of possible accommodation at the foster homes, and economic restrictions. These are never easy meetings to attend for the social worker, sessions where they cannot act in the best humanistic sense, and as a professional it hurts that other professions do not recognize these dilemmas.

The third way of being hurt is not being seen at the office by a manager. We mentioned earlier that there could be long periods between expressions of recognition in the job of a social worker. Some of the motivation for doing essential welfare work has to occasionally come from a manager who positively affirms the social workers sense of a job well done. A recent Swedish study found positive correlation between commitment to the work, co-worker support, role clarity, and time spent interacting with management (Tafvelin, Hyvönen & Westerberg, 2012). This does not address all of the social workers' frustrations but it does feed us ideas about an area worth exploring further. The study also found stagnation in dynamics in the work place with very little management interaction. Without leadership, the social worker felt overlooked and withdrew into individualized and isolated work processes.

## **Stress**

Sometimes the hurt would lead to stress because, as one worker said, they "are not robots." Heugten examined the studies about stress and social work going back 30 years and illustrated that stress is a classic issue within the profession (Heugten, 2011: 33). Heugten refers to the work of Lloyd, McKenna, and King who documented that the lack of resources and conflicts within the professional network were the most notable stressors (Lloyd, McKenna & King, 2005). The indicators like individualism, problems with management, and issues with recognition from the interdisciplinary network are known stressors which meant that the social workers were hard pressed on several fronts. The professional environment was not strong enough to sustain an internal network of professionalism and the social workers were left in a state of collegial withdrawal. When the social workers talked about the need to

be seen and to rely on each other, they were referring to the closed community within the department. There seemed to be a lack of a sense of professional community outside the department. This could explain how the two paths they sought out, when confronted with problems, were either to withdraw into individualism or seek employment elsewhere, resulting in the problem of high numbers of turnover. A comparative study between British and Swedish social workers working with child care explained high turnover as a result of problems with collaboration within the interdisciplinary network (Tham & Meagher, 2009).

## **LIMITATIONS**

The study was conducted in Greenland's capital, which, due to its size (16,500 inhabitants), has the best-qualified personnel within the country's social welfare system. There are a lot of cities in Greenland which cannot fill their social worker positions and where the possibilities of receiving supervision from an educated psychologist or certified therapist are very limited. These positions are, if not left vacant, occupied by people with lesser qualifications such as social service assistants (1 year training after high school) or office clerks. The result of the study would be limited to cities where they have similar circumstances to Nuuk such as: Sisimiut (7,000 inhabitants), Ilulissat (5,500 inhabitants) and Qaqortoq (3,500 inhabitants). We would, however, not be able to transfer the results about experiences with management, turnover, and recognition because this study's findings are dependent on local variation such as long-term employment amongst the staff, work environment, and the relationship with management.

One thing we can say with some certainty: however positive the relationship between management and employee maybe in other municipalities, the social workers in Nuuk are without any labor union support. They are therefore on their own should tensions arise between them and their employers.

This study was intended to provide a first look into a profession that until now have gone overlooked in conventional Greenlandic social studies. We succeeded in this goal by interviewing the social workers and following them for a period of four months as well as substantial interviews and analysis.

## CONCLUSION

The study set out to take a first look at what experiences Greenlandic social workers had within the social welfare system. Findings of this study suggest that the profession of social workers is disempowered and in a reactive state, where they are not recognized by their management nor by the surrounding interdisciplinary network. A group of social workers that felt disempowered for a few months could have been a minor aberration in the long run that could be adjusted for in the future, but what we actually saw was a profession that could not by itself withstand such a problem for even this short period of time. Another point that was discovered was that even though the social workers from this study were not without ideas for positive change, they felt weighed down by the unsupportive surrounding bureaucratic structure. This was a reactionary state where the social workers were either waiting in hope for better times or in the process of quitting their jobs.

By applying theories of empowerment to this area of study, we have brought new positive and dynamic ways of viewing the social policy area which at first seemed stagnated. Empowerment has also been proven usable as a concrete concept. This group of social workers was in need of empowerment. Empowerment, however, in its most traditional sense has to come from the bottom up from within the group. Freire argues that there is legitimacy in using an expert in these cases to motivate change from within. In some processes, an outside facilitator is necessary in order to begin a process of transformation. A future task might be to collaborate with the social workers in order to mobilize a sense of solidarity that may spark a transformation from the state of disempowerment to empowerment, from a lack of recognition and hurt to professional recognition. This re-assignment would be possible through a mobilization and an organization of the profession but it would have to happen via a collaborative bottom-up approach.

### **Acknowledgement:**

First of all we want to thank the participating social workers for sharing their experiences with us. Self rule government of Greenland and KVUG for help with funding and especially Mr. Christopher Nelson for his invaluable help with the language, grammar and structure.

## References

- Adams R (2008) *Empowerment, participation and social work*. Basingstoke, Palgrave.
- Andersen J and Larsen JE (2004) Empowerment og socialt arbejde. 2nd ed. In: Elm Larsen J and Hornemann Møller I (eds), *Social Politik*, Hans Reitzel.
- Baines D, Davis JM and Saini M (2009) Wages, Working Conditions and Restructuring in Ontario's Social Work Profession. *Canadian Social Work Review*, 26(1).
- Bjerregaard P and Aidt EC (2010) *Levevilkår, livsstil og helbred: befolkningsundersøgelsen i Grønland 2005-2009. SIFs Grønlandsskrifter, nr. 20*, Kbh., Statens Institut for Folkesundhed.
- Bloor M (1978) On the Analysis of Observational Data: A Discussion of the Worth and Uses of Inductive Techniques and Respondent Validation. *Sociology*, 12(3).
- Charmaz K (2006) *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*. London, Sage.
- Esping Andersen G (1990) *The Three Worlds Of Welfare Capitalism*. Cambridge, Polity Press.
- Fenby B Lou (1978) Social Work in a Rural Setting. *Social Work*, 23(2).
- Freire P (2007) *Pedagogy of the oppressed*. London, Continuum.
- Ginter C (2005) Client Confidentiality, Anonymity, Facilitator Credibility, And Contamination In Rural Family Violence Self-Help Groups. In: Brownlee K and Graham JR (eds), *Violence in the family - Social Work Readings and Research from Northern and Rural Canada*, Ontario, Canadian Scholar's Press Inc.
- Heughten K Van (2011) *Social Work Under Pressure - How to Overcome Stress, Fatigue and Burnout in the Workplace*. London, Jessica Kingsley Publishers.
- Honneth A (2007) *Disrespect: the normative foundations of critical theory*. Oxford, Polity.
- Honneth A (2001) Recognition: Invisibility: On the epistemology of "recognition": Axel Honneth. *Aristotelian Society Supplementary Volume*, 75(1).
- Honneth A and Willig R (2003) *Behovet for anerkendelse: en tekstsamling*. Kbh., Hans Reitzel.
- Kristensen LG, Christensen E and Baviskar S (2008) *Børn i Grønland: en kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01*, Kbh., SFI
- Kvale S (2007) *Doing interviews. The SAGE qualitative research kit*, Los Angeles, Sage Publications.
- Lloyd C, McKenna K and King R (2005) Sources of stress experienced by occupational therapists and social workers in mental health settings. *Occupational Therapy International*, 12(2).
- Lorenz W (2008) Paradigms and Politics: Understanding Methods Paradigms in an Historical Context: The Case of Social Pedagogy. *The British Journal of Social Work*, 38(4).

- Marx K and Mandel E (1990) *Capital: a critique of political economy. Penguin classics*, London.
- McDermott MJ (2004) When Advocacy for Domestic Violence Victims Backfires: Types and Sources of Victim Disempowerment. *Violence Against Women*, 10(11).
- McNutt J (2008) Social Work Practice. 20th ed. In: Mizrahi T and Davis LE (eds), *Encyclopedia of Social Work*, Oxford, Oxford University Press, Vol. 4:138–141.
- Olonan R (2009) FROM HEGEMONY TO A FUSION OF HORIZONS. *Canadian Social Work Review*, Ottawa, Canadian Assn for Social Work Education, 26(2).
- Pedersen CP and Bjerregaard P (2012) *Det Svære Ungdomsliv - Unges Trivsel i Grønland 2011 - En Undersøgelse Om De Ældste Folkeskoleelever*. København, SIF.
- Rappaport J (1987) Terms of Empowerment/Exemplars of Prevention: Toward a Theory for Community Psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2).
- Riffe HA and Kondrat ME (1997) Social Worker Alienation and Disempowerment in a Managed Care Setting. *Journal of Progressive Human Services*, Routledge, 8(1).
- Schmidt GG (2005) Geographip Context and Northern Child Welfare Practice. In: Brownlee K and Graham JR (eds), *Violence in the family - Social Work Readings and Research from Nothern and Rural Canada*, Ontario, Canadian Scholar's Press Inc.
- Schmidt GG (2012) One Hundred Years of Social Work: A History of the Profession in English Canada 1900-2000 (Review). *Labour*.
- Schnohr C, Nielsen SL and Wulff S (2007) *Børnefattigdom i Grønland: en statistisk analyse af indkomstdata for husstande med børn. Børns levestandard i Grønland*, 2, Nuuk, MIPI.
- Scott WR (1969) Semi-Professionalism and Social Work: A Theoretical Perspective. In: Etzioni A (ed.), *The Semi-professions and Their Organization*, New York, The Free Press.
- Skatte- og Velfærdscommissionens betænkning (2011) *Børn og Unge*. Nuuk.
- Smeby J-C (2013) Profesjon og ekspertise. In: Molander A and Smeby J-C (eds), *Profesjonsstudier II*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Tafvelin S, Hyvönen U and Westerberg K (2012) Transformational Leadership in the Social Work Context: The Importance of Leader Continuity and Co-Worker Support. *British Journal of Social Work*.
- Tham P and Meagher G (2009) Working in Human Services: How Do Experiences and Working Conditions in Child Welfare Social Work Compare? *British Journal of Social Work*, 39(5).
- Wilks T (2012) *Advocacy and Social Work Practice*. Maidenhead, McGraw-Hill International.
- Willig R (2012) *Disenfranchisement: an essay on the infrastructure of critique*. Oxford, Peter Lang.
- Zapf MK (1993) Remote Practice and Culture Shock: Social Workers Moving to Isolated Nothern Regions. *Social Work*, 38(6).





## ARTIKEL 3: POSITIV MAGT – DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING SOM EMPOWERMENT AF SOCIALARBEJDERE I GRØNLAND

# Positiv magt

– deltagende aktionsforskning som empowerment af socialarbejdere i Grønland

*Af Steven Arnfjord*

Denne artikel handler om empowermentorienteret aktionsforskning med socialrådgivere i Grønland.<sup>19</sup> Vilkårene for socialt arbejde har indtil nu været helt overset i den grønlandske socialforskning, der oftest er rent beskrivende i forhold til sociale problematikker. Socialrådgivernes arbejdsvilkår, deres faglighed og deres muligheder for bedre at håndtere nogle af de sociale udfordringer har således ikke været belyst.

I 1970'ernes Colombia havde sociologen og aktionsforskeren Orlando Fals Borda en lignende oplevelse af den colombianske traditionelle socialforskning. Borda beskriver, hvordan han og andre unge sociologer oplevede et behov for radikale forandringer i måden at håndtere samfundsproblemer på. Han kaldte det et behov for en reorientering af social teori og praksis (Fals Borda 2006). Jeg har ladet mig inspirere af Bordas og andre sydamerikaneres tilgang til at forske i sociale problematikker via et demokratisk samarbejde med praksisfeltet om at skabe viden, som også kan være brugbar i praksis.

Efter indledningen og en kort gennemgang af projektet i forhold til nyere socialforskning i Grønland præsenteres et aktionsforskningsteoretisk afsæt i moderne marxisme og empowerment. Herefter beskrives socialrådgivernes oplevelse af ikke at have faglig og organisatorisk indflydelse på deres arbejde. Her bruges Paulo Freires begreb om disempowerment i form af en "culture of silence" til at beskrive socialrådgivernes "tavse faglige kultur". Begrebet knytter sig til den socialfaglige stemme, som ikke høres i den grønlandske socialpolitiske debat og til antagelsen af, at den manglende socialfaglige stemme blandt andet skyldes, at socialrådgiverne ikke er fagligt organiserede og derfor har en begrænset indflydelse på det socialfaglige felt.

For at modarbejde denne oplevelse af manglende faglig indflydelse, blev der igangsat et aktionsforskningsforløb med den grønlandske socialrådgiverforening. Det havde to formål. Det første var at styrke socialrådgiverprofessionens position på det socialfaglige felt, hvilket var en af foreningens erklærede målsætninger. Det andet formål var at se på, hvorledes man kunne bedrive aktionsforskning i direkte samarbejde med praksisfeltet. Afslutningsvis diskuteres det, hvorledes man med få forskningsmidler kan lave socialforskning, som er forankret i et lokalsamfund, og som kan skabe et grundlag for en positiv magt til at organisere en

styrket faglig organisation, som vil kunne fungere som socialrådgivernes platform i udviklingen af fremtidens sociale arbejde.

### Socialforskningen i Grønland

Det er alment kendt, at Grønland står overfor en række velfærdsmæssige udfordringer. I samarbejde med landets administration produceres årligt videnskabelige rapporter fra danske forskningsinstitutioner om børn, unge og familier, som fortæller om en høj grad af omsorgssvigt og ressourcetsvaghed. Fra et aktionsforskningsperspektiv kan rapporterne kritiseres for, at de kun i begrænset omfang har inddraget erfaringer fra de praksisområder i velfærdssystemet, som har kontakt med borgerne.<sup>2)</sup> I rapporterne er det sociale arbejde kun sparsomt belyst, og der foreligger ikke forskning, som eksplicit har socialrådgiverprofessionen, dens faglighed eller metoder som genstandsfelt. Der mangler derfor et indblik i, hvordan velfærdspolitikken forvaltes i praksis, og hvilke arbejdsvilkår (miljømæssige og faglige) socialrådgivere arbejder under. En væsentlig del af den grønlandske socialforskning, som man bliver præsenteret for, produceres i forskningsmiljøer, som ligger uden for Grønland. De forskningsansvarlige deltager med andre ord ikke i det samfund, de forsker i. Hos den norske filosof og positivisme-kritiker Hans Skjervheim (1926-1999) er netop spørgsmålet om deltagelse meget afgørende for, hvordan forskeren forstår det samfund, der studeres. I nedenstående citat fremgår det, hvordan ikke-deltagelse i forskning skaber grobund for fremmedgørelse:

*“Hvis man objektiviserer sin omverden, de andre og samfundet, så stiller man sig udenfor. Samfundet fremtræder derefter som fremmed for en selv, det fremmede er netop det som man ikke deltager i, eller er i stand til at deltage i.”*  
(Skjervheim 1996:80)<sup>3)</sup>

Fremmedgørelsen overfor vidensproduktionen er problematisk fordi viden, som man er fremmed overfor risikerer at blive til viden, som man ikke har noget ejerskabsforhold til og som i sidste ende ikke bliver anvendt. Mere problematisk er det, at forskningen ikke har øje for befolkningen som subjekter. I stedet tingsliggøres befolkningen og reduceres til lagkagediagrammer, grafer og procentsatser.

Tilgangen skaber afstand og sikrer ikke, at viden forbliver i (lokal)samfundet efter at de forskningsansvarlige er fløjet fra Grønland igen.

### Aktionsforskning som en reorientering af grønlandsk socialforskning

Det har været et ønske fra starten af dette projekt, at forståelsen af genstandsfeltet, skulle ske med et afsæt i deltagerorienteret aktionsforskning (Arnfred and Hounsgaard 2013). Deltagerorienteret aktionsforskning trækker på traditionen fra *Participatory Action Research*, hvor udgangspunktet er at forankre viden i lokalsamfundet gennem en engageret praksis, som dermed sikrer et grundlag for, at en mængde af den viden der produceres også forbliver hos deltagerne efter at et forskningsprojekt er afsluttet (Fals Borda 1998). Modsat Grønland er der i Canada eksempelvis mobiliseret kampanjer for at få etableret forskningsprocedurer, som skal sikre, at knowhow om Canadas oprindelige befolkning ikke kun kommer en akademisk elite til gode men også lokalsamfundet. Akronymet OCAP (Ownership, Control, Access and Possession) anvendes blandt andet til at skabe debat om, hvem forskningsdata tilhører. Der lobbyeres for at forskningsresultater bør tilhøre de lokalsamfund, hvor de er indsamlet (Schnarch 2004). Der findes dog ikke meget canadisk forskning om socialt arbejde med den canadiske inuit-befolkning. Professor i socialt arbejde Glen Schmidt bemærker i reviewet *“One hundred years of social work: A history of the profession in English Canada 1900-2000”*, at værket ikke afdækker socialt arbejde i afsidesliggende områder eller socialt arbejde med Canadas oprindelige befolkning (Schmidt 2012). Forskning i socialt arbejde blandt Canadas oprindelige befolkning har endnu ikke kontekstualiseret egentlige begreber, men er stadig eksplorativ i forståelsen af de vidensbehov, som kunne eksistere i feltet (McKay 1987; Schmidt 2000; Tester and Irniq 2008).

### Teoretisk inspiration fra de amerikanske kontinenter

I socialforskningen er det gået ubemærket hen, at kritisk sociologi har fået en revival

med direkte genlæsninger af Marx' arbejde. Projektets teoretiske ramme er inspireret af den (post)moderne marxist Erik Olin Wrights sociologiske og politiske studier. Wright er mest kendt for hans klasseforskning og moderne fortolkning af classesamfundet i bl.a. bogen *“Class Counts”* fra 1997. Wrights nye projekt, som han har kaldt frigjort socialforskning (Emancipatory Social Science), tager udgangspunkt i aktionsforskning og demokratiske processer i blandt andet Chicago (USA) og Kerala (Indien). Wright og hans team arbejder med organisering af lokaldemokrati og social mobilisering. I Chicagos bydele organiserede de blandt andet lokale borgerråd, som fungerede som en slags minikommuner med kontakt til socialarbejdere, skolevæsen og politi (Fung and Wright 2003). Wrights aktionsforskningsprojekter er styret ud fra et moralsk kompas, som sigter mod frisættelse. For ham handler frisættelsen om transformation af den sociale verden og ikke kun om et individualiseret koncept som f.eks. indre frisættelse (Wright, 2010:10). Wrights tilgang indgår i dette projekt i kombination med den kritisk orienterede nordiske empowerment- og aktionsforskning (Andersen and Bilfeldt 2010; Husted and Tofteng 2012; K. A. Nielsen and B. S. Nielsen 2006). En anden inspirationskilde er professor i community psykologi ved Universidad Central i Venezuela Maritza Montero, som tog del i det Sydamerikanske faglige miljø omkring deltagerorienteret aktionsforskning. Montero anser også frigørelse som et centralt formål:

*“...liberation is not something someone possesses and grants, lends, or bestows to some other people. Liberation is collectively and individually built, obtained, and won. That is the reason for participation to be a sine qua non condition, and it explains why liberation psychology has adopted and employs participatory methods.”* (Montero, 2009:76)

Deltagelse i forskning ses som et centralt element i facilitering af frisættelse. Operationalisering af et fokus på frisættelse sker med inspiration fra den brasilianske pædagog Paulo Freire og amerikaneren Myles Horton fra det rurale Nordamerika. De har talt en interviewbog sammen med titlen *“We make the road by walking”* (Horton and Freire 1990). Horton arbejdede med mobilisering af

Integreret workshop i The Highlander Folk School. Bemærk billedet er taget i 1950'erne i de amerikanske sydstater, hvor raceadskillelseslove stadig blev håndhævet



fattige amerikanske industriarbejdere og borgerrettighedsforkæmpere efter 2. Verdenskrig i en institution, *The Highlander Folk School*,<sup>4)</sup> som er inspireret af den danske højskole tradition.

Nogle af de gennemgående temaer var lighed og deltagelse. I aktiviteterne på The Highlander Folk School, som vel og mærke lå i Tennessee i de amerikanske sydstater, deltog blandt andet Martin Luther King i seminarer om borgerrettigheder. Det var efter deltagelsen på et Highlander-seminar, at Rosa Parks blev anholdt for at nægte at opgive sit bussæde i den hvide sektion af en Montgomery bybus i staten Alabama. Hendes demonstration af civil ulydighed førte til omfattende borgerrettighedskampagner.

Freires fokus lå på frisættelsen af den brasilianske landbefolkning gennem læse- og skrivekurser. Det overordnede formål var at gøre individet i stand til at kunne deltage i demokratiske processer, og at kunne tage del i et lands politiske debat. Han betegnede processen som uddannelse til en kritisk bevidsthed (Freire 2005). Freire skrev ikke eksplicit om deltagende aktionsforskning, men han har i hovedværket fra 1970 *Pedagogy of the Oppressed* (De Undertryktes Pædagogik, 1973), konceptualiseret en projektilgang han kalder for "Meningsfulde Temati-

ske Undersøgelser" (Freire 2007). Projekttilgangen tog udgangspunkt i inddragelsen af deltagerne i et projekt eller et undervisningsforløb, der skabte en sammenhæng mellem vidensarbejde og deltagerens dagligdag. Det handlede om at facilitere en meningskabelse, som relaterede sig til daglig praksis. Meningsfulde Tematiske Undersøgelser er i dette projekt oversat til et samarbejde med socialrådgivere om at komme tæt på beskrivelser af, hvad de oplever som centrale problematikker i deres dagligdag.

Wright samt Freire og Horton udgør hovedinspiration til det analysearbejde, som går forud for at arbejde med empowerment og aktionsforskning. De er alle klasse-teoretisk tænkende og arbejder med metoder til at gøre op med et samfunds ulige ressourcefordeling og magtbalance.

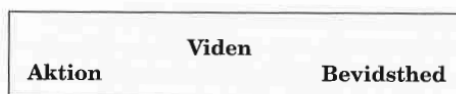
### Deltagerorienteret aktionsforskning som metode til empowerment

Empowerment bruges i vidt forskellige betydninger. I dette grønlandske aktionsforskningsprojekt tages der afsæt i en samfundskritisk tradition, hvor empowerment defineres som: "... et begreb, der sætter fokus på processer, hvor igennem underprivilegerede grupper bliver i stand til at modvirke af-

magt" (Andersen 2005). Empowermentperspektivet knytter sig i projektet til mulighederne for at deltage i beslutningsprocesser såvel som i forskning. Disempowerment er som empowermentbegrebet relateret til individet eller befolkningsgrupper, hvor der er et fravær af ressourcer som f.eks. fattigdom på grund af marginalisering i forhold til arbejdsmarked eller uddannelsesområdet. For Gaventa og Cornwall er aktionsforskningens deltagerorientering det centrale fokus, som øger muligheden for empowerment. Forfatterne påpeger det vigtige i, at der i aktionsforskningsprojekter eksisterer en balance mellem dimensionerne:

- Viden – som en ressource der påvirker beslutninger
- Aktion – som inddrager de aktører der er involveret i produktion af viden
- Bevidsthed – som perspektiverer, hvorledes produktion af viden forandrer erkendelse og verdensbilleder hos de involverede.

Illustreret med følgende model:



(Gaventa & Cornwall, 2008:179)

Udover at empowermentbegrebet fremhæver, at mennesker og befolkningsgrupper kan lære at mobilisere en egen drift mod selvstændighed, så berører empowerment det væsentlige ved magtbegrebet, at magt ikke kun kan omtales som noget negativt f.eks. som magt over nogen. Magt kan i en empowermentsammenhæng også forstås som magt til at handle.

Gaventa og Cornwall vægter kontrollen med den viden, som har indflydelse på den kritiske bevidsthed. De henviser til Freires begreb om de undertrykte "culture of silence". Freire anvendte begrebet til at beskrive, hvordan især koloniserede folk, ikke høres af samfundets dominerende gruppe. Et eksempel kan hentes fra skolesystemet, hvor et koloniseret folk bliver anvist ord og begreber, der er udvalgt af

den dominerende gruppe. Dermed uddannes folket ikke i en sproglig kultur, som kan anvendes til at ytre kritik. Der installeres så at sige en tavshed. Tavshed betyder ikke, at der ikke er respons på spørgsmål men henviser til fraværet af en kritisk kvalitet i responsen (Heaney 1995).

Culture of silence kan ses i sin post-koloniserede sammenhæng, hvor begrebet især er anvendeligt. Det kan dog også ses afkoblet fra koloniseringsteoriene, og blandt andet bruges til at analysere, hvorledes der i en moderne grønlandsk sammenhæng opstår et svigt i dannelsen af en kritisk bevidsthed. For at fremhæve Freire igen kan man f.eks. konstatere, at folkeskolen i årtier har båret præg af en sparekaspædagogik, hvor undervisningen har været docerende. Dette er en grov generalisering, men undervisningsreformen fra 2002 Atuarfitsialak (da: den gode skole) kan være et eksempel på, hvorledes man politisk ønskede at gøre eleverne ansvarlige for egen læring med pædagogiske metoder, hvor der tales med eleverne i stedet for til dem. Freire ville sige, at hvis man ikke som barn eller ung bliver trænet i kritisk bevidsthed, så er det ikke noget, der sker automatisk senere i tilværelsen. Reformen er kærkomne, hvis der er fokus på at en forudsætning for at kunne deltage og bidrage til en samfundsudvikling kræver en kritisk bevidsthed. Reformen kan ses som en indikation på det nødvendige i at forstyrre magtforholdet mellem de vidende lærere og de uvidende elever. Det er også en indikation på, at det at udvikle en kritisk og deltagende samfundsborger skal begynde tidligt i samfundets institutioner. Det argument understøttes af politologen Carole Pateman, som skriver:

*"... there is something paradoxical in calling socialisation inside existing organisations and associations, most of which, especially industrial ones, are oligarchical and hierarchical, a training in democracy"* (Pateman 1989:45).

Man kan med afsæt i Pateman altså ikke forudsætte, at demokrati automatisk læres ved at være deltager i et offentligt skolesystem, da mange skoler og senere arbejdspladser er kendetegnet ved at være hierar-

kisk opbyggede og ikke i udgangspunktet demokratiske.

I det følgende beskrives det mere detaljeret, hvorledes empowermentprocesser i samarbejde med socialrådgivere har udviklet sig til at handle om magt til at organisere sig fagligt og til at få en stemme i den socialpolitiske debat.

### Deltagende aktionsforskning med kommunale socialrådgivere og NIISIP

I projektet deltager to grupper af socialrådgivere. Den ene gruppe er ansat i en socialforvaltning og den anden gruppe har i fællesskab etableret en socialrådgiverforening, der hedder NIISIP.<sup>5)</sup> For at kategorisere dem betegnes de her som *kommunale socialrådgivere* og *NIISIP*.

#### Kommunale socialrådgiveres oplevelse af disempowerment

Projektet startede med eksklusivt at fokusere på det socialpolitiske meso-niveau, hvilket forstås som kommunale socialrådgivere, som funktionsmæssigt er sammenlignelige med socialrådgivere i en dansk kommunal socialforvaltning. Efter en række møder med ledelsen, uden hvis accept projektet ikke ville være muligt, og socialrådgiverne i en kommunes børne- og familieafdeling, begyndte projektet. Valget faldt på børne- og familieområdet, da dette forskningsmæssigt og politisk har været og fortsat er meget i fokus i Grønland. Der har ikke tidligere været foretaget studier, som i et tilstrækkeligt omfang har inddraget repræsentanter fra velfærdsprofessionerne (skolelærere, pædagoger, sygeplejersker og socialrådgivere). Processen startede med gennemførelsen af ordinære kvalitative interviews med alle socialrådgivere i afdelingen. På baggrund af dette indledende arbejde blev der udgivet en rapport og en artikel er under vejs (Arn fjord 2012).

Aktionsforskningsmæssigt bar det indledende studium præg af en statisk relation. Det var primært undertegnede, der som projektansvarlig leverede majoriteten af indholdet i form af udvælgelse af tema, interviewspørgsmål og analysemetoder. Projektet har derfor retrospektivt i begyn-

delsen været styret af en *for* naiv tilgang til ideologien om den frie deltager i forskningsforløbet, hvor jeg ellers oprindeligt havde en idé om at lave et projekt styret af deltagerne. Med de kommunale socialrådgivere søgte jeg at afdække deres oplevede mulighed for at have indflydelse i den organisation, hvori de arbejdede. Temaerne fra den kvalitative interviewforskning beskrev blandt andet en mangel på ledelseskontakt og manglende anerkendelse fra tværfaglige samarbejdspartnere, hvilket i tidligere studier af socialrådgivere i England er blevet defineret som stressfaktorer (Baines, Davis, and Saini 2009). På den ene side var det væsentligt at få kontakt til socialrådgiverne og få indledt et projekt omkring deres arbejdslivserfaringer. På den anden side var ulempen ved denne proces, at jeg placerede mig i en afventende position, hvor man traditionelt i forskningssamfundet er handlingslammet i rædslen for at påvirke og manipulere genstandsfeltet. Det første lyder måske beskedent, men det er et akademiseret perspektiv på en ikke-erkendt praksisproblematik. Myles Horton beskrev de samme problemer i deres forsøg med at organisere minearbejdere. Horton, som kun i meget begrænset omfang har skrevet om sine metoder, fortæller i et Tv-interview, hvorledes de fravalgte en ufrugtbar akademisk tilgang som lød: "*Vi har analyseret os frem til at I har et problem! Her er løsningen*". Dette havde ikke nogen langsigtet effekt. I stedet valgte de en mere pragmatisk forståelse, hvor udgangspunktet var de konkrete problemer arbejderne havde som f.eks. mangel på mad, dårlige arbejdsforhold og lav løn. Horton fortæller, at problemet var ganske konkret: "*They needed something to put in their bellies*" (Moyers 1981).

Ud fra en anerkendende tilgang om, at de er eksperter på deres arbejdsliv, inviterede jeg socialrådgiverne ind i den analytiske proces. For at modarbejde en objektiverende tilgang med et forløb som var designet på forhånd, foreslog jeg under et møde Fremtidsværkstedet som en workshopmodel. Så kunne socialrådgiverne være dem som stillede spørgsmål og selv kom med løsninger. De 15 kommunale socialrådgivere som deltog valgte, at temaet for Fremtidsværkstedet skulle være "Trivsel". Det valgte tema kunne dække et behov hos deltagerne for både at snakke om fysisk og psykisk trivsel.

Med ledelsens accept blev der afholdt et endags fremtidsværksted, som udviklede sig til store variationer over emnet trivsel. Strukturen i et endags fremtidsværksted blev hentet direkte fra Jungk og Müllers *"Håndbog i Fremtidsværksted"* fra 1989. For at deltagerne kunne forberede sig lidt på dagen, havde de på forhånd fået uddelt en kort artikel af Kurt Aagaard Nielsen *"Hvad kan man lære i et fremtidsværksted?"* fra 1988. Fremtidsværkstedet bestod af tre faser. Fase et startede med et kritisk udgangspunkt, hvor deltagerne problematiserede forhold omkring trivsel, som alle blev skrevet op på en vægavis og gjort synlige for alle i workshoppen. Fase to handlede om at deltagerne skulle gå utopisk til problematikkerne uden at skelne til f.eks. økonomisk eller strukturelle begrænsninger. Det instruerende budskab var, "hvis I havde alle verdens ressourcer til rådighed, hvordan ville I så håndtere problematikkerne fra den kritiske fase." I den sidste fase tre lagde vi vægt på handlingsorientering inspireret af forløbene fra den kritiske og den utopiske fase omhandlende, hvorledes man dels på kort sigt dels på lang sigt kunne håndtere problematikkerne omkring trivsel.

Efter kritikrunden, hvor socialrådgiverne blandt andet problematiserede, at de savnede hjælpeforanstaltninger, manglede anerkendelse fra deres netværk og kom med nogle eksempler på, hvordan ledelsen kunne støtte dem bedre, blev der stemt og prioriteret i kritikpunkterne.

Resultatet af kritikfasen illustrerede et oplevet asynkront og hierarkisk forhold mellem medarbejdere og ledelse. Det vidnede også om, at deltagerne ikke oplevede nogen mærkbar indflydelse i deres arbejdsliv. Selv om de gav udtryk for, at de udmærket kunne forestille sig alternativer under den utopiske fase. De bidrog med flere konstruktive handlingsforslag under fremtidsværkstedets sidste fase såsom "Mere innovativ ledelse", "En måneds sidemandsop-læring", "Mere i løn", "Et loft på antal socialsager" og "Lige så meget ferie som skolebørn". Der var en oplevelse blandt deltagerne af, at disse handlinger var betinget af ledelsens accept og interesse i forandring. Fremtidsværkstedet blev afsluttet med en

handlingsorienteret runde, hvor deltagerne i gruppe bød ind på handlinger, som kunne realiseres på kort og på lang sigt. Efter workshop-dagen udarbejdede jeg en protokol over dagen med en opfordring til at gå videre med handlingsforslagene og til at tage kontakt til mig såfremt de ønskede det.

Fremtidsværkstedet havde som model i denne situation nogle begrænsninger, når den blev anvendt inden for et bureaukratisk system. Der var blandt andet begrænsninger i mulighederne for at føre handlingsforslagene ud i livet. Jeg har måttet erkende, at et kommunalt bureaukratisk system ikke er en ideel arena til at arbejde videre med alle de problematikker, som socialrådgiverne beskrev i forhold til ikke at blive hørt og set i deres arbejdsliv. Vores anden erkendelse gik på, at noget af det socialrådgiverne efterspurgte såsom: "Et loft på sagsantal", "Bedre samarbejde med ledelsen" samt "Mere ferie og løn", var kampe som i andre lande blev ført af en faglig organisation.

Socialrådgiverne i Grønland har ikke deres egen fagforening. De er organiseret i en fællesorganisation Atorfiliit Kattuffiat (AK), som laver aftaler for en mængde forskellige grupper såsom: kommunalt ansatte, tjenestemænd, klinikassistenter, jagt- og fiskerikontrollører og forskellige faglærere på erhvervsskoler. Socialrådgiverne skiller sig ud fra disse grupper ved at være den eneste professionsgruppe med en mellem-lang videregående uddannelse. AK kan f.eks. ikke stille en ekspert til rådighed, som kender socialrådgivernes professionsspecifikke erhvervsvilkår. Som professionsgruppe er de derfor disempoweret i arbejds-markedsforhandlingerne.

Foreningen NIISIP og processen med at empower socialrådgiverne

Efter aktionsforskningen på kommunen indledte jeg et samarbejde med en gruppe socialrådgivere. Det skete efter en erkendelse af, at min tilgang til det kommunale bureaukrati havde været for statisk samt, at der kunne være begrænsninger i at arbejde med transformativ metode i en for hierarkisk organisation, som en kommune nu engang er.

Socialrådgiverne i foreningen NIISIP var modsat kommunen fri af hierarkiske og bureaukratiske bindinger. Disse socialrådgivere var gået sammen om at skabe fornyet aktivitet i en forening, som havde levet en meget stille tilværelse gennem flere år. Gruppens formål var, at foreningen skulle blive den organisation som varetog socialrådgivernes professionsinteresser i Grønland, både når det kom til arbejdsmarkedsforhandlinger, professionens anerkendelse og opgaven med at være en stemme man lytter til i den socialpolitiske debat.

Indledningsvist kontaktede jeg NIISIP og beskrev forskningsprojektet for dem. Jeg spurgte herefter: "Er der noget som I kan bruge mig til?" Jeg foreslog programmering af en hjemmeside, hvilket i foreningen var et konkret behov, og det blev indledningen til et samarbejde omkring faglig organisering. To metodiske inspirationer lå forud for kontakten med NIISIP. Det første var et fagligt møde med Randy Stoecker, som er professor ved University of Madison og en læsning af hans bog "Research Methods for Community Change" fra 2012. Da Stoecker i sin tid var specialestuderende, skulle han skrive en opgave om lokalsamfundsarbejde. Han tog derfor kontakt til en lokalsamfundsadministrator, men blev mødt med en besked om, at han først og fremmest burde yde en indsats på kontoret ved at katalogisere og sortere deres papirarkiver. Resultatet af indsatsen viste sig ved, at lokalsamfundskontoret fik styr på deres arkiver, som samtidig indeholdt alt det empiriske materiale, som Stoecker kunne drømme om til brug i specialeopgaven. Hans udgangspunkt har derfor siden været at starte så praktisk som muligt. Den samme pragmatiske tilgang til akademisk arbejde beskrev Horton i deres arbejde med minearbejderne, som først og fremmest skulle have stillet deres sult.

Den anden faglige inspiration kom fra en genlæsning af Freires skelnen mellem den autoritære underviser og underviseren med autoritet. Det særligt udfordrende i projektet har været balancen mellem rollen som forsker, og rollen som koordinator af workshops. Den gennemgående rolle har været facilitatorrollen og afgjort den position, som jeg har befundet mig bedst i. Der var perioder, hvor jeg igangsatte og påvirkede mere

end en facilitator burde. Freire skrev om underviserens forpligtigelse og ansvar for at gøre noget i stedet for bare at være til stede:

*"I am convinced that a progressive educator cannot speak exclusively with the people. He or she also has to speak, from time to time, to the people. It has to do with the directiveness of education, and directiveness does not mean necessarily authoritarianism or manipulation" (Horton & Freire, 1990:64).<sup>6)</sup>*

Facilitatoren er hos Freire ikke en passiv deltager, som f.eks. planlægger og starter et møde for så at trække sig ud. Facilitatoren har hos Freire en forpligtigelse til fra tid til anden at styre processen enten for at øge en dynamik, hvilket skete under vores møder med NIISIP, når foreningsmedlemmerne oplevede at gå lidt i stå i arbejdet under forskellige workshops. Vi kunne her oversætte Freires directiveness til processuel styring, hvilket blev empowerment til at øge en dynamik og sikre flow. Henry Giroux har et bud på et mere konkret formål, som han kalder *transformative agents* (transformative aktører) (Giroux 1988). NIISIP-medlemmerne kan dermed anskue sig selv som transformative aktører, som interagerer med og forandrer det socialfaglige felt. Dette fungerede som et af mange udbytter af aktionsforskningsforløbet med NIISIP.

Processuel styring blev i samarbejdet med NIISIP til positiv magt, hvor medlemmerne gennem fællesmøder omkring udviklingen af socialrådgiverforeningen fik opbygget en kapacitet til at organisere et talerør for socialrådgivere rundt om i Grønland og samtidig mobilisere det faglige arbejde med at overtage processen, som forhandler med arbejdsgiverne i stedet for fællesorganisationen AK. Efter et indledende forløb med at diskutere en workshopform, som jeg indledningsvist koordinerede, udstak foreningsmedlemmerne i NIISIP selv retningen for arbejdet i workshoppen. Aktionsforskningen tog konkret udgangspunkt i, at foreningen brugte mig til sparring, mens jeg indimellem også fungerede som en autoritet, når de havde behov for dette men specifikt ikke i en autoritær position (jf. tidligere reference til Freire). Nedenstående foto illustrerer, hvorledes en af de i alt fire work-



shops, der til at begynde med var igangsat af mig, midtvejs blev overtaget af deltagerne

Billedet er fra en workshop, hvor vi indkredsede NIISIP's mærkesager. Deltagerne ankom til mødet med egne refleksioner, som blev udvidet til en brainstorm over, hvilke mærkesager foreningen skulle satse på i den kommende tid i forbindelse med deres øgede engagement for at skaffe flere medlemmer og derved stå stærkere i den social-politiske debat.

Deltagerne blev vejledt til i starten kun at arbejde på overskriftsniveau. De måtte altså ikke gå ind i lange forklaringer bag deres forslag. Dette indeholdt en vis dimension af kritisk utopisk aktionsforskning, jeg havde dog indtil videre afholdt mig fra at køre hele fremtidsværksteder med foreningen. Dette var ud fra et praktisk hensyn, idet NIISIP på dette tidspunkt kun mødtes til vores workshops, og for dem var foreningsarbejdet en ulønnet aktivitet. De første workshops havde derfor karakter af regulære møder. I workshoppene fremkom medlemmerne med konkrete formuleringer og ønsker til fremtiden. Det essentielle ved disse øvelser var, at der i værkstederne blev skabt et forum for frie kritiske tanker. Her var ingen arbejdsgivere, tværfaglige samar-

bejdspartnere eller politikere, som skulle medtænkes i processen. Selv om arbejdet ikke garanterede håndfaste resultater, blev processen taget meget alvorligt, og foreningsmedlemmerne diskuterede og producerede idéer ivrigt.

Erfaringen fra flere indledende møder var, at deltagerne havde mange ting på hjertet. De oplevede, at de blev udfordret, når de skulle forsøge at kategorisere og f.eks. prioritere i de vigtigste emner. De blev instrueret i, at ingen af forslagene var bindende, og at de kunne ændres. Dermed afspejlede det deltagernes egen opfattelse af, hvad der var de vigtigste mærkesager for foreningen. Resultatet fra fire workshops i efteråret 2012 blev til fem mærkesager.

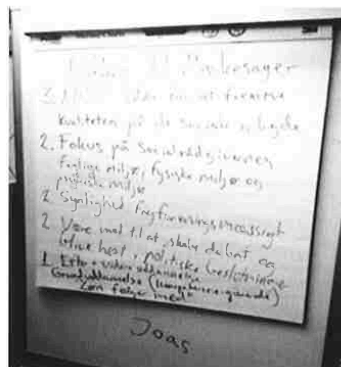
### Fem mærkesager

Grundlæggende ligner arbejdet med formulering af indhold og omformulering beskrivelserne af procesorienteret arbejde. Vi arbejdede med opdagelsen af nye videnshorisonter, som en metafor for at navigere på baggrund af én viden mod erkendelsen af nye vidensformer, hvilket svarer til, hvad Thomas Mathiesen kalder at arbejde med det ufærdige (Mathiesen 1973).

Resultatet af disse workshops var en stor lettelse for flere af medlemmerne, som on

Grete har lige 'overtaget' rollen som leder af den første workshop under et NIISIP-møde – her er ingen tegn på en tavs faglig kultur, men mere tegn på en kapacitetsopbygning hen i mod tranformerende aktører.





- NIISIP står for at fremme kvaliteten af det sociale arbejde
- Fokus på socialrådgiverens faglige miljø, fysiske miljø og psykiske miljø
- Synlighed fagforeningsmæssigt
- Være med til at skabe debat og blive hørt i politiske beslutninger
- Løn – der skal fokuseres på en stigning i grundløn og løn der følger med kompetencegivende videre- og efteruddannelse (Foto: Prioriterede mærkesager fra en workshop)

and off har været aktive i foreningen. ”Endelig er NIISIP kommet videre efter alle de år”, var der en deltager, der udbrød efter et møde. Det havde været en positiv oplevelse. Et resultat af dette projekt er at være igangsat på en faglig proces. I et deltagende aktionsforskningsperspektiv er arbejdet med at skabe grundlaget for motivation helt og aldeles grundlæggende for faciliteringen af deltagernes kritiske bevidsthed.

Det næste led i processen er, at mærkesagerne skal danne baggrund for nye vedtægter, som skal diskuteres på en kommende generalforsamling, hvor foreningen vil organisere sig stærkere.

### Konklusion

I artiklen har jeg præsenteret en problematik, hvor der hos grønlandske socialrådgivere er et fravær af legitime og transparente beslutningsprocesser. Denne iagttagelse kan relateres til policyorienteret forskning, hvor magtperspektiver også handler om et fravær af beslutninger. Når politologerne Bachrach og Baratz forholder sig til et policyområde, som i vores tilfælde er socialrådgivernes indflydelse i velfærdssystemet i Grønland, så spørger de *ikke* først: “Hvem styrer området?” Ofte kan det være mere relevant først at spørge: “Er der nogen som styrer dette område?” (Bachrach and Baratz 1962). Et drilsk spørgsmål kunne være, om det er et problem, at socialrådgiverne ikke figurerer som en beslutningskompetent profession i det grønlandske velfærdssystem?

Hvis det drejede sig om et velfærdsområde, som var stabilt og uproblematisk, så kunne magtspørgsmålet måske være irrelevant. Socialrådgiverne spiller en central rolle i et velfærdssystem, hvor de er faglige og praktiske eksperter på udmøntningen af socialpolitikken. En aktuel konstatering er dog, at socialrådgiverne ligger inde med en faglig viden, som ikke er aktiveret, og de bidrager ikke til diskussionerne om socialpolitikken. Hvis vi her til sidst ser bort fra deres arbejdsforhold, så er en mere overordnet problematik, at en socialrådgiverprofession i afmagt ikke opfylder en af professionens centrale roller, som er at være advokat for social retfærdighed på vegne af samfundets udsatte grupper.

Med Mathiesens terminologi er foreningsmedlemmerne med revitaliseringen af foreningen NIISIP gået fra at have været bidragsløse til at blive bidragsydere i det socialpolitiske spil (Mathiesen 1973:118). Man er i færd med at etablere en rolle i spillet og det er i etableringen af rollen, at der bliver skabt noget konkret, som de øvrige parter i ”det socialpolitiske spil” SKAL forholde sig til. Foreningen kan blive det sted, hvorfra vi ser socialrådgivere som transformativ aktører, der kan mobilisere deres kollegaer på kommunekontorerne og bidrage til bedre arbejds- og lønforhold. De kan blive en stemme i den socialpolitiske debat for andre som ingen stemme har.

Så hvad kan man lære af dette eksempel? Forskningsmæssigt fører det til, at forskning bliver opfattet som en øjebliks-, hver-

dags- og (forhåbentlig) langtidsholdbar ressource og derfor ikke kun som noget vi først hører om, når forskningsrapporter om sociale problematikker bliver omtalt i medierne. Det er et eksempel på, hvordan begreberne deltagelse, viden og aktion gensidigt indvirker på hinanden. Gennem deltagelsen i aktionsforskningen skabes der viden, som forskeren ikke ville kunne have afdækket gennem konventionelt kvalitativt arbejde. Det er samtidig viden, som udfordrer de negative forståelser af, hvad magt er og at dette ikke kun består i "magt over" men bliver til "magt til", at en gruppe kapable socialrådgivere kan organisere sig og etablere en socialfaglig stemme i den socialpolitiske debat.

Med deltagende aktionsforskning ses det således, hvordan man kan reorientere grønlandsk socialforskning og med relativt beskedne ressourcer skabe dynamik i et ellers magttomt rum.

LITTERATURLISTE:

- Andersen, John. 2005. "Empowermentperspektivet - vejen frem til en kritisk handlingsorienteret socialforskning?" *Social Kritik* 101.
- Andersen, John, and Annette Bilfeldt. 2010. "Aktionsforskning på et plejehjem: et alternativ til new public management?" *Tidsskrift for Arbejdsliv* 12(1):67-81.
- Arnjford, Steven. 2012. *Brugen af empowerment i evaluering af det sociale arbejde med udsatte børn og deres familier*. Nuuk (Under udgivelse): Departementet for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling.
- Arnjford, Steven, and Lise Hounsgaard. 2013. "Transforming a disempowered social worker profession using participatory action research in Greenland." in *Modernization and Heritage: how to combine the two in inuit societies*, edited by Karen Løngård and Kennet Pedersen. Nuuk: Forlaget Atuagkat.
- Bachrach, Peter, and Morton S. Baratz. 1962. "Two Faces of Power." *The American Political Science Review* 56(4):947-952.
- Baines, Donna, Joan MacKenzie Davis, and Michael Saini. 2009. "Wages, Working Conditions and Restructuring in Ontario's Social Work Profession." *Canadian Social Work Review* 26(1):59-72.
- Fals Borda, Orlando. 1998. *People's Participation: Challenges Ahead*. edited by Orlando Fals Borda. Computer Graphics.
- Fals Borda, Orlando. 2006. "Participatory (Action) Research in Social Theory: Origins and Challenges." in *Handbook of Action Research: The Concise Paperback Edition*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury.
- Freire, Paulo. 2005. *Education For Critical Consciousness*. London: Continuum.
- Freire, Paulo. 2007. *Pedagogy of the oppressed*. London: Continuum.
- Fung, Archon, and Erik Olin Wright. 2003. *Deepening democracy: institutional innovations in empowered participatory governance*. London: Verso.
- Gaventa, John, and Andrea Cornwall. 2008. "Power and Knowledge." in *The Sage Handbook of Action Research - Participative Inquiry and Practice*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury. London: Sage Publications, London UK.
- Giroux, Henry A. 1988. *Teachers as intellectuals: toward a critical pedagogy of learning*. Granby, Mass.: Bergin & Garvey.
- Heaney, Tom. 1995. "Issues in Freirean Pedagogy." *Thresholds in Education*.
- Horton, Myles, and Paulo Freire. 1990. *We Make the Road by Walking*. edited by Brenda Bell, John Gaventa, and John Peters. Philadelphia: Temple University Press.
- Husted, Mia, and Ditte Tofteng. 2012. "Arbejdsliv og Aktionsforskning." in *Aktionsforskning - en grundbog*, edited by Gitte Duus, Mia Husted, Karin Kildedal, Erik Laursen, and Ditte Tofteng. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Mathiesen, Thomas. 1973. *Det ufærdige: bidrag til politisk aktionsteori*. Hans Reitzel.
- McKay, Sharon. 1987. "Social work in Canada's north: Survival and development issues affecting aboriginal and industry-based communities." *International Social Work* 30(3):259-278.
- Montero, Maritza. 2009. "Methods for Liberation: Critical Consciousness in Action." in *Psychology of Liberation*, edited by Maritza Montero and Christopher C. Sonn. New York: Springer.
- Moyers, Bill. 1981. "Adventures of a Radical Hillbilly." Retrieved (<http://vimeo.com/30650519>).
- Nielsen, Kurt Aagaard, and Birger Steen Nielsen. 2006. "Methodologies in Action Research." Pp. 63-87 in *Action Research and Interactive Research*, edited by Lennart Svensson. Maastricht: Shaker Publishing.
- Pateman, Carole. 1989. *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmidt, Glen G. 2000. "Remote, northern communities: Implications for social work practice." *International Social Work* 43(3):337-349.
- Schmidt, Glen G. 2012. "One Hundred Years of Social Work: A History of the Profession in English Canada 1900-2000 (Review)." *Labour*.
- Schnarch, Brian. 2004. "Ownership, control, access and possession (OCAP) or Self-Determination Applied to Research." *Journal of Aboriginal Health* 1(1).
- Skjervheim, Hans. 1996. *Deltaker og tilskodar - og andre essays*. Oslo: Aschehoug.
- Tester, Frank James, and Peter Irniq. 2008. "Inuit Qajumajatuqangit: Social History, Politics and Practice of Resistance." *Arctic* 61(1).
- Wright, Erik Olin. 2010. *Envisioning Real Utopias*. London: Verso.

NOTER:

1. Baggrunden er et Ph.d.-projekt, finansieret af KVUG (Kommissorium for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland). Det gennemføres under vejledning af lektor ved SDU og Ilisimatusarfik Lise Hounsgaard, professor ved RUC Henning Salling Olesen & professor ved RUC John Andersen.
2. Her er tale om et begrænset tidsmæssigt snit af forskningsrapporter. Deres kvalitet er ikke til diskussion da rapporterne ikke har haft et fokus på de professioner, som de undersøgte befolkningsgrupper kunne være i kontakt med.
3. Min oversættelse fra Nynorsk.
4. Myles Horton besøgte Danmark i 1931 for at studere den danske højskolemodel. Højskolen eksisterer stadig i dag under navnet Highlander Research and Education Center ([www.highlandercenter.org](http://www.highlandercenter.org)).
5. Nunatsini Inunnik Isimaginninermi Siunnersortit Ilinniarsimasut Peqatigiiffiat (da = Landsdækkende forening for uddannede socialrådgivere)
6. Disse overvejelser knytter sig mest til arbejdet med de kommunale socialrådgivere i det kommunale bureaukrati.

Steven Arnjford er Cand.scient.soc., Ph.d.-stud. - Ilisimatusarfik - University of Greenland.



## **ARTIKEL 4: SELVSTÆNDIG RÅDERET I SOCIALRÅDGIVERNES PRAKSIS – ET PROFESSIONSSIOLOGISK PERSPEKTIV**

# **Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv**

Steven Arnfjord & Lise Hounsgaard

### **Engelsk abstract**

A central question, which runs through the article, is how the profession of social workers in Greenland can increase their jurisdiction within the welfare society. We argue via a theoretical placement of the Greenlandic social workers within the sociology of the professions, that both the profession and the welfare society could benefit from looking at this question from a functionalistic perspective.

After a brief historical contextualization we shortly present examples of empirical findings from an ongoing research project about ways to consolidate the profession further. We refer to two aspects that pose structural limitations for the social worker to succeed in being empowered as a professional group. The first limitation is organizational issues described through an empirical study at a local municipal social service office in Greenland's capital Nuuk. The second limitation is in the educational legislation that, if taken literally, may be at risk of hindering the social worker profession to gain influence on the education of Greenland's future social workers.

Finally we briefly discuss the theory of recognition as an overall concept, which explores what the social workers are fighting for.

## Indledning

Artiklens udgangspunkt er spørgsmålet om, hvordan socialrådgiverene kan øge deres råderet som faggruppe i velfærdssamfundet.

Børne- og familieområdet, som er et af socialrådgivernes væsentligste praksisfelter, får ofte politisk og forskningsmæssig opmærksomhed. Der bliver kontinuerligt produceret statistik, som påviser sociale udfordringer så som: høje frekvenser for selvmord, teenagegraviditet, hjemløshed, vold, misbrug og anbringelser uden for hjemmet. Socialrådgiverne er som faglige aktører oftest overset i denne forskning. Dette er problematisk fordi socialrådgiverne virker i praksisfeltet mellem stat og civilsamfund og er den eneste faggruppe i feltet, der er uddannet i at varetage myndigheden og mandatet til at gribe ind, når velfærdsproblemer manifesterer sig i civilsamfundet.

I artiklen analyseres vilkårene for at socialrådgiverne kan blive styrket som profession.

Diskussionen inddrager professionsbegrebet med relationer til temaer om intelligentsia, teknikere og eksperter. Professionsbegrebet har sin oprindelse i erklæringen om at handle eller at udleve et hverv, som man er kaldet til (Friedson 1986). Denne udlægning anvendes til at kvalificere diskussionen af socialrådgivernes mulighed for øget professionsdannelse samt opnåelse af selvstændig råderet.

## Professionernes betydning og magt i samfundet

Professionsbegrebet er i dag bredt. Det ses anvendt som synonym for en faggruppe, hvortil der hører en specifik træning i et erhverv, men også som synonym for uspecificerede beskæftigelsesgrupper der betegnes som professionelle, fordi de tjener deres løn gennem deres

arbejde. Et eksempel på en bred forståelse ses på daginstitutionsområdet, hvor der er uddannede pædagoger og pædagogmedhjælpere. Begge grupper tjener deres løn på baggrund af beskæftigelse i det pædagogiske erhverv. Men man kan spørge om begge grupper er professionelle? Formelt er det den uddannede pædagog der har ansvaret for udøvelsen af en pædagogisk faglighed. I praksis kan det ved selvsyn være vanskeligt at skelne mellem pædagogen og medhjælperen. Det kan skyldes at den pædagogiske profession ikke har tradition for at skilte med rang og uddannelsesniveau, hvilket man f.eks. kan observere hos politiet, hvor der bæres stjerner og kroner på skuldrene alt efter rang (Rigspolitiet 2006).

I det følgende inddrages funktionalistiske perspektiver på professionerne. Funktionalismen er som videnskab orienteret mod at beskrive samfundet som en mekanisme. Professioner indgår her som en nødvendighed der betinger at samfundet kan bestå. I professionslitteraturen eksisterer der dog en debat mellem repræsentanter for henholdsvis et funktionalistisk- og et kritisk perspektiv, som problematiserer de professionelles magtposition og råderet til bestemte erhvervsområder.

### **Den funktionalistiske argumentation for professioner**

I et funktionalistisk perspektiv kaldes de første professioner for klassiske og menes at have haft en central betydning for opbygningen af det moderne samfund. Sociologen Talcott Parsons eksemplificerer et perspektiv i forbindelse med, hvordan behandlingen af sygdomme tjener et funktionalistisk formål i kroppen. *"Too high an incidence of illness is dysfunctional. (...) illness incapacitates for the effective performance of social roles"* (Parsons 1951: 430). Citatet kan læses som et eksempel på den betydning for samfundets sammenhæng, som Parsons tilskriver lægeprofessionen. I den klassiske professionssociologi udgøres professionerne af: læger, advokater, præster og ingeniører. De betegnes som hele professioner ud fra det forhold at de er

selvrefererende på den måde at læger uddannes af læger, jurister af jurister osv. (Parsons 1939; Salling Olesen 2004a). En anden væsentlig fællesnævner er at grupperne alle har en akademisk tilknytning (Wilensky 1964: 138).

Det kritiske perspektiv omhandler professionernes forsøg på at monopolisere erhvervsområder i samfundet. Monopolisering knytter sig i de fleste tilfælde til de nævnte klassiske professioner. Før monopolisering eksisterede der en kamp om råderetten (jurisdiktion) til et givet arbejdsområde. Psykiateren har i dag overtaget myndigheden for det, som nu hedder psykiatriske patienter. Før blev de omtalt som gale og boede på et asyl det blev ledet af en forvalter, som på den måde tjente til livets ophold. På det psykiatriske område vandt de medicinsk uddannede læger kampen om råderetten ved at henvise til deres akademiske uddannelse.<sup>1</sup> Professionernes magt bliver installeret i samfundet med råderetten som gennem lovgivning slår fast at bestemte kvalifikationer skal gå forud for udførelsen af en specifik aktivitet (Abbott 1988: 62). Dette garanterer samtidig en professions monopol på et arbejdsmarked. Monopolet kan være til fordel for f.eks. den kunde der har behov for en kvalificeret advokat, læge eller psykolog, da disse faggrupper med tiden er bredt accepteret fordi deres kvalifikationer er alment kendte. Fra et kritisk perspektiv har Goode fremhævet en problematik omkring social kontrol mellem de professionelle og deres klienter. Forholdet mellem klient og professionel er ofte asymmetrisk. Eksempelvis henvender en klient sig ofte til den professionelle med en problematik, som klienten ikke selv kan løse. Klienten har sjældent mulighed for at vælge mellem professionelle ud fra deres kompetencer og kan ikke vurdere det faglige niveau. Dette efterlader, ifølge Goode, de professionelle i en prestige-position, hvor den professionelle sammenslutning (community) har en betydelig mængde magt til at træffe

---

<sup>1</sup> Psykiaterne havde dog de første mange årtier store vanskeligheder med blot tilnærmelsesvist at helbrede deres patienters psykiske lidelser og har det til stadighed.



afgørelser i kraft af den position som de besidder (Goode 1957, 196). Det magtfulde møde mellem klient og professionel var ligeledes et betydeligt tema i den danske magtudredning (Järvinen and Mik-Meyer 2003).

Det vil i dag nok være usandsynligt at tale om det moderne samfund løsrevet fra professionernes betydning for dets opbygning. Professionernes betydning er dog langt fra afgjort og det er væsentligt løbende at tage stilling til, hvordan vi forholder os til de professionelle grupper som et samfund betjener sig af.

Socialrådgiverne i Grønland kæmper stadig for at opnå mere anerkendelse for netop den ekspertviden som de besidder. Nogle af de få analyser der omhandler det socialfaglige felt peger på, at mange af de sociale problemer skyldes manglen på socialfaglig ekspertise rundt om i landet. Den seneste officielle redegørelse er fra 2002 og dokumenterer en mangel på udlært socialfaglig arbejdskraft samt et højt niveau af stress i arbejdsfeltet i arbejdsfeltet (Arbejdsgruppen om undersøgelse af arbejdsforholdene i den sociale sektor 2002). Manglen forsøges imødekommet med ansættelser af ufaglært personale, som i deres hverdag skal håndtere problematikker der under normale omstændigheder kræver en videregående uddannelse.

### **Semiprofessioner og kampen om råderetten sat i en grønlandsk kontekst**

I professionslitteraturen kategoriseres socialrådgivere sammen med lærere, sygeplejersker og pædagoger som *semi*-professioner. Størstedelen af de akademiske uddannelser, som vi har herhjemme, er orienteret mod semi-professionerne. Det er traditionelt for den akademiske uddannelsessektor, at det er her vi finder det største antal af studerende dels ved Ilisimatusarfik i Nuuk og Perorsaanermik Ilinniarfik i Ilulissat.

Semi-professionsbegrebet blev beskrevet af Etzioni som oprideligt argumenterede for at *semi-professioner* er en bedre betegnelse end at kalde dem *pseudo-professioner* eller *sub-professioner*, hvilket han mente var mere negative udtryk (Etzioni 1969: V). Abraham Flexner diskuterede allerede i 1915 om man overhovedet kunne kalde socialrådgivere for en profession. Opfattelsen var dengang, at socialt arbejde ikke på samme måde som jura og medicin har et afgrænset arbejdsfelt. Flexner forstod mere socialrådgivere som kontorarbejdere med tværfaglige kompetencer end som en hel profession (Flexner 1915: 16–18). Socialrådgiverfaget, skrev Flexner, fordrer en åbenhed overfor tværfaglighed. Men åbenheden risikerer at gå tabt med en afgrænset professionsdannelse af socialrådgiverfaget: *"If social work is not definitive enough to be called a profession, the social worker will at least be less cock-sure than the professional man whom he calls in."* (Ibid: 23). Her ses det som positivt ikke at være en specialiseret eller hel profession.

Velfærdssamfundsforskeren Harold Wilensky påpeger fire kriterier for at en profession kan etablere professionel autoritet.

1. Der skal etableres en teknisk base (systematisk viden og specialiseret træning) for professionens autoritet
2. Der skal være eksklusiv råderet (jurisdiktion)
3. Færdigheder og råderet skal samles til specifik uddannelse
4. Offentligheden skal overbevises om, at man yder en service der er unik og troværdig

Wilensky argumenterer for et skel mellem akademisering og professionalisering. I Wilenskys optik har professioner klienter. Lægen har en patient og ingeniøren har en praksisorienteret opgave at løse for en kunde/opdragsgiver. Wilensky adskiller, lidt kontroversielt, professioner fra

akademikere, som ikke har en personificeret klient ud over samfundet, som i det hele kan ses som én abstrakt klient (Wilensky 1964: 141).

Professionalisering hænger typisk sammen med faglig organisering, men der er utallige eksempler på, at Grønland har fået tilsendt arbejdskraft, som ikke var lokalt organiseret. De fleste af de store professioner er i dag organiseret i Grønland og flere har samarbejder med danske fagforeninger f.eks. lægerne, sygeplejerskerne og journalisterne. Socialrådgiverne er endnu ikke fagligt organiseret med en selvstændig forhandlingsret.

I det følgende afsnit anvendes Wilenskys fire kriterier til en analyse af socialrådgiverprofessionen med henblik på at forstå de mulige forudsætninger som en øget råderet for professionen kunne bygge på.

### **1) Der skal etableres en teknisk base for professionens autoritet**

Den tekniske base er installeret i socialrådgiveruddannelsens placering Ilisimatusarfik.<sup>2</sup>

Uddannelsen anvender specialiseret litteratur som beskriver fagets dimensioner. De studerende trænes blandt andet i forholdet mellem myndighed og omsorg som er et af fagets praktiske og teoretiske kerneområder, hvilket adskiller socialrådgiverne i forhold til de øvrige velfærdsprofessioner. Det kan dog diskuteres om den tekniske base er fuldt ud etableret når forholdet til forskning inddrages. De øvrige velfærdsprofessioner har alle fået tilknyttet forskere med en ph.d.-uddannelse, hvilket socialrådgiverne mangler. Det var f.eks. et væsentligt skridt da

---

<sup>2</sup> I bemærkningen til Landstingslov nr. 19 af 19. november ekspliciteres det at: ” det daværende landsstyre ønskede at undersøge mulighederne for at opkvalificere professionsuddannelserne (socialrådgiver, journalist og lærer) til forskningsbaserede bacheloruddannelser” (Grønlands Hjemmestyre 2007b).

finske Margaretha Järvinen blev Danmarks første professor i socialt arbejde i 2002. Järvinen understregede dengang, at netop samarbejdet mellem socialrådgiverne og forskningen ville øge kvaliteten af det sociale arbejde men, at professionen samtidig også var blevet mere beskyttet i forhold til udefra kommende kritik (Paulsen 2002).

## **2) Der skal være eksklusiv råderet (jurisdiktion)**

Dette kriterie gælder for stort set alle de oprindeligt nævnte semi-professioner hos Etzioni. Ingen af dem er ved lov sikret råderetten til at udføre det, som er folkeligt anerkendt som deres erhverv. Legitimering er professionernes metode til styrke deres position i samfundet og dermed opnå råderet. Argumentationen for legitimiteten henter professionerne ved at henvise til hensynet til klientens behov og interesser (Hjort 2005: 97). Legitimering kan inddeles i to kategorier: en uformel i form af referencer, sponsorater og andre former for støtte samt en formel i form af diplomer, certificeringer og autorisationer (Freidson 1988: 63). Et eksempel herpå kan ses i sygeplejerskernes forhold til den formelle legitimitet: Autorisationen. Sygeplejerskerne er den eneste semi-profession i Grønland med en autorisation, som udstedes af det grønlandske landslægeembede med hjemmel i lovgivningen (Grønlands Hjemmestyre 1995). Socialrådgiverens legitimation i samfundet svarer til den danske model, hvor der ikke er tradition for at socialrådgiveren f.eks. modtager en autorisation af en statslig myndighed. Modellen bruges f.eks. i staten New York, hvor socialrådgivere, for at kunne arbejde i staten, enten først må anskaffe sig et state-license eller i deres praksis refererer til en overordnet som har et state-licence (Office of the Professions 2009). Dette er blevet beskrevet som et led i processen mod øget offentlig anerkendelse. Wilensky bemærker, at autorisationer er et svagt led i vejen til offentlig anerkendelse:

*”...but the professions clearly cannot claim this as a unique feature of their development: for*

*some time egg-graders have been licensed in Indiana, well-diggers in Maryland, horse-shoers in Illinois, plumbers and midwives in many places, notaries public everywhere.”*

(Wilensky 1964:10).

Der er rejst meget kritik i professionsteorien omkring professionernes kamp for at opnå legitimitet. Kritikken, der kan samles i begrebet credentialisme, går samfattet på at legitimiteten sikrer en grænse for, hvem der har adgang til et arbejdsområde. For eksempel skriver Friedson:

*The formal system merely sets the boundaries of the competition, within which an informal criteria like gender, race, religion, ethnicity, and class culture , then operates to structure the course of work careers and create the profession's internal system of stratification.*

(Freidson 1988: 88)

### **3) Færdigheder og råderet skal samles til specifik uddannelse**

At dokumentere færdigheder og samtidig insistere på råderetten til, at disse kun kan tilegnes gennem en specifik uddannelse er et moderne fænomen. Hvor man tidligere her i landet havde behov for pragmatisk (hands on) socialforsorg til børn og familier i nød har vi i dag en systematiseret uddannelse. Socialrådgiverne har dog minimal kontrol med uddannelsens indhold. Uddannelsen befinder sig et led væk fra politisk indflydelse, hvilket er særligt i forhold til den sædvanlige politiske styring i f.eks. Danmark, hvor socialrådgiveruddannelsens indhold er mere politisk styret. Politisk styring giver i et åbent politisk system mulighed for at interessegrupper kan påvirke beslutninger omkring uddannelsen. Det lykkedes f.eks. Dansk Socialrådgiverforening og Rektorkollegiet at lobbyere mod bebudede ændringer i den danske uddannelseslovgivning, som ellers sigtede mod øget centralisering og detailstyring (Paulsen 2011). I den danske uddannelse skal der, ligesom i den grønlandske, opnås 210 ECTS point med afslutning i en bacheloropgave.

Til forskel herfra udtrykker den danske lovgivning sig eksplicit om indholdet i form af konkrete temaer i socialrådgiveruddannelsen. Følgende skal omfattes af ECTS point: ”Udsatte Børn og Unge” (15 ECTS) og ”Beskæftigelse” (15 ECTS) (Undervisningsministeriet 2011). Det er en politisk styring af indholdet i uddannelsen. Styringen kan ses dels som et magtredskab, der f.eks. har resulteret i centrale studieordninger, men også som en offentlig opmærksomhed og anerkendelse af de færdigheder en socialrådgiver har opnået gennem uddannelsen.

Herhjemme er den politiske styring af fagenes vægtning fjernet i den nuværende lovgivning. Denne vægtning var tilstede i Landstingsforordningen i 1996. I den daværende forordning havde man §13, som hed ”Uddannelsen omfatter”, og dernæst en opremsning af fag/temaer såsom: teorier og metoder i socialt arbejde, psykologi, sociologi, socialret osv. (Grønlands Hjemmestyre 1996). I 2007 kom en ny universitetslov: Landtingslov nr. 19. af 19. November, som ophævede landstingsforordningen fra 1996. Den nye lovgivning dækker Ilisimatusarfik og de uddannelser der udbydes her. Det er samtidig en indikator for nedlæggelsen af tidligere selvstændige seminarer, som blev fusioneret ind i universitetets organisation. Den nye lovgivning nævner ikke professionsuddannelserne ved navn. De er omfattet af § 2: *Ilisimatusarfik kan udbyde følgende forskningsbaserede uddannelser, som er selvstændige, afrundede uddannelsesforløb. Og stk. 1b: Professionsrettet bacheloruddannelse på mellem 180 og 240 ECTS point* (Grønlands Hjemmestyre 2007a). Socialrådgiveruddannelsens gældende studieordning har en tydelig fordeling af ECTS point, men det er Akademiske Råd ved Ilisimatusarfik, hvor en forudsætning for at være valgbar er, at man har en tilknytning til Ilisimatusarfik som studerende eller er ansat som forsker eller underviser, som godkender den. Lovgivningen tager ikke højde for at sikre at fagforeningsrepræsentanter, arbejdsgivere eller øvrige interessenter har mulighed for at indvirke på uddannelsen af fremtidens socialrådgivere. Loven overlader dette mandat i Ilisimatusarfiks regi. Der eksisterer derfor en risiko for en øget akademisering, som trækker socialrådgiverprofessionen

længere væk fra praksisfeltet. Det gør det derfor særlig vigtigt med en repræsentation af en høj socialfaglig kompetence der kan vægte dels akademisk, dels praktisk kundskab i dette reele magtfulde organ.

#### **4) Offentligheden skal overbevises om, at man yder en service der er unik og troværdig**

I Wilensky's optik går troværdighed hånd i hånd med, i hvor høj grad professioner har mulighed for at koble deres aktiviteter til en teknisk forklaring. Vi kan også læse dette som, i hvor høj grad professioner har en anerkendt evidens som baggrund for deres aktiviteter. Wilensky siger det selv i sammenligningen af medicin, som han anser som mere teknisk baseret end teologi, med følgende citat: *"The best way to avoid smallpox is more certain than the best way to achieve salvation"* (Wilensky 1964, 139).

Den socialfaglige profession har i den seneste tid været præget af temaer om evidensbaseret socialt arbejde. Evidens har oprindeligt været forklaringen på, hvorfor nogle professioner hurtigt vokser sig store og magtfulde. Flere professioner efterstræber naturvidenskabelige bevisførelser, f.eks. inden for psykologien er der en stigning i naturvidenskabelig forskningstilgang. I socialt arbejde er evidensbaseret yderst vanskelig. Som et nyt supplement ser vi et stigende fokus på dokumentation af alle aktiviteter med henblik på at verificere og falsificere.

Troværdighed handler også om professionens demonstration af symbolsk kapital, hvilket er et spørgsmål om i hvilken udstrækning professionen kan signalere at den er troværdig. Det kan være en fordel for professioner, at deres aktiviteter bliver mere tydelige. Offentlig tilgængelig indsigt i professionsaktiviteter øger muligheden for erkendelse og måske senere anerkendelse. Et eksempel på, hvordan en profession opnår anerkendelse kommer fra sygeplejerskeprofessionen. Når en sygeplejerskestuderende på 3. semester skal i praktik i sundhedsvæsenet igangsættes der på Institut for Sygepleje- og Sundhedsvidenskab et mindre ritual, hvor hver studerende af institutleder får

uddelt en lille nål. Nålen er fabrikeret hos Peter Hertz der er kongelig hofjuveler. De modtager nålen med besked på at bære den på deres hvide kittel, mens de er i praktik, for at signalere at de er under uddannelse ved instituttet. Dette er et stærkt symbolsk link dels til en af samfundet anerkendt kongelighed men også til de professionsstuderende om deres tilknytning til en tradition. Fra et professionssociologisk perspektiv er dette træning i en indre professionsforståelse og en ydre signalværdi om en professions betydning: ”Vi der bærer nålen er kommende sygeplejersker fra Institut for Sygepleje og Sundhedsvidenskab.” Nålen giver ikke legitimitet i juridisk forstand men ritualen har meget tydelige socialiserende formål mod at øge de studerendes professionstilhørsforhold Ingen af de øvrige professioner i Grønland bærer under praktikperioden hverken uniform eller er besmykket med knapper fra en kongelig hofleverandør.<sup>3</sup>

Det andet aspekt af Wilenskys sidste punkt er at vise, at man som professionel er nyttig og yder en service for samfundet. Dette er kun i meget begrænset omfang lykkedes for socialrådgiverne, hvilket er grundlaget for paperets sidste del. I den følgende del tages der først afsæt i en summarisk historisk kontekstualisering, omhandler et projekt som er gennemført i samarbejde med en række repræsentanter for socialrådgiverprofessionen (Arnfjord 2013; Arnfjord and Hounsgaard 2014).

## **Kort historisk kontekstualisering af en begyndende socialrådgiverprofession**

Socialrådgivere finder vi i historien sammen med etablering af velfærdssamfundet. Idéen om velfærdssamfund kan læses som et behov for at løse velfærdsmæssige udfordringer som

---

<sup>3</sup> Ingen af de øvrige professioner har heller den startløn som sygeplejerskerne har.



overstiger, hvad enkelte individer eller mindre grupper (familier) kan løse på egen hånd. Velfærd bygger på humanistiske principper om, at der må være en minimumsstandard for det gode liv. I den ideelle humanistiske utopi ville alle have lige muligheder for at leve ”det gode liv” og ideen om et overordnet bureaukrati som varetog en fælles offentlig velfærd ville være overflødig.

Durkheims beskrev overgangen til en øget kompleksitet mellem det han kaldte mekanisk solidaritet (et fællesskab der eksisterer omkring ensartede aktiviteter som gjorde, at man gik ens klædt og spiste det samme) og organisk solidaritet (fællesskabet opløses af mangfoldige aktiviteter f.eks. illustreret med fangst, handel, husholdning og uddannelse). Fra et grønlandsk socialpolitisk perspektiv stammer en af de tidlige diskussioner om, hvordan handlen og forstanderskaberne påvirker de velfærden fra starten af 1900-tallet. Diskussionen blev præsenteret af Jens Daugaard-Jensen, som var inspektør i Nordgrønland. Daugaard-Jensen udgav et lille skrift i 1910, som han kaldte ”Administrationen af Grønland”. Skriftet indeholder perspektiver på, hvordan bureaukrat forstod landets skik med at deles om fangsten og hvordan skikken (som i citatet kaldes pligt) påvirkedes af forstanderskabernes uddeling af fattighjælp:

*”Det, at der anvistes hver Forstander et bestemt Beløb til Forbrug i Vinterens Løb gav Anledning til den Misforståelse, at det ogsaa gjaldt om at faa dette Beløb brugt.*

*Der anvendtes derfor større Summer til Fattighjælp end heldigt var, at bestemmelserne stærkt bidrog til at afskaffe den mellem Grønlænderne hidtil bestaaende Kommunisme.*

*Det viste sig, at Fangerne jævnligt henviste trængende Pladsefælder til Forstanderskabets Forsorg i Stedet for selv at hjælpe dem, ja selv Slægtninge, som man efter gammel Vedtægt havde Pligt til at dele med, nægtede man under tiden Støtte, anerkendte i hvert Fald ikke Slægtskabet i nær saa vidt Omfang som hidtil.”*

(Daugaard-Jensen 1911, 353)

Daugaard-Jensen beskriver med bekymring en begyndende erodering af en *”hidtil bestaaende Kommunisme”*, som ser ud til at blive erstattet af begyndende centraliseret bureaukratisk forvaltning af fattighjælp. Det er ikke længere det nære fællesskab der hjælper hvis man er i nød, men en begyndende på krakelering i den mekaniske solidaritet der senere udviklede sig til velfærdssamfundets offentlige hjælp.

Hvornår ”behovet” for socialrådgivere som profession opstod kan illustreres ved at henvise komparativt til mere klassiske professioner som lægernes og ingeniørernes indtog i Grønland. Det helt store behov for læger opstod f.eks. med tuberkulose-epidemierne i 1920’erne, her var et meget konkret behov for en helt specifik ekspert viden repræsenteret ved lægeprofessionen (Høy-Nielsen 2011:183–196). I kølvandet på Statens G50 politik og beslutningerne om at udbygge havneanlæg og øvrig infrastruktur fulgte ligeledes et konkret behov for den ekspertviden, som ingeniørerne besad (Rosing Olsen 2005). De tidlige samfundsforskningsstudier, som produceres efter anden verdenskrig, indikerer, at der er et omfattende behov for en social faglighed. I 1955 nedsætter man fra dansk side Udvalget for Samfundsforskning i Grønland med et mandat til at: *”sikre lovgivningsmagt og administration af et solidt grundlag for det videre arbejde til fremme af en rolig og harmonisk kulturel udvikling fra gammelt til nyt”* (Dybbroe et al. 2005, 285). Mandatet udløste midler til en del samfundsforskning, som dokumenterede et behov for at gøre ”noget” ved det problematiske leveniveau.

Efter et landstingsråd i 1964 blev det påpeget: *”at den økonomiske udvikling i Grønland gør det nødvendigt, at der træffes foranstaltninger, der kan hæve leveniveauet for den del af befolkningen, der er henvist til at leve af sociale ydelser”* (Heckscher 1974, 113). I forlængelse af denne påpegning nedsatte Grønlandsministeriet året efter i 1965 en arbejdsgruppe som blandt andet

skulle planlægge en uddannelse af socialarbejdere. Det første hold af grønlandske socialmedhjælpere blev uddannet i 1966 (Ibid. 115-117).



[BILLED 1 her]

(Foto: Første socialmedhjælpere i Nuuk 1966 – gengivet efter Heckscher 1974)

De første socialrådgivere blev uddannet under institutionen Ilinniarfissuaq i 1988 (uddannelse grundlagt ca. 1985). Senere i midten af 1990 rykkede studiet til det gamle sygehus i Nuuk adskilt administrativt fra Ilinniarfissuaq. Siden 2008 har studiet været en del af Ilisimatusoq. Socialrådgiverne uddannes nu som professionsbachelorere.



[BILLED 2 her]

(Foto: Socialrådgivere med en professionsbacheloruddannelse anno 2009)

## Socialrådgiveren i en bureaukratisk struktur

I 2010 gennemførte førsteforfatter et pilotstudie af de faglige og personlige forhold for socialrådgivere i Børne- og Familieafdelingen under socialforvaltningen i Nuuk. 15

Socialrådgivere blev interviewet ud fra samme interviewguide og der blev gennemført fokus-gruppeinterview. Udgangspunktet var temaet omkring, hvad der i de professionelles perspektiv hæmmer og fremmer socialt arbejde. Det socialpolitiske område har som sagt stor bevågenhed også mediemæssigt men bevågenheden nåede aldrig i væsentlig omfang til frontlinearbejderne for socialpolitikken. Fundene er diskuteret ud fra Lipskys studie af Street-level bureaukrater, hvor Lipsky beskrev socialrådgivernes egne vurderinger og skøn i socialsager, hvilket foregik løsrevet fra socialpolitik og øvrig lovgivning. Givetvis på grund af et ringe kollegialt miljø rakte kommunikationen sjældent til, at der blev sparret fagligt med kollegaer. Et af socialrådgivernes ankepunkter var omkring Sociallovgivningen fra 2003, som, udover at være de ansattes vigtigste værktøj, indeholder et kapitel der hedder ”Undersøgelse” og dækker over paragraf §6 som lyder: *”Når en kommunalbestyrelse bliver bekendt med at et barn trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen sørge for at forholdene undersøges.”* (Grønlands Hjemmestyre 2003). Det var på daværende tidspunkt ikke blevet præciseret, hvad deres undersøgelse skulle indeholde. Socialrådgiverne havde derfor udviklet egne individuelle rutiner for, hvorledes de foretog en sådan undersøgelse ifølge §6. Lovgivningens udformning blev oplevet af socialrådgiverne som en strukturel begrænsning da de manglende retningslinjer for gennemførelsen af en undersøgelse. En anden problematik som var beskrevet i interviewene var forholdet til ledelsen og den kollegiale sparring.

Følgende tre citatudsnit forholder sig til disse spørgsmål:

1: *”Lige nu der føler jeg sådan lidt, at jeg er på egen hånd”*

2: *”Jeg har lagt mærke til siden jeg startede, at vi arbejder i hver vores egen lille verden.”*

3: *”Da jeg blev flyttet til den her afdeling blev jeg ikke forklaret, hvor jeg skal sidde henne. Blev ikke forklaret, hvilke nye ændringer der var.”*

(Arnfjord 2012, 17)

Når socialrådgiverne ikke kommunikerer internt og føler sig isoleret i arbejdet, så er det sandsynligt at konkludere at sagsbehandlingen er betinget af socialrådgiverens egne principper, som ikke nødvendigvis er mulige at dokumentere. Dét er aktørniveauet i undersøgelsen. Den strukturelle betingelse for professionen er, at professionudøverne i høj grad skal anvende faglige skøn, hvilket lovgivningens §6 i særlig grad lægger op til. Der er risiko for, at der er et væsentligt skel mellem idealpolitik og realpolitik. I sidste ende befinder socialrådgiverne sig i den samme situation som Lipsky beskriver vedrørende udmøntningen af en politik, som kommer til udtryk i den indstilling som Street-level bureaukraterne har til politikken, deres overordnede (managers) og til klienterne (Lipsky 1980, 24–25).

Lipskys studie udstillede den magt som Street-level bureaukraterne havde, hvor magtudøvelsen på gadeniveau kan sammenkædes med semi-professionernes faglige svaghed, manglende klassiske uddannelser, samt en manglende afgrænsning og manglende specifikation af deres ekspertise. Denne kritiske karakteristik kunne også være gældende for socialrådgiverne i denne kommunale afdeling. Det vil dog være problematisk at karakterisere dem som uden indflydelse. Noget som var gældende for denne gruppe er magt til at håndtere afmagt. Socialrådgivernes frustration over manglende konsensus i arbejdet resulterede i individuelle coping-strategier, hvor socialrådgiverne fravalgte den kollegiale sparring og dermed kollektive viden. De valgte selv at træffe egne skøn og afgørelser i sagsbehandlingen. Denne afmagt kan få betydninger for borgerens retssikkerhed og på om der skabes tilstrækkelig sammenhæng i den kommunale socialpolitik.

En af konklusionerne i undersøgelsen var, at socialrådgiverne ikke havde en professionsforståelse, da der i interviewene var meget få referencer til nogen form for faglig organisation. De var ikke organiserede og havde ingen fællesskabsfølelse med andre socialrådgivere end dem i afdelingen. Den problematiske kollegiale situation viste sig også i afdelingens anciennitet ved at den længst ansatte havde været i afdelingen i fem år. Ved et senere møde i afdelingen 10 måneder senere var halvdelen af personalet skiftet ud.

Der er tale om socialt arbejde i den socialpolitiske frontline. Disse socialrådgivere skal varetage nogle af de mest komplicerede børnesager omkring anbringelser, tvangsfjernelser og boligløse familier. Fænomenet med at kalde børne- og familieområdet for et *tough job*, hvilket blev tydeligere i undersøgen, ses tilsvarende tydeligt i den internationale socialfaglige forskning, hvor det er blevet dokumenteret i f.eks. Storbritannien og Sverige at det er på børne- og familieområdet at man kan dokumentere høj personaleomsætning og stress (Webb and Carpenter 2012; Tham 2007).

## Opsamlende diskussion

Opsamlende set er status at den nuværende proces peger på nødvendigheden af et fælles forskningssamarbejde mellem den grønlandske socialrådgiverforening og førsteforfatter om at øge organiseringen og foreningens medlemstal. Socialrådgiverne har indset, at de individuelt ikke kan komme igennem med deres ønsker, hvilket i stor udstrækning kan siges at kunne gavne velfærdssamfundet.

Socialrådgiverne er ikke ude på en mission om dominans af et marked eller på at opnå specifikke privilegier for deres profession (Sarfatti Larson 1977, 105–118). I en del af undersøgelsen deltog

socialrådgiverne et fremtidsværksted. Et resultat af dette var disse centrale temaer: ”Organisering af det sociale arbejde”, ”Maximum på antal af sager pr. socialrådgiver”, ”Flere uddannelses tilbud”, ”Mere innovativ ledelse”, ”Bedre løn”. Temaerne som i moderne velfærdsstater almindeligvis ikke bliver forhandlet lokalt men varetages i fagforeningsregi. Det er også sager, som kræver stærke argumenter og grundige debatter for at lykkes. Dansk Socialrådgiverforening har f.eks. eksisteret i 75 år og organiserer over 14.000 medlemmer og har kæmpet længe for at få den danske regering til at acceptere et loft på 35 sager når det gælder børnesager, hvilket stadig ikke er lykkedes (Dansk Socialrådgiverforening 2013; Paulsen 2012).

### **Det handler om anerkendelse**

Sat på spidsen, kan det centrale som socialrådgiverne kæmper om, samles i ét ord: Anerkendelse. Det er som taget ud af Axel Honneths bog ”Kamp om anerkendelse” (Honneth 2006). Det er intern anerkendelse af at man sammen står stærkere, hvis man skal være istand til at opnå en ekstern anerkendelse i det Honneth kalder den solidarisk sfære, hvor anerkendelse dels handler om selvstændighed men også om social solidaritet, hvor samfundets reproduktion er betinget af en gensidig afhængighed.

Uden for Grønland diskuterer man om professionerne har udspillet deres funktion, når deres tidligere specialviden ikke længere er så speciel, når man f.eks. med net-doktor selv kan ”stille” sin diagnose og bestille medicinen online og derved ”tillade” sig at stille spørgsmål til lægens faglighed. Visse professioner risikerer at miste en magt baseret på enten autoritet, bureaukrati eller mystik (Salling Olesen 2004b). Denne diskussion er i realiteten endnu ikke relevant, når det handler om de hjemlige socialrådgivere.

Artiklens tema er placeret i skæringspunktet mellem funktionalisme og diskussioner om ekspertmagt. Måske er der et behov for magtkamp og funktionalisme i forståelsen af professionernes rolle i magtfeltet. Status anno 2013 er, at vi har en central velfærdsprofession, som ikke er organiseret. Når socialrådgiverne ikke er synlige aktører i det socialpolitiske felt er det nærliggende at gentage det magtteoretiske spørgsmål fra politologerne Bachrach og Baratz: ”Er der nogen der (overhovedet) bestemmer i feltet” (Bachrach and Baratz 1962).<sup>4</sup> Set udefra er der aktører på det socialpolitiske felt som tilhører dimensionerne politik, bureaukrati, medie og i nogle udstrækning civilsamfundets Ngo’er. Igen savnes en repræsentation af den socialfaglige ekspertviden.

Der er grundlag for at anlægge et funktionalistisk professionsteoretisk perspektiv og dermed konstatere et behov for en øget professionalisering af socialrådgiverne. Socialrådgiverprofessionen er grundlæggende etisk ansvarlig for at være advokater for klienterne i det samlede socialpolitiske felt. Dette ansvar kan ikke overlades til NGO’er efter en katolsk velfærdsmodel, da disse typisk har afgrænsede mærkesager såsom: udsatte børn, familier i nød osv. Socialrådgiverne har kontakt med alle de sociale klienter som sociallovgivningen omfatter. Det er derfor ligeså meget en velfærdsmæssig nødvendighed at man understøtter professionens organisering, som det er en demokratisk nødvendighed, at der gives en stemme til de overhørte og oversete borgere som socialrådgiverne kan agere talerør for, indtil disse borgere selv kan tale på egne vegne.

---

<sup>4</sup> Parentes indsat af forfatterne.



## Anvendt litteratur

Abbott, Andrew

- 1988: *The System of Professions*. Chicago: The University of Chicago Press.

Arbejdsgruppen om undersøgelse af arbejdsforholdene i den sociale sektor

- 2002: Redegørelse Om Arbejdsforholdene i Den Sociale Sektor. Nuuk.  
[http://dk.vintage.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Departementer/Departement\\_Familie\\_Justits/Familie/Udgivelser/~media/650213B120F84F7E871B49CE7364C9D8.ashx](http://dk.vintage.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Departementer/Departement_Familie_Justits/Familie/Udgivelser/~media/650213B120F84F7E871B49CE7364C9D8.ashx).

Arnfred, Steven

- 2012: *Brugen Af Empowerment i Evaluering Af Det Sociale Arbejde Med Udsatte Børn Og Deres Familier*. Nuuk (Under udgivelse): Departementet for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling.
- 2013: Positiv Magt - Deltagende Aktionsforskning Som Empowerment Af Socialarbejdere i Grønland. *Social Kritik* 135 (25).

Arnfred, Steven. and Lise Hounsgaard

- 2014: Turnover as a Frustrating Consequence – a Study of the Working Conditions of Social Workers in Greenland. *Qualitative Social Work* ((in proces)).

Bachrach, Peter, and Morton S. Baratz

- 1962: Two Faces of Power. *The American Political Science Review* 56 (4): 947–952.

Dansk Socialrådgiverforening

- 2013: Vejledende Sagstal. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=306>.

Daugaard-Jensen, Jens

- 1911: Om Grønlands Administration. In *Gads Danske Magasin 1910-1911*, edited by Christian Gulmann, 344–360. København: Forlaget af G.E.C GAD.

Dybbroe, Susanne, Frank Sejeresen, Hanne Petersen, Jens Dahl, and Gorm Winther

- 2005: Hundrede Års Dansk Samfundsforskning i Grønland. In *Grønlandsforskning*, edited by Kirsten Thisted. København: Det Grønlandske Selskab.

Etzioni, Amitai

- 1969: Preface. In *The Semi-Professions and Their Organization*, edited by Amitai Etzioni, V–XVIII. New York: The Free Press.

Friedson, Elliot

- 1986: *Professional Powers*. Chicago: The University of Chicago Press.

Flexner, Abraham

- 1915: Is Social Work a Profession? *School and Society* 1: 901 – 911.

Friedson, Eliot

- 1988: *Professional Powers : a Study of the Institutionalization of Formal Knowledge*. Chicago: University of Chicago Press.

Goode, William J.

- 1957: Community Within a Community: The Professions. *American Sociological Review* 22 (2): 194–200.

Grønlands Hjemmestyre

- 1995: Landstingsforordning Nr. 7 Af 30. Oktober 1995 Om Sygeplejerskers Autorisation Og Virke. [http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/1995/Ltf/ltf\\_nr\\_07-1995\\_dk.htm](http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/1995/Ltf/ltf_nr_07-1995_dk.htm).
- 1996. Landstingsforordning Nr. 10 Af 31. Oktober 1996 Om Uddannelse Af Socialrådgivere. [http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/1996/Ltf/ltf\\_nr\\_10-1996\\_dk.htm](http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/1996/Ltf/ltf_nr_10-1996_dk.htm).
- 2003. Landstingsforordning Nr. 1 Af 15. April 2003 Om Hjælp Til Børn Og Unge. [http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf\\_nr\\_01-2003\\_hjaelp\\_til\\_boern\\_og\\_unge/ltf\\_nr\\_01-2003\\_dk.htm](http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf_nr_01-2003_hjaelp_til_boern_og_unge/ltf_nr_01-2003_dk.htm).
- 2007a. Landstingslov Nr. 19 Af 19. November 2007 Om Ilisimatusarfik. [http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/2007/ltl/ltl\\_nr\\_19-2007\\_ilisimatusarfik/ltl\\_nr\\_19-2007\\_dk.htm](http://www.lovgivning.gl/gh.gl-love/dk/2007/ltl/ltl_nr_19-2007_ilisimatusarfik/ltl_nr_19-2007_dk.htm).
- 2007b: Bemærkningen Til Landstingslov Nr. 19 Af 19.

Heckscher, Birthe

- 1974: *Traditioner for Social Forsorg i Grønland*. Kbh.: Ministeriet for Grønland.

Hjort, Katrin

- 2005: *Professionaliseringen Af Den Offentlige Sektor*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Honneth, Axel

- 2006: *Kamp Om Anerkendelse: Sociale Konflikters Moralske Grammatik*. Kbh.: Hans Reitzel.

Høy-Nielsen, Aja

- 2011: *Tuberkulose Som Folkesygdom - Indsats Og Omkostninger 1900 - 1962*. Esbjerg: Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

Järvinen, Margaretha, and Nanna Mik-Meyer

- 2003: *At Skabe En Klient: Institutionelle Identiteter i Socialt Arbejde*. Kbh.: Hans Reitzel.

Lipsky, Michael

- 1980: *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. Updated ed. New York: Russell Sage Foundation.

Office of the Professions

- 2009: What You Should Know About Licensed Social Workers and Their Services.  
<http://www.op.nysed.gov/prof/sw/swbroch.htm>.

Parsons, Talcott

- 1939: The Professions and Social Structure. *Social Forces* 17 (4).
- 1951: *The Social System*. New York: The Free Press.

Paulsen, Susan

- 2002: Danmarks Første Professor i Socialt Arbejde. *Socialrådgiveren* 14.  
<http://socialrdg.dk/Default.aspx?ID=3484>.
- 2011: Fremtidssikret Uddannelse Uden Topstyring. *Socialrådgiveren* 12.
- 2012: Min Socialrådgiver Er Svær at Få Fat i. *Socialrådgiveren*, 8.

Rigspolitiet

- 2006: Gradstegn - Politiets Gradstegn.  
[https://www.politi.dk/da/servicemenu/baggrund/gradstegn\\_07122006.htm](https://www.politi.dk/da/servicemenu/baggrund/gradstegn_07122006.htm).

Rosing Olsen, Tupaarraq

- 2005: *I Skyggen Af Kajakkerne: Grønlands Politiske Historie 1939-79*. Vol. 1. udgave. Nuuk: Atuagkat.

Salling Olesen, Henning

- 2004a. Professioner som (trod)spejl for arbejdet i den udfoldede modernitet. *Tidsskrift for arbejdsliv*, 6(1).

Salling Olesen, Henning

- 2004b. Har Professioner En Fremtid Og Kan de Professionelle Skabe Den? In *De Professionelle - Forskning i Professioner Og Professionuddannelser*, edited by Katrin Hjort. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Sarfatti Larson, Magali

- 1977: *The Rise of Professionalism - a Sociological Analysis*. Berkeley: University of California Press.

Tham, Pia

- 2007: Why Are They Leaving? Factors Affecting Intention to Leave Among Social Workers in Child Welfare. *British Journal of Social Work* 37 (7): 1225–1246.

Undervisningsministeriet

- 2011: Bekendtgørelse Om Uddannelse Til Professionsbachelor Som Socialrådgiver - BEK Nr 766 Af 24/06/2011. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=137840&exp=1>.

Webb, Caroline M., and John Carpenter

- 2012: What Can Be Done to Promote the Retention of Social Workers? A Systematic Review of Interventions. *British Journal of Social Work* 42 (7).

Wilensky, Harold L.

- 1964: The Professionalization of Everyone? *American Journal of Sociology* 70 (2): 137–158.



## Kontekstualisering

I det følgende vil jeg placere projektet i en moderne praktisk-, social-, forskningshistorisk- og metodisk kontekst. Dette er en del af den første af de ovenfor beskrevne faser i sammenfatningens struktur. I dette kapitel påbegyndes den Kritiske Diagnose, som dog først skal placeres i en relevant kontekst.

Projektet handler om Grønlands sociale problemer og en konstatering af, at vi kun i meget begrænset omfang har set forskning med den socialfaglige praksis som sit genstandsfelt. Der er derfor kun få muligheder for at skaffe sig et videnskabeligt indblik i socialrådgiverprofessionens arbejdsvilkår, faglighed og metoder. Udover det manglende videnskabelige indblik, savner man også at høre socialrådgivernes stemme i den politiske debat. Det bliver en mangel på en aktør der kunne hævde en central position i feltet som specialister på det sociale område og som advokater for en retfærdig fordeling af ressourcer i socialpolitikken.

### PRAKTISK KONTEKST

En af de tidlige kilder til socialpolitik her i landet stammer fra de tidlige diskussioner om, hvordan handlen og forstanderskaberne påvirkede velfærden fra starten af 1900-tallet.<sup>5</sup> Diskussionen blev præsenteret, og muligvis startet, af Jens Daugaard-Jensen, som var inspektør i Nordgrønland. Daugaard-Jensen udgav et lille skrift i 1910, som han kaldte ”Administrationen af Grønland”. Skriftet indeholder perspektiver på, hvordan en bureaukrat forstod landets skik med at deles om fangsten, og hvordan skikken (som i citatet kaldes pligt) påvirkedes af forstanderskabernes uddeling af fattighjælp:

*”Det, at der anvistes hver Forstander et bestemt Beløb til Forbrug i Vinterens Løb gav Anledning til den Misforståelse, at det ogsaa gjaldt om at faa dette Beløb brugt. Der anvendtes derfor større Summer til Fattighjælp end heldigt var, at bestemmelserne stærkt bidrog til at afskaffe den mellem Grønlænderne hidtil bestaaende Kommunisme.*

*Det viste sig, at Fangerne jævnlige henviste trængende Pladsefælder til Forstanderskabets Forsorg i Stedet for selv at hjælpe dem, ja selv Slægtninge, som man efter gammel Vedtægt havde Pligt til at dele med, nægtede man under tiden Støtte, anerkendte i hvert Fald ikke Slægtskabet i nær saa vidt Omfang som hidtil.”*  
(Daugaard-Jensen 1911:353)

Daugaard-Jensen beskriver her, hvordan erodering af en ”hidtil bestaaende Kommunisme” så ud til, at blive erstattet af en begyndende centraliseret bureaukratisk forvaltning af fattighjælp. Det som senere skulle udvikle sig til velfærdssamfundets offentlige hjælp.

---

5 Den historiske kontekst er yderligere uddybet i artiklen ”Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv”.

Behovet for moderne forvaltere af offentlige ydelser beskrives dog først i 1960'erne. Efter et landstingsråd i 1964 blev det påpeget:

*”at den økonomiske udvikling i Grønland gør det nødvendigt, at der træffes foranstaltninger, der kan hæve niveauet for den del af befolkningen, der er henvist til at leve af sociale ydelser”*  
(Heckscher 1974:113).

I forlængelse af denne påpegning nedsatte Grønlandsministeriet året efter i 1965 en arbejdsgruppe, som blandt andet skulle planlægge en uddannelse af socialarbejdere. Det første hold grønlandske socialhjælpere blev uddannet året efter i 1966 (Ibid. 115-117).



Foto 1: De første Socialhjælpere i Nuuk 1966 - gengivet efter Heckscher 1974

De første socialrådgivere blev uddannet under institutionen Ilinniarfissuaq i 1988 (uddannelsen er grundlagt ca. 1985) Det har dog før, og i nogen tid efter, været muligt at tage socialrådgiveruddannelsen i Danmark. Senere i midten af 1990 rykkede studiet til det gamle sygehus i Nuuk og blev adskilt administrativt fra Ilinniarfissuaq. Siden 2008 har studiet været en del af Ilisimatusarfik og socialrådgiverne uddannes nu som professionsbachelorere.

Der har med andre ord været politisk opmærksom på nødvendigheden af, at offentlig hjælp skulle forvaltes siden 1910'erne. De første tiltag til at forankre en faglighed nationalt blev påbegyndt i 1960'erne. Uddannelsen af de første repræsentanter for professionen skete i 1980'erne. Der er med andre ord ikke tale om en ny faggruppe, men dog en faggruppe, som ikke er blevet tilstrækkeligt konsolideret til at kunne organisere en egentlig faglig stemme.

I det næste afsnit om kontekstualiseringer følger der et summarisk udsnit af, hvilke sociale problemer som typisk får mediemæssig, politisk og forskningsmæssig opmærksomhed.

## **ER DER SOCIALE PROBLEMER? - JA**

Vi kan kalde dem problemer, udfordringer eller anvende andre ord som kommer omkring afvigelser og anomalier i velfærden og sundheden regionalt, nationalt og internationalt. I de nedenstående statistiske udtræk har jeg valgt at bringe nogle af de statistikker, som oftest bliver diskuteret i den offentlige debat.

Der er to pointer, som jeg ønsker at fremhæve ved nedenstående tal. Det første er, at tallene forekommer stagnerede. Der er få udsving over en periode på 10 år eller mere. Det på trods af, at temaerne har fået omfattende politisk opmærksomhed, og at der bruges store sum-

mer på forebyggelsesindsatser. Den anden pointe er mere klassisk i form af, at Grønland i flere tilfælde rangerer højt på lister over sociale problemer i et internationalt komparativt perspektiv. Samlet set er der tale om et statistisk materiale, som dokumenterer væsentlige sociale problemer, som kræver et godt socialfagligt kompetenceniveau.

I nedenstående tabeller bringes statistik fra 2000 – 2010 i det omfang tallene har været tilgængelige.

### Abort

Det er længe blevet diskuteret, om abort bliver opfattet som en slags prævention på linje med forebyggende metoder som kondomer og p-piller, der er gratis til rådighed. Når abort kan anses som et socialt problem, er det dels fordi aborttallet næsten svarer til fødselstallet. Der bliver foretaget næsten lige så mange aborter som der bliver født børn.

Tabel 1: Aborter i Grønland 2000 - 2010

Aborter											
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antal	944	814	822	869	905	899	904	887	899	799	858

(Landslægeembedet and Grønlands Statistik 2012a)

Når antal aborter sammenlignes med antal levendefødte, så stemmer de to tal næsten overens. I perioden 2004 - 2008 var antallet af aborter højere end fødselstallet.

Tabel 2: Antal levendefødte 2000 - 2010

Antal levendefødte											
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antal	879	942	954	879	892	886	842	853	834	895	869

(Grønlands Statistik 2013a)

Nedenstående kilde er fra et samarbejde mellem Guttmacher Institutet, som arbejder med policy og forskning vedrørende seksuel og reproduktiv sundhed, og WHO. Her præsenteres antal inducerede aborter på verdensplan. I 2003 var tallet 29 pr. 1.000 kvinder, og i 2008 var det 28 pr. 1.000 kvinder i den fødedygtige alder (15-44) (Guttmacher Institute and World Health Organization 2012).

Når man omregner tallene fra Grønland til at gælde abort pr. 1.000 kvinder ser det således ud. I 2003 var der ifølge Grønlands Statistik 12.514 kvinder mellem 15-44 år  
I 2008 var der ifølge Grønlands Statistik 12.218 kvinder mellem 15-44 år

Omregningseksemplet er opstillet således:

$$\text{Å} \quad \div \left( \frac{\text{.15-44}}{1000} \right) = \text{Aborter pr. 1.000 kvinde i Grønland}$$

Hvis vi tager et udsnit fra Grønland i f.eks. 2003 og 2008 og sammenligner med tallene fra WHO ser det således ud:

Tabel 3: Abort pr. 1.000 kvinder mellem 15-44 år komparativt WHO og Grønland i 2003 og 2008

År	2003	2008
WHO	29	28
Grønland	69	74

Tallene fra Grønlands Statistik og Landslægeembedet indeholder ikke specificerede opgørelser over aborter, der er inducerede, så tallene har en vis fejlmargen. Alligevel ligger Grønland væsentligt over verdensgennemsnittet.

### Teenagemødre

Nedenstående tabel er børn født af teenagere. Teenagemødre tilhører en gruppe, som de socialrådgivere, som jeg havde kontakt med under forskningsforløbet, rettede særlig opmærksomhed mod. På interviewtidspunktet i kommunen var der en særlig enhed, som samarbejdede med PAARISA (Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse) om projekt: "Tidlig Indsats". Projektet var især rettet mod blandt andet unge mødre og gravide med misbrugs- og øvrige problemer (Hansen and Skaftø 2009).

Tabel 4: Børn født af teenagere 2000 – 2010

Børn født af teenagere (14-19 år)											
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antal	150	153	134	131	127	148	128	128	123	145	120

(Grønlands Statistik 2013c)

Teenagemødre er medtaget i denne survey over sociale problemer, selvom emnet er omdiskuteret. Umiddelbart kan forskningen om teenagemødres velfærd inddeles i konservativ lejr og en kritisk lejr. Den første lejr har fokus på den mængde af sociale problematikker, som følger mødrene i form af tendenser til: At være langvarigt offentlig forsøget, at have et lavt uddannelsesniveau og have potentielle misbrugsproblemer. Den kritiske lejr påpeger det problematiske i den stigmatisering, som indfinder sig fra den konservative lejr. De kritiske forskere påpeger, at mødrene mistænkeliggøres, fordi de ikke følger middelklassediskurser om det gode liv (Wilson and Huntington 2006)

### Selv mord

Selv mordsfrekvensen er så høj, at forskere indenfor folkesundhedsvidenskab har kaldt det en folkesygdom. På trods af at man til dato arbejder tværsektorielt med forebyggelse, har det ikke kunnet nedbringe antallet af selvmord.

Tabel 5: Selvmord i Grønland 2000 - 2010

Selvmord											
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antal	45	57	49	43	50	49	58	39	36	40	63

(Landslægeembedet and Grønlands Statistik 2012b)

Hvis Grønland skal kunne sammenlignes med WHO's liste over selvmord pr. 100.000, så skal ovenstående tal multipliceres med 1,78 (World Health Organization 2011b). Grønland kan på WHO's liste placeres som det land, hvor raten er højest. Selvmord er dog et tema, hvor der langt fra er konsensus om, hvordan et dødsfald kan vurderes til at være et selvmord.

## Vold

Grønland er, målt på anmeldelser, et af de voldeligste lande, når vi medregner den vestlige verden, hvor det har været muligt at indhente tal på anmeldt vold.

Tabel 6: Voldsanmeldelser i Grønland 2002 - 2010

Voldsanmeldelser									
År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Pr. 10.000 indb.</b>	141	130	134	144	142	148	140	128	140
<b>Anmeldelsestallet</b>	796	735	761	775	821	808	833	812	798

(Grønlands Politi 2011)

De grønlandske tal er blevet sammenlignet med tal fra to EUROSTAT-udgivelser i artikel-form og EUROSTATS egen database. Databasen indeholder blandt andet tal fra USA, som er relevante at inddrage, da USA lider under høje kriminalitetsrater. Jeg har inddraget 5 lande: Danmark, Frankrig, Storbritannien, Tyrkiet og USA.

$$\text{Å} \div \left( \frac{\text{---}}{10.000} \right) = \text{Anmeldelser pr. 10.000 Indbyggere}$$

Tabel 7: Voldsanmeldelser pr. 10.000 indbyggere komparativt i 2005 og 2009

Voldelig kriminalitet anmeldt hos politiet Pr. 10.000 indb. <sup>6</sup>			
Rangeret efter lande med mest vold på 10.000 indbyggere i 2005			
		2005	2009
<b>Storbritannien</b>	Population	60.171.000	62.006.000
	Total voldsanmeldelser	1.281.136	1.055.857
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>202</b>	<b>170</b>
<b>Grønland</b>	Population	56.969	56.194
	Total voldsanmeldelser	775	812
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>144</b>	<b>128</b>
<b>Frankrig</b>	Population	62.773.000	64.350.000
	Total voldsanmeldelser	307.501	341.942
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>49</b>	<b>53</b>
<b>USA</b>	Population	295.517.000	306.772.000
	Total voldsanmeldelser	1.390.745	1.318.398
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>47</b>	<b>43</b>
<b>Danmark</b>	Population	5.411.000	5.511.000
	Total voldsanmeldelser	19.135	26.320
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>35</b>	<b>48</b>
<b>Tyrkiet</b>	Population	71.610.000	71.517.000
	Total voldsanmeldelser	125.467	206.724
	<b>Voldsanmeldelser Pr. 10.000</b>	<b>18</b>	<b>29</b>

(Clarke 2013)

Grønland er i nogle danske medier blevet kaldt det mest voldelige land i verden. Målt på anmeldelser, som er lokaliseret i EUROSTAT, er dette ikke helt korrekt, da Storbritannien ligger øverst på listen i 2005 og 2007.<sup>7</sup>

<sup>6</sup> <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00001&plugin=1>

<sup>7</sup> En komparativ verdensrangliste over voldsanmeldelser vil forudsætte en liste med stater, som alle har velfungerende politisystemer som befolkningen har tillid til. Endvidere vil det forudsætte at staterne er åbne omkring disse anmeldelser mv.

### Misbrug af psykoaktive stoffer

De to misbrugsformer, som hyppigst forekommer i samtaler med socialrådgivere, er alkohol, nærmere bestemt øl, og euforiserende stoffer, nærmere bestemt hash. Øl er et lovligt stof, mens hash hører ind under narkokriminalitet.

Når hash nævnes i samtaler er det oftest i kombination med spiritus. Hash nævnes også som en økonomisk belastning for nogle familier, da det betragtes som et dyrt psykoaktivt stof samtidig med, at det er et ulovligt stof. Nedenstående er en kriminalstatistik fra politiet i Grønland.

Tabel 8: Lovovertrædelser og konfiskering af hash

Registrerede antal overtrædelser af lov om euforiserende stoffer, samt mængder								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Antal overtrædelser</b>	433	545	413	477	550	551	543	493
<b>Konfiskeret hash (kg)</b>	62,7	68,1	72,2	58	48	43	183,5	36,1
<b>Hampplanter (g)</b>							181	1,4

(Grønlands Politi 2012)

Hvis vi skal tage tabellen for pålydende, så konfiskeres der kun et meget lille antal planter. Man kan derfor formode, at den konfiskerede hash overvejende er smuglet ind i landet.

Alkohol er det stof, som oftest sættes i forbindelse med sociale problematikker. Når professionelle inden for velfærdsområdet beskriver sociale problemer, såsom vold i hjemmet, huspektakler, børn der selv opsøger døgninstitutioner midt om natten med deres mindre søskende og andre former for omsorgssvigt, så optræder alkohol ofte som en del af fortællingen. Nogle gange nævnes alkohol som hovedårsagen. Forbruget af alkohol er ikke længere bekymrende højt. Folkesundhedsforskere har i de seneste år dog været optaget af metoden, hvorpå alkohol konsumeres. I Grønland forekommer der væsentligt hyppigere tilfælde af den såkaldte binge-drinking, som Morten Grønbæk blandt andre har gjort opmærksom på (Madsen et al. 2005). Binge-drinking, som er intens indtagelse af store mængder alkohol over kort tid, er meget farligere for kroppen end den samme mængde fordelt over længere tid.

Tabel 9: Indførsel af Alkohol 2003 - 2010

Indførsel af Alkohol								
År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Liter pr. person over 14 år</b>	11,59	11,65	12,12	11,68	11,97	10,55	10,63	10,49

(Grønlands Statistik 2013b)

I WHO's alkoholrapport fra 2013 er de 5 lande, hvor der blev drukket mest (målt på personer over 15 år) i 2005 repræsenteret af østeuropæiske stater. Et stykke længere nede på listen figurerer Danmark og Grønland. Her er antageligt stadig tale om et meget højt literforbrug pr. person (World Health Organization 2011a)

Når man taler om alkohol i en sociologisk kontekst, så er det de sociale omstændigheder, eller rettere konsekvensen af alkoholen, som er i fokus fremfor den individuelle sundhedstilstand. Alkohol forbliver, på trods af en markant nedgang i forbruget over de sidste 30 år, et socialt problem.

Flere af problematikkerne forekommer så stagneret, at begrebet akut kun kan henvise til det enkeltes subjekts behov for hjælp i øjeblikket. Statistikker kan forekomme opgivende i sig



selv, når de alene præsenteres uden for et begrebsapparat og uden operationaliserbare metoder, som kunne anvendes reflektivt til at nedbringe tallene.

### **Den seneste rapportering af arbejdsforholdene i den sociale sektor**

Vi har som omtalt i flere sammenhænge en begrænset indsigt i det socialfaglige felt, hvor kompetencerne til at imødegå og modarbejde problematikker er centraliseret. En af de få politiske redegørelser på området er fra 2002, og er i skrivende stund over 10 år gammel (Arbejdsgruppen om undersøgelse af arbejdsforholdene i den sociale sektor 2002). Undersøgelsen, som er udarbejdet af en arbejdsgruppe med tværfaglige kompetencer, har i et vist omfang forsøgt at afdække kompetencebehovet på det sociale område. En grundigere undersøgelse ville være meget ønskelig.

Fra rapporten har jeg fremhævet tal om det sociale område specifikt inden for forvaltningsdimensionen:

I forvaltningerne var der i 2002 indhentet besvarelser fra 91 ansatte.

- 24% var uddannet socialrådgivere
- 64% havde en anciennitet på mindre end 3 år
- 36% havde en anciennitet på mindre end 1 år

Arbejdsgruppen indleder rapporten med en række anbefalinger:<sup>8</sup>

1. Et generelt uddannelsesløft.
2. Normeringer i forvaltningerne skal afstemmes i forhold til arbejdsbyrden.
3. Revision af lønforhold så løn følger kompetencer.
4. Der skal arbejdes på at forebygge stress, som forekommer gennemgående på området.
5. Der skal arbejdes med at forebygge vold på arbejdspladsen.
6. Der skal udbydes lederkurser.

Rapporten dokumenterede et stort behov for at øge kvalificeringen inden for det sociale område. Jeg har selv været involveret i den første og sjette anbefaling af strategien, som har omhandlet opkvalificering af det eksisterende personale og lederkurser. En gennemgående konstatering, som følger af dette ph.d.-arbejde er, at der stadig en lang vej endnu, inden man fra politisk hold er kommet videre med de øvrige fire anbefalinger, som blev forelagt for over 10 år siden.

Sociale problemer er stadig en væsentlig og aktuell problematik. Det er et tema under konstant politisk bevågenhed og et område, som har været genstand for megen forskning. I det følgende har jeg placeret forskningen i dette forløb i forhold til tidligere social forskning i Grønland. For at fastholde et fokus på, hvad jeg opfatter som en relevant kategori, er nedenstående kontekstualisering inddelt i forskning, som er deltagende og ikke-deltagende i forskningsdesignet.

---

<sup>8</sup> Nummereringen er min egen og ikke et udtryk for en prioritering. Jeg har nummeret punkterne for bedre at kunne henvise til dem i den efterfølgende tekst.

## DELTAGENDE OG IKKE-DELTAGENDE GRØNLANDSK SOCIALFORSKNING

Deltagende forskning handler om samarbejde mellem forskere og repræsentanter for det praksisfelt, som er genstanden for videnskabelige problemstillinger. For en aktionsforsker er den første opgave, at komme tæt på disse problemstillinger og nogle vil hævde, som den norske filosof Hans Skjervheim, at man slet ikke kan forstå problematikker, med mindre man selv at deltager i dem (Skjervheim 1996).

Når jeg har fokuseret på forskningsprojekter herhjemme, så har det drejet som om studier vedrørende sociale spørgsmål. Her har det overvejende fokus været på studier, som undersøger velfærdsspørgsmål fremfor f.eks. studier, hvor dimensioner som sundhed eller økonomi var mere centralt placeret. Ofte har studier som befolkningsundersøgelser forskellige elementer, hvor der både spørges til helbred og spørgsmål om socialt netværk, indtægt mm. Den tværfaglige eller tværdimensionelle interesse i forskningen kan derfor ikke afgrænses meget skarpt.

En tidlig tanke i projektet var at arbejde med forskningsmetoder, som med en aktionsforskningstilgang involverede praktikere fra det sociale område. Tanken var motiveret af en kritisk læsning af talrige forskningsrapporter, som overvejende abonnerede på et naturvidenskabeligt paradigme, der betragter data som objekter, tal eller grafer. Jeg har derfor tilstræbt metoder, som i højere grad inddrog praksis. Dette bør ikke læses som en modstand mod kvantitative data, men som en erkendelse af en nødvendighed for en øget repræsentation af deltagerorienterede forskningsmetoder.

Det er i de tidligere rapporter, som overvejende begynder at stige i produktion omkring perioderne med G50- og G60-reformerne,<sup>9</sup> at projektet tager afsæt i den gennemgående dokumentation af sociale forhold. I det følgende er der fokuseret på to aspekter af forskningen: Hvad blev der undersøgt, og i hvilken grad var forskningen deltagerorienteret? Deltagerorientering forstås som delagtiggørelse af viden og metoder, informanternes deltagelse i analysearbejdet, eller et fokus på at forskningen skulle komme de mennesker til gode, som den handlede om. Der har ikke været foretaget en fyldestgørende gennemgang af al historisk socialforskning, da dette i sig selv kunne udgøre et spændende videnssociologisk forskningsprojekt. I stedet er der fokuseret på forskning, som i overvejende grad udspringer fra forskningsråd og offentlige institutioner såsom socialforskningsinstituttet (nuværende Det Nationale Forskningscenter for Velfærd), Statens Institut for Folkesundhed og Statens Byggeforskningsinstitut mv.

Efter anden verdenskrig satte Danmark for alvor gang i sociale undersøgelser med nedsættelsen af Udvalget for Samfundsforskning i Grønland 1955. Udvalget skulle: *”sikre lovgivningsmagt og administration et solidt grundlag for det videre arbejde til fremme af en rolig og harmonisk kulturel udvikling fra gammel til nyt”* (Dybbroe et al. 2005:285). Grønland stod overfor en stor moderniseringsproces, og den danske stat havde ambitioner om at normalisere det politiske og administrative forhold mellem landene (Ibid. 286). Man oprettede et tværfagligt udvalg bestående af forskere fra sociologien, psykologien, økonomien, etnografien, eskimologien og historie samlet under navnet Udvalg for Samfundsforskning i Grønland (Udvalget vedr. Grønlandsforskning 1981). Udvalget begyndte med undersøgelser af alkohol. De påviste et forbrug, som var 50% over det (syd)danske, men man mente ikke, at Vestgrøn-

<sup>9</sup> G50 og G60 er en fællesbetegnelse for de ”moderniseringsreformer”, som først indgik i Grønlands-kommissionens betænkning af 1950. G50 kan opsummeres med: At staten overtog udgifterne til det offentlige forbrug og investerede i omfattende bolig-, havne-, skole-, og sygehusbyggerier. Grønland skulle styrkes erhvervsmæssigt, og produkter gøres konkurrencedygtige. Landet skulle elektrificeres, og befolkningen skulle have vandforsyning. G60 bliver i udvalgsrapporten beskrevet i følgende hovedpunkter: Beskæftigelsen må øges, Stærkere koncentration om de bedst egnede byer, Effektivisering af erhvervene, Uddannelsen må have høj prioritet og Boligbyggeriet må øges (Grønlandsudvalget 1964).

land i helhed sundhedsmæssigt, socialt og økonomisk var skadet af alkoholforbruget. Dernæst fulgte studier af uddannelsessituationen. De påviste et stort behov for uddannelse og en gennemgående planlægning af uddannelsesforløb. Den sidste undersøgelse, der medtages her, er befolkningsundersøgelsen hvis resultater blev publiceret i 1963. Undersøgelsen anbefaler blandt andet en koncentration af den vestgrønlandske befolkning på færre og større steder. Endvidere fokuseres der på de sociale konsekvenser af befolkningsflytninger fra udsted til bygd og senere by<sup>10</sup> (Udvalget For Samfundsforskning I Grønland, 1960, 1961, 1963). Kort efter begyndte staten på udformningen af et særskilt lovmateriale, som skulle gælde for Grønland. Dette affødte flere studier, heraf flere sociologiske, med deltagelse af en af Danmarks første store sociologer Verner Goldschmidt, som sammen med juristen Agnete W. Bentzon og med tolken Guldborg Chemnitz, som videnskabelig assistent, gennemførte kriminologiske studier i et samfundsperspektiv (Chemnitz and Goldschmidt 1964; Goldschmidt and Chemnitz 1976). Bentzon udgiver endvidere et selvstændigt studie af individer og samfund (Bentzon 1961). Goldschmidt adskiller sig i sin tilgang til samfundsforskning fra den forskning, som blev produceret af Udvalget for Samfundsforskning i Grønland, ved at han ikke nøjes med at bare at bruge grønlændere som tolke eller hjælpere. Han inddrog grønlandske tolke og assistenter som medanalytikere på de problemstillinger, som han arbejdede med i forskningen (Bentzon 1988). Goldschmidt kan med nogen sandsynlighed derfor siges at være en af de samfundsforskere, som tidligt i den grønlandske socialforskning havde et deltagerorienteret perspektiv i sine studier. Dette er der ikke mange tegn på, før Goldschmidt kom til og et godt stykke tid herefter. I 1970'erne følger en række kvalitative observationsstudier under ledelse af Hans Gullestrup. Fokus lå på studier af de sociale problematikker, der var i bygderne. Forskergruppen, som udgiver titelserien Lokalsamfundsundersøgelser i Grønland, havde fokus på bygdernes udvikling og overordnet spørgsmålet om, hvorfor nogle bygder affolkes og andre udvikles (Gullestrup, Sørensen, and Schwerdtfeger 1976b; Schwerdtfeger, Sørensen, and Gullestrup 1975; Sørensen, Gullestrup, and Schwerdtfeger 1976). Studierne er overvejende kvalitative og bestræber sig på at beskrive bygdesamfundene indefra. Det gennemgående perspektiv er dog beskuende udefra med fokus på at: *"forstå bygderne som sociale systemer, der påvirkes af omgivelserne"*. Fokus lå på at beskrive, analysere og vurdere (Gullestrup, Sørensen, and Schwerdtfeger 1976a:19–30). Der bliver ikke talt om at delagtiggøre eller at involvere. De gennemgående konklusioner omhandler bygdernes rentabilitet, altså hvorvidt det kan betale sig at have dem (Gullestrup et al. 1976a:V). Der tales meget om bygdernes eksistens, uden at man i et særligt omfang hører, hvordan befolkningen i bygderne forholder sig til beskrivelser, analyser og vurderinger af om deres hverdagsliv er "rentabelt".

I 1975 udkom SFI rapporten "Sociale Problemer i Grønland" med Anders From som forfatter. Det er en kvantitativ undersøgelse af befolkningens levevilkår for at sikre, at landet blev stabilt og selvhjulpen på befolkningens egne betingelser (From 1975:46). I rapportens konkluderende afsnit tales der i skarpe vendinger om problemer med alkoholmisbrug, skole-skulkeri, børnemishandling samt manglende stabilitet blandt grønlandske ansatte på forskellige arbejdspladser. Problemerne, som det understreges kun vedrører et mindretal, tilskrives

<sup>10</sup> Disse forslag har konsekvent virket dybt bekymrende for folk i Grønland. Fra min egen gymnasietid husker jeg personligt daværende landsstyreformand Lars Emil Johansens store harme i GU's minihal under en debat med økonomen Martin Paldam. Som et løsningsforslag til at rette op på landets økonomi havde Paldam foreslået, at "man" flyttede hele befolkningen ind i fem åbenlandsbyer. Paldams bog, som var finansieret af Rockwool Fonden, havde titlen "Grønlands økonomisk udvikling - Hvad skal der til for at lukke gabet?" (Paldam 1994). Befolkningsflytninger eller tvangsflytninger, som de indimellem bliver omtalt som i folke-munde, vækker altid minder om en kolonimagts flytning af ufrivillige mennesker fra blandt andet Qaanaaq og Qullissat. Emnet er derfor altid på sin vis en anelse konfliktfyldt.

overgangen til et moderniseret samfund. Det er rapportens gennemgående anbefaling, uden at den ligesom de øvrige giver en stemme til befolkningen, at landets regering skal have en øget beslutningskompetence (From 1975:32–44).

I 1980'erne og starten af 1990'erne ser vi sociologiske eksempler på kvindeforskning. Kvinder, børn og unge er i stigende omfang genstand for forskningsinteresser (Dybbroe 1989; Nielsen 1998; Udvalget vedr. Grønlandsforskning 1983). Senere får vi en egentlig feministisk og kritisk orienteret antologi "Kvinder i Grønland" (Lennert 1991). I 1990'erne kom nogle af de første sociologiske ph.d. afhandlinger. Dels den sociologiske og kvalitative afhandling, som tager fat på problematikken om ungdomsselv-mord (Thorslund 1989, 1992). Den efterfølges kort efter af endnu en afhandling, som igen sætter køn på dagsorden i et antropologisk studie af magt og vold mod kvinder (Wagner Sørensen 1992).

I de kommende 20 år ses der i stigende grad en omfattende sundhedsvidenskabelig forskningsproduktion. Her tænkes der på forskning, som resulterer i en vis mediemæssig indvirkning, og som også indeholder en socialfaglig dimension. Sideløbende kommer der også politologisk forskning. I 2000'erne udgives Danmarks næst dyreste samfundsvidenskabelige forskningsrapport, Magtudredningen,<sup>11</sup> som også indeholdt 2 publikationer om Grønland. Blandt andet gennemførtes der en grønlandsk magt- og eliteundersøgelse, som udgives i antologien "Demokrati og Magt i Grønland" (Winther 2004) samt en analyse af grønlandere i Danmark (Togeby 2002).

Temaer i den grønlandske sundhedsvidenskabelige forskning og socialforskning handler i væsentlig grad om børn og familier, deres velfærd og trivsel i hjemmet. Forskningen kommer med andre ord på besøg i hjemmet med det videnskabelige blik. En stor del af forskningsaktiviteterne samles omkring MIPI, som er et Videnscenter for Børn og Unge, der blev oprettet i 2003. MIPI kortlægger vidensarbejdet på området og lægger navn til statistisk materiale (MIPI 2008; Mortensen 2008; Wulff and Nielsen 2007). Vi får videnskabsproduktioner om børn og unges trivsel og sundhed (Curtis 2006; Niclasen 2007), og deres mulige fattigdom (Schnohr, Nielsen, and Wulff 2007). Under dette tema udgives også antologien om børn og unge, som er udarbejdet som en tværfaglig produktion i 2007 (Banerjee et.al. 2007). I sidste halvdel af 2010'erne ses landsdækkende socialforskning overvejende fra to danske organisationer, som er rekvireret af Grønlands Selvstyre. Det er produktionerne fra SFI, som dokumenterer, at et stort mindretal af børn mistrives, og at et stort mindretal af mødre har været udsat for overgreb (Kristensen, Christensen, and Baviskar 2008). Forskningen fra SFI følger også grønlandske børn i Danmark og konkluderer blandt andet, at grønlandske tilflyttere oplever en kulturkløft, som kan virke isolerende både socialt og i forhold til arbejdsmarkedet. Rapporten fremhæver også, at det kan være vanskeligt at integrere sig i Danmark, hvis man som kvinde og mor ankommer med en række ubearbejdede traumer fra vold og andre overgreb (Christensen 2011). Temaet fra sundhedsforskningen tager udgangspunkt i velfærdstruende adfærd, såsom høje aborttal der illustrerer at der næsten aborteres ligeså mange børn, som der fødes (ca. 1000). I rapporten diskuteres det, at aborttallet udgør et samfundsmæssigt problem, som skal løses med mere viden og holdningsændringer (Arnford, Kristensen, and Skifte 2001). Abort blev senere fuldt op af en statistisk sammenligning fra MIPI, som viser at abort og fødselsraten er stort set uændret siden undersøgelsen i 2000 (jf. tabellerne over aborter som blev bragt tidligere)(MIPI 2008). Statens Institut for Folkesundhed har siden bidraget med øget dokumentation om blandt andet unges velfærd (Pedersen and Bjerregaard 2012). Undersøgelsen trak flere overskrifter på baggrund af en konklusion der sagde, at hver femte

<sup>11</sup> Magtudredningen havde en bevilling på 50 millioner fra Folketinget, som hidtil kun er overgået af PET-kommissionen, der kostede over 70 millioner.

unge gik med selvmordstanker, men at tallet også var faldende (Hornbek 2013; Ritzau 2013). Den sidste rapport der inddrages i denne gennemgang er studiet fra Statens Byggeforskningsinstitut om hjemløshed, som blev anset som et stigende og nyere socialt problem. Rapporten arbejder ikke teoretisk, kausalt eller hypotetisk med hjemløshed i landet. Den er alene beskrivende i forhold til temaet hjemløshed (Hansen and Thor 2013). Forfatterne til det tidligere citerede kapitel ”*Hundrede Års Dansk Samfundsforskning i Grønland*” afrunder kapitlet, som er fra 2005, med at skrive:

*”Den danske samfundsforskning i Grønland er med hjemmestyrets indførelse blevet nedprioriteret i takt med, at Grønland opbygger egne forskningsinstitutioner og selv står for rekvireringen af den nødvendige forskning”*  
(Dybbroe et al. 2005:304).

Det er stadig for tidligt at konkludere, at forskningen ikke overvejende er dansk. Selvom opdraget til forskningen nu oprinder fra Selvstyret, og ikke fra den danske regering, er det i overvejende grad stadig de store danske forskningsinstitutioner, som løser og præger forskningsopgaverne her i landet.

Den ovenfor beskrevne forskning kan groft sagt, på trods af at der i den findes noget metodekombination, siges at være statisk i dens vidensproduktion og i indstillingen til forskningens bidrag til udvikling versus beskrivelse. Med hensyn til afgrænsningen af dette projekts metode, som er deltagende aktionsforskning, har det været relevant at anvende en kategorisering, som i sociologihistorien dog har været meget omdiskuteret. Sociologiens navngiver Augusto Comté ønskede at skelne mellem en dynamisk analyse og en statisk analyse. En af de første danske sociologer Theodor Geiger var optaget af Comtes skelnen mellem dynamisk og statisk sociologi. Geiger forklarer Comtés udgangspunkt således: *”Static sociology is the study of social structure, whereas dynamic sociology is the investigation of social development or evolution”* (Geiger 1955:1). At skelne mellem dynamisk og statisk sociologi er en drastisk og en for kategorisk forståelse, som med rette kan opfattes som kontroversiel. Albion Small argumenterede allerede i 1895 for det kritisable i, at kategorisere forskning som enten statisk eller dynamisk. For ham var der tale om en metodisk inddeling, som muligvis fortæller noget om, at den statiske forskning kunne have et beskrivende udgangspunkt, og at den dynamiske forskning kunne have et udviklende udgangspunkt forud for et studium. Det fortæller dog ikke noget om, hvorvidt de efterfølgende analyser af studierne bibringer f.eks. udvikling, og dermed kan forandre statiske studier til dynamiske (Small 1895). Min egen inddeling af den ovenfor beskrevne socialforskning, vil kunne kritiseres for ikke at være dækkende nok. Formålet med beskrivelsen er at vise konturerne af den tidligere social- og velfærdsforskning. Afsnittet bruges derfor som redskab for at placere dette projekt i tid og rum, og for at positionere dette projekt i forhold til tidligere vidensarbejder. Når projekterne omtales statiske er det i relation til, hvorvidt forskerne har anvendt dynamiske eller statiske tilgange i forbindelse med de befolkningsgrupper, som de har været i kontakt med.

## **AKADEMISK OG POLITISK EFTERSPØRGSEL PÅ MERE DELTAGERORIENTERING**

Kontakt eller mangel på samme var et tema allerede i 1980'ernes diskussioner om, hvorledes de mange forskningsrapporter omkring sociale forhold ikke burde være mere anvendelsesorienterede og mere orienterede mod den befolkning, som forskningen handlede om. Som jeg kommer ind på i afsnittet om aktionsforskning, så må deltagerorienterede metoder have været teknikker, som forskerne bag de mange forskningsrapporter var bekendte med, men ikke

ønskede at benytte. Fra tiden lige efter indførelsen af Grønlands Hjemmestyre i 1979, har journalisten Therese Sachs et beskrivende citat af daværende Landsstyremedlem for Kultur, Kirke og Undervisning, Stephen Heilmann, som udtaler:

*Der har været for mange forskere der har forsket i nogenlunde det samme, med de samme mennesker som undersøgelsesobjekter. Vi er jo kun 50.000 heroppe, og måske er det ikke helt det samme vi er blevet spurgt om, men vi er blevet spurgt om det ene og det andet, og vi har næsten aldrig fået at vide, hvad det er brugt til.”*  
(Sachs 1986:4)

Heilmanns efterspørgsel følges senere op af tidligere Landsstyremedlem for Forskning, Henriette Rasmussen, som med henvisning til forskningen i 1970'erne skriver, at selvom Landsrådet var positivt over at modtage rapporterne, så savnede man blandt andet også i den forbindelse, at formidlingen af rapporternes indhold var bedre, og at der var bedre koordinering af forskningsindsatsen (Rasmussen 2006).

Dette er en klassisk bemærkning, som kommer fra grupper eller politiske miljøer, som tidligere har været underlagt en kolonimagt, og som oplever at blive forbigået i forsknings-sammenhænge. Linda Tuhiwai Smith kalder det i bogen ”Decolonizing Methodologies” for videnskolonisering (Smith 2012). Ikke alene havde forskningen en historisk imperialistisk effekt, da viden i stor udstrækning blev taget ud af de koloniserede områder, men den kom heller ikke den lokale befolkning direkte til gode. Den nutidige effekt er lige så problematisk, fordi kommende forskere, om de er opvokset i landet/området eller udenfor om de er af etnisk oprindelse eller ej, som dokumentation må forholde sig til videnskoloniserende forskning for at leve op til akademiske standarder om at orientere sig i tidligere forskning.<sup>12</sup> Hvor videnskolonisering er et kritikpunkt, så påpegede Ilisimatusarfiks første rektor, Robert Petersen, et andet kritikpunkt, der omhandler perspektivet i forskningen. Petersens kritik er ikke rettet mod de store kvantificerbare undersøgelser, men mod den kvalitative sociologiske forskning. Forhistorien er Kirsten Glarborgs sociologiske studie af børn og familier i Ilulissat i slutningen af 1960'erne. Meget summarisk så handler forskningen om børn og unges vilkår. Glarborg beskriver f.eks., hvordan hun har vanskeligt ved at gennemføre et interview i nogle hjem, fordi børnene ikke sad stille men sprang rundt i stuen. Hun beskrev også unge pigers uddannelsesmuligheder, og hvordan de var nødt til at rejse hundrede af kilometer væk fra deres familier, hvilket blev beskrevet som en hård oplevelse for nogle af familierne. For nogle unge var udrejse ikke en mulighed, da familierne ikke kunne undvære dem (Glarborg and From 1968). Robert Petersen anerkender studiet for at have opsummeret noget af den grønlandske børneopdragelseshistorie, men kritiserer det for ligesom tidligere forskning, at give udtryk for en stor afstand mellem forsker og genstandsfelt.<sup>13</sup>

*Sådanne iagttagelser siger faktisk meget lidt om, hvordan børns udvikling foregår, men indeholder dog ofte en forbavselse over, at de meget frit opdragne børn ofte bliver til hjælpsomme voksne, der forsørger deres forældre, og på mange måder frivilligt hjælper bopladsfæller med forskellige arbejdsopgaver der kræver en større indsats, end et hushold kan klare alene. Sådanne overraskelser kunne måske undgås,*

<sup>12</sup> Alene for at modarbejde nuværende og kommende koloniserende forskning spiller Ilisimatusarfik en vigtig strategisk forskningsinstitutionel rolle, da der her eksisterer et plenum for diskussion af forskningsresultater. Ilisimatusarfiks tilstedeværelse kan være mere end at være vært for gæster, men også en kritisk modspiller i kommende forskningsdebatter.

<sup>13</sup> Petersen var selv medlem af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Samfundsforskning i Grønland.

*hvis man ikke i den grad nøjedes med at omtale forældrenes forhold til de små børn, men også omtalte familielivet og dets krav til de større børn.*  
(Petersen 1980:3)

Citatet fra Petersen illustrerer, hvordan der både fra politisk hold og fra det akademiske miljø ret tidligt var reaktioner på denne forskning. Man reagerede på at forskningen ikke i væsentligt omfang henvendte sig til befolkningen, og hvis perspektiv bar præg af forbavselse over det samfund, som der blev forsket i og ikke med.

### **Nyere grønlandsk deltagerorienteret forskning**

Inden dette projekts teoretiske og metodiske udgangspunkt bliver uddybet, skal det nævnes, at det blot er et projekt i rækken af tidligere forskning, som kan gå ind under en bred fællesbetegnelse som deltagerorienteret forskning. Fælles for nedenstående gennemgang, som kun er repræsentativ, er at den inddrager individer og grupper som subjekter i vidensarbejdet. Et af de tidlige moderne eksempler på sådanne forskningsaktiviteter var Verner Goldschmidts inddragelse af assistenter i hans forskning. Et andet tidligt eksempel er sprogforskeren Per Langgaards artikel fra 1986 om borgerinddragelse i en bygd i Sydgrønland (Langgaard 1986).<sup>14</sup> I Kullorsuaq anvendte lægen Ove Rosing, borgermøder som en communitymobiliseringsmetode i et eksperiment, som går ud på at forbedre sundheds- og sanitetsforhold i bygden (Rosing Olsen 1997). Indenfor ungdoms- og medieforskningen arbejdede Jette Rygaard og Birgit Kleist Petersen deltagerorienteret med unge om et medieprojekt. De unge deltog ved at tage billeder med engangskameraer og indgik i forskellige interviewformer. Forskerne arbejdede, i det de omtaler som KAM-projektet, med at forholde sig mindre styrende i forhold til den empiriske indsamling (Pedersen and Rygaard 2003). I nyere sundhedsforskning ses også et deltagerorienteret mobiliseringsprojekt omkring sundhed i Qasigiannuit under titlen Illoqarfik Peqqisoq (da. Sund By) (Nørby and Curtis 2005). I Jakob Medonos ph.d.-afhandling om ungdom og urbanitet betegnes projektet som antropologisk aktionsforskning. Medonos tog blandt andet udgangspunkt i de unges kreative udfoldelser og deres konstruktion af urbanitet. I projektet indgik der samarbejder mellem forskeren og lokale personer og institutioner i Sisimiut (Medonos 2010). I et stort projekt omkring forebyggelse af kønssygdomme blandt unge gjorde uddannede forskerne lokale ressourcepersoner, som deltog i forskningen og indgik i workshops om forebyggelse (Gesink et al. 2010). Grønlands hidtil største aktionsforskningsprojekt hedder Paamiut Asasara, og er med deltagelse af hele Paamiut by. Projektet, som ledes af Peter Berliner, er et communitymobiliseringsprojekt, som tager udgangspunkt i at aktivere tværgående indsatser af alt lige fra erhvervslivet, mødregrupper og aktiviteter for unge (Berliner and Larsen 2010). Projektet er indtil videre det grønlandske aktionsforskningsprojekt, som er publiceret bredest. Publikationerne adskiller sig fra tidligere publiceret grønlandsk socialforskning, ved at deltagerne i flere tilfælde er medforfattere på det videnskabelige arbejde. Dette er der tradition for i community based participatory research (Berliner et al. 2009; Berliner, Larsen, and Soberón 2012).

Ikke alle de omtalte projekter er lige eksplicite i brugen af aktionsforskningsmetoder. I Paamiut Asasara er metoden meget eksplicit i relation til f.eks. at overlevere metoder omkring communitymobilisering. Tilgangen relaterer sig til en forskningsmæssig forståelse af bæredygtighed således, at hvis et forskningsprojekt skal være bæredygtigt, så bør den viden der produceres kunne reproducere af andre end blot forskere. Således at en indsats i f.eks. Paamiut ikke ophører, når forskningsaktiviteterne stopper. I projekterne har der været en

<sup>14</sup> Tak til Lektor Kennet Petersen for denne reference.

tendens hen mod metoder, som hører til Community Based Participatory Research (CBPR), og ofte ses anvendt i communitypsykologien med oprindelse i dels den latinamerikanske sociologi, psykologi og pædagogik.<sup>15</sup>

## KONKRETISERING AF PROJEKTETS PROBLEMSTILLING

Efter en kort præsentation af socialforskning, som henholdsvis anvender og ikke anvender en deltagerorienteret tilgang, vil jeg nu vende tilbage til dette projekts problemstilling. Det centrale genstandsfelt er socialrådgiverprofessionens faglige vilkår i det grønlandske velfærdssamfund. Fokus adskiller sig dermed fra tidligere socialforskning, ved at være et af de første, som ser på mesoniveauet i samfundet. En overvejende del af den socialforskning, som der har været refereret til ovenfor, har haft mikroniveauet som udgangspunkt. Der er tendenser til at perspektivere konsekvenserne for sociale problemstillinger på mikroniveau og overføre disse til makroniveauet, såsom at børns opvækst i hjem med begrænsede sociale ressourcer, kan medføre et svækket nationalt velfærdsniveau (Skatte og Velfærdskommissionens betænkning, 2011). Når det offentlige Grønlands ansvar for f.eks. børns velfærd beskrives, er det i form af behovet for dels flere specialiserede tiltag, der handler om forebyggelse og efterværn og om opkvalificering af de professionelle. Det sociale område er kendetegnet ved en stærk offentlig styring og en styringsform, som er top-down-orienteret. I projektet ønsker jeg dels at problematisere det u hensigtsmæssige i, at denne styringsform er ensidig, og er legitimeret af store kvantitative spørgeskemaundersøgelser og med meget få deltagerorienterede studier, som det f.eks. fremgår af referencerne i Skatte og Velfærdskommissionens betænkning fra 2011 (ibid.). En af grundene til at det socialpolitiske område kan fremstå topstyret, skyldes blandt andet den manglede professionsvirksomhed blandt landets socialrådgivere. Jeg er meget enig i behovet for opkvalificering, men jeg har undret mig over socialrådgiverprofessionens underrepræsentation i den ellers så omfattende og bekostelige socialforskning. En underrepræsentation i forskningen afspejler en usynlighed, hvilket er en anerkendelsesproblematik, som på flere niveauer er gennemgående for socialrådgiverprofessionen. Socialrådgiverne er til forskel fra skolelærerne, pædagogerne og sygeplejerskerne den eneste af disse fire store velfærdsprofessioner, som ikke er fagligt organiseret med selvstændig forhandlingsret, og dermed også en selvstændig stemme i det socialpolitiske felt. Når socialrådgiverne ikke har en selvstændig socialpolitisk stemme, så har professionen vanskeligt ved at leve op til en central etisk professionspraksis, som er at advokere for en retfærdig socialretlig praksis for alle samfundets borgere, også de som ikke lige udgør et populært socialpolitisk tema.

I de etiske retningslinjer for den internationale sammenslutning af socialrådgivere står der:

*Socialrådgiveren gør arbejdsgivere, politikere, myndigheder og offentligheden opmærksom på, når ressourcerne er utilstrækkelige, og når resourcefordeling, lovgivning og social praksis virker undertrykkende, uforsvarlig eller skadelig.*  
(IFSW, 2004 & Dansk Socialrådgiverforening 2011)

<sup>15</sup> For den danske community-psykologis vedkommende, så er den delvis startet på baggrund af Peter Berliners tidligere arbejde med evaluering af et projekt rettet mod udsatte unge i Nuuk kaldet Matu-Projektet (Berliner, Hackesberg, & Refby, 2005; Hackesberg & Berliner, 2001). Empiri fra Nuuk og Paamiut har dermed bidraget til et empirisk grundlag til teoriudvikling. Jeg vender tilbage til placeringen af dette projekts aktionsforskningstilgang i kapitel V.



Undringen over den manglende repræsentation har styrket motivation for, at der blev etableret et samarbejde med de to praksisniveauer i projektet. Med ph.d.-projektansøgningen fulgte en bemærkning fra en reviewer i Det Frie Forskningsråd om, at der manglede metodisk klarlægning af forskningsprocessen, men at dette nok ville ske under projektets udvikling. Det har præcist været kendetegnende for dette arbejde, og i øvrigt anden aktionsforskning, at det har været en proces, som den norske sociolog Thomas Mathisen har kaldt for *det ufærdige* (Mathiesen 1973). At arbejde med ufærdige processer svarer i Mathiesens optik til, at når vi har afsøgt den nærmeste videnshorisont, så vil der opstå nye spørgsmål, og dermed vil nye behov for viden dukke op. Vi bliver på den måde, inden for f.eks. denne type sociologiske studier, ikke færdige med opgaven med at afdække et område fuldt ud. Her kan Mathiesen kombineres med Skjervheim. Mathiesen kan anvendes til at følge praksis og kommende videnshorisonter, og Skjervheim er blevet anvendt til at have et mere aktivt forhold mellem distance og deltagelse. Skjervheims teori opfordrer til, at man, efter et vist mætningspunkt som forsker, må beherske kompetencen til at kunne distancere sig fra praksis for at kunne anlægge et overordnet samfundsperspektiv. Som et eksempel på denne afgrænsning, havde jeg f.eks. en ambition om at afdække en bred vifte af interessenters forventninger til, hvorledes de dels så en kommende socialrådgiverprofession, og hvilke perspektiver og udviklingsmuligheder de så for det sociale arbejde. Dette har ikke været tidsmæssigt muligt. Jeg har i stedet benyttet mig af en aflagerrapport, som Finn Laursen udfærdigede i sin tid som leder af socialrådgiveruddannelsen. Dette er blot et eksempel på udfordringer, der har været, når der forskes i et fagligt felt, som kun har været sparsomt afdækket tidligere. En anden ambition var blandt andet at studere flere socialfaglige praksisser i f.eks. Qaasuitsup Kommunia. I stedet har jeg kategoriseret studiet i Nuuk som en kritisk case, hvilket jeg uddyber nærmere i kapitel VII.



# IV

## Kritisk Sociologi

Sociologiens oprindelige opgave var at være en kritisk videnskab. Sådan skrev den kroatisk juraprofessor og sociolog Oleg Mandic i 1960'erne, sammen med en gruppe østeuropæiske sociologer, heriblandt Zygmunt Bauman. Sociologien blev netop til i tiden, hvor klassekampen foregik. De borgerlige ønskede på den ene side en samfundsvidenskab, som skulle forklare årsagerne til den kritiske opstand, og dermed fjerne de hindringer, der lå for udviklingen og cementeringen af borgerskabets magt. Proletarerne ønskede derimod, at sociologien skulle bruges til at analysere social ulighed og byde på årsagsforklaringer på arbejderklassens usikre position (Mandic 1967). Sociologien i Grønland har endnu ikke haft et særligt kritisk fokus, hvilket enten kan skyldes sociologiens rolle, som det Jürgen Habermas har kaldt en administrativ hjælpevidenskab (Habermas 1988:4–7)<sup>16</sup> eller dens anvendelse i produktionen af, hvad Bauman har kaldt ledelsesteknisk viden (Bauman 1967:20).

I lighed med Mandic opfatter jeg gennemgående sociologien som en kritisk videnskab, hvis formål det er at bryde med konventionelle forståelser af gældende sociale sammenhæng. Jeg indskraver mig derfor i en tradition, som tager afsæt i kritiske sociologiske teorier. Sociologer har, som jeg ser det, et ansvar for også at have en anvendelsesorienteret praksis. På dette område ligner mit udgangspunkt traditionel kritisk teori, men selvom jeg anvender lignende begreber og tilgange, så opfatter jeg den kritiske teori, og også C. Wright Mills' angreb på positivismen/abstrakt empirisme, som en smule ufrugtbar. Det bliver så at sige et angreb på et metodevalg, som ikke kan svare tilbage. Jeg deler heller ikke den holdning, som jeg også tidligere har redegjort for, at aktionsforskning ikke kan anvende forskning, som inddrager kvantitative metoder. Det jeg tilslutter mig er kritikken af en sociologisk fantasiløs produktion og anvendelse af kvantitativ viden, som jeg mener er dækkende for en væsentlig del af den hidtidige socialforskning der har fundet sted i Grønland.

### ET TVÆRVIDENSKABELIGT AFSÆT I KRITIK

Paulo Freire var den teoretiker, som kom bredest ud med budskabet om, at vejen til frigørelse går gennem dannelsen af en kritisk bevidsthed. De syd- og latinamerikanske aktionsforskere tog afsæt i tekster af den unge Marx. Ifølge Maritza Montero, professor i psykologi ved universitetet i Caracas, blev Marx' økonomiske og politiske manuskripter fra 1844 nærstuderet. I manuskripterne bliver kritik skitseret som et radikalt og nogle gange eradikerende opgør med herskende strukturer. I sin kritik af Hegels argumentation for eksistensen af absolut viden, fremkommer Marx med et vigtigt punkt i forhold til sanselighed - mennesket kan sanse omverdenen. Vi fortolker altså verden omkring os subjektivt. Verden er ikke i sig selv, den skal fortolkes. Skulle verden bare være, så var der intet argument for kritik af tingenes tilstand, da det ikke er op til mennesket at forandre det, der eksisterer forud for vores fornuft (Marx 1844/1969: 65–66).

---

<sup>16</sup> Begrebet: administrativ hjælpevidenskab er tyvstjålet fra Rasmus Willig's bog Umyndiggørelse

For Marx handler det om, at hvis man i sit arbejde har mulighed for at arbejde med viden, så har man også en forpligtigelse til at føre denne viden ud i handling. Marx' sidste tese om Feuerbach omhandlede påbuddet om transformerende aktivitet:

*Filosofferne har kun fortolket verden forskelligt, men hvad det kommer an på, er at forandre den.*

(Marx & Engels 1845/1973: 401–403)

Dette centrale citat er afsættet for kritisk virksomhed, og ses ofte i aktionsforskningslitteraturen som en legitimering af aktionsforskningens transformerende forskningstilgang. Forandringen er Marx' kobling af teori og praksis, som i historisk materialistisk ontologi er uadskillelig. Jeg knytter min forståelse af historisk materialisme til Per Månsons, som dels fremhæver den menneskelige produktion som central. Vi skal altså tage udgangspunkt i mennesker, som går forud for analyser af politiske institutioner, da disse ikke kan eksistere forud for mennesket. Dels fremhæves kritikken af Hegel, som også kædes sammen med blandt andet referencen til manuskripterne ovenfor. Den subjektive side er ganske vist udviklet af den idealistiske filosofi, men fremstilles som en abstraktion, uden at man forholder sig til den materielle virkelighed (Månson 2000).

For Marx er det alene en skolastisk øvelse at løsrive mennesket fra dets sociale kontekst og tænke det som et teoretisk objekt.

### Tidlig kritisk teori

De kritiske teoretikere fra socialforskningsinstituttet i Frankfurt anvendte i 40'erne og 50'erne, under deres eksil i USA, marxistisk teori i samspil med freudianismen til at udvikle en kritik af, hvorledes fascisme kunne opstå, og hvordan man med kritisk analyse, så at sige kunne modarbejde eller forebygge denne opståen (Elling 2009). Når Freire skriver om undertrykkere og deres pacificering af de undertrykte, så er der klare referencer til de tidlige kritiske teoretikers chok over nazisternes pacificering af den menige tyske befolkning. Programmet for den kritiske teori var at producere viden, som brød med samfundets iboende konformitet. For Adorno handlede det om et længere opgør med blandt andet Heideggers metafysiske tilgang (Wiggershaus 1995:592–596). Adorno argumenterede for, at Heideggers udlægning af dasein (væren) var verdensfjern og med fascistiske tendenser, som ikke inkluderede relationer til materialistiske forståelser. Et manglende kritisk perspektiv kunne derfor bane vejen for fascistisk forståelse (Adorno 2002; Jarvis 1998).<sup>17</sup> Formålet i den tidlige kritiske teori var at lokalisere skjulte magtforhold og bidrage til forandring (Horkheimer 1970). Det er de tidlige kritiske teoretikere, som dette projekts analytiske udgangspunkt delvis knyttes til i forbindelse med, at de var referencer for den sydamerikanske deltagende aktionsforskning (PAR). De kritiske teoretikere bringer Marx' frem i en kontekst efter anden verdenskrig, hvor formålet blandt var at forstå den, ifølge Adorno, manglende fornuft som førte til umenneskelig handlinger. I dette projekt bruges begreber fra den tidlige kritiske teori, som særligt handlede om kritikken af positivismen og udfordringen af den folkelige autoritetstro (Ramsay 2000). Den første generation fra Frankfurterskolen undersøgte, om man kunne identificere personer med autoritære eller konforme personligheder (Adorno et al. 1950). Dette blev forsøgt ved hjælp af klinisk-lignende psykologiske tests i overensstemmelse med positivistiske metoder. Mills, som der refereres til i nedenstående afsnit, gjorde ligeledes brug af kvantitative metoder i forbindelser med hans eliteundersøgelser og studiet af middelklassen.

<sup>17</sup> Tak til Birger Steen Nielsen for anbefalingen af Simon Jarvis "Adorno – a Critical Introduction" og for at henlede min opmærksomhed på Adornos kritik af Heidegger.

### Positivismekritikken og nødvendigheden for en sociologisk fantasi

Den kritiske teoris opgør med positivismen kan spores i C. Wright Mills kritiske nedslag på, hvad han kalder abstrakt empirisme (Mills 2000).<sup>18</sup> Mills kritiserer forskningsrapporter, som alene benytter sig af kvantificerbare data og formidles med et positivistisk videnskabsideal. Kritikken var rettet mod metodedyrkelse, som var løsrevet fra forskningens genstandsfelt, tid og sted. Mills skriver: *"The purpose of empirical inquiry is to settle disagreement and doubts about facts"* (Mills 2000:205). Mills anvendte et citat fra Horkheimer til at understøtte en kritik af, at den frie tanke er under pres for at skulle udfordres af empiriske fakta-check. Til at understøtte horkheimercitatet konstruerer Mills ordet *knownothingism* (Mills 2000:122). Det er et udtryk for den tomhed, som der lå i præsentationen af positivistisk faktaforskning. Mills kritiserede empiriske studier såvel som studier af *grand theory* i det omfang, at de indeholdt ensidige perspektiver på samfundet.

Han argumenterede for nødvendigheden af at bruge en sociologisk fantasi uanset, hvad man betragter. Fantasien er evnen til at kunne fortolke konsekvenser af en given problemstilling fra flere perspektiver i samfundet. Hvor de empiriske studier kan anses som teknikker, der kan læres på nogle år, så er det forpligtigelsen til at anvende en sociologisk fantasi, der er den egentlige opgave for en sociolog. Aronowitz har foretaget en kobling mellem programmet i den kritiske teori og Mills arbejde. Ifølge ham vides det ikke, hvor meget Mills brød sig om Frankfurterskolens anvendelse af psykoanalysen. Men deres angreb på politisk konformitet, fascisme og autoritære bevægelser var helt i tråd med hans egne holdninger (Aronowitz 2003). Mills er ikke klassisk kritisk teoretiker, da han modsat Adorno og Horkheimer mente, at der mangler oplysning i samfundet. Denne mangel på oplysning har ført til et tab af fornuft og en accept af den tekniske rationalitet, som præsenteres i positivistisk forskning (Gitlin 2000). Mills præsenterer med brugen af den sociologiske fantasi en dialektik, som på den ene side viser makroniveauets dominans af mikroniveauet, men præsenterer netop samfundsvidenskabens rolle i spillet om at påvirke dette forhold, og ændre betingelserne for at også mikroniveauet kan have indvirkninger op ad i samfundet (Andersen and Hovgaard 2007).

### Kritisk sociologi som moderne marxisme

Moderne kritisk sociologi opfatter jeg som havende et eksplicit forhold til den marxistiske teoritradition. Ser man lidt generelt på kritisk teori i dag, så er de marxistiske orienteringer, såsom afdækningen af højrefascistiske tendenser, kampen om anerkendelse og diskussioner af systemets kolonisering af livsverden, primære referencer. Referencerne til Marx forekommer sekundære.

I Erik Olin Wrights tidlige arbejde med at beskrive brugen af marxisme i dag, diskuterede han muligheden for, at der måske ikke længere var tale om en marxistisk enhedsteori men en familie af teorier. Der har tidligere i marxistisk forskning været en tendens til, at hvis man var marxist, så abonnerede man på samtlige teorier om: historisk materialisme, klassekamp og klassestruktur samt merværditeorien og det kapitalistiske system. Så at tale om en gruppe af teorier kunne derfor være mere retvisende, skriver Wright. Man burde således kunne anvende forskellige aspekter af marxismen og stadig kunne kalde sig for marxistisk teoretiker (Wright 1991). Wright har igennem sin akademiske karriere argumenteret for en forsat legitimitet i brugen af marxismen. Helt specifikt udviklede brugen af marxismen sig i 70'erne i

<sup>18</sup> I den nye danske oversættelse er kapitlet og kritikken konsekvent oversat til empiriske studier, hvilket jeg mener er en uheldig udledning af Mills brug af ordet abstrakt til at sige noget om det løsrevede forhold til praksis.

amerikanske forskningsmiljøer, hvor en arbejdsgruppe af marxister udarbejdede et forskningsprogram, som kom til at danne skole for et moderne videnskabeligt arbejde med marxisme. Arbejdsgruppen, som oprindeligt gik under navnet NBSMG (No Bullshit Marxism Group), endte med at blive enige om Analytisk Marxisme som en samlende betegnelse.<sup>19</sup> Wrights store projekt var f.eks. studiet af sociale klasser, hvor han genbrugte Marx' beskrivelser af klassesamfundet og videreudviklede og diskuterede Marx' forhold til proletariatet, som var datidens største klasse. Wright har i stedet fokuseret mest på middelklassen, som er den største klasse (i vestlig forstand) i en moderne marxistisk optik (Wright 1985). Både Max Weber og Marx havde begge et forhold til klasser. Man kan adskille deres forhold til dynamikken mellem klasserne. Marx taler her om *udnyttelse* og *fremmedgørelse*, og Weber taler om *livschance*. Når det er vigtigt at fremhæve en ældre diskussion af klasseteorien i et projekt om socialrådgivere i Grønland, så skyldes det netop distinktionen mellem f.eks. marxismens teoretiske retorik om undertrykkelse, revolution og kamp, og Webers omend optimistiske men også mindre deterministiske tilgang til en bevægelighed mellem klasserne. Socialrådgiverne skildres derfor i lyset af en kamp (som i klassekampen), men og med en vis optimisme i forhold til deres chancer for mobilitet i det socialpolitiske felt (som hos Weber).

### Kritisk sociologi som afgrænsning fra koloniserende socialforskning

I antropologisk forskning i de nordamerikanske inuitsamfund taler man om et muligt paradigmeskift fra klassiske kulturstudier til kritisk inuit forskning (Stern 2006). Skiftet består lidt enkelt af et spørgsmål fra en kritisk teoretisk tradition, som lyder: "*Hvordan forstyrrer vores forskning status quo?*" Det er en refleksion over at forskning, som alene er dokumenterende og monitorerende, er ved at miste sin legitimitet. Med dette simple spørgsmål tvinges f.eks. den antropologiske forskning til at krydse grænsen mellem at være beskuende og til at være transformerende. Det er også et spørgsmål, som man kunne tilbageføre til ovenstående Marx-citat fra Feuerbach-teserne. I nedenstående gennemgang bør der tages forbehold for, at teksten vil kunne læses meget direkte og eventuelt som et angreb. Det har ikke været min intention. Teksten forholder sig til dele af den social- og sundhedsforskning, som er beskrevet i kapitlet om kontekstualisering. Gennemgangen er et eksempel på, hvordan jeg med afsæt i en kritisk sociologisk tradition afgrænser mig fra en, med referencer til Mills, fantasiløs brug af kvantitativ data, og dette gøres på fire niveauer:

*For det første* koloniseres modtagerne af forskningen af en instrumentel rationalitet, som alene præsenterer nogle kvantificerbare data. I en Habermas-optik optræder forskningen i form af styringsmediet magt. Styringsmediets effektivitet er forudsat af en minimal kommunikation, som ikke er genstand for kommunikativ refleksion (Andersen 2000). Styringsmediet er baseret på et autoritetshierarki, som optræder i form af forskere, hvis forskning er godkendt af andre forskere, og ofte finansieret af landets administration. Med et andet habermasiansk begreb bruges den koloniserende

<sup>19</sup> Skoledannelsen tog udgangspunkt i:

- 1) En forpligtigelse over for konventionelle videnskabelige normer i udviklingen af teori og forskningsarbejde.
- 2) En vægtning af den nye systematiske begrebsudvikling specielt af begreber, som er i centrum for marxistisk teori.
- 3) En interesse for en relativt finkornet opbygning af trinnene i de teoretiske argumenter, der forbinder begreber.
- 4) Den betydning man tillægger enkeltpersoners bevidste indsats både i forbindelse med forklarende og normative teorier (Wright 1991:42–43).

socialforskning af landets administration, som Willig, med henvisning til Habermas, har kaldt for forvaltningens hjælpevidenskab (Willig 2009). Et eksempel er konklusionen på nyere studier af selvmordstanker (Pedersen and Bjerregaard 2012) og PTSD blandt unge (Karsberg, Lasgaard, and Elklit 2012) Studiet resulterede i direkte policy building gennem forebyggelseskampagner fra Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse). Hverken begreber, udregninger af eller opfattelser af selvmord eller PTSD blev diskuteret. Forskningen blev singulært formidlet i medierne med enkelte lineære budskaber: ”Hver 4. unge grønlænder har tænkt på selvmord.”<sup>20</sup> eller ”Unge i Diskobugten har det psykisk hårdt”.<sup>21</sup>

I en kritisk sociologisk optik er her tale om et konsekvent sociologisk fantasiløst metodevalg. Der foregik ingen lokal begrebsudvikling, og der blev i forskningen ikke gjort tiltag til samfundsmæssige perspektiver. Alene repræsentativiteten på baggrund af antallet af adspurgte er nok til at undersøgelsen er godkendt. Det sker uden de store refleksioner over forskningens sociale ansvar. Ingen deltagere er blevet teoretisk klogere af dette forskningsforløb, som stemmer meget overens med de typer af forskning, der blev foretaget i 1970’erne, og som der er refereret til tidligere. Der er ikke udviklet lokale kontekstuelle forståelser af selvmord eller PTSD blandt unge i form af viden, som perspektiverer mikro- og makroforholdet. Det er for befolkningen et eksempel på knownothingism.

*For det andet* har forskningen iboende fremmedgørelsesprocesser. To forhold virker fremmedgørende i koloniserende socialforskning. Det første er forskningens objektliggørelse af praksisfeltet. Studier i selvmord og stress blandt unge eller hjemløshed i befolkningen har ikke som formål, at bidrage til en direkte løsning af de unge eller de hjemløses problem, da de alene eksisterer som objekter i form af tal, procenter og grafer. De unge eller de hjemløse kan muligvis ikke genkende sig selv i materialet, hvor de kun optræder som en blandt mange, der har afgivet et svar. Det andet er forskerens ansvarlighed overfor praksisfeltet. At de forskningsmæssige etiske retningslinjer er fuldt gældende, f.eks. at ingen personer må lide skade i forbindelse med forskningen. Det gøres ved, at forskeren tager en række forbehold som at sikre anonymitet og et trygt miljø omkring dataindsamlingen. Ansvarlighed er f.eks. ikke, at overfortolke data og være præcis i formidlingen af forskningens konklusioner. Linda Tuhiwai Smith har i sin forskning med Maori understreget at: For det første er det indledende møde ikke med informanter eller med subjekter. Det er et menneske til menneske møde, og det skal forskeren huske. Det andet er, at etisk afstand i forskningen tit bliver brugt som en undskyldning af forskeren, hvilket frigiver forskeren fra videre moralske og kulturelle forpligtigelser (Smith 2014). De etiske retningslinjer indbefatter ikke at deltage i eller at komme i dybden med håndteringen af de sociale problematikker, som er afdækket gennem forskningen, og som forskeren med stor sandsynlighed har opnået en ekspertviden omkring. Dette ansvar overlades til landets administration og embedsværket, som efterfølgende sammen med politikere skal tage stilling til, hvordan eller om man skal forholde sig til forskningen.

<sup>20</sup> Danmarks Radio P1 Nyheder sendt 18. april 2013:  
[http://www.dr.dk/Nyheder/Ligetil/Dagens\\_fokus/Indland/2013/04/18150829.htm](http://www.dr.dk/Nyheder/Ligetil/Dagens_fokus/Indland/2013/04/18150829.htm)

<sup>21</sup> Kalaallit Nunaata Radio sendt 12. September 2012:  
<http://www.knr.gl/da/nyheder/unge-i-diskobugten-har-det-psykisk-hardt>

*For det tredje* skaber forskernes fysiske position en distance. Majoriteten af den grønlandske socialforskning foregår uden for Grønland. Forskningsopgaven er ofte udstykket af landets administration, og forskerne ankommer derefter med et prædesignet forskningsprojekt og en objektiveret forståelse af genstandsfeltet. I dataindsamlingen om unge med selvmordstanker var de unge eller de hjemløse ikke på forhånd blevet spurgt om, hvad de selv ville ønske blev belyst, eller hvad de kunne ønske sig at få svar på osv. Forskningen har i givet fald ikke meget med subjekter at gøre. Der tages ikke stilling til, hvad unge mennesker kunne have af spørgsmål til forskeren som ekspert om f.eks. selvmordstanker eller bolignød, efter at de har afleveret disse "data" i surveys og interviews.

Den forskningsmæssige formidlingsforpligtelse i form af deltagelse i samfundsdebatten, som typisk følger med en ansættelse som seniorforsker, får Grønland ikke gavn af, hvis forskerne ikke er ansat i Grønland, men blot indsamler sin viden her. Når majoriteten af forskningsarbejdet (design, analyse og produktion) foregår udenfor Grønland, så betyder det, at forskerne ikke står til rådighed på daglig basis med deres ekspert viden.

*For det fjerde* bekræfter forskningen en postkoloniserende position. Linda Tuhiwai Smith har i "Decolonizing Methodologies" (1999) kaldt dette for videnskolonisering. Ikke alene havde forskningen en historisk imperialistisk effekt, da viden i stor udstrækning gik ud af koloniserede områder og ikke kom den lokale befolkning direkte til gode, men den nutidige effekt er lige så problematisk, da kommende forskere, om de er opvokset i landet/området eller udenfor, om de er af etnisk oprindelse eller ej, som dokumentation må forholde sig til tidligere koloniserende forskning. Denne kritik har også været rettet mod deltagende aktionsforskningsprojekter i inuitsamfund (Flaherty 1995). Nogle lokale beboere har f.eks. en begyndende mistanke om at aktionsforskning er et undercoverbegreb, som skal smøre det etiske maskineri, så et forskningsprojekt hurtigere glider igennem en godkendelse fra et forskningsetisk råd eller elder council.

Den fjerde bemærkning understreger, at deltagende aktionsforskning ikke er tilstrækkeligt, som en singulær beskriver af et forskningsprojekts intentioner. I kombinationen mellem aktionsforskning og kritisk sociologi skal der bidrages til at løse nogle af samfundets sociale problemer. Forskerens opgave er at tage del i den proces og stille en viden om begreber og metoder til rådighed. Vi får i den koloniserende socialforskning ingen indsigt i disse processer.

### **Kritisk sociologi som projektets overordnede analytiske strategi**

Nedenstående er projektets primære sociologiteoretiske orientering. Kritisk sociologi bliver den optik, hvormed det empiriske materiale bliver analyseret.

I sin fremlæggelse af programmet *Emancipatory Social Science* skitserede Wright et design for, hvordan han ville arbejde socialvidenskabeligt og normativt med en problemstilling. For forskere og studerende, som kender til problembaseret projektarbejde der har været indlejret i en kritisk tradition, er dette meget genkendeligt. Wright adskiller sig i detaljen. Hvor de som er skolet i en problembaseret tilgang, har referencer til Oscar Negt, Thomas Ziehe og Frankfurterskolens program om at identificere uretfærdige eller undertrykkende mekanismer i samfundet, så har Wright i sine formuleringer mere direkte referencer til marxismen. Normativiteten er så at sige skåret ud i pap, hvor jeg finder den klassiske



problembaserede tilgang lidt mere subtil i dens kritik. Adskillelsen vil i et Wright-perspektiv komme til udtryk i ontologien omkring frigørelse som forudsætter, at noget eller nogen kan frisættes fra en given problematisk tilstand.

Det er for at nå igennem til frigørelse, at Wright har foretaget den omtalte tredeling af et design, der ligesom i denne sammenfatning tog udgangspunkt i *Diagnose og Kritik*. Her blev problematikken kontekstualiseret og diskuteret i forhold til både social retfærdighed og politisk retfærdighed. Midterforløbet kaldte Wright for *Udvikling af Alternativer*. Dette var designets utopiske dimension, hvor der blev arbejdet med forestillinger om alternativer. Dette forudsatte en dimension af kritisk utopisk arbejde, men Wright adskiller sig her ved, at utopien spiller en mindre rolle i hans udlægning. Han har, hvis vi vender tilbage til fremtidsværkstedsmetoden, fusioneret utopi- og realiseringsfaserne. Til sidst endte vi med *Transformation* som den tredje opgave i Emancipatory Social Science. Transformation blev muligheden for at gå konkret i gang med forandringsprocesserne fra de to foregående punkter i designet (Wright 2010). Sat på spidsen er forestillingen om alternativer til det nuværende, i form af utopier, mere centralt i fremtidsværkstedet fremfor end det er i Wrights formulering af emancipatorisk socialvidenskab, hvor transformationen er i fokus.

### Diagnose og Kritik

For Wright handler *Diagnose og Kritik* om at identificere problematikker, hvor årsagen til uretfærdighed og undertrykkelse skal findes i sociale strukturer. Dette udgangspunkt får Wright til at fremhæve fokus på social retfærdighed og politisk retfærdighed.

Social retfærdighed handler om lige adgang til muligheder for alle i et samfund. Dette kobles til det ideologiske koncept om radikal egalitarisme. Velvidende at han her snakkede om ideologi og til dels utopier, henviste Wright til arbejder af dels Amartya Sen og Martha Nussbaum og deres fokus på opbygning af kapacitet (Wright 2010:13).<sup>22</sup> Sen og Nussbaum arbejdede begge inden for et udviklingspolitisk- og økonomisk felt, hvor fokus ligger på den tredje verden. Her går temaet human development forud for temaet velfærd. Sen skriver om kapabilitet:

*What the capability perspective does in poverty analysis is to enhance the understanding of nature and causes of poverty and deprivation by shifting primary attention away from means to ends that people have reasons to pursue, and correspondingly, to the freedoms to be able to satisfy their ends.*  
(Sen 2000:90)<sup>23</sup>

Social retfærdig er i fokus i diagnose og kritik, men fokus er ikke på en statisk definition af et fænomen. Sen anklager f.eks. meget fattigdomsforskning for at være studier af lavindkomst, som han finder er instrumentel modsat et fokus på kapacitet, som er væsentlig vigtigere (Ibid.: 87). Menneskets mulighed for at flytte sig i forhold til en problematisk tilstand vurderes derfor som mere relevant end en beskrivelse af den statiske tilstand i sig selv. I projektet bliver kapacitetsopbygning anvendt analytisk og sat i forbindelse med, hvordan socialrådgivere f.eks. kunne mobilisere et fagligt fællesskab. Dette er en væsentlig mere dynamisk end en statisk analyse af professionens mulige magtesløshed.

Politiske retfærdighed tager udgangspunkt i vurderingen af folks muligheder for at

<sup>22</sup> På engelsk skrives der *capability*, som ganske vist lader sig oversætte til fremmedordet kapabilitet. I Gyldendals Røde Ordbøger henviser man dog til ordet *kapacitet*, som jeg derfor tillader mig at sidestille med det på dansk mindre anvendte kapabilitet.

<sup>23</sup> Sens fremhævelse i kursiv er her erstattet med understregninger

deltage i beslutninger, som har indvirkning på deres tilværelse. Det kan reduceres til moralen om, at folk allerede har en kapacitet til at træffe valg, som har betydning for dem. Diagnostikeringen består derfor i at vurdere, om folk har mulighed for at benytte deres kapacitet. Samlet set betegner Wright det første skridt i designet bag emancipatorisk socialvidenskab med fokus på social retfærdighed og politiske retfærdighed som demokratisk egalitarisme.

### Udvikling af sociale alternativer

Dette skridt handler om udviklingen af bærende alternativer. Wright skitserer tre udgaver af det, man kan kalde sociale alternativer: ønskværdighed (desirability), bæredygtighed (viability) og opnåelighed (achivability) (Wright 2010:20–29).

Ønskværdighed er den utopiske dimension af emancipatorisk socialvidenskab. Wright bemærker, hvordan at ønskværdighed ikke kan stå alene, da utopiske formuleringer sjældent er særligt substantielle som f.eks. den marxistiske utopi om et klasseløst samfund: ”hvor man yder efter evne og nyder efter behov”. Utopisk arbejde tjener dog det formål, at det kan afklare forventninger og fremtidige ambitioner, hvilket i sig selv er værdifuldt.

Bæredygtighed kan i Wrights optik inddeles i ikke bæredygtighed og bæredygtighed. Wrights design bærer lidt præg af, at utopi ikke er nær så udfoldet som i traditionen bag kritisk utopisk aktionsforskning. Her skelnes der f.eks. ikke til graden af bæredygtighed, da utopier i sagens natur er grænseløse for at kunne facilitere nye ideer.

Opnåelighed handler om at tage konkrete tiltag, som er rettet mod at realisere utopierne.

### Transformerung

Det sidste skridt i emancipatorisk socialvidenskab handler om transformation eller forandringen på baggrund af viden fra de to tidligere skridt. Wright taler meget om at konfrontere og bryde med social reproduktion, hvor han delvist henviser til Bourdieus teori om skolesystemets reproduktion og prioritering af middelklasseverdier (Wright 2010:275). Wright henviser endvidere med kritiske bemærkninger til overordnede institutioner, som står for en social reproduktion såsom: politi, statsadministrationen, skolevæsenet, domstolene og kirken. Der kan ses en tydelig forbindelse med Wrights kritik af disse institutioner, og sociologen Lars Hulgårds kritik af Robert Putnams arbejde med social kapital begrebet, hvor Putnam blev kritiseret for at måle et samfunds sammenhængskraft ved at inddrage en befolknings deltagelse i, hvad Hulgård har kaldt for konservative institutioner såsom: Kirken, spejderkorpsen og klassiske kernefamiliemønstre (Hulgård 2002).

Wright har i en anden sammenhæng redegjort for tre niveauer, hvorpå man kan anskue transformation. Nærmere bestemt taler han om tre mulige scenarier, og hvordan de relaterer sig til den politiske konsekvens, som en transformation måtte have. Det første kalder han *ruptive transformation*, som handler om forandringer og om at opløse det, der er, for at kunne bygge noget andet. Når dette relateres til politisk forandring kalder han det: *an idea of smashing the state* (Wright 2006:122). Det andet kalder han *interstitial transformation*, hvor forandringer sker på mindre oversete områder i samfundet. Denne politiske transformation kalder han for *ignoring the state*. Det sidste kaldes *symbiotik transformation*, hvor forandring sker indenfor allerede eksisterende institutioner og organisationer. Her hedder den politiske konsekvens *using the state*.

Det er forholdet mellem transformation i aktionsforskning og det overordnede samfund, som i mine øjne kvalificerer brugen af emancipatorisk socialvidenskab som et analytisk design i en sociologiske sammenhæng. Med det specifikke forhold til samfundet fastholdes den sociologiske dimension, som går forud for eksempelvis pædagogisk aktionslæring og socialpsykologiens lokalsamfundsudvikling.

I efterfølgende kapitel redegøres der for dette projekts udgangspunkt for aktionsforskning. Kapitlet påbegyndes med et summarisk historisk rids og en gennemgang af to fremtrædende aktionsforskningstraditioner. Derefter koncentrerer kapitlet om deltagerorienteret aktionsforskning, som på engelsk kaldes participatory action research forkortet til PAR. Som en del af kapitlet indgår der refleksioner omkring begrebet deltagelse, som jeg opfatter som et dynamisk begreb, som aktionsforskere løbende må reflektere over i forskningsprocessen.



# V

## Aktionsforskning

Dette projekt er et aktionsforskningsprojekt. Det betyder, at indstillingen til praksisfeltet handler om forskellige metoder til at få perspektiveret og bearbejdet de problematikker, som måtte ligge i feltet med et forhold til begreberne deltagelse og demokrati. Aktionsforskeren Mary Brydon-Miller har meget sigende kaldt det: *"A shared commitment to democratic change"* (Brydon-Miller, Greenwood, and Maguire 2003). Formuleringen er meget central for den anvendte aktionsforskningstilgang i dette projekt. En af to øvrige definitioner kommer fra Hilary Bradbury-Huang, som er ansvarshavende redaktør på tidsskriftet Action Research og som sammen med Peter Reason redigerede antologien *"The Sage Handbook of Action Research"* fra 2001 og i 2008 (Reason and Bradbury 2006, 2008). Hun definerer aktionsforskning således:

*"A transformative orientation to knowledge creation in that action researchers seek to take knowledge production beyond the gate-keeping of professional knowledge makers."*

(Bradbury-Huang 2010)

Kurt Aagaard Nielsen tilknytter lignende begreber om transformation og den tætte relation til praksis i følgende definition:

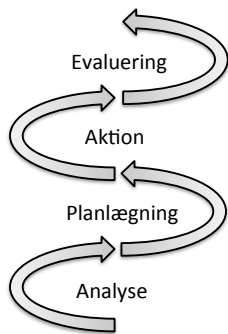
*"Aktionsforskning er forskning som eksplicit retter sig mod forandring og bevægelse af det felt, der undersøges, og derfor er aktionsforskningen stærkt præget af sit studiefelt."*

(Nielsen 2012)

At finde en "passende" definition på aktionsforskning er en balancegang. Problemet med denne aktivitet er, at det at skrive om aktionsforskning stadig er en distanceskabende akademisk disciplin. Ingen af de ovenstående definitioner ville for eksempel være særligt anvendelige i en KNR-, Sermitsiaq- eller AG-sammenhæng, da de stadig har et indforstået akademisk sprogbrug. Det er derfor en anden opgave at formidle formålet med aktionsforskningen *beyond the gatekeeping process* eller til *sit studiefelt* end det er at formidle en akademisk produktion som den nærværende. Aktionsforskere vil til stadighed altid skulle reflektere over, hvordan begrebet deltagelse fortolkes ind i aktionsforskningsaktiviteten. Jeg vender tilbage til deltagelse inden gennemgangen af deltagende aktionsforskning, som er den tilgang der er anvendt i dette projekt. Først er det dog relevant med et afsæt i to overordnede traditioner bag aktionsforskning.

## KLASSISK AKTIONSFORSKNING

Det er sjældent at støde på en introduktion til aktionsforskning, som ikke starter med Kurt Lewin. Lewin var den tyske organisationspsykolog, som i eksil i USA under anden verdenskrig udviklede begrebet action research (Somekh 2008). En af grundene til at vende tilbage til Lewin er, at hans spiralmodel har dannet grundlag for mange af de teknikker, som aktionsforskere stadig anvender i dag:



Modellen udvikler sig over først: analyse → planlægning → aktion → evaluering og til slut refleksion før processen gentages på ny med analyse → planlægning osv. (Lewin 1946). Lewins aktionsforskning handlede om at skabe en en-til-en relation mellem eksperimentet og teorien. Teori alene havde ikke, i Lewins optik, nogen indflydelse på forandringskabende processer uden at dette skete i tæt samspil med praksis (Gustavsen 2006).

Figur 2: Gengivelse af Lewins aktionsforskningsmodel

Lewins forskning handlede overvejende om organisationsudvikling og ledelsesværktøjer. Traditionen ses i dag videreført på The Tavistock Institute i London.

Andre tidlige kilder til aktionsforskning har haft en lignende tilgang og har båret præg af, at der har været foretaget en akademisk analyse eller, at der er blevet stillet en diagnose på forhånd forud for inddragelsen af deltagere i forskningen. Et eksempel er den amerikanske antropolog Sol Tax. Han er krediteret for at have forfattet begrebet action anthropology efter et projekt som hed The Fox Project (Barnard and Spencer 2002:885). Tax og hans hold af specialestuderende oprettede et fælleshus på et reservat for en indiansk stamme af Mesquakier uden for byen Tama i staten Iowa i 1940'erne (National Anthropological Archives 1962). Dette er samtidig med de første produktioner fra Kurt Lewin om aktionsforskning. Tax' gruppe af specialestuderende ønskede at bidrage med at hjælpe stammen med deres problemer samtidig med, at der blev gennemført feltarbejde. Indledningsvist kaldte Tax tilgangen for deltager-indblanding "*participant interference*". Tax ønskede et ligeværdigt samarbejde med Mesquakierne og ønskede ikke at tage stilling til klassiske metodiske problemstillinger, som blev foretaget uden først at inddrage Mesquakierne i processen (Tax 1958). The Fox Project er i antropologiske kredse blevet fremhævet ligeså progressivt som Kurt Lewins arbejde med aktionsforskning (Bucko 2006). Meget tyder på, at der var tale om to selvstændige udviklinger, som ikke indeholdte gensidige referencer. Hverken Lewin eller Tax beskriver deltagelse fra praksisfeltet som et særlig centralt begreb i deres aktionsforskning. Selvom Tax' første indskydelse var at kalde metoden for deltagerindblanding, så var det med al sandsynlighed forskeren, som blandede sig med deltagerne, og ikke deltagerne som blev blandet ind i forskningen. Fænomenet ligner på denne måde metoder som f.eks. deltagende observation, som henviser mere til forskerens position og ikke til det genstandsfelt, som der observeres.

I den klassiske aktionsforskning kan vi derfor stadig registrere en vis distance til praksisfeltet. For eksempel kritiserede antropologen Douglas Foley mange år efter, under en

gennemgang af The Fox Project, at mange af Taxgruppens initiativer såsom et fælleshus til krigsveteraner, ungdomsaktiviteter og kooperativer inden for landbruget, blev igangsat af forskerne, uden at Mesquakierne blev taget med på råd før projekterne var planlagt (Foley 1999). Den colombianske sociolog og aktionsforsker Orlando Fals Borda kategoriserer stort set alle observationsstudier inklusiv Tax's arbejde, som han nævner eksplicit, som forskning der har et unilateralt forhold mellem forskerne, som observerer og ofrene for videnskabelig udnyttelse (Fals Borda 1979).

Dette ph.d.-projekt adskiller sig ikke *fra* men *i forhold til* de to ovenstående eksempler på tidlige tilgange til aktionsforskning. Der kunne være tilføjet mange flere tilgange til aktionsforskning. Fals Borda forsøgte en optælling af tilgange på en aktionsforskningskonference i 1997 og endte med 32 skoler inden for aktionsforskning (Fals Borda 1998). De to nedenstående klassiske tilgange kan adskilles ud fra hvilket perspektiv, de hver især har på formålet med forskningen. Er det forskningen som skal understøtte en nuværende magtposition, eller skal forskningen facilitere en mobilisering af disempowerede grupper i samfundet. Spørgsmålene kan sættes i forbindelse med Baumans refleksioner i 1970'erne over sociologisk marxisme. Bauman citerede i den forbindelse Engels (fra duoen Marx og Engels) for at sige at: *"Sandheden altid er til gavn for den undertrykte del af menneskeheden"* (Bauman, 1974, p. 22-23). Med al ydmyghed vil jeg omskrive Baumans citat til: *"Sandheden/videnskaben skal altid være til gavn for den undertrykte del af menneskeheden."*<sup>24</sup> Bauman har på samme sted en diskussion af Marx' moderne relevans en dikotomisk opstilling af ledelsesteknisk viden, som alene kommer magthaverne til gode, og antropologisk viden, som er folkets viden. Antropologisk viden kan i en aktionsforskningssammenhæng omskrives til deltagende viden. I al sin enkelthed får Bauman slået tre ting fast. For det første er videnskabens opgave normativ. Den skal være til gavn for nogen. For det andet er videnskaben forankret i et classesamfund, hvor nogle er undertrykte. I et samfund, hvor der er en ulige fordeling af ressourcer, eksisterer der en opgave for videnskabere i at modarbejde denne ulighed. Baumans tredje tema, som er relevant i en aktionsforskningssammenhæng, er opdelingen i vidensformerne ledelsesteknisk viden og antropologisk viden. Kurt Aagaard Nielsen og Birger Steen Nielsen har arbejdet med en lignende opdeling af aktionsforskning i en socio-teknisk retning og en kritisk utopisk retning. Den sociotekniske retning henviser til dels til en aktionsforskningstradition, hvor arbejdslivsforskning og organisationsudvikling er de centrale temaer. Nielsen og Nielsen abonnerer selv på en aktionsforskning, som de har kaldt kritisk utopisk aktionsforskning. Tilgangen trækker på traditionen bag Frankfurterskolens kritiske teori (Nielsen and Nielsen 2006).

I nedenstående vil jeg, for at positionere dette projekt i forhold de nævnte tilgange, kort uddybe henholdsvis socio-teknisk aktionsforskning og kritisk utopisk aktionsforskning.

### **Den Socio-tekniske tilgang**

Den socio-tekniske tradition beskrives som et resultat af mødet mellem Kurt Lewin og Eric Trist. Trist var en engelsk socialpsykolog, som senere blev tilknyttet Tavistockinstituttet, hvor man efter anden verdenskrig blandt andet arbejdede med rehabilitering af hjemvendte tidligere krigsfanger i en social gruppeorienteret tilgang, som adskilte sig fra traditionelle psykologiske kliniske forløb (Pasmore 2006). Fokus på det sociale element i dels psykologien og i organisationsudviklingen blev et gennemgående tema hos folkene bag den socio-tekniske tradition, som tog afsæt i studier af kulmineindustrien. De foretog eksperimenter i amerikan-

<sup>24</sup> Dette er ganske sikkert en plagiering af mange af mine kritiske teoretiske- og Sydamerikanske aktionsforskningsskilder.

ske miner i samarbejde med arbejderfagforeningerne og ejerne af minerne med henblik på at studere medarbejdertilfredshed og effektivisering af minedriften. De fandt frem til, at succesfulde miner var dem, hvor medarbejderne arbejdede i selvstyrende teams, og hvor ledelsen først spurgte arbejderne til råds, før der blev indkøbt ny teknologi (Trist, Susman, and Brown 1977).

I en gennemgang af traditionen bag den socio-tekniske tænkning refererer Morten Levin, hvordan man tidligt i den norske organisationsudviklingshistorie konstaterede, at det ikke var nok med den nyeste teknologi for at skabe en succesfuld produktion. *"Et effektivt produksjonssystem lå snarere i å skape et godt samspill mellom teknologi og organisasjon"* (Levin 2008). Samspelet bestod helt konkret i at reformere arbejdspladserne til et arbejdsdemokrati med delvis selvstyre (Hansson 2003:62). Under et oplæg i Bristol i maj 2013 påpegede den norske aktionsforsker Anne Inga Hilsen, at selvom nordmændene var orienteret mod virksomhedsudvikling og profitforøgelse, så lå der kritiske elementer i den norske tilgang, som originalt trak linjer tilbage til anden verdenskrig, hvor genopbygningen af landet blev set som et teknisk - og et deltagerorienteret projekt (Hilsen 2013b).

Den socio-tekniske tradition sidestiller forskning i demokratiske processer i arbejdet med effektivisering af produktionen. Trist tog f.eks. kritisk afstand fra taylorismens tanker om scientific management, dels fordi man her tingsliggjorde fabriksarbejderne, dels fordi tilgangen havde et ensidigt fokus på den tekniske produktion. Man medtænke ikke det fundamentale for den socio-tekniske tradition, som var sammenspillet mellem den sociale dimension og den tekniske produktion (Trist 1971).

De metodiske tilgange i den socio-tekniske tradition startede med, at Trist foretog interviews med amerikanske minearbejdere på pubs og i private hjem. Arbejdet var etnografisk og stræbte efter at afdække minearbejdernes metoder og praksisser. Trist udviklede en teori om, at en mines produktivitet var betinget af minens sociale system. Det var ligegyldigt med at forny teknologien i en dårligt producerende mine, hvis man ikke fokuserede på at etablere et velfungerende socialt system. Princippet, som skulle blive et centralt koncept for den socio-tekniske aktionsforskning, blev kaldt joint optimization (Bradbury et al. 2008).

Den socio-tekniske tilgang adskiller sig fra den kritisk-utopiske tradition og fra deltagerorienteret aktionsforskning ved at insistere på, at det er virksomhedsdriften med dens produktion og fokus på effektivisering, som trods det omtalte medarbejderdemokrati er det centrale fokus. I læsningen af den socio-tekniske traditions historie om Trists' empiriske arbejde i den amerikanske mineindustri, har det været bemærkelsesværdigt, at der er et stort fravær af opmærksomhed omkring den sociale nød, som også eksisterede omkring minerne. Aktionsforskeren og empowermentteoretikeren John Gaventa har meget tydeligt redegjort for dette i sin forskning fra 1980'erne, om de britiske mineselskabers opkøb af amerikansk jord og efterfølgende nådesløse udnyttelse af den fattige befolkning i Appalachia (Gaventa 1980). Trist selv beskriver, at hans forskning foregik i det østlige USA, men nævner ikke specifikt hvor. Der er stor sandsynlighed for, at det er i Appalachia, da regionen var centrum for den omfattende minedrift og indeholder staten Pennsylvania, hvis universitet - University of Pennsylvania, Trist på daværende tidspunkt var tilknyttet. Trist figurerer i en arbejdsforskningsrapport, hvor han står som medlem af The Jamestown Committee. Det var en arbejdsledelseskomité med tilknytning til Appalachia (Leone and Eleey 1983).

I Tristes forskning er der stort set ikke et ord om den omfattende udsultning, som minedriften først socialt og økonomisk foretog og senere geografisk med teknikken strip mining, hvor hele landskaber sprænges væk. Den store nød i Appalachia er et af udgangspunkterne for de første amerikanske velfærdspolitiske strategier: "War on Poverty" (Barret 2000).



Gaventa skriver om dette:

*About twice as much capital flowed out of Central Appalachai as into to it in 1967 and entered 'the financial markets centeret around New York and other metro-pololitan centres. Not even in the energy boom of the 1970's, did the wealth produ-ced from Appalachai go to its people.*  
(Gaventa 1980:35)

I præsentationen af projektets metoder vendes der tilbage til appalachiaområdet og der ses på, hvordan området har været genstand for øvrige aktionsforskningstiltag med et socialretfærdigheds- og et borgerrettighedssigte.

Den socio-tekniske aktionsforskning har efter min mening et for snævert greb om det sociale der afgrænses til de socialpsykologiske forhold der er mellem medarbejdere, teknik, ledelse og organisation. Kun i begrænset omfang analyseres det samfund, som eksisterer uden om det erhverv, som er genstand for forskningen. Kritikken af den socio-tekniske tilgang, som jeg har ladet mig inspirere af fra det RUC'ske aktionsforskningmiljø, modstilles på sin vis med den kritisk utopiske tilgang. I denne tilgang har social ansvarlighed som moral en central plads, der går forud for den socio-tekniske tilganges erhvervsfokus.

### **Den Kritisk Utopiske Tilgang**

Den kritisk utopiske aktionsforskning har også anden verdenskrig som et historisk udgangspunkt. Blandt de kritisk utopiske aktionsforskere kan der observeres et tydeligere politisk afsæt i en målsætning om at afsløre magtforhold, som fører til en skæv ressourcefordeling i samfundet. Epistemologisk og ontologisk trækker den kritisk utopiske tradition på Adorno og Horkheimers opgør med traditionel teori og metoder som tingsliggør menneskelig virksomhed (Horkheimer 1970). Et tidligt teoretisk omdrejningspunkt i den første generation af kritisk teoretikere er emancipation af grupper i samfundet, som oplever negativ fordeling af ressourcer, der undertrykker deres bevægelighed mentalt og fysisk. I praksis er dette blevet omsat af de kritisk utopiske aktionsforskere til at indebære en operationalisering af Ernst Blochs utopiske filosofi. For Bloch var historien en kamp mod de forhold, som modarbejder fremmedgørelse og muligheden for mennesker kan hae et frigjort forhold til dem selv, hinanden og naturen. Set i det lys var Bloch på linje med de kritiske teoretikers relation til Marx, og hans argumenter for frisættelsen af proletariatet fra den undertrykkende produktion. Bloch adskiller sig, ifølge Kellner og O'Hara, med anvendelsen af utopier som vejen til demaskering af undertrykkende mekanismer gennem afdækningen af uopdagede drømme, tabte muligheder og aborterede håb (Kellner and O'Hara 1976:16). Deltagere i en given aktivitet, hvilket kunne være et forskningsprojekt om deres arbejdsliv, skal med andre ord have en mulighed for at have tid til at forestille sig alternativer. Disse alternativer beskriver Kellner og O'Hara, som tilstande, der er iboende subjektet, men som i en marxistisk optik er blevet undertrykt i et kapitalistisk samfund. Som en praktisk metode til at bryde med fastlåste forestillinger har man i kritisk utopisk aktionsforskning givet utopisk tænkning en central plads gennem anvendelsen af workshopmodellen fremtidsværksteder, som uddybes yderligere i metodeafsnittet.

Anvendelsen af den kritiske teoris analytiske begreber sker også uden for den kritisk utopiske aktionsforskningstradition. I Australien har de kritiske pædagoger Kemmis og Carr anvendt Habermas i analyser af, hvordan man i klasserumsforskningen kan fremme en forståelse for, hvordan deltagerne i deres aktionsforskningsprojekter forholder sig til koncepter omkring system og livsverden (Carr and Kemmis 1986, 2005; Kemmis 2006b). Kemmis har et eksPLICIT forhold til kritik, som er funderet i Marx' forståelse af at afdække de gældende

forhold, som kan vise sig at være uretfærdige, fremmedgørende og umenneskelige (Kemmis 2006a). Operationaliseringen af Habermas sker ved at deltagerne i aktionsforskningen opnår et kendskab til kritiske begreber og en kritisk rationalitet, som ifølge Kemmis skal ske i deltagerens eget tempo vel og mærke. Oprindeligt var dette projekt inspireret af Kemmis arbejde og hans anvendelse af akronymet CPAR (Critical Participatory Action Research). Grunden til at nedenstående tilgang er valgt frem for Kemmis' er, at jeg har distanceret mig lidt fra en tilgang til aktionsforskning, hvor behovene for aktionsforskningen synes at være defineret af begivenheder, som ikke direkte involverede deltagerne. Kemmis har i en artikel i Educational Action Research en fire-punkts-liste, hvor han opremser, hvad "vi" har behov for. Disse behov stiller indirekte krav til, at der skal uddannes frigjorte studerende og samfund for at overkomme en række problemer med naturkatastrofer, terror, miljøspild og verdensomspændende fattigdom (Kemmis 2006c). Det er svært at være uenig i, at øget kritisk bevidsthed vil være et væsentligt modtræk til de problematikker, som Kemmis opstiller. Kritisk bevidsthed er et vigtigt begreb i min egen forståelse af ontologien omkring aktionsforskning, og det var også en grundlæggende dagsorden for Freire. Jeg er dog skeptisk overfor, om eksternt formulerede behov og målsætninger for aktionsforskningsaktiviteter lever op til min egen ambition om at skabe rum for deltagelse på et demokratisk fundament.

Opstillingen af forskellige tilgange til aktionsforskning kan have den utilsigtede konsekvens, at man opfatter dem som modsatrettede. Både den socio-tekniske tilgang og kritisk utopisk aktionsforskning har ligheder i forhold til refleksioner over deltagelse og i de anvendte metoder, såsom workshops, fokusgrupper og vidensdeling. Den socio-tekniske tradition kunne have vist sig anvendelig, hvis jeg i projektet havde endt med, meget afgrænset, at fokusere på organisationsudviklingen i et kommunalt bureaukrati i en af landets socialforvaltninger. Denne tilgang er efter min mening en for lang omvej til arbejdet med at fokusere på de problematikker, som blev belyst af den indledende analyse af interviewene med socialrådgiverne (Jf. artikel 2). Havde jeg fastholdt et ønske om at arbejde socio-teknisk, havde det betydet et tæt samarbejde med den administration og ledelse som til daglig havde ansvaret for driften af socialforvaltninger. Dette havde givet en ledelsesteknisk indsigt i organisationsudvikling, men ville være betinget af, at ledelsen på det pågældende sted havde tiden, tilliden og interessen i at indgå i et sådant samarbejde. Det ville givetvis også betyde en forøget distance til socialrådgiverne, som sandsynligvis ville have set mig som en forsker i forvaltningens tjeneste. Jeg ville med andre ord måske ikke have fået det samarbejde med socialrådgiverne, som jeg kunne ønske, og jeg ville med al sandsynlighed reproducere de forskningsprocedurer og perspektiver, som jeg oprindeligt var meget kritisk overfor.

Den kritisk utopiske tilgang har vist sig anvendelig i en vis grad i den deltagerorienterede tilgang til socialrådgiverne. Der er overbevisende argumenter i Horkheimer og Adornos klassiske tekster, men de indeholder samtidig også en stor skepsis overfor alt, der kan kaldes traditionel teori. Jeg ved fra aktionsforskningskonferencer og ph.d.-skoler, at flere forskere oplever en modstand mod kvantitativt dataindsamling, som over en kam bliver kaldt positivistisk forskning. Deres modstand ses også i klassiske aktionsforskningsreferencer hos Kurt Lewin som skrev:

*"The research needed for social practice can best be characterized as research for social management or social engineering. It is a type of action research, a comparative research on the conditions and effects of various forms of social action, and research leading to social action. Research that produces nothing but books will not suffice".*

(Lewin 1946:35)

Lewin argumenterer for behovet for en forskning, som producerer mere end bare bøger. Det kan dog senere vise sig, at bøgerne må skrives først, før de får indflydelse og indvirkning på den sociale praksis. Den kritisk-utopiske aktionsforskning har en ontologisk formulering om at forandre samfundet, men ses ofte på projektniveau anvendt på en afgrænset praksis, som f.eks. det kommunale empiriske niveau i dette projekt. Selv om der er mange ligheder, så har jeg fortolket den deltagerorienterede aktionsforskning, som en tilgang der som udgangspunkt er mere eksplisit i forhold til at skabe social forandring på et overordnet samfundsplan.

I deltagerorienteret aktionsforskning er deltagelse et meget centralt begreb. Derfor har jeg valgt at udfolde begrebet selvstændigt før den efterfølgende beskrivelse af deltagerorienteret aktionsforskning.

### **Deltagende aktionsforskning og den aktive brug af positivisme**

Hverken Marx, Gramsci eller Horkheimer og Adorno bedrev aktionsforskning som sådan, men henviser til en sproglig ramme omkring forskningens transformerende aktivitet. Fals Borda skriver tilmed, hvordan den tidlige colombianske aktionsforskning havde travlt med at tage afstand fra eksempelvis Durkheim og øvrig positivistisk sociologi (Fals Borda 1979). Samtidig bliver den salvadoranske psykolog og præst Ignacio Martin-Baros forskning fremhævet i historien for den værdi, den bidrog med i form af frigørende psykologi (liberation psychology). Martin-Baro bedrev klassisk statistisk forskning omkring de sociale forhold i El Salvador, som i 1980'erne var et militær diktatur, delvist finansieret af Reagan regeringen. Militæret havde en politisk interesse i at være på god fod med den amerikanske regering, som støttede med våben og økonomiske midler. Det var betaling for militærets hjælp med at begrænse strømmen af narkotiske stoffer, som strømmede gennem El Salvador fra Sydamerika op til USA. Militæret var et undertrykkende diktatur, hvis uhyrligheder kunne aflæses i Martin-Baros social-statistikker, som dels blev frigivet som gratis rapporter og radio-transmissioner. Martin-Baros forskning ophører brat, da han og seks andre jesuitpræster samt præstegårdens husholderske og hendes datter,<sup>25</sup> bliver henrettet af militæret på præstegårdens gårdplads i 1989 (Martín-Baró, Aron, and Corne 1994). Det var forskning, som havde konkret og direkte indvirkning. Det var muligvis ikke deltagerorienteret men stadig aktionsforskning med fokus på transformation af herskende undertrykkende strukturer for El Salvadors fattige befolkning.

På den noget mindre dramatiske front har arbejdet med socialrådgiverne ført til et behov for at bedrive, hvad nogle har kaldt traditionel teori, positivisme eller naturvidenskabelig metodisk statistik. Det gør det ikke nødvendigvis til ikke-aktionsforskning. I forskningsarbejdet med socialrådgiverne, har vi gjort meget brug af tidligere positivistisk forskning, som har bidraget med et overblik over dels den mængde sociale problematikker, der kunne dokumenteres med et kvantitativt metodevalg. Positivistisk aktionsforskning kunne være en mulighed i det videre arbejde med socialrådgiverne, i bestræbelserne på at producere landsdækkende data omkring arbejdsforhold, sagstal, overarbejde, stress, sygedage, selvvaldet trivsel med videre. Dette er eksempler på data, som kunne være anvendelige i den videre aktionsforskning omkring mobilisering af socialrådgiverne. Hvis man f.eks. underviser socialrådgiverne i selv at gennemføre disse undersøgelser, så de selv udarbejder forskningsspørgsmål og f.eks. står for indsamlingen af datamaterialet - så er der tale om positivistisk aktionsforskning, som til og

---

<sup>25</sup> Mary Brydon-Miller har gjort opmærksom på, at militæret også henrettede det civile personale og børn på præstegården, som ikke havde noget med Martin-Baros forskning at gøre.

med har bidraget til at øge kapaciteten blandt landets socialrådgivere.

Det er væsentligt at understrege den bredde, som ligger i aktionsforskning som en videnskabelig tilgang. Mest af alt tager dette aktionsforskningsprojekt udgangspunkt i traditionen bag participatory action research. Det vil sige, at jeg har ladet mig guide af den ideologiske tilgang til praksisfeltet om, at praksisfeltet skal inviteres ind i et projekt, hvor formålet er at transformere og emancipere. Emancipation kan tage mange former, og undervejs i afhandlingen vender jeg tilbage til empowermentbegrebet, som i høj grad knytter sig til emancipation. Paulo Freire satte lighedstegn mellem emancipation og conscientization (Freires ord for kritisk bevidstliggørelse).

## DELTAGELSE

En grundlæggende forudsætning for Freires arbejde var, at det byggede på demokratiske principper om deltagelse. Som begreb hører deltagelse traditionelt til indenfor traditionen Participatory Research (PR). Metoden, som oprinder fra arbejder i Tanzania 1970, er udviklet blandt andet af den finske socialvidenskaber Marja Liisa Swantz og uddannelsesforskeren Budd Hall (Hall 2005; Swantz 1975).

Deltagelse er som et overordnet begreb aktionsforskningens demokratiske princip. Mennesker har krav på at blive inviteret ind i forskning, som handler om dem. Brydon-Miller m.fl. gør opmærksom på, at FN's Børnerettighedskonvention specifikt beskriver børns ret til at deltage i sager, som vedrører dem. Konventionens fokus på børns ret til at deltage, har ført til øget deltagende aktionsforskning, hvor børn var involverede frem for at være objekter i forskningsprojekter (Brydon-Miller et al. 2011).

Deltagelse er et demokratisk princip. Politologen Carole Pateman har problematiseret, at vi tager det for givet, at det at være borgere i en demokratisk stat automatisk også betyder, at befolkningen kender til det at deltage demokratisk. Pateman argumenterer for, at mange af de moderne staters institutioner er hierarkiske i deres struktur og styreformer fremfor demokratiske (Pateman 1989). Grønland er eksempelvis repræsentativt demokratisk i den politiske styreform, men de fleste styreformer i de institutioner, som borgerne typisk kommer i kontakt med er, ligesom i de øvrige vestlige demokratier, styret af principper, som ikke er eksplicit demokratiske. En familie er f.eks. ikke nødvendigvis et demokrati. Selv om landets skoler har elevråd, og eleverne kan komme med ønsker og henstillinger, så står de udenfor reel indflydelse. På en arbejdsplads er det de færreste steder, hvor ledelsen er valgt efter demokratiske principper. Deltagelse er ud fra denne konstatering en kompetence, som skal trænes og vedligeholdes. Hvis vi oveni disse antagelser inddrager problematiseringen i gennemgangen af deltagende og ikke-deltagende grønlandsk socialforskning, så er forskningsaktiviteter en af de dimensioner i samfundet, hvor man med få faglige, økonomiske og overkommelige justeringer kan styrke en demokratisk indsats.

Deltagende aktionsforskning adskiller sig fra Kurt Lewins oprindelige tilgang ved at have en socialpolitisk agenda. Sammenligningen af aktionsforskningsprojekter sker dog typisk på baggrund af graden af deltagelse, som den afgørende faktor.

I en tidlig tekst omkring lokalsamfundsplanlægning inddelte Arnstein deltagelse i en 8-trins stige.<sup>26</sup>

8	Deltager kontrol
7	Delegeret magt
6	Partnerskab
5	Formidling
4	Konsultation
3	Information
2	Terapi
1	Manipulation

Figur 3: Arnsteins 8 trins stige over deltagelse

Arnstein skrev inden for planlægningsteori, hvor megen deltagelse var godt, og manipulation mindre godt (Arnstein 1969)

Lignende opdeling findes hos Elden og Taylor, som opererede med fire niveauer af deltagelse rangerende i et spektrum (Elden and Taylor 1983):

A	B	C	D
Ingen deltagelse	Ingen deltagelse i teorikonstruktionen	Deltagelse i teorikonstruktionen	Fuld deltagelse

Figur 4: Elden og Taylors spektrum over deltagelse

Arnstein, Elden og Taylor lader til at ønske at måle dels forskningsprojekters eller lokalsamfundsprojekters demokratiske succes alt efter, hvor meget deltagelse der var i projekterne. Set fra et politologiske perspektiv er dette vægtige overvejelser i vurderingen af f.eks., hvorledes et projekt forholder sig til demokratiske principper om offentlige høringer og øvrige tiltag der involverer borgere i planlægningen. I forskningssammenhænge kan det dog være uhensigtsmæssigt, at man statisk placerer graden af deltagelse i et projekt. I meget få forskningsprojekter kan det lade sig gøre konstant at score D på et Elden og Taylor spektrum eller otte på Arnsteins stige. Forskningsprojekter, som metodisk inddrager deltagere, vil med al sandsynlighed være indbefattet af en dynamik, hvor man bevæger sig frem og tilbage i et spektrum eller op og ned ad en stige. Det er den ene problematik, at vi får en statisk inddeling af deltagelse, som en indikator for om et projekt er demokratisk. Den anden problematik omhandler forskningssammenhængen med den forskningsansvarliges rolle i et projekt. F.eks. er beboerdemokrati i byplanlægning nødvendigvis ikke et område, som bør eller skal være tilknyttet forskning, hvor det kan være decideret kontraproduktivt, at have en specialist eller en autoritet på et eller andet område til stede ved beboermøder. I et deltagerorienteret forsknings-

<sup>26</sup> Oversat og tilpasset af mig

projekt er det på den anden side problematisk ikke at have ekspliciteret den rolle, som forskeren udgør. Det er forskningsprojekter, hvor forskningsopgaven udspringer direkte fra praksis, og hvor f.eks. nogle af vidensopgaverne udliciteres af et universitet i form af Videnskabsbutikker. I videnskabsbutikker udveksles der opgaveforslag og løsninger på disse. Projekt opgaven formuleres af rekvirenter (f.eks. organisationer eller virksomheder) udenfor universitet, og universitetsstuderende kan herefter byde ind med projektløsninger, som rekvirenten kan anvende i det omfang, de kan operationalisere de studerendes projekter i praksis.<sup>27</sup>

Med Elden og Taylors spektrum kan man eksemplificere, hvordan deltagelse bliver et dynamisk begreb igennem dette projekt. Vi er begyndt med projektets planlægning i fase A. Her blev der lavet projektforbereelse, design og teorilæsning. I ansøgningsfasen til ph.d.-projektet var der vedlagt en tilkendegivelse om samarbejde fra Kommuneqarfik Sermersooqs velfærdsdirektør. Dette er involvering af praksis og hører til i fase B. Her kunne man indplacere projektets kvalitative interviews og fokusgrupper. Aktionsforskningen med socialrådgiverne har været indvirkende på de teorivalg, som er foretaget i forhold til projektets professionsteoretiske tilgang. Det er sket på møder og i workshops, hvor professionsfeltet er blevet afdækket. I visse aspekter af aktionsforskningen på fremtidsværksteder og i arbejdsgrupper med øget forankring af socialrådgiverforeningen, indsamling af viden om normering af socialrådgiverstillinger i de fire kommuner samt generalforsamlingen er f.eks. fuld deltagelse, hvor jeg ikke har ønsket indflydelse. I den sidste fase af samarbejdet med socialrådgiverforeningen blev der afholdt fremlæggelser baseret på analyser af forskningssamarbejdet. Processen bestod dels af bevægelser mellem fase A og fase C, hvor jeg henholdsvis arbejdede alene med analysen og dels reflekterede over de interaktioner, som har fulgt i kølvandet på de møder, der er blevet afholdt med praksisfeltet.

	A	B	C	D
	Ingen deltagelse	Ingen deltagelse i teorikonstruktionen	Deltagelse i teorikonstruktionen	Fuld deltagelse
Ph.d.-projektet	<i>Planlægning og projektdesign</i>	<i>Projektansøgning, indhentning af tilsagn til interviews Kvalitative interviews og fokusgrupper</i>	<i>Aktionsforskning med NIISIP</i>	<i>Vidensindsamling Generalforsamling Dele af workshops</i>

Figur 5: Ph.d.-projektets dynamiske indplacering i et Elden og Taylor spektrum

Selvom forholdet til deltagelse er vigtigt i vurderinger af f.eks. et projekts demokratiske præmis, så viser figuren ovenfor også, hvor dynamisk dette forhold var, og hvor vanskeligt det ville være permanent og statisk at indplacere deltagelsesforholdet i et projekt. I det næste afsnit uddybes deltagende aktionsforskning. I denne sammenhæng handler deltagelse om at inddrage repræsentanter fra praksisfeltet. Som aktive deltagere skal de ses som en betydningsfuld

<sup>27</sup> Ideen om videnskabsbutikkerne udsprang oprindeligt af studenteroprøret og havde et kritisk perspektiv. Den første videnskabsbutik så dagens lys på Amsterdams universitet i 1977 (Leydesdorff and Besselaar 1987).

kapacitet for projektet og ikke som en magtesløs aktør, der skal empoweres:

*[Participation] is a methodological principle for PAR: taking into account the people's knowledge, introducing it as part of the research, with an active capacity.*  
(Montero 2000:138)

I sine refleksioner over deltagelse henviser Nielsen til Skjervheims udfordring af den klassiske hermeneutik. For Skjervheim handlede deltagelse om mere end bare at forstå, men om at deltage engageret i et projekt sammen med den, man prøver at forstå. Her anvendes ordet *participativ*, som forklaring på at være praksisengageret (Nielsen 2009:525).<sup>28</sup> Jeg sætter i projektet lighed mellem Niensens og Skjervheims begreb om praksisengagement og min anvendelse af ordet deltagelse. Deltagelse får hermed en dobbelt betydning. Det viser i den ene betydning hen til, at aktionsforskningen på invitation inddrager repræsentanter for praksisfeltet. I den anden betydning forklarer det den værdiorientering, der ligger i anvendelsen af metoder, som netop gennem inddragelsen af repræsentanter for praksisfeltet illustrerer et praksisengagement. Praksis kan involveres på mange måder og praksis, hvis det forstås som levede virkeligheder, finder jeg er et for bredt begreb. Mit engagement i praksis handler om sociale problemstillinger og om, hvordan disse kan analyseres og håndteres på innovativ vis ved at skabe et samarbejde mellem forskningssamfundet og repræsentanter fra praksis.

Det samarbejde er i min optik bedst udtrykt i den sydamerikanske tradition deltagende aktionsforskning.

## DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING

Selvom deltagende aktionsforskning hurtigt efterfølgende blev anvendt på det afrikanske kontinent og i Indien, så oprinder den i sin traditionelle form fra Sydamerika.

I Colombia var Fals Borda med i en gruppe af studenter, som i 1970 tog del i det colombianske studenteroprør. Det var et oprør, som på mange områder var sammenfaldende med dagsordener om mere studenterdemokrati og praksisrelevans ved universiteterne i Europa. Fals Borda endte med helt at forlade universitetet for at afsøge andre former for vidensarbejde i det daværende fattige Colombia, hvor 40% levede under fattigdomsgrænsen. Fals Borda har sammen med akademikere fra Syd- og Mellemerika (Ignacio Martin-Baro (El. Salvador), Maritza Montero (Venezuela), Paulo Freire (Brasilien),<sup>29</sup> Guillermo Bonfil (Mexico)) sidenhen fastholdt et ideologisk fokus i deres forskning, som svarer til Baumanreferencen tidligere, om at forskningen skal komme de nederste i et samfund til gode.

Ideen om at viden ikke optræder som noget isoleret, der tjener et højere formål, er klassisk i deltagende aktionsforskning. Den gennemgående definition, blandt de mange der findes, knytter sig til aktivisme og empowerment af underprivilegerede grupper i samfundet. I et afsnit, som de har kaldt "*A Self-review of Par*", har Fals Borda sammen med økonomen

<sup>28</sup> Fordelen ved at holde fast i en mindre akademiseret betegnelse af forskningstilgangen viser sig ved, at ordet deltagelse lader sig direkte oversætte til grønlandsk/kalaallisut. Ordet *participativ* ville i en oversættelsessammenhæng alligevel blive transformeret til ordet deltagelse og oversat til *peqataavoq* (3. Person ental: deltager). Deltagende forskning er oversat: *ilisimatusaqataavoq*.

<sup>29</sup> Freire bliver her kort nævnt i forbindelse med hans aktiviteter omkring læringscirkler mv. Han opfattes generelt mere som en central reference i empowermentteori end til aktionsforskning.

Muhammad Anisur Rahman skildret to iboende niveauer i PAR:

*PAR is not merely a methodology of research with the subject/subject relationship evolving in symmetrical, horizontal or non-exploitive patterns in social, economic and political life. We saw it also as a part of social activism with an ideological and spiritual commitment to promote people's (collective) praxis.*

(Fals-Borda and Rahman 1991:25)

Aktionsforskerne har i det ovenstående italesat PAR som en metode, der er orienteret mod to empiriske niveauer. Et mikroorienteret subjekt-til-subjekt niveau, og et niveau som har et makroorienteret fokus på kollektiv aktivisme svarende til Wrights inddragelse af socialretfærdighed, der ligger som et overordnet tema i værkerne *Deepening Democracy* (Fung and Wright 2001) og *Envisioning real Utopias* (Wright 2010).

### Epistemologien i Deltagende Aktionsforskning

Der har været en tendens til tidligere at opfatte aktionsforskning som mindre videnskabelig, teoriløs og mere egnet til udviklingsopgaver, hvor der ikke forventes konkrete resultater (Sørensen 1992). Det er derfor relevant at placere deltagende aktionsforskning i en epistemologisk sammenhæng.

Fals Borda fastholdt de klassiske referencer til Kurt Lewins tidlige aktionsforskningsarbejde og til deltagende politologisk filosofi fra Mill og Rousseau, men fastholdt en erkendelse af forskningens sociale konstruktion. Sydamerikanerne legitimerede i flere tilfælde deres aktionsforskningsaktiviteter med referencer til oplysningsfilosofien. Fals-Borda har f.eks. en reference til Francis Bacon, som er blevet citeret i flere ph.d.-afhandlinger. Den lyder:

*"In Natural philosophy, practical results are not only a way to improve conditions but also a guarantee for truth... Science must be recognised by it's works (like faith in religion) Truth is revealed and established more through the testimony of actions than through logic or even observations."*

(Fals Borda 2006)<sup>30</sup>

Bacon argumenterer gennemgående for en induktiv tilgang til viden, så når han skriver "*the testimony of actions*", er det med en empiristisk tilgang til viden, hvor fænomener kun kan observeres, som de fremstår. Jeg er derfor ikke ubekymret over at legitimere aktionsforskning, som også i Fals Bordas optik er stærkt præget af forudgående deduktive forståelse. Aktionsforskere går med andre ord ikke "åbne" til opgaven. Bacon er også andre steder citeret for hans forhold til "det aktive". Den danske filosof Carl Henrik Koch har i en bog om Bacon et afsnit med titlen: "Den aktive filosofi". Heri har Koch oversat et andet citat fra Bacon som lyder:

*Et bevis for sandhedens frugtbarhed findes dog ikke i den samtidige videnskab, som er ganske ufrugtbar, og ej heller i samtidens teknik, som udvikles ganske planløst.*

<sup>30</sup> Fals Borda er ikke flink til at komme med en direkte reference til teksten, men henviser til en lommebog kaldet "Thoughts and Conclusions" fra 1607. Den rigtige henvisning til titlen er: "Thoughts and Conclusions on the interpretation of Nature" (Milton 1998). Det er vel og mærke ikke en del af Bacon's overordnede Bibliografi. Interesserede læsere kan derfor henvises til Benjamin Farrington's "*The Philosophy of Francis Bacon*" Liverpool University Press 1964, hvor der er uddrag herfra. Farringtons bog er en marxistisk udlægning af Bacon, og sandsynligvis også det værk Fals Borda selv har læst, men altså ikke helt refererer til.



*Hjælp kan ikke hentes i den alkymistiske tradition eller hos de græske naturfilosoffer, og på universiteterne dyrkes kun gold argumentation.*  
(Koch 1979:37)

Hvis vi tager citaterne fra Bacon som pålydende, og for et øjeblik ”glemmer” Bacons baggrund i naturfilosofien, så *kan* det læses som et argument for, at der skal handles og måske ligefrem aktioneres i forskningen. Dog tvivler jeg på, at det var det denne elitære overklasse-filosof mente med aktion.<sup>31</sup> Her er nok nærmere tale om en argumentation for at eksperimenter sig til naturvidenskabelig viden. Kurt Aagaard Nielsen har beskrevet, hvorledes de første sociale eksperimenter efterstræbte en objektivitet, som man så i forbindelse med de såkaldte Hawthorne-forsøg. Idealet var kontrollerede forsøg, som skulle være reversible (de skulle kunne tilbageføres) (Nielsen 2001). Dette ville givetvis være i Bacons ånd. Det væsentlige ved Nielsens beskrivelse er hans opgør med det naturvidenskabelige sociale eksperiment, som han stiller overfor den kritiske aktionsforsknings sociale eksperiment, der ikke er objektivistisk. Det er i udgangspunktet så åbent i processen mellem forsker og målgruppe, at der end ikke er garanti for at eksperimentet kan igangsættes (ibid.).

I forsøget på at arbejde med emancipatoriske principper og dekonstruktion af herskende overbevisninger må vi fastholde et princip om videnskabens sociale og politiske ansvar. I en af Fals Bordas sidste produktioner skriver han:

*”Regular scientist may discover ways to travel to the moon, but their priorities and personal values permit them to solve the messy problems of the poor woman who has to walk each day for water for her home”*  
(Fals Borda 2006:29)

Dette kan læses som endnu en kritik mod et naturvidenskabeligt paradigme (Regular science). Det som jeg læser ud af citatet, er Fals Bordas kritik af videnskabelige paradigmer, som generelt har distanceret sig fra samfundet. Med friheden og muligheden for at forske følger også et samfundsansvar for at forskningen afhjælper nogle af verdens nærværende problematikker (the problem of the poor woman). Deltagende aktionsforskning har i forskellige sammenhæng et mere afklaret forhold til positivistisk forskning end, hvad der ind i mellem kan observeres fra eksempelvis den kritiske teori. Deltagende aktionsforskning har også et betydeligt mere direkte forhold til praksis, som er mere distanceret i kritisk teori. Ideen om at erkendelse skal foregå distanceret fra praksis, skyldes ifølge Nielsen, at den første generation af kritiske teoretikere var påpasselige med ikke at ende ud i en erkendelsesteoretisk instrumentalisme (Nielsen 2009). Man ville ikke ”risikere” at erkendelse ureflekteret blev til en legitimering af praksis. I dette projekt kunne det være, at vidensarbejdet ville have vanskeligt ved at se udover den socialfaglige praksis, som figurerer i projektets praktiske institution. Jeg har vanskeligt ved at følge dette rationale, for hvorfor så engagere sig i forhold til praksis, hvis erkendelsen så alligevel bliver instrumentel? Instrumentalisme er i denne sammenhæng ikke en konklusion på et praksisforløb, men en proces der så at sige påbegyndes, når kontakten initieres. Det er et paradoks i den kritisk teori, og det nævner Nielsen også. Erkendelsen af at anvende videnskabelige metoder til at løse nogle af samfundets problemer, kan ikke foregå løsrevet fra praksis. Dette er en erkendelse, vi finder hos Skjervheim og tilbage hos Marx og Gramsci. Deltagerorienteret aktionsforskning giver ikke et automatisk

<sup>31</sup> Francis Bacons liv var levet i den engelske elite og med royal omgang. Det var først sent i hans liv, at Bacon kom i økonomiske problemer (Peltonen 1996). Der er ikke meget, der tyder på, at Bacon advokerede på vegne af socialt udsatte.

svar på dette. Der henvises til at verdens problemer ikke kan løses akademisk og distanceret. Montero henviser til en række aktionsforskere som har kaldt det for epistemology of relations (relationens epistemologi) (Montero 2000). Erkendelse forstås som noget der sker i sociale sammenhænge. Det er blevet fortolket i dette projekt således, at jeg har accepteret, at visse dele af det analytiske arbejde, som f.eks. handler om at verificere temaer med deltagerne, hvilket er beskrevet i artikel 1, er foregået i en tæt social sammenhæng med deltagerne. De teoretisk funderede analyser derimod, som f.eks. beror på læsning og bearbejdning af et begrebsapparat, er foretaget af mig alene.

### **Empowerment og Deltagende Aktionsforskning**

Hos Wright og hos de oprindelige initiativtagere til Deltagende Aktionsforskning, men også hos Freire og hans stræben efter øget kritisk bevidsthed, udstikkes der et formål med deltagelse. Man skal noget sammen, og man skal et sted hen, når man samarbejder om vidensopgaver. Der er muligvis ikke en destination i tid og rum for projekterne, men der stræbes efter en sindstilstand, som er frigørelse til at kunne kritisere. Frigørelse til kritik er i dette projekt konceptualiseret empowerment. Det kan udtrykkes i akademisk ladede vendinger, eller det kan beskrives som aha-oplevelser, som styrker deltagerne i deres dagligdag. Selvom jeg vil vende tilbage til empowermentteoriene i næste kapitel, så kan en empowermentproces i projektet beskrives under et indledende møde med socialrådgiverforeningen. Til fortællingen hører, at socialrådgiverforeningen havde vanskeligheder med sin position i forhold til den overordnede organisation AK, som er en overordnet fagforening der organiserer alt lige fra tjenestemænd til kontorfunktionærer og tandplejere mv. (Atorfillit Kattuffiat 2013). Det er AK, som har forhandlingsretten mellem socialrådgiverne og deres arbejdsgivere:

Socialrådgiverne var ærgerlige over ikke at være stærkere repræsenteret med hensyn til det manglende fokus på deres enestående faglighed. Jeg spurgte under et møde, hvad der skulle til for, at de kunne blive en selvstændig fagforening, og om deres medlemmer f.eks. skulle være medlem af AK for at være medlem af socialrådgiverforeningen? Ved næste fællesmøde fortæller et bestyrelsesmedlem, at de har opdaget, at AK ikke har dokumentation for, hvornår socialrådgiverne kan få selvstændig forhandlingsret. De opdagede også, at AK ikke kan kræve at medlemmer har et dobbelt medlemskab af både AK og NIISIP. Dette var som én sagde i strid med menneskerettighederne. Ifølge artikel 20 stk. 2 står der: *"Ingen kan tvinges til at være medlem af en forening"* (U.N 1948). Rent faktisk var det en oprindelig kerneværdi i ILO,<sup>32</sup> at der skal eksistere foreningsfrihed (freedom of association). Foreninger må derfor kunne optage medlemmer uafhængigt af den overordnede forening, AK.

Disse to erkendelser førte til NIISIP's ønske om at revidere foreningens vedtægter. Dette er en empowermentproces. Det styrkende er, at der stilles spørgsmålstegn ved den konventionelle opfattelse, og at man kan udfordre en struktur med få velplacerede spørgsmål. Når deltagende aktionsforskning kombineres med empowerment, giver det deltagerperspektivet en ekstra dimension i form af transformering af eksisterende forhold som f.eks. den konventionelle opfattelse af, at Socialrådgiverforeningen var underlagt beslutninger fra AK, hvor det efterfølgende viste sig ikke at være tilfældet. Empowermentteorier perspektiverer de forandringer, som foregår blandt deltagerne på forskellig vis i et aktionsforskningsforløb. Sociologiske og socialpolicy-orienterede empowermentstudier har f.eks. ofte fokus på disempowered grup-

<sup>32</sup> International Labour Organization

pers position i magtstrukturen, hvor empowermentprocesser beskrives som genpositioneringer i form af forandringer i magtforholdet. Gaventa forsøgte eksempelvis at dokumentere, hvordan den fattige bjergbefolkning i det rurale Appalachia stod magtesløse overfor det engelske selskab, som generationer forinden havde opkøbt amerikansk jord (Gaventa 1980). Øvrige policystudier, i det her tilfælde amerikanske, har individer og gruppers deltagelse i det store demokrati som deres fokus (Cruikshank 1999, 2003; Fung and Wright 2001; Matthies, Kattilakoski, and Rantamäki 2011).

Policyforskningen har en distance til subjektet. Man tvivler ikke på, at de ideologiske dagsordner er at skabe opmærksomhed omkring underprivilegerede grupper eller subjekters genrejsning, men den byder kun i begrænset omfang på indsigt i transformation på subjekt-niveau. Til dette formål har det derfor været en fordel med en kombination af kritisk pædagogik og policystudier, dels for at kunne diskutere empowerment dels indenfor og udenfor subjektet. Med et overvejende fokus på klasserumsforskning må der tages enkle forbehold, når begreber som "kritisk bevidsthed" (Carr and Kemmis 1986, 2005; Freire 2005) og "Transformative agenter" (Giroux 1988) anvendes i en deltagende aktionsforskningssammenhæng.

I det følgende afsnit om udfoldes empowermentbegrebet, som skal forstås her som en dimension af deltagende aktionsforskning. Fals Borda og Rahman har redegjort for en tydelig kobling mellem PAR og empowerment. Det ses i følgende citat, hvor Fals Borda definerer empowerment, som sættes i forbindelse med folkets magt:

*People's power may be defined as the capacity of the grass-roots groups, which are exploited socially and economically, to articulate and systematize knowledge (both their own and that which comes from outside) in such a way that they can become protagonists in the advancement of their society and in defense of their own class and group interests.*  
(Fals Borda 1989:330)



# VI

## EMPOWERMENT

Empowerment er det tema, i dette forskningsforløb, som binder teorien og empirien sammen. Det er empowerment, der er blevet snakket om i samarbejdet med socialrådgiverne. Det er derfor relevant at redegøre for, hvordan jeg forholder mig til empowermentbegrebet, og hvorledes det er anvendt i den deltagende aktionsforskning.

I den kritisk pædagogiske og sociologiske betydning handler empowerment om at bryde med undertrykkelse. Brydningen kalder Freire for transformationen fra at være undertrykt til at blive fri – emanciperet. Emancipation figurer gennemgående som en dagsorden hos Freire, og er et koncept, som der tidligere har været henvist til med reference til Wrights brug af dette. Emancipation er således et resultat af en kritisk empowermentproces og analyse. Begrebet henviser til de oprindelige rødder om slavers frisættelse. Empowerment er styrkelsen af subjekter i en social sammenhæng. Freire har udtrykt dette i et lidt kryptisk citat:

*The liberation of the oppressed is a liberation of women and men, not things. Accordingly, while no one liberates himself by his efforts alone, neither is he liberated by others. Liberation, a human phenomenon, cannot be achieved by semihumans.*

(Freire 2007:66)

Frisættelse sker ikke alene og ikke af andre. Freire henviser til at frisættelsen er en social handling, og altid på et kritisk oplyst grundlag. Freire kæder frisættelsen sammen med en facilitatorrolle, som han flere steder i *Pedagogy of the Oppressed* kalder for *lederskabet*. Freires leder er i en pædagogisk kontekst en facilitator, som skaber muligheden for at diskutere og debattere i et frirum (Freire 2005). Det er faciliteringen af disse frirum, som fokuserer på mennesket som et fuldt subjekt og ikke halve subjekter, som ikke er autentiske. Tilstanden af ikke-autenticitet beskriver Freire som livet i en dualitet, hvor *væren* er at *være som*, og hvor *væren som* er at *være ligesom undertrykkerne* (Freire 2007:48). Sagt mere radikalt taler Freire her om en ureflekteret kopitilværelse, som kan brydes ved at styrke subjekters mulighed for at danne kritisk bevidsthed.

I læsninger af Freire skal man tage højde for, at det er læsning i en specifik postkoloniseret brasiliansk 1960'ers kontekst, som kun med en mængde forbehold og tilpasninger lader sig overføre til en nutidig moderne sammenhæng. Det gør dog ikke læsningen af Freire mindre relevant, da hans begrebsapparat stadig er meget aktuelt (Kampmann 2008).

Nutidige definitioner af empowerment er ofte bredere og med et mindre fokus på personificeret undertrykkelse. En af de definitioner af empowerment, som jeg har fundet anvendelige i dette projekt, er fra sociologen John Andersen og lyder:

*Empowerment er et begreb, der sætter fokus på processer, hvor igennem underprivilegerede grupper bliver i stand til at modvirke afmagt*

(Andersen 2005)

Definitionen ligger meget tæt op af Freires og er eksplicit i anvendelsen af det underprivilegerede og af magtbegrebet. Vi får tydeliggjort de begreber, der skal redegøres for, og samtidig lægges der vægt på det vanskelige ved at leve op til Freires endelige mål for frigørelse, for hvornår kan man konkludere, at denne tilstand er opnået? I stedet handler empowerment om processen eller vejen til målet.

Empowermentbegrebet har i dag fået en meget bred betydning, og optræder blandt andet i managementlitteratur med titler som: ”*Frigør din medarbejders potentiale*”. Andersen placerer empowermentbegrebet i et politisk felt, hvor man kan observere variationer i anvendelsen af begrebet. Her optræder det som:

*En Neoliberalistisk variation*, hvor fokus ligger på minimalstatsborgerens individuelle selvrealiseringsprojekt. Det er i denne variation, at vi blandt andet ser managementkulturens brug af empowerment med fokus på opbygelse af en økonomisk og statusmæssig magt.

*En Socioliberal variation*, hvor den statslige retorik handler om effektiviseringen og nedskæringen. Borgere skal empowers, så de kan blive selvhjulpne. Tiltag, hvor det bureaukratiske system presser på med at individualisere myndighedsansvaret, sker uden stillingtagen til den struktur og det samfundssystem, som kan være årsag til stigende social marginalisering og øget fremmedgørelse.

*En Transformativ variation* der handler om kollektiv bevidstgørelse med fokus på borgerrettigheder og retten til mobilisering og anerkendelse. Transformation handler om muligheden for at kritisere undertrykkende strukturer i samfundet og på et demokratisk fundament at forandre samfundet.

(Andersen 2005)

Man kunne udvide Andersens variation med temaet køn, hvilket han, i samarbejde med Jørgen Elm Larsen, tilmed har introduceret tidligere (Andersen and Larsen 1996). Udvidelsen kunne optræde som:

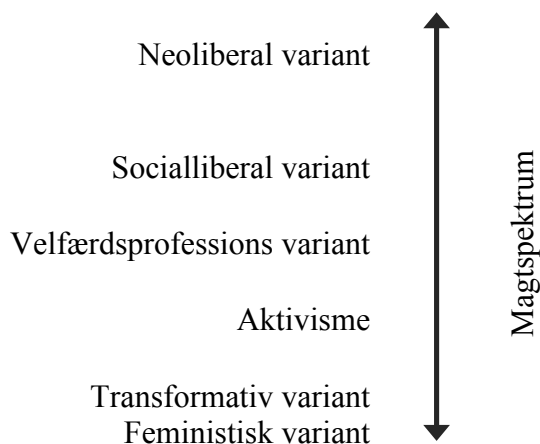
*En Feministisk variation*,<sup>33</sup> hvor empowerment igen har en bred anvendelse, som f.eks. i UNECO-støttede projekter omkring emancipation af kvinder i den 3. verden (Stromquist 1995). I mere moderniserede velfærdssamfundsområder, som svarer bedre til Grønland, har empowerment en position som et begreb i poststrukturelle diskussioner af køn som et konstrueret koncept (Deveaux 1994). I en rapport om køn og magt til den danske magtudredning definerede Pernille Tanggaard Andersen konstruktionen af køn således: ”*Køn skabes i de historiske, kulturelle og sociale processer og er ikke naturbestemte essenser.*”

(Andersen 2002).

Empowermentprocesser beskrives processuelt som typisk værende bottom-up, og en proces der påvirker magtforholdet i en vertikal akse. Med de to første variationer af empowerment, som er gengivet ovenfor, er der dog opstået muligheder for at se empowerment, som en proces der kan, være topstyret, omend det var langt fra Freires oprindelige idé. Hvis vi f.eks. an-

<sup>33</sup> Selv om feministiske teoretikere har bidraget betydeligt til udvidelsen og anvendelsen af empowerment begrebet, så er det også fra dette paradigme, at vi ser meget af den kritik, der er rettet mod ensidig maskinelt billedsprog, som kendetegner de tidligere empowermenttekster.

skuer velfærdssystemet som en vertikal søjle, kan man tale om mere eller mindre indflydelse dels over eget liv og generelt i samfundets mange felter. I et vertikalt magtspektrum kan det være relevant at medtænke facilitering af empowerment processer. De to første variationer (Neoliberal og Socialliberal) beskriver empowerment som noget der i sidste ende styrker den herskende struktur. Det er top-down-processer, som fastholder individet i et stagneret forhold med en skæv magtfordeling. Agendaen er lige modsat for den transformative og den feministiske variation. Her handler det om bottom-up-processer, som skal øge muligheden for at undertrykte, oversete eller/og overhørte grupper selv opnår ressourcer og kapacitet til mobilisering og transformation.



Figur 6: Empowermentprocesser

For de grupper i et velfærdssamfund, som ikke er organiserede og ikke har en stemme i f.eks. det socialpolitiske rum gælder det, at de må hjælpes til at tage del i magten. Nogle grupper forbliver f.eks. tavse, hvis de ikke gives et rum eller en mulighed til at flytte sig. Vi ved f.eks., at en af de grupper i samfundet, som kan være i en risiko for at blive overset, er arbejdsløse enlige mødre. Det er ikke en gruppe, som man bemærker i den socialpolitiske debat. Professioner går igen i empowermentteoriene, hvor særligt socialrådgiverne skiller sig ud med brugen af empowerment, som en metode i klientarbejdet, hvor det handler om at facilitere borgerens mulighed for oprejsning (Adams 2008). For sundhedsprofessionerne handler empowerment, set i lyset af folkesundhedsprogrammer, om at fremme sundhed blandt borgerne (Andersen 2010). Skolelæreren og den kritiske pædagog er af Freire blevet kaldt de klassiske empowermenttagere, da det er indenfor det pædagogiske videnskabelige miljø, at teorien er vokset frem (Freire 2007). I artikel 4 udfoldes argumentationen for, at professionelle også bør være advokater for sociale klienter. Jeg har fundet det anvendeligt, at placere en variant af empowermentprocesser med udgangspunkt i velfærdsprofessionen i midten af magtspektrummet ovenfor.

*En Velfærdsprofessionel variant* der handler om, at empowerment fra tid til anden for nogle gruppers vedkommende ikke opstår uden en ekstern facilitering (no one can liberate himself). Socialrådgiverprofessionens forhold til empowerment er blandt andet operationalisering af advocacy, som en empowerment teknik, hvor de professionelle for en tid påtager sig rollen som talerør på vegne af en overset samfundsgruppe, indtil gruppen selv kan påtage sig rollen til at varetage egne interesser (Adams 2008; Payne 2006).

Nu har vi taget hul på diskussionen om magtforholdet, som jeg fokuserer på, da det er et uomgængeligt tema i udfoldelsen af empowermentbegrebet.

### Empowermentteoriens Agenter

Freire kan læses ind i, og referer selv til, post-kolonial teori (bl.a. Memmi og Fanon), og han er særlig kritisk overfor diktaturer, som reproducerer en art anden-generations kolonimagt. I denne sammenhæng bliver skolesystemet fremhævet som en kolonimagtsinstallation, hvor det er lydighed fremfor kritisk sans, der ligger til grund for undervisningen. Henry Giroux har fulgt op på Freires arbejde med en formulering af installationen af en "Culture of silence", hvor en statsmagt underviser i et sprog, som ikke indeholder et kritisk vokabularium (Giroux 1988). Dette svækker en befolkning i at kunne levere en kritik af en statsmagt med et kvalitativt indhold (Heaney 1995). Begrebet omkring transformative agenter er yderligere udfoldet i artikel 3.<sup>34</sup>

## KRITISKE BEMÆRKNINGER TIL EMPOWERMENTBEGREBET

Kritikken mod empowerment som forskning rettes som regel mod teoriens ideologiske fokus. Andre afviser empowermentteorier helt som værende uvidenskabelige og sammenlignelige med almindelig udviklingsvirksomhed. Kritikken kan komme fra konkurrerende paradigmer, og er derfor muligvis bedst egnet til skyttegravskrig. Den kritik som jeg har bemærket som mere substantiel, er den interne kritik af empowerment som kommer fra feministiske aktionsforskere, kritikere af den marxistiske dogmatik og pragmatikere.

Patricia Maguire, som har pioneret feministisk deltagerorienteret forskning, har kritiseret Freire og de øvrigt tidlige sydamerikanere for at anlægge et for homogent perspektiv på disempowerede grupper. Maguire inddrager eksempler fra Freires materiale til at kritisere en for chauvinistisk forestilling om, at transformatoren er en mand, og at de forandringer der kommer af en empowermentproces primært er til fordel for mænd. Hun påpeger, at kvinder i den tidlige empowermentforskning var en overset gruppe (Maguire 1987). Riger har bemærket, hvordan empowermentteoriene anvender maskulint orienterede begreber såsom handling, mestring og kontrol, som står i kontrast til begreber som er mere feminine såsom fællesskab og forening med andre.<sup>35</sup> Der henvises også til studier, som problematiserer forholdet mellem følelsen af at være empoweret og konkret empowerment (Riger 1993). Man kan med andre ord godt kommunikativt styrke folks tro på forandring, uden at de har en reel mulighed.<sup>36</sup>

Den klassiske marxisme argumenterede teoretisk for et klasseopdelt samfund. En af Marx måder at beskrive klasser på var, at de besad en særlig klassebevidsthed, som vel og mærke var en fælles bevidsthed for alle med et bestemt klassesærligt forhold. Problematikken

<sup>34</sup> Artikel 3: "Positiv Magt - deltagende aktionsforskning som empowerment af socialarbejdere i Grønland".

<sup>35</sup> Jeg har her valgt at reproducere kritikernes kønsliggørelse af begreberne mestring, kontrol, handling, fællesskab og forening uden selv at problematisere dette.

<sup>36</sup> Dette er en kompleks filosofisk diskussion, som Hannah Arendt blandt andre berører i værket *Eichmann i Jerusalem*. Bogen er en sammenskrivning af hendes reportager for *the New Yorker* over retssagen mod Eichmann. Diskussionen bragte Arendt, som selv var jøde, i store konflikter med det jødiske samfund, fordi hun i en passage satte spørgsmål ved KZ-fangernes manglende moral (Villa 2009). Arendt undrede sig over, hvordan få hundrede tyske mordere kunne underkue flere tusinder indsatte jøder (Arendt 1994). Hvorfor lod jøderne sig svække, spurgte hun, og samtidig problematiserede hun den jødiske moral med indikationer om, at den måske i forvejen var svag og derfor nem at underkue. Men den overordnede pointe i Arendts arbejde er, hvordan bureaukratisk instrumentalisme fører til banal ondskab af den værste slags. Her igen opstår en pointe om, hvordan fraværet af en kritisk sans kan føre til utænkelig inhumanisme.



ved dette perspektiv peger aktionsforskeren Derek Mulenga på i hans review af tidlige PR (participatory research) – projekter i Afrika, hvor fokus lå på empowerment. Især når det kommer til de marxistisk orienterede projekter fremhæver han, hvordan det var problematisk, at den overordnede agenda handlede om klassekamp og om at omstyrte magthaverne (Mulenga 1999). Det mikro- og mesosociologiske fokus på deltagernes nuværende behov var derfor sekundært.

Samme Mulenga henviser også til en kritik fra Mustafa, som bemærker, at repræsentanterne for den pragmatiske aktionsforskning i Afrika i gennemgående grad ikke satte spørgsmålstejn ved den kolonistiske, neokolonistiske eller imperialistiske status i f.eks. Tanzania (Kassam and Mustafa 1982).

I projektet lider jeg eksempelvis af den samme form for ensidig marxistisk dogmatik. Jeg får ikke i tilstrækkelig grad gjort mig umage med at differentiere internt i socialrådgiverprofessionen. Det antages, uden at jeg har en væsentlig dokumentation for dette, at de alle har behov for at tilhøre en faglig organisation, og at dette vil føre til en styrkelse af deres virksomhed. Endvidere antager jeg, at alene dette projekts deltagerorienterede metoder kan fungere som en subtil kritik af tidligere forskning og bidrage til at modarbejde postkoloniale forhold, hvilket langt fra er sikkert. I processen med at skabe deltagerorientering har dette projekt en teoretisk styring mod, hvad jeg i denne sammenhæng kalder kritisk sociologi. Jeg sætter derfor lighedstejn mellem deltagende aktionsforskning og kritiske teorier, hvilket er analogt med Mulenga, Andersen, Nielsen & Nielsen men særligt Erik Olin Wrights arbejde med moderne sociologisk marxisme, som uddybes i analysedelen.

Dog vil jeg anfægte, at empowerment kan gennemføres på et pseudoniveau. Jf. den summariske fremlæggelse af dels Rigers kritik og Arendts udlægningen i den efterfølgende fodnote, så er der noget grundlæggende menneskeligt i at have en indre styrke. Forudsætningen for faciliteringen af en transformation, om det er oprør i en kz-lejr eller den styrkede indstilling til, at man som faggruppe er stærkere ved at være bedre organiseret bygger på conscientization. Det kræver en kritisk sans at ville en forandring fra det værre til det bedre. En sådan sans kan trænes og styrkes.

Processer som er inspireret af Freires arbejde er baggrunden for de efterfølgende analytiske afsnit. Den underliggende agenda i analysen er en hypotese om, at professionsforholdene er disempowerede. Formålet med analyse del 1 var således at undersøge, om der var hold i denne hypotese, og om man i fællesskab med socialrådgiverne kunne gøre noget ved forholdene og forbedre dem.



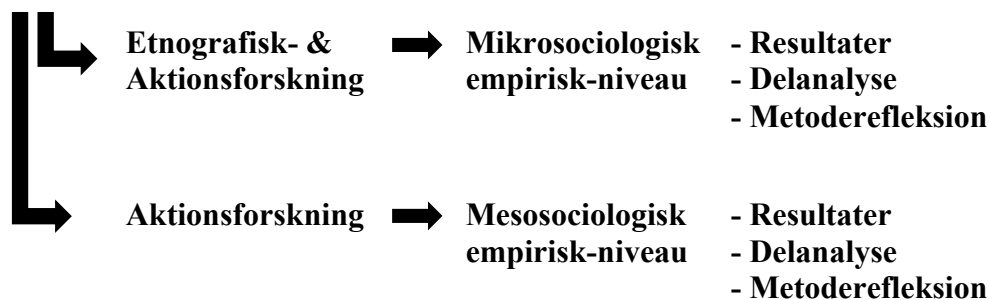
# VII

## ANALYSE del 1 – metodisk analyse

Analysedelen af projektet er blevet inddelt i to. Den første del, som er dette kapitel, handler overvejende om en metodisk analyse og redegør for skiftet i de to empiriske niveauer. Kapitlet begynder først med metodeovervejelser, som er relateret til det etnografiske mikrosociologiske empiriske niveau. Det omhandler forskningsarbejdet i den kommunale forvaltning. Efter metodebeskrivelsen følger analyser af enkelte resultater og refleksioner fra arbejdet på dette empiriske niveau. Dernæst følger metodebeskrivelser af aktionsforskningen på det, der er blevet kaldt det mesosociologiske empiriske niveau. Efter redegørelsen for metodebruget i aktionsforskningen følger igen en analyse med enkelte resultater efterfulgt af refleksioner over arbejdet på dette empiriske niveau.

Strukturen kan visualiseres med følgende figur:

### Metodeanalytisk design



Figur 7: Design over metodeanalysen

Sidst i denne analysedel diskuteres spørgsmål om verifikation og etik.

Formålet med kapitlet er at redegøre for de anvendte konkrete metoder. Dette skal ses i lyset af at aktionsforskning ofte beskrives som en paraply af metoder, hvor der ofte benyttes f.eks. gruppeorienteret kvalitative metoder såsom fokusgrupper, borgermøder og forskellige workshops. Anvendelsen af metoder i projektet ligger i forlængelse af to udfordringer: 1) Undersøgelsen af de professionelle faglige vilkår og 2) Motivationen for at forskningen skulle være deltagerorienteret.

Mellem det empiriske arbejde på de omtalte niveauer blev der foretaget en række baggrundsinterview med informanter, som besidder ekspertviden, såsom tidligere rektorer på socialrådgiveruddannelsen, døgninstitutionsledere, afdelingsledere i departementer mv. Der er også interviewet socialrådgivere, som har opsagt deres stilling i forvaltningen, samt medarbejdere på to døgninstitutioner. Interviewene vil indgå implicit som en del af det analytiske grundlag. Metoderne har indledningsvis været styrende for, at projektet er blevet til arbejdet med socialrådgivere som en professionsgruppe. Den oprindelige tanke var, at selekttere en enkeltstående

case efter Flyvbjergs model. Valget og arbejdet med en kritisk case skulle være med til at danne baggrund for visse muligheder for at foretage generaliserbare antagelser (Flyvbjerg 1991). Oprindeligt faldt valget på landets største socialforvaltning, som havde det største kompetencegrundlag og den bedste mulighed for faglig bistand: Såsom en veluddannet ledelse, supervision og et professionelt tværfagligt netværk. Nuuk er gentagne gange i projektets mange interviews, baggrundsinterviews og fra tidligere projekter i Aasiaat og Narsaq<sup>37</sup> blevet fremhævet for at have gode faglige muligheder. Nuuk har f.eks. et socialfagligt uddannet personale i socialforvaltningen, videreuddannelsesmuligheder, kursustilbud samt et godt omkringliggende fagligt netværk.<sup>38</sup> Det er ikke tilfældet i alle landets kommuner. Alligevel var der beretninger om, at socialforvaltningen havde lange ventetider og stor personaleudskiftning, og at den enkelte socialrådgiver havde flere sager end de kunne overkomme. Et rationale hos mig var derfor at arbejde med en afdeling, som på papiret ville have gode forudsætninger for at have etableret et fagligt miljø for socialt arbejde. I en flyvbjergsk optik ("hvis det gælder her, gælder det sandsynligvist alle steder") ville man f.eks. kunne udtale, at hvis der var store udfordringer med at udføre socialt arbejde i en afdeling, som fungerede som en kritisk case, så ville der muligvis være lignende problemer rundt om i landet. Forholdene, som uddybes i artikel 2,<sup>39</sup> viste sig ikke at være egnede til dette forsøg.

I den valgte etnografiske tilgang lå der ikke en orientering mod deltagelse som et demokratisk princip. Det er ikke valget af metoder, der afgør om et projekt kan kategoriseres som et aktionsforskningsforløb. Det er arbejdet for og med at delagtiggøre subjekter, som bidrager til at skabe indsigt i, hvorledes undertrykkende eller uretfærdige forhold kan synliggøres og forandres med henblik på at skabe positive livsomstændigheder. Som nævnt tidligere med reference til den salvadoranske præst Ignacio Martin-Baro's arbejde med hans psykologiske og teologiske aktionsforskning (liberating psychology), så er det et eksempel på, at aktion handler om handlingen og ikke en på forhånd fastlagt metode. Når det indledende forløb fik den form, som det fik, skyldes det en tidlig inspiration fra evalueringsforskningen, der havde et afsæt i en bottom-up tilgang. I afdækningen af en deltagerorienteret evalueringsmodel, som skulle delagtiggøre socialrådgiverne i kommunen, blev jeg bekendt med evalueringsforskeren David Fettermans empowerment evaluering. Fetterman indledte empowermentorienterede evalueringsforløb med at bruge traditionelle metoder såsom surveys, fokusgrupper og interviews til at danne et fundament (en baseline) for senere at anvende mere deltagerorienterede tilgange (Fetterman and Wandersman 2007). Ambitionen var oprindeligt at foretage en empowermentevaluering lige efter bogen med inspiration fra Fettermans arbejde, som foregår overalt lige fra townships i Sydafrika til amerikanske Ph.d.-skoler (Fetterman 1994). Udgangspunktet blev derfor et etnografisk forarbejde, som skulle danne baggrund for et evalueringsforløb. Forløbet skulle fagligt understøtte socialrådgiverne til senere at kunne evaluere på lignende forløb i form af mindre sociale projekter, som f.eks. varmestuer til hjemløse eller mødesteder for enlige mødre og lignende.

<sup>37</sup> Sammen med Christina Schnohr har jeg gennemført et indledende arbejde om evaluering på socialfaglige institutioner og kommunekontorer i de omtalte byer i 2010.

<sup>38</sup> Jf. rapporten: "*Redegørelse om arbejdsforholdene i den sociale sektor*" (Arbejdsgruppen om undersøgelse af arbejdsforholdene i den sociale sektor, 2002), som er omtalt i afsnittet: Er der Sociale problemer – Ja., så var kun 22 (24%) ud af 91 uddannede socialrådgivere i de offentlige forvaltninger 2002.

<sup>39</sup> Artiklen: "Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland".

## ETNOGRAFISK METODOLOGI – INTERVIEWS MED DE KOMMUNALTANSATTE SOCIALRÅDGIVERE I ET MIKROSOCIOLOGISK PERSPEKTIV

Forskningen i det kommunale bureaukrati blev indledt med en top-down tilgang. Rent etisk og som repræsentant for universitetssystemet var det vigtigt for mig, at indhente en accept fra forvaltningsledelsen og senere afdelingsledelsen for at kunne tage kontakt til socialrådgiverne i afdelingen. Arbejdet i afdelingen skete derfor med en introduktion fra ledelsen, hvilket er helt naturligt, men det kan muligvis have påvirket, hvordan socialrådgiverne indledningsvis betragtede forskningsarbejdet. I afdelingen spurgte flere f.eks. til, om jeg var sendt af administrationen for at evaluere dem, om jeg kom fra et analyseinstitut, og om jeg boede i Nuuk. Dette på trods af, at der var afholdt indledende møder i afdelingen og skrevet præsentationsbrev ud fra en forventning om, at det ville have en profylaktisk virkning på mulige forvirringer omkring min færden i afdelingen.

Der blev aftalt møder med alle socialrådgiverne om interviewtidspunktet. Hvert interview begyndte med en kort snak om projektet, hvor de individuelt havde mulighed for stille yderligere spørgsmål. Der blev gennemført interviews med samtlige 15 socialrådgivere i efteråret 2010 af en varighed på mellem 35-60 minutter (se Bilag 1: Interviewspørgsmål). Mødet gjorde det ud for det man kan kalde et informeret samtykke. Kvale har i refleksionerne over informeret samtykke en reference til Lincolns bog: *"Toward a categorical imperative in qualitative research"* fra 1990. Her fremhæver Lincoln, at en løbende dialog om forskningsprocessen i flere tilfælde kan være bedre end en egentlig samtykkeerklæring (Kvale 1997:119).

Interviewspørgsmålene tog udgangspunkt i, at socialrådgiverne beskrev deres arbejdsliv og forholdt sig til emner såsom: Daglige arbejdsrutiner, Kollegial support, Tværfagligt netværk, Supervision, Ledelse samt Udviklingsområder de kunne pege på. Der var få forbehold fra socialrådgiverne for at deltage i et interview. Kun en enkelt gang blev jeg bedt om ikke at optage interviewet og i stedet for tage notater undervejs. I flere af interviewene oplevede jeg dog, at socialrådgiverne bad mig om at stoppe med at optage et øjeblik, så de kunne tale helt frit om et emne, der lå dem på sinde. Jeg har tidligere skrevet projekter, hvor der er blevet interviewet og observeret i psykiatrien, socialpsykiatrien, lukkede ungdomsfængsler og i den voksne kriminalforsorg. I disse sammenhænge har jeg ikke tidligere oplevet, at vi måtte stoppe et interview. Det fortæller noget om påpasseligheden med, at man i feltarbejdet i mindre samfund, skal huske at tage et ekstra hensyn til, hvor let man kunne identificere deltagerne i et forskningsprojekt. Stort set alle interviewene blev oplevet meget positivt af deltagerne, og stemningen var god. En typisk udmelding fra deltagerne var: *"Tak for denne snak, det var godt at få snakket ud om det"* og *"Jeg fik noget at tænke over"*. Kvale har en passage i *"InterView"*, hvor han beskriver bestræbelsen på at skabe en positiv stemning og den specielle situation, som det kan være for den, der bliver interviewet, at sidde overfor en person, som er oprigtig interesseret i at høre dem fortælle i 45 minutter.

Interviewene blev alle anonymiseret. I denne forbindelse har anonymisering betydet, at jeg har fjernet kategorier som køn, alder og etnicitet. Det skyldes dels, at der kun deltog 15 socialrådgivere i interviewene, dels at Nuuk, i en kvalitativ socialforskningskontekst, må betragtes som et meget lille samfund. I dette projekt har det derfor været vigtigt at sikre en styrket delvis anonymitet (Ogden 2008). I den sammenhæng arbejder tiden for anonymiseringen, da socialrådgiverne i den kommunale afdeling samt ledelsen i 2013 for 90% vedkommende alle havde skiftet arbejde.

Interviewene blev transskriberet og kodet digitalt i QDA Miner.<sup>40</sup> I anden omgang blev interviewene kondenseret således, at der blev skabt korte udsagn, som blev genkodet til tematiske overskrifter. Disse dannede senere grundlag for to fokusgrupper, som blev afholdt i 2011 på kommunen og igen med ledelsens accept. Analyserne af dette forløb er beskrevet i artikel 2 og delvist i artikel 1.<sup>41</sup>

### Summarisk resultat

Artiklen omhandler fire gennemgående temaer der kom ud af interviewene. Temaerne var: ”At Være Professionel”, ”Kontorarbejde vs. Klientarbejde”, ”Professionelt Support”, ”Socialt Arbejde i Praksis”. Analysens grundlæggende konklusion, som fik indvirkning på det videre metodevalg i projektet var, at der var tale om en disempoweret gruppe professionelle. Disempowerment handler ikke her om socialrådgivernes faglighed, da den ikke har været genstand for denne forskning. Disempowerment handler om, hvordan socialrådgiverne beskrev deres virksomhed. Det var en gruppe professionelle, som med få undtagelser ikke refererede til en solidarisk forståelse af at tilhøre en professionsgruppe. En anden gennemgående problematik i afdelingen var fraværet af afdelingsledelse (tidligere afdelingsleder var opsagt, og stillingen var på fjerde måned ubemandet og der var ingen stedfortræder). Denne indre organiseringsproblematik betød, at socialrådgiverne ikke vidste, hvem der havde ansvaret for organiseringen af afdelingen.

Socialrådgiverne beskrev flere stresslignende episoder, opsigelser, overtagelse af mangelfuldt udarbejdede socialsager, ansættelser uden introduktion mv. I det tværfaglige samarbejde som socialrådgiverne indgik i, beskrev de flere tilfælde, hvor der var store tillidsproblemer. Socialrådgiverne fortalte, at de gentagne gange befandt sig i en forsvarsposition til tværfaglige møder om f.eks. unge mødre med misbrugsproblemer. Årsagen var, at kommunen enten ikke havde ressourcerne eller de fornødne specialinstitutioner til kunne varetage velfærd for borgere med specielle behov. Denne situation var socialrådgiverne nødt til at forholde sig til og kommunikere videre til borgerne på loyal vis, som kommunens medarbejdere. De beskrev det som, at de var skydeskive for kommunens socialpolitik og kritikken af den.

### Metodisk analyse

Mange af interviewene indeholdt langt flere informationer end jeg kunne medtage i analysen, og flere af interviewene var særdeles kritiske. Det beretter blandt andet om, at dels kunne interviewdesignet have været mere præcist, dels kunne jeg havde instrueret socialrådgiverne mere om interviewets formål på forhånd. På den anden side var det, som jeg har skrevet tidligere, første gang en sådan undersøgelse var blevet foretaget, og for det andet foregik undersøgelsen i en Børne- og Familieafdeling, som indenfor det socialfaglige område, kan være en meget intensiv arbejdsplads. Dette forklares blandt andet i et af Pia Thams svenske studier, hvor børne- og familieområdet netop beskrives som et hårdt arbejdsområde, hvor personaleomsætning (turnover) er et generelt problem (Tham 2007). Tham bemærker, at den svenske situation ikke er nær så problematisk som den amerikanske eller den engelske. Forsknings-

---

<sup>40</sup> Qualitative Data Analysis. Programmet ligner til forveksling de øvrige digitale værktøjer såsom: Nvivo, Atlas.ti, MAXQDA osv.

<sup>41</sup> Artikel 1: ”Transforming a disempowered social worker profession using participatory action research in Greenland”. Artikel 2: ”Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland”.

litteraturen og indsatsen i USA omkring turnover er en meget veldokumenteret problematik både forskningsmæssigt og i offentlige rapporter. Turnover beskrives som et problem, der er særligt gældende på børne- og familieområdet (Baines, Davis, and Saini 2009; Webb and Carpenter 2012). I England har den britiske fagforening for socialrådgivere i 2012 foretaget en undersøgelse blandt 1.100 medlemmer. Heraf beretter 77% at sagsmængden er ubærlig og 34%, at de overvejede helt at forlade professionen (BASW The British Association of Social Workers 2012). Problemet med en høj grad af personaleomsætning i afdelingen i Nuuk var tydelig. Den længst ansatte havde været i afdelingen i fem år. Da jeg vendte tilbage efter fire måneder i 2011 for at foretage fokusgruppe-interviews havde fire forladt afdelingen (27%). Da vi afholdt fremtidsværksteder i afdelingen i 2012, havde yderligere seks forladt deres stillinger (i alt 10 = 66%). Den omtalte problematiske ledelsessituation var et løbende tilbagevendende tema i interviewene. Det var der ikke taget højde for i det oprindelige interviewdesign. Personaleomsætningssituationen var heller ikke oprindeligt medtænkt. Temaerne blev en del af analysen i artikel 2.<sup>42</sup>

Problemerne i afdelingen er ikke et unikt tilfælde set i et internationalt perspektiv på børne- og familieområdet. Det er ovenfor dokumenteret, at problematikken også er til stede i det sociale arbejde i dels England, USA og Sverige. Forskellen mellem Grønland og de øvrige lande er dog, at grønlandske socialrådgivere står udenfor et egentlig organiseret arbejdsfællesskab. I ovennævnte reference advokerer BASW f.eks. for bedre arbejdsforhold. BASW ville også have været i stand til at problematisere de omtalte forhold i den refererede rapport om arbejdsforholdene på det grønlandske sociale område fra 2002, hvis det gjaldt for Storbritannien.

Socialrådgiverne gav flere gange udtryk for en indstilling til, at jeg kunne gøre noget ved nogle af de problematikker, som de fremlagde. Flere sagde ligefrem, at de håbede, at deres deltagelse i interviewet ville kunne være med til at forandre forholdene. Fra mine tidlige studieår, med projektarbejde i det socialt marginaliserede felt, var det ikke usædvanligt, at der blev ytret forhåbninger om, at informanterne gennem deres deltagelse ville kunne skabe mærkbare forandringer. F.eks. var flere tilbageholdene med at ytre en direkte kritik til deres ledelse, da et normalt offentligt ansættelsesforhold ofte betyder, at man har fået tildelt en tjenestebolig, som man står til at miste, hvis man bliver opsagt fra sin stilling. Kritik af en ledelse ville under normale omstændigheder, hvor professionen var fagligt organiseret, blive ført af en lokal tillidsrepræsentant. Disse er ofte kontraktuelt bedre beskyttet mod eventuelle opsigelser. Men socialrådgiverne er ikke organiseret i en egentlig faglig organisation, som har ekspertviden om deres arbejdsforhold. De har heller ikke en lokal tillidsrepræsentant.

Konklusionerne fra dette indledende forløb førte til, at jeg foretog en mere strukturel analyse af miljøet omkring socialfaglighed. Uddannelseslovgivning, løn- og ansættelsesvilkår og forholdt dette komparativt til de øvrige velfærdsprofessioner, som blev afgrænset til pædagoger, skolelærere og sygeplejersker. Argumentationen er uddybet i artikel 4.<sup>43</sup>

### Refleksioner over det Etnografiske metodevalg

Metodearbejdet i kommunen kan med reference til den tidligere diskussion om dynamisk og statisk forskning karakteriseres som statisk. Dette er set i lyset af deltagende aktionsforskning, som jeg opfatter som en mere dynamisk metodisk tilgang end den etnografiske. Jeg er næsten sikker på, at hvis jeg spurgte ind til, hvilket udbytte afdelingen havde fået ud af det indledende forskningsforløb så ville det være minimalt. Den etnografiske tilgang gav en forsknings-

<sup>42</sup> Artikel 2: "Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland".

<sup>43</sup> Artikel 4: "Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv"

positionering, som svarede til den koloniserende socialforskning, som blev omtalt kritisk i afsnit III. Deltagerne i projektet har ikke fået mere knowhow, og metodisk er afdelingen næppe blevet styrket af det etnografiske forskningsforløb. Det betyder ikke, at der ikke er kommet brugbar og anvendelig viden ud af dette forløb, men det levede ikke op til den føromtalt moralske indstilling til, at forskningsprojekter skal være deltagerorienterede, og at viden bliver delt mellem deltagerne.

I forbindelse med at dette projekt begyndte eksplorativt, vil ovennævnte karakteristik vedrørende statisk sociologi være gældende. Kvantitative teknikker havde ikke givet mulighed for at komme i dybden med socialrådgivernes erfaringer og refleksioner om deres professions position inden for velfærdssystemet. Ovenstående konstatering har ledt til, at man i et vist omfang kan retfærdiggøre brugen af den etnografiske tilgang på den ene side. På den anden side har brugen af interviews og observationer forekommet som et naturligt forstadium til de mere deltagerorienterede forskningsmetoder. Socialrådgiverprofessionen er som en samlet profession ikke blevet ”forsket på” tidligere. Det blev bekræftet under forskning af socialrådgiverne selv. Det var første gang, at de ”havde” 45 minutter, hvor en person sad overfor dem, og var oprigtig interesseret i at høre om deres arbejde. En socialrådgiver fortalte, at hun aldrig har fortalt så meget om sit arbejde til en person, som ikke lige var hendes kollega eller nærmeste familie. *”De [familien] siger ellers bare det må være et hårdt arbejde eller et lidt deprimerende arbejde du har”*.

Der er få tidligere undersøgelser i Grønland om velfærdsprofessionernes arbejdsvilkår. I Skandinavien er der omfattende forskning på området, som f.eks. dokumenterer socialrådgiveres magtposition og fastholdelse af klienter i en klientrolle (klientliggørelse) (Appel Nissen, Pringle, and Uggerhøj 2007; Järvinen, Larsen, and Mortensen 2002; Larsen, Mortensen, and Thomsen 2002; Uggerhøj 2005). Der er få studier, som har beskæftiget sig med den potentielle afmagt, som kan opstå blandt velfærdsprofessionerne. Det er sociologen Rasmus Willigs arbejde med den pædagogiske profession været et eksempel på. Willig dokumenterede den følelse af afmagt, som nogle pædagoger befandt sig i når de forsøgte at udføre fagligt forsvarligt arbejde under stadig mere sparsommelige forhold. Willigs fokus har ligget på analyser af professionens mulighed for dels at ytre kritik og at opnå anerkendelse i samfundet (Krause 2010; Petersen and Willig 2011; Willig 2009). Willigs begreber omkring umyndiggørelse og afmagt anses i dette projekt som paralleller til disempowermentbegrebet, som anvendes i anden del af analysen.

Progressionen mod det oprindeligt planlagte empowermentevalueringforløb bar præg af at initiativet lå hos mig og ikke i forvaltningen. Der opstod aldrig nogen reel ejerskabsfølelse over processen i forvaltningen. Min manglende erfaring med at arbejde med en kommunal organisation gjorde, at jeg ikke fulgte op på projektet i tide, og at jeg ikke fik opbygget et tilstrækkeligt fortroligt forhold til hverken medarbejdere eller ledelse. På den anden side så lagde den etnografiske empiri fundamentet til en forståelse, som blev bekræftet af de ansatte omkring de faglige vilkår for det sociale arbejde. Grundlæggende var pilotprojektet med til at lægge grunden for arbejdet med Wrights første skridt i emancipatorisk socialvidenskab, *Diagnose og Kritik*.

I et projekt som skulle forløbe over tre år, og som skulle leve op til et moralsk kompas om at bedre arbejdsforholdene i det sociale arbejde, konkluderede jeg, at en indsats i Børne- og Familieafdelingen alene ikke ville være brugbar. Det kunne have været mere målrettet at foretage en afgrænset analyse i afdelingen og have intensiveret arbejdet med de ansatte socialrådgivere og ledelsen. Det tror jeg ikke, at der ville have været modstand i mod. Men de beskrevne forhold i afdelingen tydeliggjorde overordnede professionsproblematikker omkring



lønninger, ansættelsesforhold, fraværet af advokering, manglende anerkendelse og indikationer på et fravær af professions-solidaritet, som alle indikerede en relevans for at arbejde med socialrådgivernes faglige organisering på det mere overordnede niveau, der i projektet blev karakteriseret som meso-niveauet.

I en etnografisk sammenhæng som f.eks. symbolsk interaktionisme ville det være tilstrækkeligt at øge analysen i afdelingen, og fremdrage temaer som forbandt mikrosociologiske kvalitative studier med strukturelle analyser, som argumenterede for fund af denne karakter. Når det samlede studie for dette ph.d.-projekt alligevel ikke bør kaldes etnografisk, så skyldes det min forståelse af, at etnografisk arbejde kan foretages afkoblet fra deltagelse som et teoretisk koncept og afkoblet fra en kritisk sociologisk opgave om at bidrage i en eller anden form til at modvirke skævvridninger i samfundets ressourcefordeling. Den kritisk sociologiske opgave sidestilles endvidere med det før- omtalte moralske kompas, som har været nævnt med reference til Erik Olin Wright, som styrer efter en demokratisk egalitarisme og med de af Fals Borda og Rahman nævnte niveauer.

## **AKTIONSFORSKNINGSMETODEN MED DE KOMMUNALT ANSATTE**

### **SOCIALRÅDGIVERE**

I det tidligere afsnit om deltagelse har jeg argumenteret for, at et forskningsprojekt, der hævder at være deltagerorienteret, bør kunne gøre rede for, hvor i forløbet man er deltagerorienteret, da deltagelse ikke er en konstant tilstand. Det indledende metodearbejde kunne have haft en første generations antropologisk-klingende titel ved navn ”eksplorative undersøgelser af en profession”. Jeg ville ”indfange” den arbejdende socialrådgiver og helst i flok, så jeg derved kunne interviewe dem individuelt samtidig med, at der på gruppeniveau kunne diskuteres ud fra de indledende observationer og interviews.

Konklusionerne på den indledende etnografiske undersøgelse har kvalificeret det videre forløb med brug af mere deltagende metoder i projektet. Projektet startede så at sige deltagerorienteret med fællesmøder og mulighed for at stille spørgsmål ind til forløbet. Men selve deltagerens indvirkning på designet, spørgeguiden og den efterfølgende analyse var minimal. Indvirkningen på designet er blevet gradvist øget, men stadig kontrolleret af mig, i forbindelse med overgangen i kommunen til fokusgrupper og det foreslåede fremtidsværksted. Selv om fremtidsværkstedet er en model, som er orienteret stærkt mod demokratiske processer, så opstod der alligevel i et skandinavisk forskningsprojekt udfordringer med forskerstyring. Projektet hed *Industri og Lykke* - om kvindelige fiskeriarbejderes mulighed for at øge den demokratiske indflydelse i fiskeindustrien. Udover projektets mange succeser fik også dette projekt i evalueringen bemærkninger om, at det kunne have været mindre planlagt af forskerne og mere planlagt som et samarbejde med deltagerne (Olésen, Nielsen, and Nielsen 1996).

I det følgende uddybes fremtidsværkstedet kort og derefter redegøres der for metodens anvendelse i den kommunale afdeling.

### **Fremtidsværkstedet**

Den valgte fremtidsværkstedetsmodel er hentet fra den lille klassiske håndbog af Jungk og Müllert. Bogen er en guide til, hvorledes fremtid kan formes af det enkelte subjekt. Der brydes med andre ord med forestillingen om, hvordan fremtid enten er noget, som er ude af

enkelte individers kontrol og noget som skabes af overordnede magtinstanser. Et fremtidsværksted består af en kritisk-, utopisk- og et handlingsorienteret fase (Jungk and Müllert 1989). Den utopiske fase i fremtidsværkstedet er Jungk og Müllers introduktion af Ernst Blochs utopiske perspektiv. Blochs utopi handlede om, at give folk frie muligheder for at drømme og fantasere sig til anderledes friere og lykkeligere fremtider. Den kritiske teoretiker Douglas Kellner har karakteriseret Blochs anvendelse af utopier som en kritik af venstrefløjens ensidige anvendelse af kritik og negative analyser af kapitalismen. Hvis venstrefløjen, ifølge Kellners udlægning af Bloch, skulle "vinde kampen" skulle man lige som fascismen vise, hvilke konkrete alternativer der var til tingenes nuværende tilstand (Kellner 2010).

Den utopiske metode har manifesteret sig permanent i det aktionsforskningsmiljø, hvorfra nogle af de tidligste referencer, jeg har anvendt, stammer fra Kurt Aagaard Nielsen, Kirsten Paaby, Birger Steen Nielsen og Peter Olsén. Nielsen og Nielsen har i de seneste år udgivet flere produktioner, hvor fremtidsværkstedet for det meste har en central placering i aktionsforskningen. Den utopiske fase i aktionsforskning er tilmed skrevet ind i en forskningsretning, hvor traditionen er ved at blive et fundament under navnet kritisk-utopisk aktionsforskning (Nielsen and Nielsen 2005).<sup>44</sup> Husted og Tofteng skriver blandt andet:

*"Det metodiske hjerte i kritisk-utopisk aktionsforskning er fremtidsværksteder og forskningsværksteder eller metoder som har samme fremdrift fra kritik til utopi"*  
(Husted and Tofteng 2012).

Når betegnelsen kritisk-utopisk aktionsforskning anvendes, så kobles betegnelsen sammen med muligheden for, at der, i samarbejdet mellem forskeren og praksisområdet, bliver skabt et frirum, som ofte faciliteres af den forskningsansvarlige, hvor der kan opstå muligheder for at arbejde utopisk (Bladt and Nielsen 2013). Ligesom i tilfældet med Bladts arbejde med københavnske udsatte unge. Bladts vedholdende kontakt med de unge (hver ugentlig mandag året igennem) skabte et tillidsfuldt miljø, hvor der var tid og forventninger om at blive hørt. Det frirum der blev skabt i et åbensindet miljø, hvor der var plads til skæve tilpasninger, gav en mulighed for at arbejde med de unges utopier om, hvordan en by tænkt af dem skulle være (Bladt 2012). Værkstedsmodellen har også en berettigelse i forskning, hvor det utopiske element spiller en mindre rolle til fordel for empowerment og transformerende processer. Fremtidsværkstedet blev som metode anvendt i projektet "Illoqarfik Peqqisoq / Sund By" i Qasigiannuguit (Nørby and Curtis 2005). Det kunne handle om communityprojekter såsom Paamiut ASASARA (Berliner et al. 2009). På et bibliotek i en forstad til Århus søgte man om hjælp til at evaluere bibliotekets omstilling fra at være bogcontainer til at blive et multikulturelt medborgerhus. Den transformative proces handlede om at inddrage brugere og borgere i området, som sammen med medarbejdere i medborgerhuset talte sig ind på, hvilke ønsker og behov der var til det kommende community center (Andersen and Frandsen (red.) 2007)

Den sidste fase i fremtidsværkstedet er med et aktionsforskningsperspektiv måske den mest interessante. Som en helhed er fremtidsværkstedet en deltagerorienteret metode, men det er overgangen mellem de lidt uforpligtende forslag, som kunne forblive på idéplan og til den ansvarliggørende handlingsfase, at værkstedet har sin styrke. Handlingsfasen er i denne sammenhæng stedet, hvor der spørges: "*Hvad kan vi så gøre virkeligt af de forslag og utopier, som vi har fremstillet?*" Aktionsforskning bryder her med grænserne for den traditionelle etnografi, hvor forskningen sjældent efterlyser konkrete handlinger mellem deltager og forsker.

<sup>44</sup> I Sverige ses der også enkelte udgivelser omkring kritisk utopisk aktionsforskning (Lundberg 2010).

I dette projekt har jeg ikke været tro mod den kritiske utopiske aktionsforskning. Alligevel har utopier, som her forstås som faciliteringen af muligheder for fritænkning, spillet en væsentlig rolle. I Wrights projekt: *Envisioning Real Utopias*, er arbejdet med utopier helt centralt. Wright anerkender problemet med at skabe tiden i en travl hverdag til at kunne forestille sig alternativer (Wright 2010). Det er rummet for den utopiske tænkning som faciliteres i dette projekts workshops. Det kan i et fremtidsværksted ikke være et mål at forholde sig objektivt i forskningsprocessen. Nielsen har sin doktorafhandling et afsnittet kaldet: *”Det empiriske materiales karakter en refleksion over tolknings- og analysemetoder”*. Her beskrives, hvorledes værkstedprotokollen fra værkstedet er et redskab, som ikke nødvendigvis kan reproducere hele den sociale situation, men kan tjene som et erfaringsmateriale for deltagerne (Nielsen 1996:286). Nielsen understreger, at en konkret empirisk reproduktion af fremtidsværkstedet ville kræve en eliminering af forskersubjektiviteten, som ikke er mulig, da forskeren selv bidrager med produktionen af et empiriske materiale (Nielsen 1996:288). Det normative udgangspunkt var, at fremtidsværkstedet skulle arbejde mod positive demokratiske løsninger. Dette kan til tider være et vanskeligt mål at fastholde, og situationen med det ensidige fokus for socialarbejderne kunne have været problematisk, hvis det f.eks. var endt med, at de ansatte øgede deres negative holdninger til arbejdspladsen. Det kunne forværre trivsel på arbejdspladsen. En lignende situation bliver taget op af Andersen og Bilfeldt i et aktionsforskningsprojekt på et plejehjem. Med fremtidsværksteder som metode oplevede de en mulig risiko for, at der opstod dystopier i stedet for de ønskværdige utopier. Et par af plejehjemets ansattes kom f.eks. med forslag som gik på, at beboerne ikke burde have undulater på deres værelser, da det var en ekstra rengøringsopgave, at gøre fuglebure rene (Andersen and Bilfeldt 2010). Dystopien blev til forskernes lettelse nedtonet senere i forløbet. Her kunne være tale om en etisk gråzone, da faciliteringen af én gruppes utopi kunne udvikle sig til en anden gruppes dystopi. Den samme balancegang ses i projektets overordnede tema omkring empowerment af socialrådgiverprofessionen. Det ville modstride en moral om social retfærdighed, hvis socialrådgiverne blev styrket i deres magt til at undertrykke en anden gruppe. Dette er meget typisk for teorier, som henter dele af ontologien fra revolutionær filosofi, at der ikke i alle tilfælde er indlagt metoder til at begrænse udvikling mod overmagt. Den begrænsende faktor er så at sige værkstedslederen eller den forskningsansvarlige, som må trække eventuelle problematiske utopier i en demokratisk retning. At den socialvidenskabelige forsker kan befinde sig i dilemmaer, som kommer fra praksisfeltet, er en kendt problematik fra f.eks. William F. Whyte og hans studie af cornerboys (kriminelle unge i Chicago). Whyte befandt sig i flere problematiske situationer, hvor han næsten var vidne til kriminelle handlinger (Whyte 1955). Eller hos Howard Becker, som observerede marihuanygning i Bostons Jazzmiljø, hvilket på tidspunktet for Beckers studie var en grov lovovertrædelse (Becker 1966). Refleksionerne over etikken i aktionsforskningen bliver uddybet nedenfor.

### **Fremtidsværkstedet i kommunen**

I 2012 foreslog jeg under et møde med afdelingsledelsen i Børne- og Familieafdelingen, at jeg kunne spørge socialrådgiverne om de ville deltage i et fremtidsværksted. Dette ville give socialrådgiverne en mulighed for demokratisk deltagelse som gruppe. Det vil dels udvikle og dele forslag til forbedringer af det lidt problematiske miljø i afdelingen. Fremtidsværkstedet var en model, som ledelsen kendte til, og den hjalp med at facilitere processen overfor socialrådgiverne. På daværende tidspunkt udgjorde socialrådgiverne halvdelen af deltagerne fra den etnografiske undersøgelse og halvdelen var nyansatte. Resten havde forladt deres stilling. Den kommunale ledelses interesse i værkstedet var ikke ekspliciteret, men under mødet med

afdelingsledelsen kom det frem, at ledelsen så positivt på et initiativ, som kunne skabe en mulighed for at afdelingens socialrådgivere kunne få talt sammen om personalemæssige forbedringer i afdelingen. Afdelingsledelsen havde bemærket en atmosfære med megen brok i afdelingen, og den fandt det interessant med et frirum for socialrådgiverne til at sætte handling bag kritikken. Med mandatet fra ledelsen og efter et godkendelsesmøde med socialrådgiverne blev et værksted igangsat. Jungk og Müllert har flere modeller over, hvorledes et værksted kan forløbe. Af disse begrænsede jeg mig tidsmæssigt til et en-dags-værksted (Se tidsplan i Bilag 5: Tidsplan for endags- fremtidsværksted på kommunen). Jeg understregede min fortsatte neutrale rolle som værkstedsleder, og fremlagde min funktion som en slags facilitator på deres ønsker til fremtiden. På fællesmødet med socialrådgiverne diskuterede vi os frem til, at værkstedets tema skulle være ”Trivsel”. Socialrådgiverne mente, at temaet ville kunne dække over både fysisk og psykisk trivsel. Temaet blev vedtaget demokratisk samtidig med, at det var muligt at foretage en afgrænsning. Socialrådgivernes valg af tema understregede en forsat tilstedeværelse af lignende problematikker, som jeg havde konstateret tidligere i afdelingen.

Fremtidsværkstedet bestod af de tre førnævnte faser. I første fase (kritikfasen) havde socialrådgiverne en fri og demokratisk mulighed for at ytre deres opfattelser af problemer. Jeg opstillede to grundlæggende regler for kritikfasen. Kritikken måtte ikke være personorienteret, man måtte f.eks. gerne kritisere en ledelse, men det skulle være sagligt og ikke f.eks.: ”*At vedkommende var ubehagelig*”. Dette kunne f.eks. formuleres til: ”*At der var dårlig kommunikation med ledelsen*”. Den anden regel var, at alle skulle sikres taleret og ytringsret. Den anden fase i fremtidsværkstedet er den utopiske fase. Fasen har i forskellige sammenhænge også navne som fantasifasen eller drømmefasen. Som med den tidligere reference til anvendelsen af ordet ”deltagelse” i stedet for ”participativ” anvendte jeg ordet fantasi, da det igen nemmere lod sig oversætte til grønlandsk. Det skulle først og fremmest handle om at anvende et inkluderende sprogbrug fremfor ekskluderende formuleringer, hvor meninger risikerer at gå tabt. Den tredje fase hed oprindeligt handlingsfasen. Jeg benyttede mig af samme struktur som Jungk og Müller, men ændrede igen her navnet til realiseringsfasen. Formålet er det samme. Der skulle skabes handling med en orientering henimod, at det skulle være realiserbart på såvel en kortsigtet som en langsigtet tidshorisont.

Der deltog 15 socialrådgivere i fremtidsværkstedet, som forløb over en hel arbejdsdag. Indledningsvis går der lidt tid med, at deltagerne skal vænne sig til formen i fremtidsværkstedet. Min erfaring er, at jo bedre man forbereder sig som værkstedsholder med introduktionsmøder og introduktionsmateriale, jo lettere er det for deltagerne at kaste sig ud i fremtidsværkstedets formen. Forud for dagen havde jeg uddelt en kort artikel af Kurt Aagaard Nielsen, som jeg synes er rigtig god til et formidle indholdet af et fremtidsværksted til deltagere, som ikke har et forhåndskendskab til metoden (Nielsen 1988).<sup>45</sup> Artiklen af Nielsen tjente to formål. Det første var at introducere til den kommende aktivitet. Det andet var en afmystificering af det metodiske arbejde, så deltagerne kunne se noget af det kildemateriale, som hører til metoden.

Arbejdsplanen for dagen var at bruge to timer på hver af faserne. Der var afsat et stort mødelokale til formålet, og efter anvisning fra Jungk og Müller blev der hængt vægaviser op og stolene blev opstillet, så de stod i en halvmåneformation:

---

<sup>45</sup> Jeg har indtil nu ikke noget materiale på grønlandsk om fremtidsværkstedet, så det kunne være rigtig godt at få noget materiale oversat... i fremtiden.



Foto 2: Opstilling i kommunen med stole uden borde og fælles fokus på vægavisen

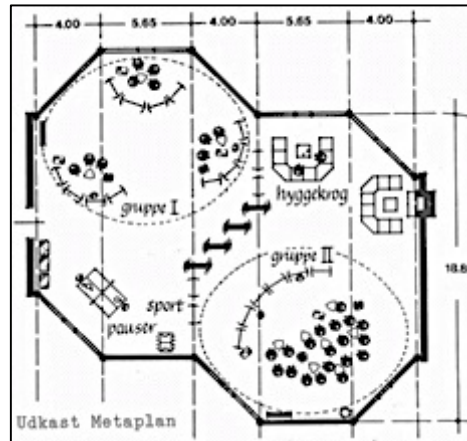


Foto 3: Jungk og Müllers oprindelige forslag til fremtidsværkstedets indretning

I selve fremtidsværkstedet handler det om at skabe et demokratisk frirum. Der er ingen borde. De notater man ønsker at gøre, foregår på vægavisen, da det handler om at dele ideer og forslag. Det lykkedes med en ideel opstilling. Jungk og Müller anbefaler et samlet rum, hvor vægaviserne kan få lov at hænge hele værkstedet igennem. På den måde kan de læses i flere omgange af deltagerne. Der blev ført protokol af mig under fremtidsværkstedet. Den blev efterfølgende uddelt til deltagerne.

### Resultater fra aktionsforskningsforløbet i kommunen

Forløbet startede med et konstruktivt kritikforløb, hvor fokus omkring temaet trivsel hele tiden var centralt. En anden væsentlig observation var, at der ikke var diskussion omkring kritikemnerne. Deltagerne respekterede hinandens meninger og holdninger, og ikke en eneste gang blev der sagt *"det er ikke rigtigt"* eller lignende. Der var en særlig koncentration omkring *medarbejder- og ledelsesrelationen*. Dette tema var gennemgående i kritikfasen. Fasen illustrerede et oplevet asynkront og hierarkisk forhold mellem medarbejdere og ledelse. Det vidnede også om, at deltagerne ikke oplevede nogen mærkbar indflydelse i deres arbejdsliv. Andre emner såsom *"sikkerhedsprocedurer"* og *"fysiske forhold"* som f.eks. *"kvaliteten af arbejdspladsens sanitære forhold"* blev også berørt.

Som værkstedsleder oplevede jeg kritikfasen som meget positiv forstået sådan, at der blev grinet, og at stemningen hele tiden var behagelig. Selv under forslag som kunne forstås som meget kritisable, var humøret let. Socialrådgiverne var hurtige til at komme med nye forslag, og alle deltagere havde noget at sige. Det udviklede sig til et kollektivt aflastningsrum, hvor deltagerne frit, og uden at de kunne identificeres uden for rummet, kunne udtrykke kritik.

Efter kritikfasen skulle deltageres forslag prioriteres. Prioriteringerne fokuserede i første omgang meget på et problematisk skel mellem medarbejdere og ledelse. Det gjorde også kritikfasen noget ensidig med få perspektiver fra f.eks. et muligt ledessynspunkt, klientperspektiv eller øvrige aktører i det socialfaglige felt. Det er samtidig også værkstedets betingelse, når der gives et frirum for kritik, at denne ikke skal manipuleres af værkstedslederen. Jeg forholdt mig derfor så neutral som mulig overfor deltageres perspektiver værkstedet igennem.

Den utopiske fase, som her var omdøbt til fantasifasen, krævede en genintroduktion. Reglen for fantasifasen var, at ingen forslag blev forkastet, og at virkeligheden var sat ud af spil. Man kunne med udgangspunkt i prioriteringerne fra kritikfasen forestille sig alle muligheder for at transformere de kritiske temaer. Deltagerne var ikke vant til dels at have tiden og

frirummet at tale åbent og fantasere om, hvilke forestillinger og ønsker de måtte have til afdelingen. Prioriteringerne blev skrevet op på en ophængt liste, som dannede baggrund for utopiske forestillinger. Der skulle ikke tages hensyn til: Økonomi, politik eller organisering. I fantasifasen var humor en katalysator til at komme på vilde ideer<sup>46</sup> såsom: Lækre bodyguards som passede på medarbejderne. Dette forslag virker måske pudsigt, men det dækkede først og fremmest over behovet for at være tryk som medarbejder, når man var på hjemmebesøg (det dækkede muligvis også over den kønsmæssige sammensætning af deltagerne, som overvejende var kvinder). Senere udviklede fantasierne sig til efteruddannelsestilbud og diverse arbejdsforhold.

Emne
Flere tilbud på efteruddannelse og kurser
Bordfodbold
Max. På sager
Tonsvis af hjælpeforanstaltninger
Lige så meget ferie som skolebørn
Tovejs kommunikation
En måneds sidemandsoplæring
Innovativ ledelse
Opdateret K-drev med skabeloner
Sekretærer
Hyggerum/pauserum
En overskuelig fordeling af ansvar
Top løn



Tabel 10: Emner fra Fantasifasen

Foto 4: Prioriteret liste af utopier

Fantasifasen blev afsluttet med endnu en afstemningsrunde, hvor alle deltagere fik to stemmer til at prioritere i listen over, hvad der skulle arbejdes videre med i den efterfølgende realiseringsfase. Mellem kritikfasen og fantasifasen opstod der et skift i fokus, som i kritikfasen var orienteret mod flere temaer om forholdet mellem medarbejdere og ledelse, til et fokus på efteruddannelse, uddannelse, sagsmængder, arbejdsforhold (inkl. ferie og løn) men også tovejskommunikation og større fokus på medarbejderoplæring og innovativ ledelse, samt ikke mindst et behov for et rum til pause-aktiviteter såsom bordfodbold. Dette er den uventede faktor, som forekommer i deltagerorienteret aktionsforskning. Andersen og Bilfeldt omtalte i forbindelse med deres aktionsforskningsprojekt på et plejehjem dette som en *heldighed* i forbindelse med nedtoningen af den mulige undulat-dystopi.

I realiseringsfasen blev punkterne fra fantasifasen opdelt på to grupper, som hver især skulle komme med udspil til, hvad der ville kunne realiseres på kort sigt og hvordan, samt hvad der kunne realiseres på længere sigt og hvordan. Jeg ændrede strukturen i denne fase for at aktivere deltagerne og ændre på den dynamik, der havde været i den store gruppe. At ændre ved den oprindelige struktur i fremtidsværkstederne er indbygget i værkstedstanken, hvor det fantasierende og det intuitive bør erstatte konforme tankestrømme, som ikke er problemløsende (Jungk and Müllert 1989:112–114). Jeg ville gerne have benyttet mig af mere dramaturgiske

<sup>46</sup> Vild skal ses som at begrænsningerne var sat ud af spil.

metoder, som f.eks. Husted og Tofteng, hvis jeg havde haft tiden til dette. I deres tilgang bliver teater anvendt som baggrund for diskuterende oplæg, som er indlagt i fremtidsværkstedets form, hvilket også er en nytænkning af den oprindelige værkstedsmodel (Tofteng and Husted 2011).



Foto 5: Gruppediskussioner under realiseringsfasen

Under gruppearbejdet var der en livlig diskussion. Det var gruppernes egen opgave internt at finde ud af, hvordan de ville lave forslag med udgangspunkt i prioriteringerne fra fantasifasen. Det var derfor ikke alle emnerne fra fantasifasen, som blev fulgt op af handlingsforslag. Handlingsforslagene var inddelt i de to omtalte kategorier. Eksempler på forslag som kunne løses på kort sigt var:

- At øge tovejskommunikationen – der skulle skabes bedre dialog mellem medarbejdere og ledelse
- Innovativ ledelse – at ledelsen er vejviser til bedre arbejdsgange og øger kompetencen
- Sidemandsoplæring – nye medarbejdere skulle have muligheden for at gå sammen med en erfaren socialrådgiver i en måned.
- Overblik over hvilken ansvarsfordeling der var i afdelingen
- Andre kortsigtede forslag handlede om rekreative aktiviteter såsom personalerum, bordfodbold

Eksempler på forslag der kunne løses på lang sigt drejede sig om:

- Tonsvis af hjælpeforanstaltninger – dette skulle løses med ændringer i landstingsforordningen
- Bedre løn
- Ferie som havde samme længde som skoleelever
- Et maksimum på antallet af sager

En af de vurderinger der blev talt kort om i slutningen af værkstedet, var at nogle handlingsforslag lignede emner, som egnede sig bedre til at blive løst i en faglig organisatorisk sammenhæng end i en kommunal afdeling.

Konklusionen på værkstedet var, at det var en succes. Deltagerne var trætte, fordi værkstedsarbejde er hårdt. Der stilles konstant krav til deltagerne om at være opmærksomme. Nogle deltagere var ikke helt tilfredse med, at værkstedet lå på en fredag, da denne dag som regel var meget travl i afdelingen. Der blev udtrykt megen tilfredshed med at have arbejdet med forslag og løsninger på den måde i et fremtidsværksted. Et par deltagere bemærkede, at det

indledende fokus på forholdet mellem ledelse og medarbejdere havde ændret sig undervejs i værkstedet. Det undrede også mig som værkstedsleder. Kritikfasen virkede i dette tilfælde som en ventil for det tryk af frustrationer, som nogle af socialrådgiverne gav udtryk for. Holdningerne skulle ud og væk. Det skabte plads til fantasien og innovationen, som var en særlig vigtig del af dette værksted. Socialt arbejde med familier og børn er i flere studier blev beskrevet som et hårdt arbejdsområde. Alligevel var det ikke en nedkørt gruppe socialrådgivere, som deltog i fremtidsværkstedet, men socialrådgivere med innovative tilgange til at i gang sætte transformerende processer. Det var let at se, hvor vigtigt det var, at der i fantasifasen blev skabt et frirum, hvor de uden forbehold havde frie rammer til at udtrykke ønsker til arbejdet og arbejdspladsen. Det var nyt i denne sammenhæng, men afgjort en aktivitet som burde være en større del af mange arbejdspladser. Som værkstedsleder kan det være en vanskelig opgave ikke at blive fristet til efterfølgende at foretage en metaanalyse over det samlede forløb. Det ville ikke være en deltagerorienteret aktivitet, at jeg kom med min selvbestaltede ekspertvurdering, da det ville skabe den afstand mellem deltagerne og mig, som jeg netop havde arbejdet på at formindske mest muligt. Socialrådgiverne bad heller ikke om min vurdering af forløbet. Alligevel kan jeg ikke undgå at bemærke, at værkstedets perspektiv udelukkende var indadvendt. Der blev ikke perspektiveret udad mod klienter, tværfaglige samarbejdspartnere eller faglige organisationer. Dette kan være karakteristisk for det manglende overskud til at se ud over de nære problematikker, som skal løses først, før man kan orientere sig mod det omkringliggende felt og senere det overordnede miljø, hvis sådanne processer lader sig beskrive så lineært.

Værkstedet blev afsluttet med, at jeg sendte værkstedsprotokollen til samtlige deltagere med en besked om, at de skulle godkende indholdet, og at de endelig måtte skrive tilbage, hvis de havde ønsker om, at vi skulle mødes igen.

### **Delanalyse på aktionsforskningen i kommunen**

Det skal ikke være tabubelagt at beskrive et samfund, hvor tiden til intellektualitet ikke lige- ligt er forbeholdt alle. Gramsci skriver, at vi alle er intellektuelle. Der findes ikke en homo faber (det skabende mennesker) uden homo sapiens (det tænkende menneske). I Gramscis klassiske opdeling har han kategoriseret intellektuelle i to. Den traditionelle intellektuelle (akademikeren, læreren, juristen mv.) som er understøttet af eliten og som opretholder et hegemoni mellem over- og underklasse. Den anden intellektuelle kategori kaldes organisk. Det er de tænkende organisatorer blandt folket, som kan understøtte en revolution, som kan omvælte hegemoniet (Gramsci 1992). Jeg skal ikke kunne svare for om alle, som benytter fremtidsværkstedet som metode, vedkender sig Gramscis syn på de processer, som potentielt ligger i metoden. Ikke desto mindre så kan et fremtidsværksted facilitere en proces mod øget organisk intellektualitet. Det er ikke alle, som er privilegerede til at have tiden til at udvikle og arbejde med deres ideer. Gramscis antagonist til det intellektuelle kalder han for det instrumentelle. Det instrumentelle kan tage mange former. Skræmmehistorien er, når bureaukratiet bliver så regel- og systematikorienteret, at refleksioner og humanismen tilsidesættes, som i Hannah Arendts beretning om Eichmanns retssag i Jerusalem.

I socialrådgivernes hverdag på kommunen er der selvfølgelig rigelig plads til intellektuelt arbejde i forbindelse med refleksioner over velfærdstilbud, løsninger og fremlæggelser i socialudvalget. Det der blev beskrevet som det instrumentelle var de daglige rammer, hvori arbejdet blev udført. Deres oplevede instrumentalitet var en afmagt overfor de strukturelle betingelser, som har været et tema, der har været gennemgående, når jeg har haft kontakt med dem. Afmagten kan skyldes det hegemoni, som er gældende mellem en ledelse, som er beslut-



ningsdygtig og har magten til at organisere arbejdet, og så socialrådgiverne, som på den anden side giver udtryk for ikke at have indflydelse og står uden en egentlig faglig organisering, tillidsrepræsentanter, talerør mm. Fremtidsværkstedet gav et frirum til, gennem kritikfasen, at få italesat noget af denne afmagt omkring temaet trivsel. I utopien var man endvidere fri til at kunne forestille sig alternativer, som resulterede i håndterbare handlingsforslag i den endelige realiseringsfase. Ovenstående er et tungtvejende argument for fordelene ved fremtidsværkstedet, såfremt det lykkedes.

Når jeg ikke har benyttet mig af fremtidsværkstedet, som den gennemgående metodik, skyldes det de mangler jeg oplevede ved modellen. De kan i overvejende grad tilskrives min egen manglende kompetence og det faktum, at jeg som forskningsansvarlig var alene om at køre værkstedet. Det var ikke mit første fremtidsværksted, men det første som blev gennemført i en bureaukratisk sammenhæng. Det ovenfor beskrevne hegemoni er langt fra enestående for denne case. Den er derimod en meget sigende beskrivelse af et offentligt bureaukrati, hvor topstyring er en gængs styreform. En anden problematik, som jeg har beskrevet i artikel 2,<sup>47</sup> handlede om min *for* naive tilgang til demokratisk baseret forskning i et bureaukrati. Fremtidsværkstedet sluttede med en forhåbning om, at deltagerne ville operationalisere deres handlingsforslag, at de vel og mærke havde et mandat til at gå videre med at fremlægge disse for deres ledelse. Undervejs i værkstedet jokede de med, at jeg skulle møde op og være sammen med dem om dette. Der blev her givet udtryk for en vis form for utryghed ved at præsentere kritik overfor ledelsen. Vi snakker ikke her om whistleblower-ordninger, som skal afsløre katastrofer i en organisation, men om medarbejdere som ønskede bedre dialog og mere indflydelse, sidemandsoplæring af nyansatte og orientering om organisationen i dagligdagen. Disse opgaver ville i mange sammenhænge blive sat i forbindelse med et ledelsesansvar.

Arbejdet i den kommunale afdeling bidrog med at levere det empiriske grundlag til dels at gå videre med en analyse over socialrådgivernes oplevelse af professionens anerkendelse og position til at indvirke på velfærdssamfundet. Studiet i kommunen bidrog endvidere til en erkendelse af, at et fremtidsværksted i et hierarki måske bør baseres på kontrakter, hvor ledelse og ansatte længere nede i hierarkiet tilkendegiver, hvilke gensidige forpligtigelser der bør komme ud af et fremtidsværksted. Aktionsforskningen i kommunen var ikke en gensidig kontraktuel sammenhæng. Den indledende kontakt blev taget af mig på baggrund af min egen forskningsinteresse, og kommunens ledelse kunne se nogle fordele ved at lade medarbejderne deltage i et fremtidsværksted.

### **Refleksion over fordele og mangler i fremtidsværkstedet i kommunen**

Fordele ved at afholde værkstedet var i udpræget grad, som beskrevet ovenfor, at værkstedet skaber et utopisk frirum, hvor deltagerne kollektivt, men anonymt for omverdenen, kan udtrykke deres ønsker om forandring på baggrund af en fælles delt kritik. I det perspektiv fandt jeg, at fremtidsværkstedet bestemt er en anvendelig metode i aktionsforskningssammenhænge. På forhånd havde jeg to ambitioner med værkstedet, som jeg fortalte socialrådgiverne om. Det skulle medføre forandringer, baseret på deltagernes initiativer og forløbet skulle være demokratisk uden ekspertstyring fra min side. At et fremtidsværksted medfører forandringer er velsagtens en ambition, som ligger i de fleste socialvidenskabelige forskningsprojekter. Men det kan være vanskeligt at vurdere, om dette mål er nået. I et større fremtidsværksted, som inddrog flere nordiske eksperter omkring udviklingen af fiskeriuddannelserne, var det ligeledes en ambition at skabe en varig kontakt mellem deltagerne og værkstedslederne, efter

<sup>47</sup> Artikel 2: ”Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland”.

at det konkrete fremtidsværkstedsforløb var overstået (Olésen et al. 1996). En ideologi i den deltagerorienterede tilgang er at fjerne afstanden mellem forskningsmiljøet og praksisfeltet for at skabe et innovativt miljø, hvor folk havde tiden og muligheden for at arbejde intellektuelt. Dette blev ikke gennemført i den kommunale afdeling, hvor ledelsen til trods for dens store hjælpsomhed havde en permanent funktion dels som gatekeeper og som den magtinstans, som skulle kunne acceptere organisatoriske forandringer.

Retrospektivt kunne arbejdet have været udvidet, så det indbefattede parallelle værksteder med ledelsesteamet og socialrådgiverne. Dette kunne være kulmineret i et fælles forløb, hvor alle parter i afdelingen var til stede. Det ville have været et mere konstruktivt forløb – men det ville tidsmæssigt have betydet, at jeg havde skulle arbejde alene med kommunen som en case. Det ville have koncentreret forskningsarbejdet på det lokale niveau, og vi ville stadig have mødt en barriere af de problematikker, som ville skulle håndteres med repræsentation af en faglig organisation, som kunne varetage forhandlinger ud fra socialrådgiverprofessionens interesser.

Konklusionen på forløbet blev derfor, at det ikke var konstruktivt, at jeg opfordrede kommunen til at indgå i et yderligere aktionsforskningsforløb. De kritiske temaer som var gennemgående i det empiriske materiale såsom: en høj personaleomsætning, manglende indflydelse, høje sagstal, tegn på stress, manglende anerkendelse i det tværfaglige netværk og manglende professionssynlighed var kendetegnende for problematikker, som typisk ville blive rejst og håndteret i samarbejde med en faglig organisation.

Den følgende metodeanalyse beskriver projektets andet empiriske niveau, som efter konklusioner fra dette afsnit beskriver et forløb, hvor det blev nødvendigt med et empirisk spring til et meso- og makrosociologisk perspektiv.

## **ANDEN DEL AF 1 DEL**

### **AKTIONSFORSKNINGENS METODOLOGI - I ET MESOSOCIOLOGISK PERSPEKTIV**

På dette punkt i projektet, som er foråret 2012, besluttede jeg mig for at spørge en gruppe socialrådgivere i foreningen NIISIP, om vi kunne samarbejde om et aktionsforskningsforløb i forbindelse med en styrkelse af socialrådgiverprofessionen. Jeg fremlagde de præliminære konklusioner fra arbejdet i det kommunale bureaukrati som et grundlag for kontakten, og skrev en præsentation af mig selv og projektet (se Bilag 6: Introduktionsbrev og første workshopmøde med NIISIP).

Analytisk havde jeg konkluderet, at der var et instrumentelt behov for at opbygge en faglig organisation, som kunne være samlende og forhandlende for socialrådgiverprofessionen. Dette var en akademisk tilgang til problemløsning, som ikke involverede de mennesker, som skal udgøre en faglig forening af socialrådgivere. At have en trang til aktionsforskning kan nogle gange være en trang, som går imod en trænet akademisk tilgang til problemløsning. Jeg ville ikke kunne lave en fagforening for socialrådgivere uanset, hvor vigtig jeg end fandt foretagendet. Jeg er ikke socialrådgiver. Det vigtige blev derfor at finde ud af, hvordan et solidariske fagfællesskab kunne faciliteres i forbindelse med et deltagende aktionsforskningsforløb. Lignende betragtninger fortalte borgerrettighedsforkæmperen og initiativtager til The Highlander Folk School<sup>48</sup> Myles Horton om i et TV-interview. På Highlander havde de oprindeligt den samme akademiske tilgang i deres forsøg med at organisere minearbejdere og

---

<sup>48</sup> Som omtalt i artikel 3: ”Positiv Magt - deltagende aktionsforskning som empowerment af socialarbejdere i Grønland”, var Horton inspireret af den danske folkehøjskolemodel. Denne model ses eksempelvis også med Knud Rasmussenip Højskolia i Sisimiut.

landarbejdere som lød: ”Vi har analyseret os frem til, at I har et problem! Her er løsningen”. Dette havde ikke nogen langsigtet effekt, og deres målgruppe, som var underbetalte og fagligt uorganiserede minearbejdere, havde ikke behov for paroler om, at de skulle forene sig mv. Deres ønsker, når de blev spurgt, handlede om at få stillet konkrete fysiske behov først, og dernæst kunne man påbegynde snakke om at organisere arbejdet (Moyers 1981).

### En Deltagerorienteret Aktionsforskningsmetode med NIISIP

Communityforskeren Randy Stoecker har det tilfælles med Horton, at han ligeledes ikke tror på at en akademisk instrumentalitet skaber en ligeværdig adgang til praksisfeltet. Stoecker spørger helt konkret, før han søsætter et projekt: ”Er der noget som I kan bruge mig til?” (Stoecker 2012).

Jeg anvendte den samme indgang med NIISIP. Som et tilbud til foreningen foreslog jeg, at vi kunne designe og oprette en hjemmeside. Dette var ikke ment som en gave eller lign,<sup>49</sup> men som et reelt og brugbart tilbud. Det videnskabelige relevante var overhovedet at få mulighed for at indlede et samarbejde, hvor processen så førte hen skulle afgøres i samarbejdet mellem dem og mig. Kort om NIISIP’s historie så har foreningen kæmpet en sej kamp for at få øge dens medlemstal. I nogle perioder har der næsten ikke været tilslutning nok til at de, ifølge lovgivningen, kunne opretholde en legitim forening med bestyrelse osv.<sup>50</sup> NIISIP havde ikke forhandlingsretten for landets socialrådgivere. De havde ikke medlemmer nok til at repræsentere professionen i en forhandlingssituation. Socialrådgiverne er som nævnt organiseret i Atorfillit Kattuffiat (AK), som forhandler for en mængde forskellige grupper såsom: kommunalt ansatte, tjenestemænd, klinikassistenter, jagt- og fiskerikontrollører og forskellige faglærere på erhvervsskoler (Atorfillit Kattuffiat 2013).

Ved det indledende møde med NIISIP blev vi enige om, udover at oprette en hjemmeside, at påbegynde en række workshops med mig som sekretær for deres ideer. Med NIISIP blev et informeret samtykke fastslået på et fællesmøde og igen ved de efterfølgende indledninger ved hver workshop, som Kvale i referencen ovenfor også benyttede sig af. Workshoppen var struktureret ud fra en facilitering af NIISIP’s bestyrelse, og deres arbejde med at finde frem til en række mærkesager, der tydeliggjorde foreningens formål, værdisæt og position i de socialpolitiske felt. Mærkesagerne skulle også fungere som en værdimæssig pejling for at hverve flere medlemmer til foreningen. I praksis fungerede workshoppen som en kombination omkring udviklingen af mærkesager og bestyrelsesmøder. Alle workshops blev afholdt på min arbejdsplads, Institut for Sygepleje og Sundhedsvidenskab, som ligger centralt i Nuuk med alle de tekniske faciliteter, vi havde brug for. Der var tale om frivilligt bestyrelsesarbejde. Derfor lagde vi en fast plan med møder hver anden uge. Det betød samtidig at bestyrelsen, som var nytiltrådt, også kunne mødes i forbindelse med disse workshops. Før den første workshop fik deltagerne en opgave af mig som lød: ”I skal hver især møde op med 10 mærkesager. I kan starte med at besvare spørgsmålene: ”Hvad mener jeg er NIISIP’s vigtigste mærkesager” og ”hvad skal NIISIP stå for”. Ordet mærkesag er valgt af mig. Det er nærmest kodet af aktion på forhånd. Jeg konkluderede, at ordet *mærkesag* var mere operationaliserbart end værdier. F.eks. kan ”Medmenneskelighed” være en værdi, som medmindre den vrides igennem en handlingsorienteret maskine, risikerer at ende på ligegyldighedens holdeplads. Mærkesager er noget man kan kommunikere, og noget man tror på kan realiseres.

<sup>49</sup> Timeo Danaos et dona ferentes: ”jeg frygter danaerne (grækerne (i overført betydning her: aktionsforskerne)), også når de kommer med gaver”

<sup>50</sup> Tak til socialrådgiver, specialkonsulent i MISI og mangeårigt medlem af NIISIP Sara Abelsen for denne baggrundsinformation.

## Resultater

Den første workshop var orienteret omkring de refleksioner som bestyrelsesmedlemmerne havde gjort sig. Det var hovedsageligt NIISIP's bestyrelse, som mødte frem til workshop-pene og deltagelsen vekslede mellem 3-6 med lidt udskiftning. Dog var bestyrelsesforkvinden tilstede ved alle workshops. Ideelt set kunne jeg have påbegyndt med en kritikfase og gået over til de øvrige faser i fremtidsværkstedet, men jeg vurderede, at bestyrelsen var meget fokuseret på at påbegynde arbejdet med at udforme indholdet til foreningen. Workshop-pene blev organiseret som diskussioner, hvor der blev fremlagt mærkesager, som jeg dernæst bad deltagerne om at omforme til ét ord eller til meget korte udsagn. Alle forslag blev skrevet op på vægaviser, der var hængt op i rummet. Dernæst blev der reflekteret højt over mærkesagerne, uden at de blev endeligt vurderet. Ud fra hensynet til, at det var foreningsarbejde efter en fuld arbejdsdag blev de normale faser som f.eks.: idé-udvikling, prioritering og uddybning fordelt over flere workshopdage.

Udviklingen af mærkesagerne forløb over tre workshops, hvor vægaviser fra de tidligere workshops blev gemt og hængt op på ny. Vægaviserne fungerede på denne måde som en kollektiv visuel hukommelse.

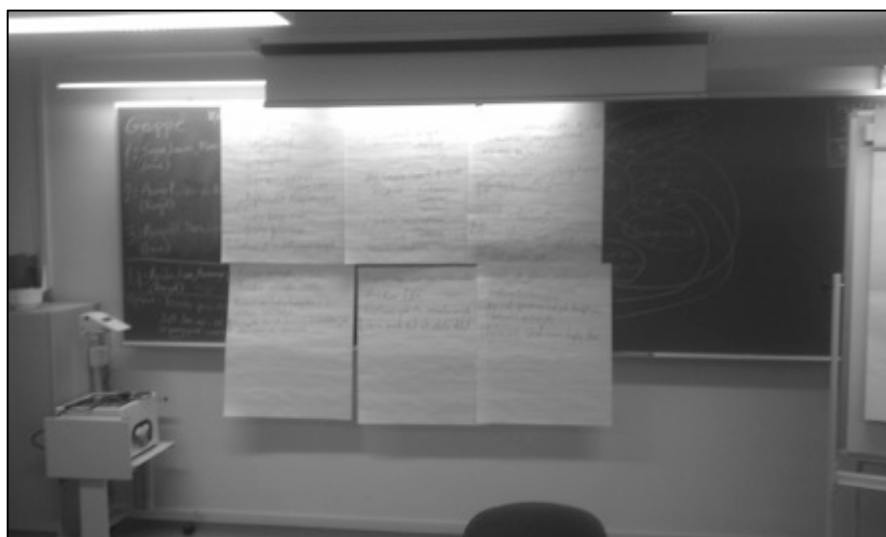


Foto 6: Vægaviser fra NIISIP-workshops

Vi fik skabt det frirum, som de kritiske utopister agiterer for som vigtige til at udfolde tanker, som man ikke altid har tid til at udfolde i en travl hverdag. Min rolle under den første workshop var, på demokratisk vis, at strukturere forløbet. Det tog ikke lang tid før deltagerne skelnede mellem min rolle som facilitator, og den konsulent- eller kursusunderviser-rolle som de kendte fra kommunale temadage. Forskellen her var, at ingen af os var eksperter på indholdet, da det skulle udvikles i fællesskab. Der var ingen korrekte eller forkerte resultater af arbejdet. Et eksempel på hvor hurtigt deltagerne vænede sig til formen og min rolle er bedst illustreret med nedenstående billede:



Foto 7: Et bestyrelsesmedlem har lige "overtaget" facilitatorrollen under den anden NIISIP-workshop

Dette er og bliver (måske) et af "mine" bedste eksempler på succesfuld facilitering, og på de flow der opstod i workshoppen. På billedet har en af deltagerne frivilligt overtaget rollen som facilitator. Jeg deltog på lige fod med NIISIP for en kort periode og kunne veksle frit mellem at være en faglig ressource, en idésekretær og naiv spørger.

Efter hver workshop samlede jeg op på forløbet og sørgede for at gemme vægviserne, da foreningens kontor på dette tidspunkt bestod af en USB-hukommelsestik med alle relevante digitale filer. Dette uddybes i nedenstående afsnit: *"Den tekniske facilitering af NIISIP's kommunikative kapacitet"*.

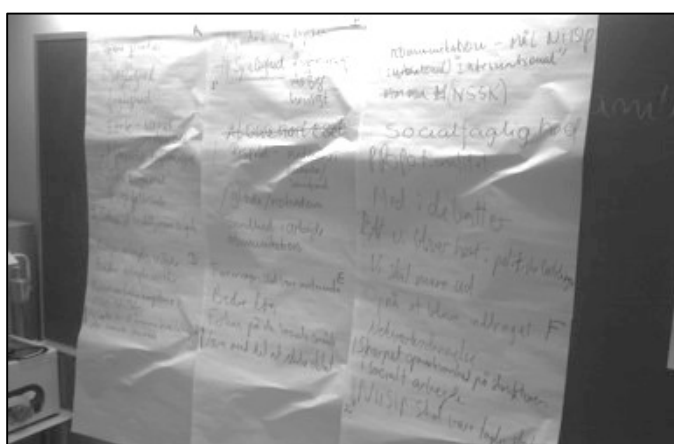


Foto 8: Resultatet af anden NIISIP-workshop før prioriteringerne

En gennemgående ting, som jeg godt ville have haft tiden til vende tilbage til var, at der kom mange flere ideer, end vi kunne overskue at følge op på. Det blev derfor i første omgang vigtigt at prioritere i emnerne. Bestyrelsesmedlemmerne havde mange ting på hjertet og mange ønsker til foreningens kommende aktiviteter og den rolle, som NIISIP skulle indtage i det socialpolitiske felt.

Refleksionerne indeholdt følgende temaer, som her inddeles i kategorier:

<b>Overordnede udsagn som:</b>	<b>Respekt, Etik, Glæde, Motivation og Synlighed</b>
<b>Til temaer om fagkamp:</b>	Bedre Løn, Krav om Faglige kompetencer i Socialrådgiverstillinger, Bedre Arbejdsvilkår, Bedre Faglige Vilkår, Mindre Arbejdspres og Højere Grundløn
<b>Og det sidste kommunikative tema:</b>	Synlighed fagforeningsmæssigt, International Kommunikation, Debatdeltagelse, Netværksdannelse, Fokus på det Sociale Arbejde

Figur 8: Temaer fra brainstorm over mærkesager

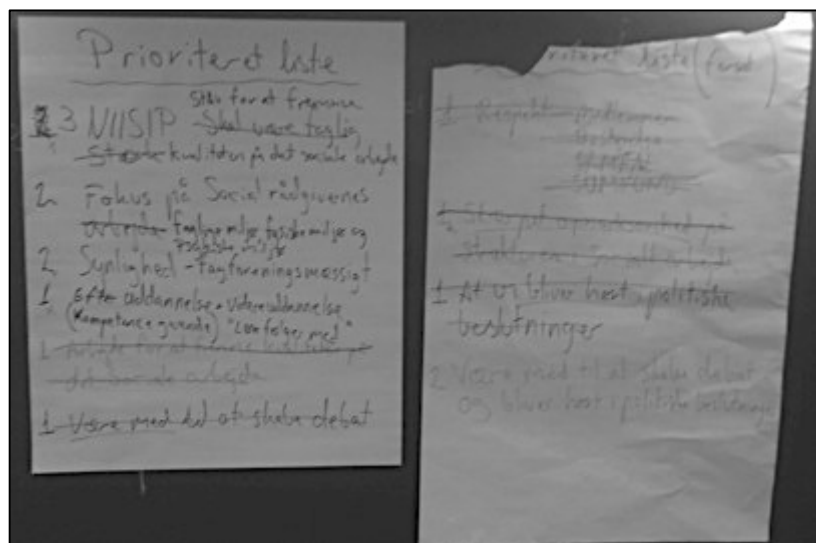


Foto 9: Forberedelse af mærkesager

Før vi afrundede workshop nummer to, begyndte vi at fusionere forslag som lignede hinanden. Jeg spurgte indtil forslag, som jeg ikke forstod. Det fik deltagerne til at uddybe og argumentere for, at et forslag enten skulle fusioneres eller bevares selvstændigt.

Da vi efter tredje workshop kunne konkludere, at vi havde konstrueret fem mærkesager som alle kunne tilslutte sig, opstod der en mindre pause med stilhed og pludselig udbryder en af bestyrelsesmedlemmerne: ”Endelig! Endelig er NIISIP kommet videre efter alle... de... år! gaaaa.” Mærkesagerne blev anset som et markant succespunkt for medlemmerne. Fra mit synspunkt som aktionsforsker var her mere tale om en grundlinje, som kunne føre til yderligere procesorienteret arbejde. Dette uddybes i metoderefleksionerne nedenfor.

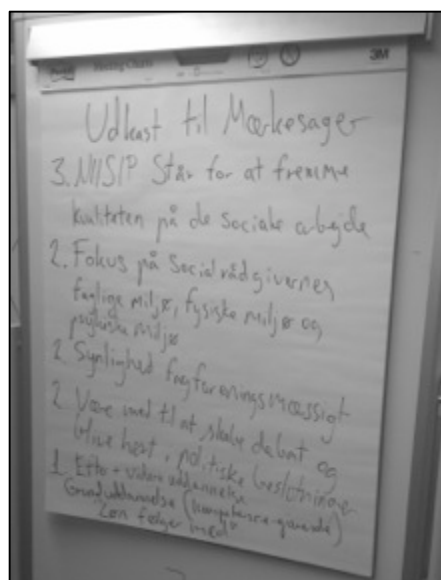


Foto 10: Endelig liste over mærkesager i prioriteret rækkefølge

Mærkesager:

- 1) NIISIP står for at fremme kvaliteten på det sociale arbejde
- 2) Fokus på socialrådgivernes faglige -, fysiske – og psykiske miljø
- 3) Synlighed fagforeningsmæssigt
- 4) Være med til at skabe debat og blive hørt i politiske beslutninger
- 5) Efter- og videreuddannelse skal være kompetencegivende – Lønnen skal følge med

### Metoderefleksion

Der findes ideelt, jævnt tidligere referencer til Thomas Mathiessen, ikke færdige resultater i aktionsforskningsforløb. Den fornemmeste opgave i et aktionsforskningsforløb ville være at i gang sætte en proces. Hvis processen tilmed kunne siges at forstyrre en tidligere stagnation vil dette ydermere blive anset som positivt. Med NIISIP blev der dog skabt konkrete resultater

samtidig med, at der blev igangsat en proces. Den deltagende aktionsforskning med NIISIP var delvist procesorienteret facilitering og delvist entreprenørskab i form af empowerment af en organisation. Workshopformen havde den fordel, at den producerede ideer, som ikke behøvede at være færdige eller ideer, som ikke alle behøvede at være enige i. Den nye bestyrelse startede ikke med at diskutere fundamentet for at drive NIISIP, men med at lytte til hinandens ideer og utopier uden at dette måtte bedømmes, før vi var gået videre til den anden workshop. Jeg blev forbavset over, at det var muligt, og at denne form blev accepteret, men succesen med denne workshop skyldes bestyrelsesmedlemmernes accept af at gå ind i denne øvelsesproces. Reaktionen på mærkesagerne illustrerer, at der var forskellige interesser mellem deltagerne og mig i aktionsforskningsprocessen. Fra et kritisk sociologisk perspektiv var procesarbejdet i forbindelse med skabelsen af en socialrådgiverforening et eksempel på nutidig fagkamp med flere konnotationer til klassekampen. Men mens der for mig primært var tale om en forskningsinteresse, var det for NIISIP's medlemmer noget mere alvorligt. Opbygningen af en fagforening med forhandlingsret kunne blandt andet være med til at sikre dem et bedre økonomisk sikkerhedsnet i form af løn, der svarer til deres kompetencer og bedre pensionsforhold. Under et møde var der et medlem der pludselig sagde: *"Jeg forstår ikke, at min pensionsordning kan være så dårlig, hvad skal jeg leve af, når jeg bliver gammel?"*<sup>51</sup> Her var der ikke tale om en akademisk problematik, som jeg kunne øve mig lidt på at analysere, og selvom vi havde en meget opløftet stemning under de forskellige workshops, så var praksisproblematikken ganske alvorlig.

Den tilpassede workshopmodel, som vekslede mellem rundbordssamtaler, brainstorms på vægaviser og fællesrefleksion, virkede efter hensigten. Der blev produceret konkrete resultater, og modellen gav mig en mulighed for at veksle uproblematisk mellem forskellige roller som værkstedstovholder, idésekretær og naiv spørger. Dette uddybes i analysens anden del.

Det efterfølgende afsnit omkring, hvordan NIISIP blev supporteret teknisk i løbet af forskningsforløbet kan læses som et eksempel på endnu et af resultaterne af processen, og som en kommunikativ empowermentproces.

### **Den tekniske facilitering af NIISIP's kommunikative kapabilitet**

Et af grundlagene for det indledende samarbejde med NIISIP var mit tilbud om at etablere en hjemmeside for foreningen. Dette blev i kraft af mine uformelle tekniske kompetencer udvidet til også at omhandle det, man her kan kalde teknisk facilitering.<sup>52</sup> Ved vores indledende møde rådede NIISIP ikke over en computer. Dette var en af de tekniske ting, som også hindrede kommunikationen med omverden. Deres samlede dokumenter såsom: medlemslister, mødereferater, regnskaber osv. lå på ét USB-hukommelsesstik. Vi gik derfor straks i gang med at udforme en fondsansøgning. Den resulterede i et afslag, da en computer blev betragtet som driftsmiddel. Ved det efterfølgende møde kom formanden glad og konstaterede, at AK uden yderligere overvejelse havde givet foreningen en ny bærbar computer. Den nye computer blev det mobile kontor. Der blev skrevet referater, og filer lå nu på en mere stabil harddisk i stedet for på et lille USB-hukommelsesstik. Til det bærbare kontor blev der indkøbt mobil bredbånd, så foreningen kunne tilgå e-mail og netbank mv.

<sup>51</sup> Sandheden var den, at pensionsordningen var meget generel (10% indbetalt af arbejdsgiver + 5% tilbageholdt og indbetalt til pensionskassen). Den samme ordning gjorde sig gældende for f.eks. sygeplejersker, som er den højest lønnede af velfærdsprofessionerne jf. artikel 4). Det var den relativt lave løn, som pensionen blev betalt af, der producerede et utilfredsstillende resultat.

<sup>52</sup> Uden en dokumenterbar faglighed har jeg gennem et 3 årigt studiejob opnået færdigheder som webmaster ved at: programmere databaser, hjemmesider, stå for e-mail lister, nyhedsbreve og vedligeholdt servere på et projektkontor på RUC. I et tidligere job havde jeg bi-timer som IT-ansvarlig for studerende og undervisere.

Vi fik etableret en e-mail: Niisip@niisip.gl og en webhotelkonto via Tele Greenland. Tidligere måtte man skrive til formandens private mail eller arbejdsmail. Med det nye webhotel påbegyndte jeg opsætningen af www.niisip.gl i et system, som hedder JOOMLA. Selvom jeg havde muligheder for at kode siden fra bunden, så har JOOMLA den fordel, at webmastere uden programmeringsfærdigheder kan redigere hjemmesiden via et CMS system (Content Management System). Endvidere er JOOMLA bygget op af et væld af moduler, som kan tilkobles, heriblandt et sprogmodul (language manager). Det gjorde det muligt at skrive sider på henholdsvis grønlandsk og dansk og eventuelt engelsk på længere sigt. Det tog 14 dage, at få siden etableret. Forud for lanceringen lå en længere proces med at diskutere indholdet af siden og dens funktion. Dette blev et undertema til hvert møde med NIISIP. Efterfølgende har det været vigtigt, at siden skal kunne vedligeholdes af NIISIP's bestyrelse selv. Til dette blev der udarbejdet en brugervejledning (Se Bilag 7: Brugervejledning til NIISIP's hjemmeside). Vi talte endvidere om muligheden for også at gøre NIISIP synlig på de sociale medier. Det resulterede i, at et af bestyrelsesmedlemmerne oprettede en facebookgruppe som i skrivende stund har 65 venner. Facebook er et meget brugervenligt medie og et elektronisk forum, som NIISIP's medlemmer er vant til at kommunikere på. Det kan meget vel vise sig, at dette sociale medie kan blive et bindende elektronisk netværk for landets mange socialrådgivere, som bor spredt over store afstande.

En øvrig nyudvikling er NIISIP's egen proces med at få skabt en grafisk repræsentation i form af et logo. Logoer kan få en stor social betydning i en faglig kamp. I det amerikanske miljøaktivistiske felt bruges logoer konstant til at skabe opmærksomhed omkring mærkesager. Det er dels en billig måde at skabe opmærksomhed på og, hvis der eksempelvis skabes gode logoer, kan disse få en langvarig indvirkning på den kollektive hukommelse (Bennett and Lagos 2007).

Den tekniske support kan ligesom i metoderefleksionen ovenfor læses med to perspektiver. Det ene perspektiv er et sammenfald mellem mærkesagen om, at NIISIP ønskede at blive mere synlig i den socialpolitiske debat. Det andet perspektiv er en facilitering af en kommunikativ kapacitet.

Man kan med rette spørge om det er forskning, at der er blevet programmeret en hjemmeside til en socialrådgiverforening, og at de har fået etableret en e-mail og fået vejledning i at bruge mobilt bredbånd? Ja, det tekniske indhold er ikke vidensudvikling, men det er kapacitetsopbygning og en metode til empowerment. De tekniske forhindringer begrænsede foreningen i at kommunikere og i at opbygge en fagforening. Jeg vil referere til dette som voice-giving, i stedet for stemme-givning, da dette er en hyppigt anvendt metodisk beskrivelse, som vel og mærke i aktionforskningssammenhænge ofte forbindes med participatory research (PR). Voice-giving er i genre med forskellige faciliteringsteknikker såsom photovoice, der som metode er anvendt i flere projekter, f.eks. med canadiske inuitter (Healey et al. 2011). Metoden er klassisk krediteret med en reference til Wang og hendes arbejde med at gøre metoden videnskabelig gennem brugen af billeder som en fælles kommunikativ reference (Wang and Burris 1997). Når voice-giving kan sættes i forbindelse med dette projekt, er det fordi hjemmesiden bliver en digital stemme for professionen. Det bliver en platform, som de så at sige har kontrol over og kan bruge til at kommunikere ud om professionens mærkesager. I tråd med den tidligere reference til Giroux og hans videre arbejde med Freire er der her tale om en slags digital-empowerment eller elektronisk stemme-givning, som man kunne kalde for e-voicing.

De følgende afsnit forholder sig til spørgsmål om validering og etik. Jeg har ladet temaerne indgå her, da jeg har fravalgt at have et konkret metodeafsnit. I stedet er metoderne blevet fremlagt i forbindelse med den analytiske sammenhæng, hvori de indgår.



## DELTAGERVALIDERING

Indflydelsen blev øget efter interviewene og i forbindelse med den respondentvalidering, som blev foretaget i forbindelse med de to afviklede fokusgrupper. Respondentvalidering har været en kvalitativ teknik som, ifølge sociologen Mick Bloor, har været mere anvendt i antropologien inden han inddrog den i sit sociologiske arbejde sent i 70'erne. Bloor nævner tre muligheder for respondentvalidering. Den første er forudsigelser af respondenternes valg og kategoriseringer i deres eget miljø. Den anden at producere nogle cases og hypoteser, som respondenterne skal kommentere på. Den tredje mulighed er mere simpelt, at fremlægge sine analyser for deltagerne for at se, om de er enige (Bloor 1978).

### Validering i det etnografiske forløb

Den sidste tredje mulighed er Bloors egne foretrukne, og svarer til det jeg foretog mig, bare i form af spørgsmål i fokusgruppen som omhandlede temaer fra de indledende interview. For eksempel viste det sig at jeg tog fejl: Da jeg spurgte ind til, om deres frustration over alt for meget kontorarbejde i forhold til klientarbejde skyldtes den klassiske kamp mellem både at skulle være i en myndighedsrolle samtidig med, at man var i en omsorgsrolle? Dette svarede alle deltagerne i fokusgruppen samstemmigt nej til. Jeg troede at mit hypotetiske spørgsmål havde ramt plet i den analyse. Det viste sig i praksis, at socialrådgiverne ikke foretog denne distinktion mellem myndighed og omsorg. For dem handlede kontorarbejdet om konkrete frustrationer, som på det tidspunkt skyldtes, at det administrative arbejde var uorganiseret, hvilket bl.a. skyldtes overgangen til et nyt IT-system og en stor kommunesammenlægning, som endnu ikke var helt strømlignet.

Ovenstående validering kalder Kvale for pragmatisk validering. Det er en valideringsform, hvor Kvale inddrager Marx' Feuerbach-kritik, hvor Marx i anden tese skriver: "*Spørgsmålet om, hvorvidt det tilkommer den menneskelige tænkning objektiv sandhed, er ikke et teoretisk, men et praktisk spørgsmål.*" (Marx and Engels 1973:401–403). Kvale taler om to typer af pragmatisk validering: "*Vi kan skelne mellem to typer pragmatisk validering, hvorvidt et vidensudsagn ledsages af handling, eller om det tilskynder til handlingsforandring*" (Kvale 1997:242–243). Dette svarer godt til min tilgang. Det pragmatiske ligger i, at grundlaget for den indledende kvalitative analyse skal have en forbindelse med praksis. Jeg ville have vanskeligt ved f.eks. at gennemføre det efterfølgende fremtidsværksted i afdelingen, hvis vores opfattelser af praksis var meget forskellige. I den forbindelse nævner Kvale aktionsforskning, som en forlængelse af den pragmatiske validitet. Han refererer til Peter Reasons arbejde med sygeplejersker og skriver: "*I aktionsforskning udvikler forskerne og de udforskede i fællesskab viden om en social situation og anvender derpå denne viden gennem nye handlinger*" (Kvale 1997:244). Citatet fra Kvale kunne være en summarisk gennemgang af et Fremtidsværksted, men det kunne også være den skabelse af et vokabularium, som opstår i et længerevarende aktionsforskningsforløb.

## DELTAGENDE AKTIONSFORSKNING: ETIK

Etisk er der tre retninger, som er fremtrædende i de aktionsforskningsmiljøer, som jeg har været i kontakt med i forbindelse med ph.d.-forløbet. Jeg erkender faren for en mulig reduktionistisk fremlæggelse af de tre retninger i det nedenstående, især når det handler om min navngivning af de tre retninger. Der skal også tages det forbehold, at jeg ikke er fagfilosof, og derfor har en metodisk anvendelsesorienteret tilgang til disse tre retninger, som her kaldes: Kontraktuel Etik, Fænomenologisk Mødeetik og Kritisk Etik.

## Kontraktuel Etik

I Sage Encyclopedia of Action Research har Løgstrup en fremtrædende plads i Inga Hilsens fremskrivning af det, hun betegner som Covenantal Ethics (Pagt eller Kontraktuel Etik – mit ord).<sup>53</sup> Oversættelsen til dansk giver ikke de samme konnotationer som det engelske covenant, som Hilsen henter fra William May (Hilsen 2013a). May anvender det teologiske begreb *covenant*, som henviser til en bindende pagt, der går længere end utilitaristernes nyttige forpligtigelser til at gøre gode handlinger (May 1980). Denne forpligtigelse konkretiserer Hilsen, og hun får efter min mening også aktiveret den ved at tilføje Løgstrups betragtning om den etiske fordring, der kommer af den medmenneskelige pligt til at erkende menneskets gensidig afhængighed. Dette betragter Hilsen som et radikalt udgangspunkt for det, som Løgstrup mener, hvilket er at den etiske fordring er absolut. Hilsen tilhører selv den norske socio-tekniske tradition, som er nævnt ovenfor, og har en socialkonstruktionistisk tilgang til aktionsforskning (Hilsen 2006).

## Fænomenologisk Mødeetik

Montero beskrev under et oplæg i Oslo, hvordan de i den tidlige sydamerikanske aktionsforskning især var optaget af Lévinas og Bubers fænomenologi.<sup>54</sup> Lévinas og Buber anvendes, fordi de begge udtaler sig om filosofien ved fuldt ud at acceptere Den Anden (Montero 2000). I fænomenologernes forståelse af mødet, har man fundet et etisk sprogbrug, som kunne konceptualisere at forskningen handlede om indholdsfulde subjekter og ikke tomme objekter. Lévinas' ”Totalitet og Uendelighed” blev fremhævet, hvori Lévinas beskriver mødet med ansigtet:

*Det udtryk, som ansigtet bringer ind i verden, udfordrer ikke min magts svaghed, men min magts kunnen. Ansigtet, som endnu er en ting blandt tingene, bryder gennem den form, der afgrænser det, hvilket konkret betyder, at ansigtet taler til mig og opfordrer mig til at indgå i et forhold, det ikke har noget til fælles med en magt, der udøves, om den så er nydelse eller erkendelse.*  
(Lévinas 1996:194)

Der er mange diskussioner over, hvad præcist Lévinas lagde i begrebet ansigt, da dets betydning varierer alt efter, hvilket sprog man anvender, og hvilket sprogligt begreb man regner med at Lévinas selv medtænkte, når han skrev om ansigt (Waldenfels 2002). Men samlet set er Lévinas' etik bundet til ansigtet, som hos Lévinas også er en kontakt med det guddommelige. Waldenfels citerer Lévinas således: ”*The dimension of the divine opens forth from the human face*” (Waldenfels 2002:67). Buber var gennemgående en af Lévinas store inspira-

<sup>53</sup> Tak til Inga Hilsen for at sende mig dette endnu ikke publicerede indlæg til encyklopædien. Ved nærmere studier kan det konstateres, at der i den meget anvendte metodereference af Miles og Huberman også refereres til covenant. Forfatterne uddyber dog ikke denne betragtning, men indruller den under en deontologisk kategori. Miles og Huberman anvender en reference til Flinders som, udover de klassiske etik kategoriseringer i Utilitarisme, Deontologi og Relationel, har tilføjet kategorien: Ecological. Som har en styrket orientering over mod at forpligtigelsen ikke kun er i forhold til det enkelte menneske eller opgave, men også rummer større grupper (Miles & Huberman, 1994, Chapter 11). Værket indeholder dog ikke mange bemærkning, som knytter sig til forpligtigelsen til at forandre.

<sup>54</sup> Det er bibliometrisk vanskeligt at dokumentere, at der eksisterer mange referencer, hvor f.eks. ordet *action* optræder i titlen med Buber eller Lévinas som reference. Filosoferne optræder også kun i begrænset omfang igennem hele tidsskrifter som f.eks. ”Action Research”, ”International Journal of Action Research”, ”American Journal of Community Psychology” og ”Educational Action research”. Etik må stadig betragtes som et tema, der skal udfoldes mere i den peer-reviewed aktionsforskningslitteratur.

tionskilder, og sætter mødet i centrum for sin fænomenologi. I et af Bubers hovedværker ”I and Thou” (da. Jeg og Du) fusionerer Buber ordene til I-Thou og skriver blandt andet: ”*The primary word I-Thou establishes the world of relation*” (Buber 1937:6).

### **Diskussion af Kontraktuel Etik og Fænomenologisk Mødeetik**

Fælles for den Kontraktuelle Etik og Fænomenologisk Mødeetik er, at det først er i mødet, at spørgsmål om etik så at sige manifesterer sig. Tre kritikpunkter kan anlægges, hvor disse retninger er problematiske i relation til proaktivitet. Mødet er tilfældigt. Det opstår som en fænomenologi i sig selv. Der eksisterer ingen viden på forhånd, når vi ser bort fra den absolutte tilstedeværelse af en guddom. Så noget ved noget, men ikke de fremmødte subjekter, som først erkender i mødet. I den kontraktuelle etik bør man forud for mødet erkende bindingen, som kommer af erkendelsen af den ufravigelige pligt til at være medmenneskelig. Det tilfældige møde efterlader et indtryk af en tomhed, som eksisterer forud for mødet med det andet, hvilket reducerer mennesket til tomme væsner. Det andet kritikpunkt knytter sig til de enestående individualistiske eller mikrosociale virkeligheder, som filosofferne beskriver. Individualistiske beskrivelser har et fravær af beskrivelser af øvre indvirkninger på individet, som ikke lige er guddommelige. Det tredje kritikpunkt nytter sig fra et sociologisk synspunkt til fraværet af overordnede samfundsbetragtninger. Der eksisterer så at sige intet overinstitutionelt fænomen. Et fravær af det overinstitutionelle giver sig til kende i dels den kontraktuelle kritik, som præsenteres i en socialkonstruktionistisk version, og den fænomenologiske kritik ved at være normløs, da det første vi forholder os til er den anden og enten pligten til blot at erkende eller erkendelsen af det iboende medmenneskelige ansvar. I begge tilfælde er der tale om en human men individualiseret etik, som beskæftiger sig med en deskriptiv eksistentiel erkendelse fremfor normative orienterede forandringer.

### **Kritisk Etik i projektet**

Opgøret med etikken må vel og mærke også knyttes til erkendelsen af, om der eksisterer noget absolut. I kritiske teorier eksisterer der absolutter. I et eksempel omkring sult lokaliserer Marx objektet, sulten, udenfor mennesket - udenfor subjektet:

*Hunger is a natural need; it therefore needs a nature outside itself, an object outside itself, in order to satisfy itself, to be stilled. Hunger is an acknowledged need of my body for an object existing outside it, indispensable to its integration and to the expression of its essential being. The sun is the object of the plant – an indispensable object to it, confirming its life – just as the plant is an object of the sun, being an expression of the life-awakening power of the sun, of the sun’s objective essential power.*

(Marx, 1844/1959: 69)

En af Marx’ øvrige skrivelser er, at kapitalismens indlejrede uretfærdighed også er objektiv. Det er en kritisk etik at transformere denne uretfærdighed og at placere den udenfor det enkelte individ og i en classesammenhæng. I emancipatorisk socialvidenskab er den kritiske etik blandt andet lokaliseret i arbejdet med at øge social retfærdighed.

For at samle op på den etiske diskussion som dels er blevet placeret i et paradigmatisk forhold og til slut i, den for dette projekt, relevante kategori kritisk etik, så har Hilsen et citat fra Bauman, som transcenderer ovenstående diskussion:

*”... you can only recognize a moral person by his/her constant discontent with what he/she has done, and constant sorrow at not being moral enough”*  
(Bauman 1996 citeret efter Hilsen, 2006: 27)

I projektet har den gennemgående etik været kritisk i tråd med ovenstående citat. Jeg har tilstræbt konsekvent at fremlægge projektets dagsorden, men har været ganske ærgerlig over ”kun” at lave, hvad man kan kalde ægte deltagerorienteret aktionsforskning med NIISIP. Det er sket på bekostning af det arbejde, der kunne være gennemført i den kommunale forvaltning. Flere af NIISIP’s bestyrelsesmedlemmer har f.eks. været ansat i den omtalte forvaltning, men har søgt væk. Det har derfor været en vurdering af at vælge et makro- og mesosociologisk fokus fremfor det mikrosociologiske fokus. Det har tilmed også været en vurdering af, at min indsats i kommunen ville være betinget af, at jeg havde opsøgt den kommunale forvaltning og ikke omvendt. Denne relation er ikke jævnbyrdig, og ville have stemt overens med den akademiske top-down tilgang, som Myles Horton tidligere er citeret for ovenfor.

### **Sproget i forskningen**

Forskningssproget har i gennemgående grad været dansk. I en vis udstrækning er det blevet formidlet til mig på grønlandsk i det omfang, jeg har kunne følge med. Når forskningssproget er dansk betyder det blandt andet, at der opstår visse diskrepanser mellem f.eks. NIISIP’s hverdagsprog, som overvejende er grønlandsk og min formidling af forskningen på dansk. Et par gennemgående eksempler er, at man på dansk kunne udfolde en teoretisk diskussion af forholdet mellem en forening, som en mindre formel betegnelse der henviser til et fællesskab af interesser, og en organisation som henviser til en virksomhed af planlægning og systematik.

Begreberne organisation og forening lader sig ikke let betydningsmæssigt oversætte til grønlandsk. De oversættes eksempelvis til peqatigiiffik = forening og kattuffik = organisation. Både peqatigiiffik, som henviser til udsagnsordet peqataavoq (at deltage), og kattuffik, som henviser til udsagnsordet kattuppoq (at tilslutte sig), henviser meget konkret til en fællesskabende aktivitet, men uden henvisningerne til planlægning eller systematik. Som henvist til ovenfor kan det også være en fordel, at man er opmærksom på disse diskrepanser, da det blandt andet har tvunget mig til at deakademisere det skriftlige sprogbrug. Et deakademiseret sprogbrug er en af centrale moraler i miljøet omkring deltagende aktionsforskning, hvor fokus netop er at øge samspillet mellem praksis og forskningen, og her spiller sproget en helt central rolle. Denne refleksion har også fået indvirkning på produktionen af denne rapport. Havde den samlede produktion været på engelsk, havde det alene tjent en akademikers karriere-mæssige muligheder, og skubbet læserskaren over i gruppen af traditionelle intellektuelle fremfor organisk intellektuelle. Dansk er valgt, fordi sproget potentielt styrker formidlingen internt her i landet, hvor engelsk stadig er at betragte som et tredje sprog.

# VIII

## Analyse del 2

Del to af analysen er struktureret ud fra de tre faser i emancipatorisk socialvidenskab. Med afsæt i Wrights tre skridt indenfor emancipatorisk socialvidenskab vil dette første skridt tage udgangspunkt i *Kritik og Diagnose*. Det gennemgående tema er disempowerment, og er samlende for analysen af projektets indledende etnografiske arbejde med de kommunale socialrådgivere, og med en analyse af strukturerne for professionens vilkår. Næste afsæt sker i *Udvikling af Social Alternativer*, hvor analysen fra aktionsforskningen med foreningen NIISIP inddrages. Arbejdet med professionen er gennemgående for analysens sidste skridt, som handler om *Transformationer*.

Analysen afsluttes med det efterfølgende konkluderende afsnit om, hvordan resultaterne fra forskningsforløbet har indvirket på aktionsforskning i et generelt perspektiv, og hvordan det har bidraget til socialrådgiverprofessionen og overordnet til velfærdssamfundet.

### KRITIK OG DIAGNOSE

#### DISEMPOWERMENT – FREMMEDGØRELSE - MAGTESLØSHED

Med afsæt i det tidligere teoretiske afsnit om empowerment har det været nærliggende at igangsætte en analyse af det empiriske materiale, som er blevet produceret gennem de optagede interviews, observationer, vægaviser og den offentlige debat omkring socialrådgiverprofessionen. Gennemgående i ph.d.-forløbet er begreberne empowerment og modstykket disempowerment blevet benyttet. Begreberne er lingvistisk knyttet til hinanden på samme måde som subjektliggørelse/objektliggørelse (svarende til tingsliggørelse og reificering), myndig/enfranchisement og umyndig/disenfranchisement, som f.eks. benyttes af Willig i hans kritiske teoretiske analyse af pædagogprofessionens disempowerede position (Willig 2009). Begrebet disempowerment er efter min mening ikke fuldt dækkende teoretisk for de problematiske tilstande, som socialrådgiverne beskriver i det empiriske materiale. Når Freire skrev om behovet for transformation af uacceptable tilstande, var det med en afsæt i unge Marx og hans brug af begrebet fremmedgørelse til at beskrive en magtesløshed/powerlessness. Når den unge Marx beskriver fremmedgørelse sker det i hans Økonomisk-Filosofiske manuskripter fra 1844. Her skriver han:

*Arbejdets produkt er det arbejde, der fæstner sig i en genstand, som er blevet en ting - det er arbejdets objektivering. Arbejdets realisering er dets objektivering. Under de forhold, som behandles af nationaløkonomien, fremtræder denne realisering af arbejdet som et tab af realitet for arbejdereren; objektiveringen som tab og trældom for objektet; tilegnelsen som fremmedgørelsen, som afhændelse (Entäusserung). (Marx, 1844/1965)*

Når opmærksomheden flyttes fra handlingen arbejde til det objekt, der produceres af arbejdet, sker der et tab af realitet og genkendelighed. Det er kernen i fremmedgørelsesteorien. Joachim Israel har kritiseret, det han betegner som konservativ sociologi for at fastholde et fokus på fremmedgørelse, som et udelukkende individualiseret psykologisk problem skabt i mennesket. Israel understreger en væsentlig pointe i at have både et psykologisk og sociologisk perspektiv på fremmedgørelse, som noget der kan være forårsaget af de strukturer, som omgiver mennesket (Israel 1969:21). Israel henviser samtidig til en meget citeret sociologisk artikel af sociologen Melvin Seeman fra 1959, og kritiserer Seeman for at have et ensidigt psykologisk (og dermed konservativt) perspektiv på fremmedgørelse. Om Seeman er konservativ i sin fremstilling kan diskuteres. I artiklen inddrager Seeman overvejende (udover Durkheim og Merton, som kan betragtes som konservative sociologer) teoretikere fra den kritisk teoretiske tradition.<sup>55</sup> Jeg er uenig med Israel med hensyn til karakteristikken af, at et teoretisk fokus på fremmedgørelse, som psykologiske processer er konservativt. Det konservative ville, efter min ydmyge mening, bestå i et fokus på en individualisering af fremmedgørelsesproblematikken, og det kan jeg ikke læse er Seemans ærinde. Seeman har opdelt fremmedgørelse i fem kategorier: magtesløshed, meningsløshed, normløshed, isolation og selv-fremmedhed (self-enstrangement) (Seeman 1959).

I en disempowerment-karakteristik af socialrådgiverprofessionen anvendes dels begreber, som relaterer sig til de mere psykologiske processer, som er beskrevet hos Seeman. Disse anvendes i forbindelse med en opdeling af disempowerment i først indre professionsbetingelser, som her kaldes iboende fremmedgørelse og dernæst ydre sociologiske beskrivelse af de strukturelle betingelser, som professionen virker under.

### **Disempowerment som iboende fremmedgørelse i professionens funktion**

I denne disempowermentsammenhæng er det særligt de to første former for fremmedgørelse: Magtesløshed og meningsløshed som empirisk kan sættes i forbindelse med socialrådgiverne. Når Seeman nævnte magtesløshed, var det med en reference til Marx. I brugen af disempowerment sætter jeg en stor lighed mellem begrebet og magtesløshed, som i sociologisk litteratur teoretisk føres tilbage til fremmedgørelse. Jeg anser på mange måder disempowerment som en nutidig tendens, som supplerer fremmedgørelsestemaet i 1970'ernes og 1980'ernes forskning i socialt arbejde. I nyere forskning om disempowerment gøres der forsøg på at adskille disempowerment og fremmedgørelse. Disempowerment defineres som, at arbejderne mister deres sans for handling og kontrol. Fremmedgørelse defineres som arbejderens tab af mening overfor arbejdet og dermed en manglende tilfredsstillelse med arbejdet (Riffe and Kondrat 1997). For mig at se, er der tale om meget sammenfaldende definitioner, og derfor vælger jeg at behandle disempowerment og fremmedgørelse med udgangspunkt i Seemans fem variationer.

Tidligere blev fremmedgørelse operationaliseret meget konsekvent således, at man mente, at kunne måle niveauer af fremmedgørelse. Hvis en socialrådgiver eller sagsbehandler f.eks., i et spørgeskema sendt ud til 1.400 nordamerikanske socialarbejdere, indikerede en vis mængde af papirarbejde, rutinearbejde og begrænsninger i ikke selv at kunne vælge klienter, så var det indikatorer på fremmedgørende arbejdsprocesser (Longres 1983).<sup>56</sup> Longres studie var kvantitativt, og vi hører ikke om reaktionerne på det der kategoriseres som fremmedgørende processer. Socialrådgiverne i dette ph.d.-projekt gav kvalitativt udtryk for, at arbejdet

<sup>55</sup> Blandt andet: Adornos projekt om den autoritære personlighed men også Fromm, Marcuse og C. Wright Mills som dog ikke tilhører Frankfurterskolen men tænkes som en kritisk tænkende radikal sociolog.

<sup>56</sup> Fremgangsmåden svarer til nutidens skematiske målinger for f.eks. stress eller depression.

foran en kontor-pc ikke var det egentlige sociale arbejde:

*Hvis jeg har lidt mere tid til at komme på hjemmebesøg, som jeg virkelig elsker, så kan jeg komme og se, hvordan familierne har det. Hvordan det er med deres ressourcer. Jeg vil gerne have mere tid til at komme på hjemmebesøg. Vi har så mange administrationsopgaver, for når der kommer en underretning, så alt hvad vi gør skal skrives i deres journal. Bare jeg ringer lidt til familien og snakker med dem, så skal jeg skrive det, og indkalde dem og indhente oplysninger, skrive til dem, som har underrettet, at vi har modtaget underrettelsen. Der er så meget administration, her hvor vi sidder, lidt for meget synes jeg. Jeg har ellers brug for mere tid til at handle og komme mere ud til familierne.*

(Interview med informant)

Mennesket kan ses i de subjektivt positive ord som ”at elske hjemmebesøget” og ”at bruge tiden til at handle”. Mennesket i socialrådgiveren er med i disse processer, og denne socialrådgiver kan genkende sig selv. Det modsatte siges om de administrative opgaver, som at sidde for meget og skrive i journaler. Det virker ikke som socialfaglig handling og opleves som fremmedgørende og tid taget fra det rigtige sociale arbejde. Det der beskrives er det sociale arbejdes iboende instrumentelle karakter, som samtidig dels er en bureaukratisk betingelse for at arbejde. I Grønland har socialrådgiverne ikke beskrevet det pres, som man ellers kan læse om i moderne velfærdsstater, som er underlagt et New Public Management regime. Detailstyring af offentlige ansattes tid og ressourcer for at minimere omkostninger og arbejdstid har ført til nogle kritiske tilstande f.eks. for britiske og nordamerikanske socialarbejdere, hvor betegnelsen *deskilling* anvendes (Carey 2007). *Deskilling* beskriver dels et fravær af professionelle kompetencer på grund af et bureaukratisk pres på øget dokumentation og dels en detailstyring, som overlader mindre og mindre beslutningskompetence til den professionelle, hvilket blandt er en konstatering i det nordamerikanske skolesystem (Riffe and Kondrat 1997).

I forbindelse med de omtalte interviews på kommunen var manglende indflydelse et af de gennemgående temaer, som lå socialrådgiverne meget på sinde i forbindelse med de to afholdte fokusgrupper. Under den ene fokusgruppe diskuterede vi, hvad der sker blandt de kommunale socialrådgivere, når kommunens politiske niveau introducerer en ny socialpolitik. Socialrådgiverne havde en grundlæggende opfattelse af ikke at blive taget med på råd:

Informant A: *Vi er ikke blevet inddraget overhovedet*

Informant B: *Nada*

Informant C: *(laver et nultegn med tommel og pegefinger)*

Informant A følger yderligere op:

Informant A: *Jeg mener jo også, at dels skulle man have inddraget os i den, inden den blev lavet, men også efter og have introduceret os og have sagt, hvad er det, vi gerne vil. Ledelsen i vores afdeling skulle have sagt, hvad er det så, vi vil konkret i vores afdeling. For sådan en (Børne- og familiepolitik) her er jo overordnet. Så hvad er det så, vi kan gøre i vores afdeling for at udføre den.*

I et disempowermentperspektiv er der her en tilstedeværelse af to tidligere omtalte problematikker. De kædes sammen af anerkendelsesfaktoren usynlighed. Socialrådgiverne er ikke blevet set som en gruppe ansatte, der dagligt arbejder med operationalisering af kommunens

socialpolitik. Når de ikke bliver inddraget, spurgt eller præsenteret for den nye socialpolitik, så overses de som ansatte. Indlejret her optræder der endnu en subproblematik, om man vil. Det er i form af politikernes manglende sikring af, at der er sammenhæng mellem idealpolitikken (den udformede socialpolitik) og realpolitikken (den udførte socialpolitik). Der evalueres sjældent på dette i kommunalpolitiske sammenhænge, men der er en skærpet sandsynlighed for, at der kan opstå diskrepanser, når de professionelle ikke involveres. Den anden problematik er deskillig af socialrådgiverne. De er som profession trænet i socialpolitisk analyse. Det er en kompetence som de bliver lønnet for, men den anvendes ikke i denne sammenhæng. Socialrådgiverne krævede ikke, at de skulle være politiske rådgivere, men deres viden om sociale forhold i kommunen kunne være meget værdifuld i sikringen af en sammenhængskraft mellem realpolitik og idealpolitik.

I denne sammenhæng talte socialrådgiverne om indflydelse på organiseringen af deres arbejde og om oplevelsen af at arbejde i en politisk styret organisation, hvor man ideologisk set skal kunne henvise unge med specielle behov til specialiserede tilbud. Socialrådgiverne i kommunen henviste konsekvent til nedenstående afsnit i den daværende gældende landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003 ”Om hjælp til børn og unge”:

### Hjælpeforanstaltninger

Kommunalbestyrelsen skal med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 15 år, vælge den hjælpeforanstaltning, der bedst stemmer overens med barnets særlige behov.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan for eksempel beslutte

- 1) at yde socialfaglig bistand med hensyn til barnets forhold,
- 2) at barnet skal deltage i et dagtilbud, en ungdomsklub, en uddannelse eller lignende,
- 3) at yde praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- 4) at yde familiebehandling eller lignende støtte,
- 5) at tilbyde døgnophold for både barnet, indehaveren af forældremyndigheden og andre familiemedlemmer på en døgninstitution, i en plejefamilie eller lignende,
- 6) at tilbyde aflastningsophold på en døgninstitution, i en plejefamilie eller lignende,
- 7) at tilbyde indehaveren af forældremyndigheden en støtteperson i forbindelse med anbringelse af barnet uden for hjemmet,

(Grønlands Hjemmestyre 2003)

Denne lovtekst, som muligvis er meget dækkende, er et af de punkter, hvor afstanden mellem idealpolitikken og realpolitikken opleves som stor. Socialrådgiverne fortæller, hvordan det er op til dem at forvalte en lovgivning, som beskriver en vifte af mulige tilbud, der ikke altid eksisterer i praksis. Det skyldes enten, at tilbuddet ikke er etableret eller økonomi og pladsbegrænsninger i de nuværende institutioner såsom: Familiebehandling, døgninstitutioner, behandlingscentre mm.<sup>57</sup>

*Informant: Det er jo også det der med, at nu kan jeg ikke lade være med at tænke sådan rigtig overordnet, sådan på landsplan ikke også. Rent politisk, hvad er det Grønland vil hen med al det omsorgssvigt, der nu er. Vil man afhjælpe det, hvordan vil man afhjælpe det. Kvalitetssikring af døgninstitutioner der mangler så meget*

<sup>57</sup> I 2015 indvies Nuuks nye familiehus, hvor der kan tages tidlig hånd om familier med spædbørn som har behov for dette (Sermersooq Kommuneqarfik 2013)



*gennemsigtighed. De der hjælpeforanstaltninger der nu er. Det påvirker vores arbejde til daglig med den enkelte sag. Så det er bare det. Jeg kommer hele tiden tilbage til den der med, at der ikke er bedre koordination mellem tingene.*

Når Seeman skriver om meningsløshed kan dette ses i relation til interviewet, som beskriver et møde mellem en klient og en socialrådgiver, hvor den professionelle ikke kan anvise et passende tilbud til en ung mor. Socialrådgiveren bliver repræsentant for et rationelt system, som ikke har en økonomisk kapacitet til at løse et forestående socialt problem.

*Informant: Jeg har overskud til ligesom, at løfte mig selv op. Men de mennesker der ikke har det. De skulle jo gå ned på kommunen og få den hjælp, de har brug for. Men det kan de ikke, for kommunen har ikke det (tilbud). Så jeg tænker, at det er jo heller ikke fair overfor dem. Det er jo et reelt problem, at man er boligløs, og man har to børn. Og hvis man ikke kan henvendte sig på kommunen for at få hjælp. Hvor kan man så henvende sig? Så jeg tænker, at det synes jeg ikke, at man som kommune kan byde sine borgere. Fordi vi netop - det er jo vores pligt, som den sidste instans ligesom at gå ind og være den hjælpende foranstaltning og det kan vi ikke. Det synes jeg meget som fagperson, jamen hvordan skal vi så hjælpe dem? At vi bare kan sige til dem, at "du kan gå ned på varmastuen den åbner kl. 19." Med 2 børn. Det synes jeg ikke er ok.*

*Interviewer: Har du været ude for at måtte tilbyde det?*

*Informant: Ja, og det synes jeg er så frygteligt, for der er rigtig mange af dem, der har et rigtig dårligt netværk, som de ikke kan bruge. Så tænker man, at hvis man stod i sin egen situation. Så forventer man, at kommunen må da kunne hjælpe mig på en eller anden måde. Hvor vi så ikke kan det. Jamen hvad er vi her så for? Det er det samme, som at gå til lægen, og have en forventning om, at han da må kunne give mig nogle hovedpinepiller. Det er det, jeg har brug for lige nu, hvor han så siger, at det kan jeg ikke. Fordi det har vi ikke råd til. Det er sådan lidt det samme, men selve følgelig meget....*

Denne situation karakteriseres af socialrådgiverne som uværdig. Det inhumane forslag var for hende meningsløst, og får hende efterfølgende til at sætte spørgsmålstejn ved formålet bag deres funktion som profession. At være nødsaget til at henvise en mor til to til en varmastue strider imod de kerneværdier, som ideologisk er blevet beskrevet som en af grundstenene i et velfærdssamfund. Situationen skaber en selv-fremmedhed, som nævnt af Seeman, hos socialrådgiveren. Hun bliver fremmed overfor de handlinger, hun må foretage i hendes professionelle rolle. Det er som hun indikerede i modstrid med hendes private og muligvis også faglige overbevisning over den funktion, som en socialrådgiver har. I en artikel om klassekampen i velfærdsstaten citerer Paul Corrigan økonomen Bouldings beskrivelse af en social demokratisk idé med velfærdsstaten: *"By and large it is an objective of social policy to build the identity of a person around some community with which he is associated."* (Corrigan 1977). I en mere nutidig kontekst kunne man efterspørge et forhold til den sociale kapital og det netværk, der findes omkring en social klient og arbejdet med at understøtte det. Om vi antager Bouldings socialdemokratiske perspektiv eller et social kapital-perspektiv, så vil ingen af perspektiverne blive efterlevet i den ovenfor citerede situation.

Socialrådgiverne kan rent fundamentalt ikke efterleve de etiske regler for internationalt socialt arbejde. Her beskrives de centrale opgaver, som at arbejde med at empower personer i beslutningsprocesser eller punkt fire under afsnittet om Professionel Adfærd: *”Social workers should act in relation to the people using their services with compassion, empathy and care”* (IFSW 2004). Når informanten i citatet ovenfor ønsker at drage den fornødne omsorg, men befinder sig i en, for socialrådgiverprofessionen, klassisk etisk situation mellem hjælper- og myndighedsrollen, så kan det få personlige konsekvenser. I et interview med en anden informant kommer vi i samtalen ind på det hårde arbejdsområde, som der har været refereret til tidligere:

Interviewer: *Det må være et hårdt arbejdsliv nogle gange.*

Informant: *Ja nogle gange. Tænk. Tænk at jeg er med til det?*

Interviewer: *Føler du, at du nogle gange har del i det på en eller anden måde.*

*Hvordan del i det?*

Informant: *Fordi vi har ikke spædbørnehjem, vi har ikke nogle steder at anbringe børnene. Det er ikke nogle plejefamilier til spædbørnene. Så jeg er med til at omsorgssvigte dem på en eller anden måde...*

Man kan spørge, om det er rimeligt, at en offentlig ansat socialrådgiver skal nå frem til at anklage sig selv og ikke systemet for at omsorgssvigte sociale klienter? Det var karakteristisk, at interviewene havde flere indikatorer på stress, som omtalt i artikel 2.<sup>58</sup> Socialrådgiverne havde en tydelig tendens til at internalisere de problemer, som de oplevede i deres faglige hverdag. Svensk og engelsk forskning peger ret ensartet på, at det er faktorer som dårlig kommunikation med ledelsen, stort pres på grund af sagsmængde og manglende anerkendelse i det tværfaglige netværk, som i sidste ende fører til stress-tilstande og høj grad af personaleomsætning (Heughten 2011; Tham and Meagher 2009; Tham 2007).

Der er med afsæt i den ovenstående analyse baggrund for at konstatere, at socialrådgiverne på det interne professionelle niveau, hvilket er den daglige virksomhed, er en disempoweret professionsgruppe.

## Uddannelse

Det er uddannelse, som skaber rammen om en velfunderet velfærdsprofession. Det er gennem uddannelse, at den socialrådgiverstuderende deltager i diskussioner omkring fagets teori, praksis, traditioner og etik. Det er gennem uddannelsen, at en professionsforståelse og et tilhørsforhold til professionen dannes. Det har jeg givet eksempler på i artikel 4 fra sygeplejerskeuddannelsen, som er rig på traditioner og ritualer.<sup>59</sup> Som omtalt i artikel 4, så har man ikke formået at skabe tilknytningen til professionsbegrebet på socialrådgiveruddannelsen, selvom uddannelse i socialfaglighed har foregået siden 1966. Den egentlige socialrådgiveruddannelse, som startede i 1985, har sidenhen lidt under en meget skiftende ledelse med en ny ledelse hvert andet eller tredje år og i nogle perioder med kortere intervaller. Et eksempel på lederskift siden socialrådgiveruddannelsen overgik til at høre under Ilisimatusarfik kan læses i følgende opstilling, hvor jeg af personhensyn kun anvender initialer:

---

<sup>58</sup> Artikel 2: *”Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland”*.

<sup>59</sup> Artikel 4: *”Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv”*

Periode	Navn
2006 – 2008	L.M.J (konstitueret rektor)
2008	L.L. / G.R. (afdelingsleder)
2009 – 2011	K.H. (afd. leder)
2011	F.L. (afd. leder)
2012	Rektor/Prorektor (afd. leder)
2012	M. L.O. (afd. leder)
2012	M.P. (afd. leder)
2013	M.S. (afd. leder)

Figur 9 - Lederskifte på socialrådgiveruddannelsen

I forskningsforløbet og som vikarierende underviser har jeg truffet samtlige ledere på listen.

Listen er alene en illustration af ledelsesskiftet inden for nyere tid. Med enkelte undtagelser gælder disse skift også for den øvrige lærerstab. Det er selvsagt vanskeligt at skabe en kontinuitet i en uddannelse uden en stabil ledelse, som kan sikre traditioner i uddannelsen samt indføring i professionsmiljøet.

Det ustabile ledelsesmiljø sammenholdt med vekslende studieordninger har ikke skabt et stabilt uddannelsesgrundlag. En central pointe i artikel 4 var, at uddannelseslovgivningen afgiver en væsentlig suverænitet til Ilisimatusarfik, når det gælder udformningen af uddannelsens indhold. Helt grundlæggende er det Ilisimatusarfik, som alene kan afgøre, hvordan socialrådgiveruddannelsen udformes. Lovgivningen indeholder ingen forhold omkring uddannelsens indhold, som f.eks. er kendetegnende for den danske socialrådgiveruddannelse. Dette lovmæssige forhold sikrer blandt andet ikke, at praksisfeltet høres i forbindelse med udformningen af nye studieordninger. Dette gælder samtlige professionsuddannelser i Grønland.<sup>60</sup> Problematikken i lovgivningen ligger i, at man ikke har sikret en slags obligatorisk parts-høring i forbindelse med udformningen af uddannelsen. Man kunne have indlagt en løbende evaluering af uddannelsen for at sikre, at den udover at holde et videnskabeligt niveau, også sikrer, at den forsat er aktuel i forhold til gældende problemstillinger fra praksisfeltet.

### Videreuddannelse

Der forefindes ikke videreuddannelsesmuligheder i landet ud over bachelorniveau. Fra tid til anden udbyder Departementet for Familie og Justitsvæsen via Ilisimatusarfik – en diplomuddannelse, som dog mest henvender sig til socialrådgivere, som ikke har erhvervet sig en bachelorgrad. Et tilbud om uddannelse på masterniveau kunne være et stærkt tilbud til nuværende og kommende afdelingsledere. Det er ikke usædvanligt, at man i vesten f.eks. ser flere og flere ansatte social workers, som har suppleret deres uddannelse med et masterniveau. En åbenlys motivationsfaktor kan være tilegnelsen af ny viden inden for sit arbejdsområde. En anden er unægtelig et øget lønniveau, som honorerer de højnede kompetencer, som en medarbejder har erhvervet sig. På lønsiden er socialrådgiverne ringere stillet end de øvrige professioner.

<sup>60</sup> Sygeplejerskerne har dog et særligt forhold, da professionen har sikret sig et forhold til autorisationsfænomenet. Det betyder blandt andet, at en uddannet studerende fra Institut for Sygepleje og Sundhedsvidenskab først kan få ansættes som sygeplejerske, når vedkommende har fået sin autorisation, som er en tildeling, som ikke sker i universitetsregi men af Landslægeembedet.

### Overenskomst og Løn

Det er ikke forhandlere med kendskab til det socialfaglige område og dets betydning for samfundet, som sikrer socialrådgivernes løn og overenskomst. Dette sker som tidligere omtalt af fællesforeningen AK. Løn er et meget konkret punkt i forståelsen af faggruppens disempowerment. Hvad jeg ikke havde forestillet mig var, at løn konkret kan omskrives til anerkendelse. Dette blev jeg gjort opmærksom på under et baggrundsinterview med Finn Laursen, som var leder af socialrådgiveruddannelsen i 2011, og havde orlov som leder af socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet. Finn havde foretaget en aftagerundersøgelse over, hvilke forventninger forskellige interessenter havde til uddannelsesinstitutionen. I starten af interviewet spurgte jeg ind til hans vurdering af socialrådgiverfagets almene status blandt de andre professioner. Finn vurderede status som værende lav, og det efterfølgende citat var hans refleksion over, hvordan denne status påvirker den faglige identitet, som også kunne kaldes professionsidentiteten:

*Finn: Jeg tror, at det påvirker utrolig meget. Fordi, hvad er drivkraften for de unge, når man vælger en uddannelse? Det har da betydning for en uddannelse, hvilke fag der har status i et samfund. Og med status følger også tit de bedste lønninger. Det er da et pejlemærke for mange unge mennesker. Det betyder også, at dem der søger ind, de kan jo være dygtige nok. Det er slet ikke det. Men du får ikke... Man kan sige, at det har betydning for, hvem der søger ind, og det er dem, der har et socialt engagement. Jeg synes jo, at vi kæmper med mange studerende, som har det svært med, at de skal kunne flere sprog. Jeg tror, at vi får mange studerende, det kan jeg også se, som har haltet sig igennem en GU-uddannelse og lige kommer ind med nød og næppe. Så der er ikke en stor tiltrækningskraft i forhold til det. Jeg kan også se, at der er mange uddannede socialrådgivere, der søger væk fra den sociale sektor, fordi de kan tjene penge andre steder og får mere i løn ved at søge arbejde inde for andre områder. Der er også lavet rapporter, der underbygger den tendens. De sidder jo pt. med nogle meget dårlige arbejdsvilkår. Udskiftningen er meget stor blandt socialrådgivere i hvert fald blandt dem, jeg har kendskab til. Det går jo ud over fagligheden, for der er ikke kontinuitet i det, og man kan sige, at niveauet ikke bliver betydeligt højere. Hvis der ikke er prestige omkring faget.*

Dette er kun én faglig vurdering, men den kommer fra en studieleder med mange års kendskab til uddannelsesopbygning, og den indgår derfor som et ekspertudsagn. Finn kobler meget konkret status og anerkendelse med løn. Et lønniveau kan være en indikator for samfundets tilskrivning af anerkendelse til en professions virksomhed. Løn kan også være en social faktor, når den kobles sammen med anerkendelse og status, som i forbindelse med socialrådgiverfaget er blevet vurderet som lav. I et andet ekspertinterview med Sara Abelsen, som i en længere årrække dels har været primus motor på socialrådgiverforeningen og været involveret i organiseringsarbejdet, fortæller hun hvor demotiverende et lavt lønniveau kan være:

*Sara: Løn er en stor faktor. Jeg sidder selv i en konsulerende stilling, som på mange områder burde være godt lønnet. Men her i MISI, hvor jeg arbejder med psykologer og andre fagfolk, får den næste i lønstigen 11.000 kr. mere end mig. Jeg har arbejdet inden for dette område som uddannet socialrådgiver i mange år. Jeg underviser, er fagkonsulent har selv oprettet Socialrådgiver på Skolen. Jeg har taget en diplomuddannelse, som man ikke får noget løntillæg for. Mit sidste løntillæg er fra 10 år tilbage, hvor jeg havde taget et eller andet kursus. Men diplomuddannelsen er en*

*direkte videreuddannelse. Det er kompetenceforbedring, og intet på lønsiden er der sket. Det undrer mig rigtig meget. Jeg er forundret over de forhold, som man byder socialrådgivere i Grønland. Jeg kan godt forstå, at folk de flygter. De flygter til bedre stillinger, hvor de så ikke bruger deres socialfaglighed, men deres sagsbehandlingskundskaber. De tager job på rejsebureauer, i det private, hvor de er bedre lønnet. De flygter til bedre løn, bedre arbejdsopgaver og bedre organisering.*

Løn er en meget konkret problematik. Det er også et meget konkret område at være disempoweret på. Magten mellem professioner kan blandt andet måles på løn og de symboler, som en økonomisk kapital f.eks. udtrykker. I citatet med Sara var løn ikke alene et udtryk for en økonomisk kapital, men hendes konstatering af, at det at have en lønniveau som lå 11.000 kr. lavere end hendes nærmeste kollega, blev for hende en devaluering af det Bourdieu kalder hendes kulturelle kapital, som henviser til viden og uddannelse. Devaluering i et kritisk sociologisk perspektiv svarer til disempowerment. I Lauridsens og Abelsens udlægning befinder professionen sig i en disempowerment position, når man ser på lønniveauet.

Uden at gå nærmere ind i de komparative forhold er der i følgende tabel lavet en summarisk opstilling af lønforholdene mellem de fire store velfærdsprofessioner. Det er professioner, hvor uddannelsesniveaue er det samme målt på ECTS. Det er professioner, som alle har et nært forhold til praksis, og hvis største arbejdsgiver er det offentlige system.

På lønsiden er socialrådgiverne ringere stillet end de øvrige professioner:

**Figur 10 - Komparative lønforhold**

	Pædagog <sup>61</sup>	Skolelærer <sup>62</sup>	Socialrådgiver <sup>63</sup>	Sygeplejerske <sup>64</sup>
<b>Startløn uden anciennitet og tillæg</b>	18.695,94	22.756,13	21.977,52	24.691,00
<b>Tillæg for diplomuddannelse</b>	2.000,00 (Månedligt)	1.000,00 (Månedligt)	Den ansatte skal selv ansøge en decentral pulje,	1.500,00 (Månedligt)
<b>Tillæg for masteruddannelse</b>	3.000,00 (Månedligt)	1.500,00 (Månedligt)	som kan tildele et månedligt beløb på enten 500,- 1.000,- eller 1.500,-	5.166,00 (Månedligt) Ydes, hvis der i stilling er krav om masterniveau

Startlønmæssigt stilles socialrådgiverne bedre end pædagogerne, når der ikke tages højde for den mængde af tillæg til grundlønnen, som der indgår i pædagogernes overenskomst.

På lønsiden er socialrådgiverne disempoweret. Disempowerment er en organisatorisk problematik, som ikke kan løses på de enkelte arbejdspladser, da det offentlige system samlet er organiseret med forhandlinger gennem AK. Igennem dette projekt har jeg koblet løn sammen med begrebet desorganisering. Socialrådgivernes manglende afklaring af f.eks. kompetencegivende-, kvalifikations- eller uddannelsesstillæg kan læses som et direkte resultat af professionens manglende organisering.

<sup>61</sup> Overenskomst mellem Naalakkersuisut og PIP 2013

<sup>62</sup> Overenskomst mellem Naalakkersuisut og IMAK 2012

<sup>63</sup> Overenskomst mellem Naalakkersuisut og AK om tjenestemandslignende stillinger herunder socialrådgivere 2012 [http://www.kanukoka.gl/da-dk/media/3660/2012-07-20\\_%20ak%20aftale%20om%20visse%20tjm.lignende%20stillinger%20selvstyret%20og%20kommunerne.pdf](http://www.kanukoka.gl/da-dk/media/3660/2012-07-20_%20ak%20aftale%20om%20visse%20tjm.lignende%20stillinger%20selvstyret%20og%20kommunerne.pdf)

<sup>64</sup> Overenskomst mellem Naalakkersuisut og PK 2012-2016

## Forskning

I det seneste årti har der været et stigende fokus på, at professionsuddannelserne skulle forskningsbaseres. Det er stadig noget upræcist, hvad der specifikt menes med forskningsbaseret. Som en konsekvens heraf har pædagoguddannelsen i Ilulissat fået tilknyttet en ph.d.-studerende, og har oprettet et videnscenter. Institut for Læring har aktive forskere med ph.d.-baggrund i deres lærerstab. De har to ph.d.-studerende og et deltids professorat. Institut for Sygepleje- og Sundhedsvidenskab har ligeledes to ph.d.-studerende og et deltids professorat, som er dedikeret til forskningsbaseret af uddannelsen. Ingen af de ovenfor beskrevne forhold er gældende for Afdeling for Sociale Forhold, hvor der uddannes socialrådgivere. Aktive forskere er forpligtet til at have et forhold til, hvad der er state-of-the-art inden for deres faglige miljø gennem en aktiv involvering i det internationale videnssamfund.

Konsekvensen af, at der i socialrådgiveruddannelsen ikke forskes nær så aktivt som i de øvrige professioner, kan være en mangel på indsigt, og det jeg her vil kalde en baseline eller en forståelse af afdækningen af behovet forskning. En indsigt der kan være fri fra politiske interesser handler om, at et universitet kan forske mere uafhængigt end f.eks. en udviklingsafdeling i et departement. Behovet for en baseline vurderer jeg som værende mere presserende. En baseline kan være et værktøj til at foretage en statusvurdering af de forskningsbehov, der er inden for socialrådgiverprofessionens område. Denne tilgang anvendes blandt andet i empowermentevalueringer, som der tidligere er henvist til. Der mangles med andre ord en oversigt over, hvilke vidensbehov der er (det må dog ikke blive et styringsværktøj der skal afgøre, hvad der er legitime forskningstemaer).

Den manglende forskningsaktivitet er en form for videnskabeligt disempowerment. Forskning har også den fordel, som jeg har uddybet i artikel 4 med henvisning til citat fra Danmarks første professor i socialt arbejde,<sup>65</sup> at den kan understøtte en profession. Professorens udtaler i et interview til Socialrådgiveren, at professionen med professoratet nu har en allieret i det videnskabelige miljø, som kan indgå kritisk i den offentlige socialpolitiske debat. De grønlandske socialrådgivere kunne godt have et behov for allierede i det lokale forskningsmiljø, når de f.eks. konfronteres med negativ medieomtale, som der er henvist til på side 1, hvor der ofte ikke forekommer et kritisk forskningsindlæg eller et indlæg fra professionen selv. Det kan efterlade et indtryk af en holdningsløs gruppe professionelle, som i visse situationer ikke bliver anerkendt for det arbejde, der udføres, og i værste fald ikke har noget kompetent svar, og derfor samlet set kan fremstå som inkompetente.

Netop anerkendelse er det sidste tema, som jeg vil berøre i denne sammenhæng.

## Anerkendelse

I den tidligere henvisning til Rasmus Willigs arbejde med den pædagogiske profession i Danmark blev anerkendelse sat i forbindelse med de ydre politiske og bureaukratiske strukturer, som pædagogerne arbejder under. Jeg har i mit arbejde også bemærket en nødvendighed for at inddrage indre forhold. I Grønland er vi som tidligere omtalt endnu ikke blevet "ramt" af markedsstyring og detailstyring af professionen. Alligevel har den øvrige ovenstående gennemgang af dels uddannelse, løn og forskning, tegnet et billede af et fravær af ydre anerkendelse af professionens betydning i samfundet. En anden anerkendelsesform, som man også kan sætte i sammenhæng med det ydre, er anerkendelsen fra det tværfaglige netværk. Jeg har i projektet ikke haft en tidsmæssig mulighed for tilstrækkeligt at afdække dette forhold fra samarbejdspartners side. Derfor har jeg taget mig til takke med de erfaringer, som socialrådgiverne selv har fremlagt. De beskrev samarbejdsvanskeligheder dels med skolevæsenet og med

<sup>65</sup> Artikel 4: "Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv"

sundhedsvæsnet, uden at dette dog kan være gældende for alle samarbejdsrelationer, så blev de nævnte eksempler beskrevet som problematiske.

Igennem analysen i artikel 2 var der flere indikationer på et fravær af indre anerkendelse i professionen.<sup>66</sup> Socialrådgiverne henviste i interviewene ikke til en solidarisk professionsforståelse, man udviste sympati med ens kollegaer, men snakkede ikke om professionens rolle og vigtighed i samfundet generelt. Det samme gjorde sig gældende i afsnittet ”Resultater fra aktionsforskningsforløbet i kommunen”, hvor jeg ikke kunne undlade at bemærke, at perspektivet i det kommunale fremtidsværksted alene var indadvendt.

Anerkendelsesforholdet kan, for at være tro med en Wright-retorik, diagnosticeres som problematisk. Det er anerkendelse på det punkt, som Honneth kalder den solidariske sfære, som der er blevet arbejdet med i det deltagende aktionsforskningsforløb med NIISIP og på sin vis også i den kommunale afdeling. Anerkendelse er en længerevarende proces at rette op på. Man kan f.eks. ”fixe” problematikken omkring lønninger, da dette kan forstås som et teknisk konkret problem. Der kan f.eks. vedtages beslutninger om på politisk niveau, at hæve socialrådgivernes lønninger, men anerkendelse vil f.eks. kræve længerevarende forskningsforløb som dette ph.d.-projekt for at have en forstyrrende effekt.

### Opsummering

Som en kritisk diagnose kunne det konstateres, at socialrådgiverne strukturelt, som her omfatter områderne lovgivning, organisering, uddannelse og forskning har været disempoweret. De strukturer, som på sin vis omgiver socialrådgiverne, har indvirket negativt på de socialrådgivere, som har deltaget i dette forskningsarbejde i form af oplevelser af fremmedgørelse og manglende anerkendelse.

I artikel 4<sup>67</sup> refereres der til forskning i tysk professionshistorie, hvor en velfungerende profession har afgørende betydning for samfundsudviklingen (McClelland 2002). Hvis vi antager, at socialrådgiverprofessionen herhjemme ligeledes har en central betydning for funktionaliteten af velfærdssystemet, så kan en disempoweret socialrådgiverprofession få problematiske konsekvenser for velfærden.

Disempowerment må som begreb ikke blive en kronisk diagnose, hvilket gør sig gældende for fremmedgørelsesbegrebet, hvor analysen, som fører frem til en konklusion af en tilstand af fremmedgørelse, så at sige afslutter et forskningsarbejde. Formålet med brugen af disempowerment er, at arbejde dynamisk med kritikken. I en deltagende aktionsforsknings-sammenhæng er det derfor ikke tilstrækkeligt, at konkludere på kritiske forhold uden efterfølgende at arbejde på demokratiske måder at udvikle sociale alternativer, og dernæst have et reflekteret forhold til transformering.

---

<sup>66</sup> Artikel 2: ”Turnover as a frustrating consequence – a study of the working conditions of social workers in Greenland”.

<sup>67</sup> Artikel 4: ”Selvstændig råderet i socialrådgivernes praksis – et professionssociologisk perspektiv”

## UDVIKLINGEN AF SOCIALE ALTERNATIVER

Udviklingen i dette forløb har været operationalisering af deltagerorienterede forskningsmetoder. Udgangspunktet har været at søge mod demokratiske måder, hvorpå der kunne skabes viden som involverede praksisfeltet, som her hovedsageligt har bestået af socialrådgivere. Der er ikke tale om et unikt alternativ, som ikke er set tidligere, men tale om metoder som hører til sjældenhederne i grønlandsk socialforskning.

I Wrights fremstilling af sociale alternativer lægger han vægt på ønskværdighed (desirability), bæredygtighed (viability) og opnåelighed (achivability). Temaerne vil i dette afsnit fungere som analytiske overskrifter i relation til forskningen:

### Ønskværdigheden i forskningen (desirability)

Når forskning som er deltagerorienteret kan kaldes ønskværdig, er det fordi forskningshistorien, som der er refereret til tidligere, har vist en vis skævvridning i forholdet mellem deltagerorienteret og ikke deltagerorienteret forskning. Ligeledes har der været en gennemgående positiv respons, når projektet er blevet præsenteret for deltagere og interviewpersoner fra praksisfeltet.

Ønskværdighed sættes her i forbindelse med behovet for mere demokratisk viden, hvor forskningsemner ikke nødvendigvis oprinder fra et lands administration eller repræsentanter for det Gramsci kalder traditionel intellektualitet.

Den mindre mængde forskning som tager afsæt i praksis, og enten bygger på et samarbejde med eller på ønsker om metodeudvikling fra praksisfeltet, efterlader ligeledes et ønske om viden, som afspejler praksis. Dette kom til udtryk i dette projekts etnografiske arbejde, hvor det oprindelige design skulle have været en afdækning af praksisfeltets arbejdsmetoder. Dette udviklede sig senere hen til et fokus på turnover og en konklusion af tegn på en disempoweret gruppe professionelle. Socialrådgiverne, som deltog i denne start af projektet, var heller ikke vant til at være i kontakt med et forskningsmiljø, som ikke var udsendt af en eller anden administration. Ønskværdigheden kunne derfor også rette sig mod, at der blev lavet forskning, som i højere grad analyserede praksisfeltet dels med praksisfeltets perspektiver og med et overordnet kritisk perspektiv.

Viden som er deltagerorienteret, og som arbejder med emner, som praksisfeltet f.eks. kan identificere sig med, er samtidig også forskning, som har et øget potentiale for at blive anvendt og efterfulgt af nye studier og ny vidensudvikling.

### Bæredygtigheden i forskningen (viability)

Identificerbar forskning og forskning der tager udgangspunkt i demokratisk uidentificerede temaer, er forskning som er bæredygtig. Man skal forvente at forskning, hvor den forskningsansvarlige er til stede i dagligdagen og synlig i miljøet, er forskning der får opmærksomhed. Vi har alt for meget erfaring med forskningsprojekter om Grønland, der er mere kendt i udlandet en herhjemme. Det er et eksempel på forskning som ikke er bæredygtig i en grønlandsk kontekst.

Et socialt alternativ til dette har derfor været at opbygge et projekt, her særligt med NIISIP, som tog udgangspunkt i at skabe mærkesager for socialrådgivere og få empoweret professionen som en organisation. Disse tiltag er med til at sikre en sammenhængskraft mellem dels aktuelle forskningstemaer, praksisfeltets positive tilkendegivelse og ny vidensudvikling. Dette har været et eksempel på bæredygtighed i forskningsforløbet.



### **Dette blev der opnået (achivability)**

”Jeg tror, at noget af deltagelsen i det her projekt på nogle områder har været med til, at vi har holdt ud, og opnået det vi har opnået”. Udmeldingen, som kom fra NIISIP’s bestyrelsesforkvinde, faldt under et opsamlingsmøde på forskningsprojektet. Det er afgjort primært foreningsmedlemmernes egen store fortjeneste, at de har fået NIISIP op at stå. Undervejs har deltagelsen i en projektform med deltagende aktionsforskning fungeret som små motiverende opfordringer til at forsætte. Motiveringen og faciliteringen har været projektets opnåelse. En succes i aktionsforskningssammenhænge. Videnskabeligt er der overordnet set blevet arbejdet med demokratiske forandringsprocesser, eller hvad Brydon-Miller tidligere er blevet citeret for; en delt forpligtigelse der var orienteret mod demokratisk forandring.

Samlet set blev dels achivability og viability, som i andre sammenhænge kaldes sustainability, fusioneret i og med at NIISIP forsat ønsker et samarbejde. Nye projekter omkring øget kommunikation og surveys over landets socialrådgivere ligger således nu på tegnebrættet.

### **Opsummering på Udviklingen af Sociale alternativer**

Den udvikling som er sket gennem dette projekt, har været et dynamisk forhold til en meto- disk tilgang til at udforskningen af det socialfaglige område som også er blevet kaldt det meso- sociologiske niveau. Der har fra starten været en kritisk sociologisk orientering, som har givet mulighed for at perspektivere socialvidenskabelige forskningsspørgsmål fra praksisfeltets per- spektiv. I den forbindelse har jeg været taknemmelig for, at det er lykkedes, da proceduren i en forskningsansøgning ellers er den, at metoderne skal være specificerede på forhånd.

Udviklingen af sociale alternativer fører konkret til, at man i en Wright-optik forholder sig til de transformationer, som ligger som den sidste fase af emancipatorisk socialvidenskab.

## **FORANDRINGEN I FORSKNINGEN**

I det følgende fremlægges perspektivet på transformationer fra dette projekt. Transformation er i yderliggående eksempler blevet analog med revolutioner og omstyrtninger, hvilket der lægges vægt på i det kommunistiske manifest. Det revolutionerende i forbindelse med den deltagende aktionsforskning vil være et øget samarbejdende miljø fremfor en omstyrtning. De tidligere nævnte tilgange blev bragt i kapitel IV om transformationers relation til staten eller det overordnede politiske miljø, som i vores sammenhæng må omskrives til Selvstyret/ Inatsi- sartut. Transformer hos Wright refererede til de politiske konsekvenser af emancipatorisk forskning: *Smashing the state, ignoring the state* og *using the state*. Den sidste politiske kon- sekvens refererer til *symbiotik transformation*, hvor forandring sker indenfor allerede eksiste- rende institutioner og organisationer med den politiske konsekvens: *Using the state*. Det har i overvejende grad været den proces, der har kendetegnet transformationsformen i dette projekt.

Forud for symbiotisk transformation blev der i forskningsforløbet arbejdet grundlæg- gende med conscientization. I den forbindelse er begreber fra Wright kombineret med begre- ber fra Freire, som i højere grad knytter overvejelser til de forandringsprocesser, som må ske på bevidsthedsniveau forud for mesosociologiske forandringer. Bevidstgørelse var ikke en manipulerende proces, som socialrådgiverne ubevidst indgik i. Forløbet har været fremlagt fra begyndelsen med forskningsmæssig interesse i at se, om der kunne skabes mere fokus på pro- fessionens faglige vilkår. Det en vigtig erkendelse hos socialrådgiverne, at flere af deres problematikker krævede indsatser på fagforeningsniveau, og at dette var et niveau, som i rea- liteten ikke fandtes. Erkendelsen blev fremlagt for NIISIP, som fik et øget incitament til at forsætte med at styrke den faglige organisering. Gennem workshoppen blev der skabt foran-

dringer i forhold til den måde NIISIP ønskede at kommunikere med medlemmerne og omverdenen på, ligesom forholdet til AK blev afklaret. Opmærksomheden på det kritisable i det dobbelte medlemskab kom til udtryk ved, at NIISIP ikke længere accepterede tingenes tilstand og udformede nye vedtægter. Man kan kalde dette for bevidstgørelse af professionen for at konnotere til begrebet conscientization.

I den efterfølgende konklusion vil der, udover besvarelsen af sammenfatningens problemformulering, blive arbejdet yderligere med at uddybe de transformationer, som projektet her at medført.

# IX

## Konklusion

Konklusionen er i det følgende opdelt i to. Den første del forholder sig til projektets overordnede problemformulering. Den anden og uddybende del forholder sig til projektets bidrag til: aktionsforskningen, socialrådgiverprofessionen og til socialpolitikken.

Det første af disse bidrag er overordnet teoretisk og omhandler aktionsforskningstraditionen. Jeg forestiller mig ikke at ville inddrage hele aktionsforskningsfeltet, med henvisning til Fals Bordas tidligere omtalte 32 skoler, men at jeg her forholder mig til den deltagerorienterede forskning, der tidligere er gennemført her i landet, og de skandinaviske traditioner.

Om det andet bidrag, som omhandler socialrådgiverprofessionen, er der her tale om, at projektet skal ses som et teoretisk og praktisk bidrag til den socialfaglige praksis.

Den tredje dimension er projektets bidrag til det socialpolitiske felt. Jeg forholder mig her overordnet til diskussioner omkring, hvorledes forskningen kan være en aktant i udformningen af velfærdssamfundet. Jeg konkluderer i den afsluttende del af konklusionen, at her skal være tale om forskning, som gør en aktiv indsats for at inddrage repræsentanter fra praksisfeltet. Når praksisfeltet skal repræsenteres betydeligt mere i forskningen, så er det fordi, at det skaber forudsætninger for en øget demokratisk repræsentation i den socialpolitiske beslutningsproces, og den efterfølgende realisering af socialpolitikken.

### BESVARELSE AF PROBLEMFORMLERINGEN

Sammenfatningens problemformulering lød således:

*Hvordan kan aktionsforskning bidrage med empowerment og styrke socialrådgivernes faglighed?*

Aktionsforskning, som er orienteret i en deltagende aktionsforskningstradition, har med afsæt i en delt grundforståelse af en række problematikkers tilstedeværelse, bidraget ved hjælp af et etableret samarbejde mellem forsknings- og praksisfeltet. Bidraget har været i form af en kapacitetsopbygning, som har sat socialrådgiverprofessionen, repræsenteret ved dels kommunalt ansatte socialrådgivere og særligt NIISIP's bestyrelse, i stand til at kommunikere om professionens eksistens og mærkesager. Professionen er empoweret. Den har etableret sig, og har kompetencer til i fremtiden at blive en fagforening. Fagligheden er blevet styrket i form af en stærkere organisation, som i fremtiden kan indgå med en styrket kapacitet i den socialfaglige debat og i arbejdet med at uddanne fremtidens socialrådgivere.

Når det lykkedes, vil det kunne få yderligere positive indvirkninger på velfærdssamfundet og på, hvordan sociale problematikker diskuteres og håndteres i fremtiden.

## BIDRAGET TIL AKTIONSFORSKNING

Bidraget til aktionsforskning er inddelt i fire temaer: dynamisk deltagelse, hastigheden i transformative processer, facilitering af organisk intellektualitet, implementering af horisontalt og vertikalt empowerment.

### Dynamisk deltagelse

I projektet har jeg argumenteret for en øget samfundsansvarlighed i aktionsforskningsprojekter. Aktionsforskningen kan risiker at blive den nye metodiske floskel, hvor det at inddrage deltagere, er noget man indskrives i et forskningsdesign i samme passage som refleksionerne over, hvorledes man vil efterleve et sæt etiske retningslinjer. Der er argumenteret for, at man må forholde sig dynamisk til konceptet omkring deltagelse med henvisning til de omtalte spektre for deltagelse, og at man i aktionsforskningsprojekter bør redegøre for, hvor i forskningsforløbet der indgår konkret og eventuelt perifer deltagelse. Forholdet til denne dynamik kan imødegå den omtalte kritik fra Martha Flaherty om at aktionsforskning, som et begreb i en projektansøgning, bare er en teknik der lover mere end den holder.

### Hastigheden i transformative processer

Der har i projektforløbet været en erkendelse af, at hvis aktionsforskningsprojektet alene var blevet til en case omkring et kommunekontor, så ville det have vanskeliggjort operationaliseringen af Wrights beskrivelser af social retfærdighed. Der kunne være argumenteret for, at den sociologiske dimension kunne afgrænses til kommunekontorets indre miljø. Dette ville i forståelsen af social retfærdighed ikke leve op til ambitionen om at have en makrosociologisk indvirkning. Det blev konstateret, at Grønland havde et behov for den repetitive produktion af statistikker om sociale problematikker. Projektet har med et emancipatorisk fokus bidraget med perspektiver på forskellige niveauer, dels med et fokus på det lokale kommunekontor og den landsdækkende forening af socialrådgivere. Dette har øget den transformative proces, som gik ud på dels at styrke fokus på socialrådgiverprofessionen indefra og ovenfra. Indefra er det foregået ved, at socialrådgivere i praksis har italesat deres daglige professionelle udfordringer. Det blev et fokus på det problematiske arbejdsliv, og professionen blev i denne sammenhæng ud fra analyser af interview, fokusgrupper og feltarbejde karakteriseret som værende disempoweret. Der er i projektet sat lighedstegn mellem magtesløshed, fremmedgørelse og disempowerment. Socialrådgivere som deltog tidligt i projektet beskrev arbejdsforhold, som ikke er ønskværdige for den enkelte ansatte, men heller ikke ønskeværdige for velfærdssamfundet. Hvis meningen med velfærdssamfundet er, at det skal bidrage til at imødegå sociale problemer, så kan det konkluderes her, at hvis dette skal lykkes, skal organiseringen af socialrådgiverne som en samlet profession styrkes. Dette var ikke muligt fra et lokalt kommunekontor. Socialrådgiverne italesatte problematikker som skulle løses på et overordnet professionsniveau. Analysen af deres arbejdsbeskrivelser kvalificerede derfor, at projektet flyttede det empiriske fokus indefra til ovenfra på en landsdækkende organisation. Derfor taler jeg her om hastighed i den transformative proces i samspil med fokus på social retfærdighed. I projektet har jeg eksplicit anvendt begrebet transformation, og har været tydelig omkring min dagsorden med at ville skabe forandring i samspil med deltagerne.

### **Facilitering af organisk intellektualitet**

Socialrådgiverforeningen fik ved første møde forelagt mine refleksioner omkring behovet for at få styrket deres organisation. Derefter spurgte jeg dem, om de ville indgå i et samarbejde, og om de kunne forestille sig, at jeg kunne bidrage med noget til deres forening. Dette er ikke en eksplorativ tilgang til aktionsforskning. Den er fokuseret normativ. Det er en normativitet, som bygger på kvalitativ analyse af repræsentanter fra selvsamme profession. Normativiteten er samtidig betinget af, at der kan indgås et samarbejde. Aktionsforskning er ikke missionærarbejde, ikke engang den kritisk teologiske aktionsforskning, den er betinget af en gensidig forståelse af alle de perspektiver, som deltagerne bringer med sig ind i samarbejdet. Det er vanskeligt at drage nogle meget konkrete skel mellem, hvornår den ene og den anden form for aktionsforskningstilgang starter og slutter. Der vil altid være en mængde overlap. Dette projekts beskrivelse af den deltagerorienterede aktionsforskning (PAR) skal derfor læses med dette in mente. Når projektet ikke kan placeres i samme kategori som participatory research og community based participatory research samt kritisk utopisk aktionsforskning, vil jeg hævde, at det handler dels om forholdet til forskeren som en intellektuel autoritet og til begrebet frigørelse. Der er inddraget aspekter af alle de tre ovennævnte traditioner, som jeg har fundet meget anvendelige. Jeg vil tillade mig at konkludere, at den her anvendte tilgang har en fordel omkring det eksplicite forhold til, at forskeren optræder i kraft af en intellektuel autoritet. Dette er en kontroversiel konstatering, da aktionsforskning (inkl. PAR) traditionelt netop har taget afstand fra den forståelse, at videnskab spiller en elitær og afgørende rolle, når der skal træffes beslutninger i samfundet. Faren ved denne afstandstagen kan være handlingslammelse. Der er f.eks. ingen grund til, at jeg indgår i et samarbejde med socialrådgiverne, hvis jeg ikke bidrager med noget. Det jeg har kunnet bidrage med er min akademiske faglighed. Freire har beskrevet det som en autoritet, og ikke som noget der er autoritært. Jeg har en forventning om at analyser, som på forhånd er fremlagt for deltagerne og udsat for deres vurdering, vil være mere holdbare på længere sigt, fordi processer der fordrer indsigt samtidig øger opbakningen.

Det kan konstateres, at jeg er blevet oplevet som en autoritet. Det er med denne erkendelse i baghovedet, at jeg har fungeret i samarbejdet, og det er med den erkendelse, at jeg kan mærke, at jeg er på arbejde og navigerer i rollerne som facilitator, analytisk akademiker og naiv spørger. Der er arbejdet med forholdet mellem Gramscis traditionelle intellektuelle og organiske intellektuelle. Organisk intellektualitet skal faciliteres. Marx gjorde det ved at undervise arbejdere på første salen i indre Londons Dean Street 28. Det er i en erkendelse af, at den traditionelle intellektualitet skal i samspil med samfundet. Jeg har forsøgt at erkende denne repræsentation i dette projekt, og forstå den aktionsforskning, som vi har arbejdet med som facilitering af en organisk intellektualitet. I denne sammenhæng skal der skelnes mellem den traditionelle intellektualitet, som socialrådgiverne allerede besidder i kraft af deres socialfaglighed og en intellektualitet, og som vil være påkrævet, når det kommer til at analysere mulighederne for øget professionsdannelse. Der er ikke tale om et forhold til det intellektuelle som et nul-sums spil, hvilket heller ikke var Gramscis overbevisning, jævnfør hans indledende og dog omdiskuterede sætning ”vi er alle intellektuelle”. Faglig organisering er ikke en forudsætning, som socialrådgiverne kommer med, og er derfor en kapacitet, som kan opbygges gennem facilitering.

### **Implementering af horisontalt og vertikalt empowerment**

Aktionsforskningen har fungeret som en metode til at facilitere innovative tiltag blandt deltagerne. Fremtidsværkstederne og fokusgrupperne har fungeret som frirum, hvor social-

rådgiverne har udvekslet ideer uden, at der var sat et facit for, hvad resultatet skulle være, og uden at der var ledelse til stede. ”Det er virkelig godt at få talt ud” og ”jeg havde ikke tænkt på det på denne måde før” er begge udtryk, som er fremsagt i de sammenhænge, hvor socialrådgiverne har været samlet for at snakke om deres praksis. Aktionsforskningen har formået at rumme, at socialrådgiverne internt udvekslede ideer og tanker. Det har skabt en ikke-registrerbar vidensproduktion, som er opstået imellem deltagerne. En horisontal empowerment af socialrådgiverprofessionen har det potentiale på længere sigt, at det kan brede sig til samarbejder mellem øvrige professioner i f.eks. skole- og sundhedsvæsenet.

Der er blevet arbejdet med vertikal empowerment sammen med NIISIP. Socialrådgiverne i NIISIP er kommunikative udenfor socialrådgivermiljøet. De er fagligt integreret opad i det socialpolitiske felt, medlemmer af koordinerende udvalg og i en position, hvor de kan kommunikere med medierne. NIISIP har således i løbet af aktionsforskningen været synlige i avisen Sermitsiaq, i TV (KNR) og i lærernes fagblad Ilinniartitsisoq. De er blevet synlige på internettet med foreningens egen hjemmeside [www.niisip.gl](http://www.niisip.gl) og sociale medieprofil. Det er en demonstration af empowerment, at foreningen har overskud til at kommunikere ud til omverden om professionens tilstedeværelse og mærkesager. I projektet er dette forsøgt understøttet i en sådan grad, at jeg har deltaget i interviews i et mindre omfang, men primært har fungeret som sparringspartner i denne sammenhæng. Vertikal empowerment går dels opad og påvirker den socialpolitiske beslutningsproces, som igen kan få positiv indflydelse på klienterne i det sociale system, som socialrådgiverne kan advokere for, indtil de selv kan genvinde eller opdage deres egen kommunikative evner.

## BIDRAGET TIL SOCIALRÅDGIVERPROFESSIONEN

Der er et godt belæg for at sige, at socialrådgiverprofessionen er blevet empoweret igennem dette projektførløb. Det er for mig ikke et overraskende fund at kunne konstatere dette. Hvis der i et aktionsforskningsforløb indgås et samarbejde omkring et tema, som praksisfeltet selv er motiveret for at arbejde med og bidrage til, så er et positivt udfald af et sådant samarbejde meget sandsynligt. Det der er relevant at inddrage i en konklusion, er derfor ikke *om* der er sket en empowerment-proces, men *hvordan*.

Empowerment af professionen inddeler jeg her i empowerment af professionens interne kapacitetsopbygning, og dernæst i empowerment af de eksterne forhold omkring professionens anerkendelse.

### Empowerment som intern kapacitetsopbygning gav flere medlemmer

Overordnet set har samarbejdet med NIISIP gået ud på, at der skulle etableres en fællesorientering henimod at styrke foreningens aktiviteter og organisation. Dette har generelt foregået ved, at jeg har været facilitator ved møder og workshops. Ved det første møde med NIISIP kaldte jeg det ”at være sekretær på deres ideer”. Facilitatorrollen udviklede sig til kommunikationsvejledning i forbindelse med pressemeddelelser, webmasteropgaver på hjemmesiden, teknisk IT bistand og til en der kunne knyttes kontakt til, vendes sager med og læses af på. Dog registrerede jeg også, at NIISIP’s bestyrelse opfattede min rolle, som en loyal betroet sparringspartner. Rollebeskrivelserne knytter sig også til det ovenfor beskrevne arbejde med organisk intellektualitet. En af de typiske ting Gramsci forbandt med organisk intellektualitet var fagbevægelsesarbejde eller aktivistarbejde. Jeg har ikke tidligere tænkt aktionsforskningens rolle så konkret, men det er meget nemt for mig, på dette tidspunkt i processen at konkludere, at kapacitetsopbygningen i NIISIP har været et arbejde med en kollektiv intellektualitet.

Aktionsforskningen er i denne forbindelse et udtryk for en assimilering af en traditionel (akademisk/elfenbenstårns-) intellektualitet med en organisk (civilsamfunds) intellektualitet. Assimileringen er muligvis ikke fuldendt, men processen er godt undervejs.

Første gang jeg tog kontakt til NIISIP var helt tilbage i 2010. Her bestod NIISIP af fire til fem bestyrelsesmedlemmer, hvoraf to var aktive. Der var knap nok medlemmer til, at der var tale om en offentlig forening. Det var småt med opbakningen, og de initiativer der blev taget blev sparsomt imødekommet. I løbet af vores fælles aktionsforskningsproces fik NIISIP en ny bestyrelse med otte medlemmer, og medlemstallet for betalende medlemmer var ved sidste optælling 47. Mellem vores møder snakkede vi om, hvor vanskeligt det var at opgøre antal normerede stillinger, da kommunerne ikke kan opgive tal på, hvor mange stillinger der præcist er afsat til arbejdstagere med en socialfaglig uddannelse. Det er blevet anslået, at 130 personer er færdiguddannede i Grønland som socialrådgivere, og at der rundt om i landet er godt 100 ansatte socialrådgivere. Halvdelen, altså 50, skal være organiseret i NIISIP før foreningen kan begynde at kræve egen forhandlingsret. NIISIP er således tæt på dette mål.

### Nye mærkesager

Det første NIISIP og jeg startede med, var at afholde workshops om foreningens mærkesager. Disse skulle danne udgangspunkt for NIISIP's ønske om at skabe mere synlighed omkring professionen, og fungere som et værdisæt, der kunne henvises til i den socialpolitiske debat. Mærkesagerne blev følgende:

- 1) NIISIP står for at fremme kvaliteten på det sociale arbejde
- 2) Fokus på socialrådgivernes faglige -, fysiske – og psykiske miljø
- 3) Synlighed fagforeningsmæssigt
- 4) Være med til at skabe debat og blive hørt i politiske beslutninger
- 5) Efter- og videreuddannelse skal være kompetencegivende. Lønnen skal følge med

Mærkesagerne var konstruktive og befandt sig i skellet mellem værdier og fremtidsmål. Alle mærkesagerne er realiserbare. Som det nok vil vise sig i alle fagkampe, vil det tage tid at få operationaliseret dem, men de er produceret i et fællesskab og er blevet et led i en professionsdannelse.

I forlængelse af produktionen af mærkesager er vi påbegyndt processen med at tale om etiske retningslinjer for socialrådgivere i Grønland. I processen er der taget udgangspunkt i etikken fra dansk socialrådgiverforening, som er en ratificering af IFSW's<sup>68</sup> *Code of Ethics*. Det er en midlertidig løsning, og der skal i fremtiden skabes grønlandske etiske retningslinjer skrevet på grønlandsk for at øge professionens ejerskab til disse.

### NIISIP's forhold til arbejdstagerrettighederne

Under et møde i NIISIP fremkom jeg med et spørgsmål, som mest var et udtryk for min uvidenhed, i forhold til om NIISIP's medlemmer behøvede at være medlem og betale til AK<sup>69</sup> for at være medlem af NIISIP? Det fik bestyrelsen til at undersøge forholdet nærmere. Betingelsen om det dobbelte medlemskab stod i NIISIP's daværende vedtægter, men bestyrelsen fandt ud af, at det var i strid med menneskerettigheden til foreningsfrihed. Dette er en kerne-

---

<sup>68</sup> International Federation of Social Workers

<sup>69</sup> Atorfillit Kattuffiat (AK). En faglig sammenslutning, som er omtalt tidligere på i kapitlet om aktionsforskning

værdi hos International Labour Organization (freedom of association). På det efterfølgende møde gik vi derfor straks i gang med at diskutere et behov for at reviderer vedtægterne. Det er kapacitetsopbygning. Det er givetvis ikke målrettet. Jeg havde i hvert fald ikke medtænkt, at vi skulle omkring de grundlæggende arbejdstagerrettigheder. Bevidstheden om internationale rettigheder for arbejdstagere er et grundlæggende fundament for, at NIISIP kan yde råd og vejledning til landets socialrådgivere. Det har også skabt en bevidsthed om internationale netværk, hvor man kan søge international kontakt.

### **Tillid til forskningssamarbejdet**

Foreningen har fået tillid til, at der kan komme positive resultater ud af et forskningssamarbejde. Vi har indimellem diskuteret min rolle, og jeg har til tider med vilje været mindre aktiv end, hvad jeg kunne have haft lyst til. Det har været en væsentlig balancegang mellem, hvad der er forskningsinteresse og en fagforeningsinteresse, og jeg har vægtet det første for at overlade initiativet til socialrådgiverne. Denne proces har banet vejen for kommende samarbejder. Der var enighed om, at der i fremtiden skal genereres en del kvantitativt materiale, som skal afdække socialrådgivernes faglige-, fysiske- og psykiske arbejdsbetingelser. Det mangler der et samlet materiale på, hvilket vil være et meget brugbart redskab i den fortsatte proces mod øget professionsdannelse.

### **Empowerment af professionens synlighed**

En væsentlig konklusion er, at aktionsforskningsprojektet har resulteret i mere synlighed omkring eksistensen af socialrådgiverprofessionen. I et tidligere omtalt eksempel, hvor en socialrådgiver erfarer, at skolevæsenet ikke har kontaktet velfærdsforvaltningen i forbindelse med en ”forsvundet” dreng, så er dette et muligt eksempel på dels skolevæsenets manglende overblik, men det er også bekymrende, at en profession som socialrådgiverne kan overses. Derfor er synlighed godt for socialrådgiverne, og det er godt for velfærdssystemet som en helhed.<sup>70</sup>

Vi har skabt synlighed, ved at bestyrelsen har fået synlige mærkesager og holdninger i forbindelse med workshops og møder. En vigtig metode i aktionsforskningen er, at forskeren konstant inddrager deltagerne, også når projektet skal kommunikeres. Således kom et interview med mig i lærernes fagblad *Ilinniartitsisoq* mere til at handle om socialrådgiverne. Bestyrelsesmedlemmerne blev fotograferet og kom i fagbladet, hvilket jeg vurderede var meget vigtigere end en personlig profilering. Artiklen, som blev forfattet af Elna Egede (Egede 2013), blev særlig vigtig, fordi den blev bragt i et professionsfagligt blad, Udover en profilering af NIISIP, blev den også et led i den horisontale empowerment, hvor skolelærerne blev gjort opmærksom på socialrådgiverprofessionens eksistens og dens faglige område og udfordringer.

---

<sup>70</sup> Når jeg ind imellem fortæller om vores projekt, så er det ikke usædvanligt, at jeg f.eks. bliver spurgt, om der findes en socialrådgiveruddannelse i Grønland.





Foto 11: NIISIP beskriver sagsbehandlingsproblematikker i lærernes fagblad Ilinniartitsisoq

Et andet væsentligt kommunikationsredskab er NIISIP's nye hjemmeside, som jeg igennem forløbet har været webmaster og redaktør på. Det er meningen, at bestyrelsen selv skal overtage hjemmesiden på sigt. Med hjemmesiden har foreningen fået en internetprofil, og hvis vi relaterer det til termerne for den tidligere omtalte kritiske pædagogik, er her tale om voice-giving i elektronisk form (e-voicing). Hjemmesiden vil med al sandsynlighed få en meget central funktion i fremtiden, idet landets trafikale infrastruktur betinger, at der eksisterer en god www-infrastruktur. Hjemmesiden gør det muligt for NIISIP, at kommunikere med medlemmer som bor rundt om i landet, og som ikke har mulighed for at komme til Nuuk og deltage i foreningsaktiviteter mv.

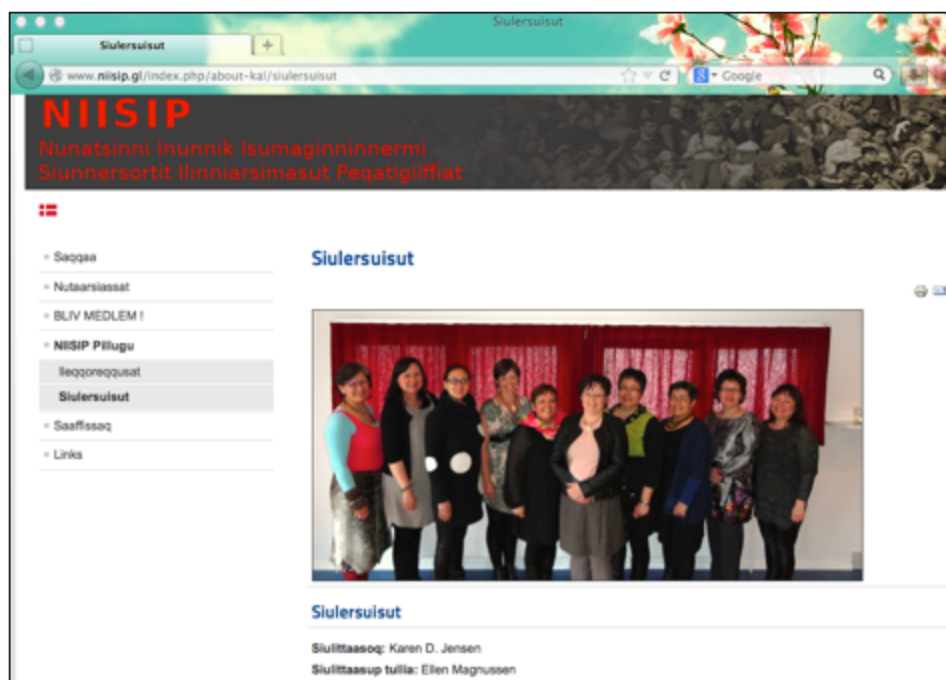


Foto 12: www.niisip.gl med billede af den nye bestyrelse

Produktionen af NIISIP's hjemmeside blev videnskabeliggjort, i og med at processen blev et led i en deltagerorienteret kapacitetsopbygning rettet mod at foreningen fik en elektronisk stemme. Det blev opbygningen af en teknisk og en kommunikativ kapacitet med en hjemmeside og e-mail, som ikke fandtes tidligere. Når Sen og Nussbaum skriver om kapabilitet, for-

stås det i denne sammenhæng som socialrådgiverforeningens mulighed for at få en egen internetplatform og dermed en egen frihed til vidtrækkende kommunikation.

Den kommunikative kapacitetsopbygning af NIISIP øger professionens mulighed for at blive synlig overfor andre samarbejdspartnere i det tværfaglige netværk, og for selv at skabe synlighed for hidtil usynlige brugergrupper og klienter i det socialfaglige felt.

## **BIDRAG TIL DET SOCIALPOLITISKE FELT**

Projektet er placeret i det socialpolitiske felt. Det er derfor relevant at konkludere på omfanget af bidraget til feltet. Selvom feltet ikke eksplicit er blevet fremlagt i projekt, så er der dog alligevel arbejdet med en forestilling om, at det konstitueres af nogle aktører, som befinder sig i en civil-, offentlig, og videnskabelig dimension. Temaet faglighed i det sociale arbejde berører disse dimensioner.

### **Kvalitet i det sociale arbejde skal også prioriteres økonomisk**

Socialrådgiverprofessionen kan komme langt med en øget organisering, og dermed vil den løbende kunne gøre krav på at blive bedre anerkendt, fagligt og økonomisk for dens arbejde. Selvom dette har været et projekt, som har arbejdet med empowermentprocesser i et bottom-up perspektiv, så er der stadig tale om en lille gruppe professionelle, som er sårbare overfor de strabadser og den store mængde frivilligt arbejde (udenfor arbejdsliv), som en begyndende organisering af et fagområde kræver. Her er endvidere tale om en organisering som, for at blive succesfuld og skabe subjektive oplevelser af et faglig fællesskab, vil være afhængig af at kunne holde landsmøder evt. hvert andet år. Der har været argumenteret med udgangspunkt i McClellands forskning i Tyskland, at det er i samfundets interesse at have organiserede velfærdsprofessioner. Derfor er professionsindsatser noget, som man bør overveje at støtte i form af sekretærbistand, aflønning af en daglig ledelse, leje af kontorlokale mv.

*"Minority problems are in fact majority problems"*  
(Lewin 1946)

Det er ikke vanskeligt at hævde, at nogle af problematikkerne ved dels det sociale arbejde og det sociale område overordnet set kan føres tilbage til en teknisk problematik omkring aflønning. Et samfunds offentlige anerkendelse af en arbejdsindsats kan ses analogt til lønninger. Et andet forhold er en sikring af en kvalifikationsproces, hvor ledere på det socialfaglige område får adgang til uddannelser i form af f.eks. diplom- og masteruddannelser, som kan føre til en øget faglighed og kvalitetssikring af det socialfaglige arbejde.

Det sidste forhold, der skal bemærkes, handler om den enkelte socialrådgivers sagsmængde. Lovgivning om sagsmængder, kan ses som et fremtidigt politisk værktøj, der kan bidrage til et skærpet fokus på den arbejdsindsats, som socialrådgiverne sidder med, og være en hjælp til at strukturere og normere arbejdspladserne med tilstrækkelige ressourcer og kompetencer. NIISIP har argumenteret for et sagsloft, men skal for at kunne komme videre med dette bruge ressourcer på, at skaffe sig et overblik over sagsmængder fordelt på sagsområder blandt landets socialrådgivere.

### **Forskningsmetoder som inddrager og faciliterer organisk intellektualitet**

Aktionsforskning har med dette projekt vist, at man kan lave involverende forskning uden, at det er meget omkostningstungt. Øvrige former for forskning bidrager kun i begrænset omfang til respondenternes knowhow om forskningsområdet. Aktionsforskning, som er empowerment-orienteret, har potentialet til at facilitere organisk intellektualitet. Med forskningstilgange som arbejder bottom-up, er der bedre sikring for at få fat i reelle praksisproblematikker, som er til stede i samfundet. Forskning i problematikker, som er relevante for deltagerne, har potentialet til at være langtidsholdbare efter, at forskeren har trukket sig ud af forskningsprojektet.

### **Involveringen i den socialpolitiske debat**

I projektet er der arbejdet med det som i en gramsci-retorik er blevet kaldet organisk intellektualitet. Andersen har kaldt det vertikalt empowerment. Malcolm Payne italesatte det som advocacy (fordansket til advokering), og Nussbaum som kapabilitetsopbygning. Jeg har advokeret for socialrådgivernes styrkede stemme i socialpolitikken, og socialrådgiverne kan i fremtiden advokere for de udsatte borgere, som ikke lige er i søgelyset hos politikere og Ngo'er.

Det vil kunne give en socialpolitisk debat, som nuanceres af socialfaglige indlæg. Vi har tidligere været vidne til socialpolitiske debatter, hvor der alene har figureret en politisk-, folkelig- og NGO-stemme. Dette projekt vil vise sig at være lykkedes i det omfang, at debatten nu kan blive yderligere kvalificeret af professionsfaglige indlæg, og indlæg som repræsenterer lokal forskning på området. Dette er muliggjort med en styrkelse af NIISIP, hvor det ikke længere er den enkelte isolerede og potentielt sårbare offentligt ansatte, som kommunikerer, men den samlede profession.

Det giver potentielt forbedrede vilkår at bedrive socialpolitik på, da socialrådgiverne nu er stærkere repræsenteret og kan gå i kritisk dialog i forbindelse med relevante politiske løsninger på sociale udfordringer.



# Litteraturliste

- Adams, Robert. 2008. *Empowerment, Participation and Social Work*. Basingstoke: Palgrave.
- Adorno, Theodor W. 2002. *The Jargon of Authenticity*. London: Routledge.
- Adorno, Theodor W., Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson, and R. Nevitt Sanford. 1950. *The Authoritarian Personality*. edited by Theodor W Adorno. Harper & Brothers.
- Andersen, Heine. 2000. "Jürgen Habermas." in *Klassisk og Moderne Samfundsteori*, edited by Heine Andersen and Lars Bo Kaspersen. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, John. 2005. "Empowermentsperspektivet: Empowermentsperspektivet - Vejen Frem En Kritisk Handlingsorienteret Socialforskning?" *Social Kritik* 101.
- Andersen, John, and Annette Bilfeldt. 2010. "Aktionsforskning På et Plejehjem: Et Alternativ Til New Public Management?" *Tidsskrift for arbejdsliv* 12(1):67-81.
- Andersen, John, and Martin Frandsen (red.). 2007. *Fra Bibliotek Til Lokalsamfundscenter - Evaluering Af Community Center Gellerup*. Institut for Miljø, Samfund og Rumlig Forandring (ENSPAC) Roskilde Universitetscenter.
- Andersen, John, and Gestur Hovgaard. 2007. "Metodekombination Med Sociologisk Fantasi." in *Teknikker i samfundsvidenskaberne*, edited by Lars Fuglsang, Peter Hagedorn-Rasmussen, and Poul Bitsch Olsen. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Andersen, John, and Jørgen Elm Larsen. 1996. "Køn, Fattigdom Og Empowerment." *Dansk sociologi* 3(1996, Årg. 7, Nr. 3):61-72.
- Andersen, Pernille Tanggaard. 2002. "Det Fælles Kvindelige Til Debat. En Analyse Af Profil Og Strategi I Kvindeligt Arbejderforbund." in *Kønsmagt under forandring er*, edited by Anette Borchorst. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, Pernille Tanggaard. 2010. "Empowerment Som Frigørelse?" in *Sundhedssociologi*, edited by Pernille Tanggaard Andersen and Helle Timm. København: Hans Reitzels Forlag.
- Appel Nissen, Maria, Keith Pringle, and Lars Uggerhøj. 2007. *Magt Og Forandring I Socialt Arbejde*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Arbejdsgruppen om undersøgelse af arbejdsforholdene i den sociale sektor. 2002. *Redegørelse Om Arbejdsforholdene I Den Sociale Sektor*. Nuuk. Retrieved ([http://dk.vintage.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Departementer/Departement\\_Familie\\_Justits/Familie/Udgivelser/~media/650213B120F84F7E871B49CE7364C9D8.ashx](http://dk.vintage.nanoq.gl/Emner/Landsstyre/Departementer/Departement_Familie_Justits/Familie/Udgivelser/~media/650213B120F84F7E871B49CE7364C9D8.ashx)).
- Arendt, Hannah. 1994. *Eichmann in Jerusalem : A Report on the Banality of Evil*. Revised an. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Arnffjord, Marianne, Birthe Kristensen, and Turid Bjarnason Skifte. 2001. "Uønsket Graviditet I Nuuk Og Aasiaat." P. 45 in *Abort i Grønland*. Nuuk: INUSSUK - Arktisk Forskningsjournal.
- Arnffjord, Steven. 2013. "Positiv Magt - Deltagende Aktionsforskning Som Empowerment Af Socialarbejdere I Grønland." *Social Kritik* 135(25).
- Arnffjord, Steven, and Lise Hounsgaard. 2013. "Transforming a Disempowered Social Worker Profession Using Participatory Action Research in Greenland." in *Modernization and Heritage: how to combine the two in inuit societies*, edited by Karen Langgård and Kennet Pedersen. Nuuk: Forlaget Atuagkat.
- Arnffjord, Steven, and Lise Hounsgaard. 2014a. "Problems of Professional Disempowerment – a First Look at the Working Conditions of Social Workers in Greenland." *Qualitative Social Work* ((In Review)).
- Arnffjord, Steven, and Lise Hounsgaard. 2014b. "Selvstændig Råderet I Socialrådgivernes Praksis – et Professionssociologisk Perspektiv." *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning* ((In Review)).
- Arnstein, Sherry R. 1969. "A Ladder of Citizen Participation." *Journal of American Institute of Planners* 35(4).
- Aronowitz, Stanley. 2003. "A Mills Revival?" *Logos* 2.3.
- Atorfillit Kattuffiat. 2013. "Atorfillit Kattuffiat." Retrieved (<http://www.ak.gl/aftaler-og-overenskomster/>).
- Baines, Donna, Joan MacKenzie Davis, and Michael Saini. 2009. "Wages, Working Conditions and Restructuring in Ontario's Social Work Profession." *Canadian Social Work Review* 26(1):59-72.
- Banerjee, Nina, et.al. 2007. *Børn Og Unge I Grønland*. Nuuk: Milik.
- Barnard, Alan, and Jonathan Spencer. 2002. *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. London: Routledge.
- Barret, Elizabeth. 2000. *Stranger With a Camera*. United States: Appalshop.

- BASW The British Association of Social Workers. 2012. *The State of Social Work 2012*. Birmingham. Retrieved (<http://www.basw.co.uk/resource/?id=500>).
- Bauman, Zygmunt. 1967. "Modern Times, Modern Marxism." *Social Research* 34(3):399–415.
- Bauman, Zygmunt. 1974. "Moderne Tider, Moderne Marxisme." in *Marxistisk Sociologi*, edited by Peter L. Berger. Copenhagen: Gyldendal.
- Becker, Howard S. 1966. *Outsiders*. New York: The Free Press.
- Bennett, W. Lance, and Taso Lagos. 2007. "Logo Logic: The Ups and Downs of Branded Political Communication." *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 611:193–206.
- Bentzon, Agnete Weis. 1961. *Familie Og Ægteskab I Vestgrønland: Rapport*. Kbh.: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
- Bentzon, Agnete Weis. 1988. "Verner Goldschmidt." in *Fra Marx til Habermas : samfundsudvikling og offentlig regulering : Verner Goldschmidt forelæsningsrækken ved Institut for Erhvervs- og Samfundsforskning, Handelshøjskolen i København*, edited by Henning Sørensen and Egil Fivelsdal. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Berliner, Peter et al. 2009. "Paamiut Asasara: Communitymobilisering, Livsglæde Og Deltagelse." *Psyke & logos* 30(1):103–23.
- Berliner, Peter, Stephen Hacksberg, and Mirjam Høffding Refby. 2005. *At Fare Vild Sammen*. Frydenlund.
- Berliner, Peter, and Line Natascha Larsen. 2010. "Man Er Mere Fri - Community Psykologiske Programmer for Psykosocial Trivsel." *Uden For Nummer 20*.
- Berliner, Peter, Line Natascha Larsen, and Elena De Casas Soberón. 2012. "Case Study: Promoting Community Resilience with Local Values – Greenland's Paamiut Asasara." in *The Social Ecology of Resilience - A Handbook of Theory and Practice*, edited by Michael Ungar. New York: Springer.
- Bladt, Mette. 2012. "Frimur Og Værksteder." in *Aktionsforskning - en grundbog*, edited by Gitte Duus, Mia Husted, Karin Kildedal, Erik Laursen, and Ditte Tofteng. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Bladt, Mette, and Kurt Aagaard Nielsen. 2013. "Free Space in the Processes of Action Research." *Action Research* 11(4):369–85.
- Bloor, M. 1978. "On the Analysis of Observational Data: A Discussion of the Worth and Uses of Inductive Techniques and Respondent Validation." *Sociology* 12(3):545–52.
- Bradbury, Hilary, Phil Mirvis, Eric Neilsen, and William Pasmore. 2008. "Action Research at Work: Creating the Future Following the Path from Lewin." in *The Sage Handbook of Action Research*, edited by Hilary Bradbury and Peter Reason. London: Sage Publications.
- Bradbury-Huang, Hilary. 2010. "What Is Good Action Research?" *Action Research* 8(1).
- Brydon-Miller, Mary, Davydd Greenwood, and Patricia Maguire. 2003. "Why Action Research?" *Action Research* 1:9–28.
- Brydon-Miller, Mary, Michael Kral, Patricia Maguire, Susan Noffke, and Anu Sabhlok. 2011. "Jazz and the Banyan Tree: Roots and Riffs on Participatory Action Research." in *The SAGE Handbook of qualitative research*, edited by Norman K. Denzin and Yvonna S. Lincoln. Los Angeles: Sage Publications.
- Buber, Martin. 1937. *I and Thou*. Edingburgh: T. & T. Clark.
- Buber, Martin. 1949. *Paths in Utopia*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bucko, Raymond A. 2006. "Action Anthropology." Pp. 9–12 in *Encyclopedia of anthropology*, edited by James H. Birx. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Burawoy, Michael. 2012. "103rd ASA President Erik Olin Wright: Reinventing Sociology." Retrieved ([http://www.asanet.org/about/presidents/Erik\\_Olin\\_Wright.cfm](http://www.asanet.org/about/presidents/Erik_Olin_Wright.cfm)).
- Carey, Malcolm. 2007. "White-Collar Proletariat? Braverman, the Deskillng/upskilling of Social Work and the Paradoxical Life of the Agency Care Manager." *Journal of social work* 7(1):93–114.
- Carr, Wilfred, and Stephen Kemmis. 1986. *Becoming Critical: Education, Knowledge and Action Research*. London: Falmer Press.
- Carr, Wilfred, and Stephen Kemmis. 2005. "Staying Critical." *Educational Action Research* 13(3):347–57.
- Chemnitz, Guldborg, and Verner Goldschmidt. 1964. *Grønland I Udvikling*. Fremad.
- Christensen, Else. 2011. *Væk Fra Grønland: Udsatte Grønlændere, Der Er Flyttet Til Danmark Med Deres Børn*. Kbh.: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Clarke, Steve. 2013. *Trends in Crime and Criminal Justice 2010*. Luxembourg: Eurostat.
- Corrigan, Paul. 1977. "The Welfare State As An Arena of Class Struggle." *Marxism Today* March:87–93.
- Cruikshank, Barbara. 1999. *The Will to Empower*. Ithaca: Cornell University Press.
- Cruikshank, Barbara. 2003. "Viljen Til at Mægtiggøre: Medborgerskabsteknologier Og 'Krigen Mod Fattigdom.'" *GRUS* 70.
- Curtis, Tine. 2006. *Unge Trivsel I Grønland 2004*. Nuuk: Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.

- Daugaard-Jensen, Jens. 1911. "Om Grønlands Administration." Pp. 344–60 in *Gads Danske Magasin 1910-1911*, edited by Christian Gulmann. København: Forlaget af G.E.C GAD.
- Davidson, Lorna, and Jim Arnold. 2011. "The Great Experiment: New Lanark from Robert Owen to World Heritage Site." in *Robert Owen and his Legacy*, edited by Noel Thompson and Chris Williams. Cardiff: University of Wales.
- Deveaux, Monique. 1994. "Feminism and Empowerment: A Critical Reading of Foucault." *Feminist Studies* 20(2):223–47.
- Dybbroe, Susanne. 1989. "Kvinder I Udviklingsprocessen: Teori Og Strategi for et Feltarbejde." *Årsskrift for etnografi* (1989):50–73.
- Dybbroe, Susanne, Frank Sejeresen, Hanne Petersen, Jens Dahl, and Gorm Winther. 2005. "Hundrede Års Dansk Samfundsforskning I Grønland." in *Grønlandsforskning*, edited by Kirsten Thisted. København: Det Grønlandske Selskab.
- Egede, Elna. 2013. "Sagsbehandlere Drukner I Sager / Isumaginnittut Suliassanik Ipinneqalerput." *Ilinniartitsisoq* (April).
- Elden, Max, and James C. Taylor. 1983. "Participatory Research at Work: An Introduction." *Journal of Occupational Behavior* 4(1):1–8.
- Elling, Bo. 2009. "Kritisk Teori." in *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne : På tværs af fagkulturer og paradigmer*, edited by Lars Fuglsang and Poul Bitsch Olsen. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Fals Borda, Orlando. 1979. "Investigating Reality in Order to Transform It: The Colombian Experience." *Dialectical Anthropology* 4:33–55.
- Fals Borda, Orlando. 1989. "The Application of Participatory Action-Research in Latin America." *American Behavioral Scientist* 32(5):513–51.
- Fals Borda, Orlando. 1998. *People's Participation: Challenges Ahead*. edited by Orlando Fals Borda. Computer Graphics.
- Fals Borda, Orlando. 2006. "Participatory (Action) Research in Social Theory: Origins and Challenges." in *Handbook of Action Research: The Concise Paperback Edition*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury.
- Fals-Borda, Orlando, and Muhammad Anisur Rahman. 1991. *Action and Knowledge: Breaking the Monopoly with Participatory Action-Research*. New York: Apex.
- Fetterman, D., and A. Wandersman. 2007. "Empowerment Evaluation: Yesterday, Today, and Tomorrow." *American Journal of Evaluation* 28(2):179–98.
- Fetterman, David M. 1994. "Steps of Empowerment Evaluation: From California to Cape Town." *Evaluation and Program Planning* 17(3):305–13.
- Flaherty, Martha. 1995. "Freedom of Expression or Freedom of Exploitation?" *The Northern Review* 14:178–85.
- Flyvbjerg, Bent. 1991. *Rationalitet Og Magt. Bind 1 : Det Konkretes Videnskab*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Foley, Douglas E. 1999. "The Fox Project: A Reappraisal." *Current Anthropology* 40(2):171–92.
- Freire, Paulo. 2005. *Education For Critical Consciousness*. London: Continuum.
- Freire, Paulo. 2007. *Pedagogy of the Oppressed*. London: Continuum.
- From, Anders. 1975. *Sociale Problemer I Grønland: Levevilkår Og Sociale Problemer I Vestgrønland*. i kommission hos Teknisk Forlag.
- Fung, Archon, and Erik Olin Wright. 2001. "Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance." *Politics and Society* 29(1):5–41.
- Gaventa, John. 1980. *Power and Powerlessness - Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Chicago: University of Illinois Press.
- Geiger, Theodor. 1955. "A Dynamic Analysis of Social Mobility." *Acta Sociologica* 1(1):26–38.
- Gesink, Dionne, Elizabeth Rink, Ruth Montgomery-Andersen, Gert Mulvad, and Anders Koch. 2010. "Developing a Culturally Competent and Socially Relevant Sexual Health Survey with an Urban Arctic Community." *International journal of circumpolar health* 69(1):25–37.
- Giroux, Henry A. 1988. *Teachers as Intellectuals : Toward a Critical Pedagogy of Learning*. Granby, Mass.: Bergin & Garvey.
- Gitlin, Todd. 2000. "Afterword." in *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press.
- Glarborg, Kirsten, and Franz From. 1968. *Børn Og Opdragelse I Grønland: En Sociologisk Studie: En Rapport*. Kbh.: Gjellerup.
- Goldschmidt, Verner. n.d. *Relig Adfærd. Bind I*. Kbh.: S. n.
- Goldschmidt, Verner, and Guldborg Chemnitz. 1976. *Samfund Og Kriminalitet I Grønlandske Byområder*. [Kbh.]: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Gramsci, Antonio. 1992. *Prison Notebooks*. Columbia University Press.

- Grønlands Hjemmestyre. 2003. "Landstingsforordning Nr. 1 Af 15. April 2003 Om Hjælp Til Børn Og Unge." Retrieved August 7, 2012 ([http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf\\_nr\\_01-2003\\_hjaelp\\_til\\_boern\\_og\\_unge/ltf\\_nr\\_01-2003\\_dk.htm](http://www.inatsisit.gl/gh.gl-love/dk/2003/ltf/ltf_nr_01-2003_hjaelp_til_boern_og_unge/ltf_nr_01-2003_dk.htm)).
- Grønlands Politi. 2011. *Årsstatistik*. Nuuk.
- Grønlands Politi. 2012. *Årsstatistik*. Nuuk.
- Grønlands Statistik. 2013a. "(Revideret) Antal Levendefødte Efter Bosted, Moders Fødested, Moders Alder, Køn Og Fødselsmåned 1973-2012." Retrieved January 6, 2014 (<http://bank.stat.gl/BEDBBL0>).
- Grønlands Statistik. 2013b. *Alkoholstatistik 2013*. Nuuk: Grønlands Statistik.
- Grønlands Statistik. 2013c. *Levendefødte Efter Distrikt, Moders Fødested, Alder Og Køn 1973-2012*. Nuuk: Grønlands Statistik.
- Grønlandsudvalget. 1964. *Betænkning Fra Grønlandsudvalget Af 1960*. København: Ministeriet for Grønland.
- Gullestrup, Hans, Margrethe Sørensen, and Henning Schwerdtfeger. 1976a. *Bygdesamfund I Grønland: Rapport Om Nogle Udviklingsproblemer*. Kbh.: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Gullestrup, Hans, Margrethe Sørensen, and Henning Schwerdtfeger. 1976b. *Udviklingsproblemer I Grønlandske Bygder: Sammenfattende Rapport Kalâdliit-Nunâne Igdlokarfêrkane Ingerdlautsimut*. København: Institut for organisation og arbejds sociologi.
- Gustavsen, Bjørn. 2006. "Theory and Practice: The Mediating Discourse." in *The Handbook of Action Research*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury. London: Sage Publications.
- Gutmacher Institute, and World Health Organization. 2012. "Facts on Induced Abortion Worldwide." *Fact Sheet*. Retrieved ([http://www.who.int/reproductivehealth/publications/unsafe\\_abortion/abortion\\_facts/en/](http://www.who.int/reproductivehealth/publications/unsafe_abortion/abortion_facts/en/)).
- Habermas, Jürgen. 1988. *Theory and Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Hackesberg, Stephen, and Peter Berliner. 2001. "En Dør Mod Samfundet." *Psykolog nyt* 55(5).
- Hall, Budd L. 2005. "In from the Cold? Reflections on Participatory Research from 1970-2005." *Convergence*. Retrieved (<http://www.niace.org.uk/publications/Periodicals/Convergence/>).
- Hansen, Birgit, and Ina Skafte. 2009. *Tidlig Indsats Overfor Gravide Familier*. NUUK: PAARISA. Retrieved ([http://www.paarisa.gl/media/18453/projektbeskrivelse\\_tidlig\\_indsats\\_dk.pdf](http://www.paarisa.gl/media/18453/projektbeskrivelse_tidlig_indsats_dk.pdf)).
- Hansen, Knud Erik, and Andersen Hans Thor. 2013. *Hjemløshed I Grønland*. København: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Hansson, Agneta. 2003. *Praktisk Taget - Aktionsforskning Som Teori Och Praktik - I Spåren Efter LOM*. Göteborg: Göteborgs Universitet - Sociologiske Institutionen.
- Healey, G. K. et al. 2011. "Community Perspectives on the Impact of Climate Change on Health in Nunavut, Canada." *Arctic* 64(1):89-97. Retrieved (<http://search.proquest.com/docview/858373504?accountid=14732>).
- Heaney, Tom. 1995. "Issues in Freirean Pedagogy." *Thresholds in Education*.
- Heckscher, Birthe. 1974. *Traditioner for Social Forsorg I Grønland*. [Kbh.]: Ministeriet for Grønland.
- Heughten, Kate Van. 2011. *Social Work Under Pressure - How to Overcome Stress, Fatigue and Burnout in the Workplace*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Hilsen, A. I. 2006. "And They Shall Be Known by Their Deeds: Ethics and Politics in Action Research." *Action Research* 4(1):23-36.
- Hilsen, Anne Inga. 2013a. "Covenantal Ethics (To Be Published)." *The Sage Encyclopedia of Action Research*.
- Hilsen, Anne Inga. 2013b. "Industrial Action Research and Ethics. A Discussion on the Ethical Challenges of Doing Action Research in Companies." in *International Doctoral Seminar - Action research and ethics*. Bristol: University of Bristol.
- Horkheimer, Max. 1970. "Tradisjonell Og Kritisk Teori." in *Kritisk teori: En antologi over Frankfurter-Skolen i filosofi og sosiologi: (Max Horkheimer, Herbert Marcuse, Theodor W. Adorno, Jürgen Habermas)*, edited by Ragnvald Kalleberg. Gyldendal Norsk Forlag.
- Hornbek, Maria. 2013. "Færre Går Med Selvmordstanker." *KNR Indland*, February 12.
- Hulgård, Lars. 2002. "Civilsamfund Eller Social Kapital?" *Dansk sociologi* 13(4).
- Husted, Mia, and Ditte Tofteng. 2012. "Arbejdsliv Og Aktionsforskning." in *Aktionsforskning - en grundbog*, edited by Gitte Duus, Mia Husted, Karen Kildedal, Erik Laursen, and Ditte Tofteng. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- IFSW. 2004. *Ethics in Social Work, Statement of Principles*. International Federation of Social Workers. Retrieved ([http://www.iassw-aiets.org/uploads/file/20130506\\_Ethics in Social Work, Statement, IFSW, IASSW, 2004.pdf](http://www.iassw-aiets.org/uploads/file/20130506_Ethics%20in%20Social%20Work,%20Statement,%20IFSW,%20IASSW,%202004.pdf)).
- Israel, Joachim. 1969. *Fremmedgørelse: Fra Marx Til Moderne Sociologi*. København: Rhodos.
- Jarvis, Simon. 1998. *Adorno - A Critical Introduction*. New York: Routledge.
- Jungk, Robert, and Norbert R. Müllert. 1989. *Håndbog I Fremtidsværksteder*. Kbh.: Politisk revy.



- Järvinen, Margaretha. 2002. "Mötet Mellan Klient Och System - Om Forskning I Socialt Arbete." *Dansk sociologi* 13(2).
- Järvinen, Margaretha, Jørgen Elm Larsen, and Nils Mortensen. 2002. *Det Magtfulde Møde Mellem System Og Klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kampmann, Jan. 2008. "Arven Efter Freire - Notalgisk Tilbageblik Eller Fremadrettet Inspiration?" *Dansk pædagogisk tidsskrift* 4:28–37.
- Karsberg, Sidsel Helena, Mathias Lasgaard, and Ask Elklit. 2012. "Victimisation and PTSD in a Greenlandic Youth Sample." *International Journal of Circumpolar Health* 71.
- Kassam, Yusuf, and Kemal Mustafa. 1982. *Participatory Research: An Emerging Alternative Methodology in Social Science Research*. New Delhi: Society for Participatory Research in Africa.
- Kellner, Douglas. 2010. "Ernst Bloch, Utopia and Ideology Critique." *Vlaams Marxistisch Tijdschrift* 44(2).
- Kellner, Douglas, and Harry O'Hara. 1976. "Utopia and Marxism in Ernst Bloch." *New German Critique* (9):11–34.
- Kemmis, Stephen. 2006a. "Critical Theory and Participatory Action Research." in *The Sage Handbook of Action Research*, vol. 14, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury. London: Sage Publications, Thousand Oaks CA.
- Kemmis, Stephen. 2006b. "Exploring the Relevance of Critical Theory for Action Research: Emancipation Action Research in the Footsteps of Jürgen Habermas." in *The Sage Handbook of Action Research*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury. London: Sage Publications.
- Kemmis, Stephen. 2006c. "Participatory Action Research and the Public Sphere." *Educational Action Research* 14(4).
- Kleeman, Louise M. 2013. "Far Og Søn Måtte Sove I En Opgang." *Sermitsiaq*, February 14. Retrieved (<http://sermitsiaq.ag/far-soen-maatte-sove-opgang>).
- Koch, Carl Henrik. 1979. *Francis Bacon*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Krause, Mikkel. 2010. "Myndighed Og Kritik Medvirkende Rasmus Willig." Retrieved (<http://www.dr.dk/P1/Apropos/Udsendelser/2010/09/27122621.htm>).
- Kristensen, Lise G., Else Christensen, and Siddhartha Baviskar. 2008. *Børn I Grønland: En Kortlægning Af 0-14-Årige Børns Og Familiers Trivsel*. Kbh.: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Kruse, Kathrine. 2013. "Sociale Forhold Topper." *Kalaallit Nunaata Radioa*, September 17. Retrieved (<http://www.knr.gl/da/nyheder/sociale-forhold-topper>).
- Kvale, Steinar. 1997. *Interview - En Introduktion Til Det Kvalitative Forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Landslægeembedet, and Grønlands Statistik. 2012a. *Aborter Efter Tid, Kvartal, Distrikt, Svangerskabets Varighed, Samlevende Og Alder*. Nuuk: Grønlands Statistik.
- Landslægeembedet, and Grønlands Statistik. 2012b. *Døde Efter Tid, Distrikt, Dødsårsag, Køn Og Alder*. Nuuk: Grønlands Statistik.
- Langaard, Per. 1986. "Modernization and Traditional Interpersonal Relations in a Small Greenlandic Community: A Case Study from Southern Greenland." *Arctic Anthropology* 23(1-2):299–314.
- Larsen, Jørgen Elm, Nils Mortensen, and Jens Peter Frølund Thomsen. 2002. "Magtens Mange Facetter I Mødet Mellem System Og Klient." in *Det magtfulde møde mellem system og klient*, edited by Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen, and Nils Mortensen. Aarhus Universitetsforlag.
- Lennert, Lise. 1991. *Kvinder I Grønland: Sammen Og Hver for Sig*. [Nuuk]: Atuakkiorfik.
- Leone, Richard D., and Michael F. Eleey. 1983. *The Origins and Operations of Area Labor-Management Committees*. Washington: U.S. Bureau of Labor Statistics.
- Levin, Morten. 2008. "Organisasjonspsykologien Som Norsk Fagdisiplin – Skapt I Skjæringspunktet Mellom Aksjonsforskning Og Disiplinær Tradisjon." *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 45(3).
- Lévinas, Emmanuel. 1996. *Totalitet Og Uendelighed*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lewin, K. 1946. "Action Research and Minority Problems." *Journal of Social Issues* 2(4):34–46.
- Leydesdorff, Loet, and Peter Besselaar. 1987. "What We Have Learned from the Amsterdam Science Shop." Pp. 135–60 in *The Social Direction of the Public Sciences SE - 6*, vol. 11, *Sociology of the Sciences*, edited by Stuart Blume, Joske Bunders, Loet Leydesdorff, and Richard Whitley. Springer Netherlands.
- Longres, John F. 1983. "Alienation among Social Service Workers and Integration into the Social Services." *Journal of Sociology and Social Welfare* 10(4):662–83.
- Lundberg, Anne. 2010. "Kritisk Utopisk Aktionsforskning." in *IMER - möjligheter och gränser festskrift till Björn Fryklund*, edited by Anders S. Wigerfelt and Tomas Peterson. Malmö: Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö högskola.

- Madsen, Marie Henriette, Morten Grønbaek, Peter Bjerregaard, and Ulrik Becker. 2005. "Urbanization, Migration and Alcohol Use in a Population of Greenland Inuit." *International journal of circumpolar health* 64(3):234–45. Retrieved (<http://search.proquest.com/docview/68086841?accountid=14732>).
- Maguire, Patricia. 1987. *Doing Participatory Research: A Feminist Approach*. Massachusetts: University of Massachusetts.
- Mandic, Oleg. 1967. "The Marxist School of Sociology: What Is Sociology in a Marxist Sense?" *Social Research* 34(3):435–55.
- Martín-Baró, Ignacio, Adrienne Aron, and Shawn Corne. 1994. *Writings for a Liberation Psychology*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Marx, Karl. 1959. *Economic and Philosophic Manuscripts of 1844*. Ed. with an Introduction by Dirk J. Struik: 5. Print. Moskva: Progress Publishers.
- Marx, Karl. 1965. "Økonomisk-Filosofiske Manuskripter 'Fremmedgjort Arbejde' (1844)." *Tiden – Verden Rundt* 2:53–64.
- Marx, Karl, and Friedrich Engels. 1969. *Manifesto of the Communist Party (1888)*. Moscow: Progress Publishers.
- Marx, Karl, and Friedrich Engels. 1973. "Tæser Om Feuerbach (1845)." Pp. 401–3 in *Marx-Engels: Udvalgte skrifter II*. Kbh.: Forlaget Tiden.
- Mathiesen, Thomas. 1973. *Det Ufærdige: Bidrag Til Politisk Aktionsteori*. Hans Reitzel.
- Matthies, Aila-Leena, Mari Kattilakoski, and Niina Rantamäki. 2011. "Citizens' Participation and Community Orientation – Indicators of Social Sustainability of Rural Welfare Services." *Nordic Social Work Research* 1(2):125–39.
- May, William F. 1980. "Doing Ethics: The Bearing of Ethical Theories on Fieldwork." *Social Problems* 27(3).
- McClelland, Charles E. 2002. *The German Experience of Professionalization - Modern Learned Professions and Their Organizations from the Early Nineteenth Century to the Hitler Era*. Paperback. New York: Cambridge University Press.
- Medonos, Jakob Christensen. 2010. "Ungdom Og Urbanitet I Grønland." Københavns Universitet.
- Miles, Matthew B., and A. Michael Huberman. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Mills, C. Wright. 2000. *Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press.
- Milton, J. R. 1998. "Bacon, Francis (1561-1626)." in *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, edited by Edward Craig. London: Routledge.
- MIPI. 2008. *Statistik Om Børn Og Unge I Grønland 2008-2008*. Nuuk.
- Montero, Maritza. 2000. "Participation in Participatory Action Research." *Annual Review of Critical Psychology* 2:131–43.
- Mortensen, Louise. 2008. *Børns Levestandard I Grønland*. Nuuk: MIPI.
- Moyers, Bill. 1981. "Adventures of a Radical Hillbilly: Bill Moyers Interviews Myles Horton about His Life, Highlander, and His Philosophy of Education." Retrieved (<http://vimeo.com/30650519>).
- Mulenga, Derek. 1999. "Reflections on the Practice of Participatory Research in Africa." *Convergence* 32(1/4):33.
- Månson, Per. 2000. "Karl Marx." in *Klassisk og Moderne Samfundsteori*, edited by Heine Andersen and Lars Bo Kaspersen. København: Hans Reitzels Forlag.
- National Anthropological Archives. 1962. *Fox Field Notes and Fox Project Records*. Maryland. Retrieved (<http://www.nmnh.si.edu/naa/fa/tax4802.pdf>).
- Nielasen, Birgit. 2007. *Sundhed På Toppen: Resultater Fra Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Undersøgelsen I Grønland I 2006*. Nuuk: Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.
- Nielsen, Anne Grete. 1998. *Grønlandsk Kvindeliv - Liv I Danmark: 12 Kvinders Erfaringer Med "Projekt for Grønlændere": En Evalueringsrapport Fra Det Grønlandske Hus I Aalborg 1998*. Aalborg: Det Grønlandske Hus i Aalborg.
- Nielsen, Kurt Aagaard. 1988. "Hvad Kan Man Lære I et Fremtidsværksted?" *Dansk pædagogisk tidsskrift* 36(1):10–13.
- Nielsen, Kurt Aagaard. 1996. *Arbejdets Sociale Orientering: En Industrisociologisk Undersøgelse Af Forholdet Imellem Arbejdslivsdemokrati Og Mulighederne for Bæredygtighed I Industrielle Moderniseringsprocesser*. Kbh.: Sociologi.
- Nielsen, Kurt Aagaard. 2001. "Eksperimentelle Metoder Og Aktionsforskning - Om Sociale Eksperimenter Og Aktionsforskning Som Kvalitativ Arbejdslivsforskning." in *Kvalitative metoder - fra metateori til markarbejde*, edited by Lise Drewes Pedersen Kirsten Bransholm & Nielsen. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

- Nielsen, Kurt Aagaard. 2009. "Aktionsforskningens Videnskabsteori - Forskning Som Forandring." in *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne - På tværs af fagkulturer og paradigmer*, edited by Lars Fuglsang and Poul Bitsch Olsen. Roskilde Universitetsforlag.
- Nielsen, Kurt Aagaard. 2012. "Aktionsforskningens Historie - På Vej Til Et Refleksivt Akademisk Selskab." in *Aktionsforskning - en grundbog*, edited by Gitte Duus, Mia Husted, Karin Kildedal, Erik Laursen, and Ditte Tofteng. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Nielsen, Kurt Aagaard, and Birger Steen Nielsen. 2005. "Kritisk Utopisk Aktionsforskning." in *Psykologiske og pædagogiske metoder : Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis*, edited by Torben bechmann Jensen and Gerd Christensen. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Nielsen, Kurt Aagaard, and Birger Steen Nielsen. 2006. "Methodologies in Action Research." Pp. 63–87 in *Action Research and Interactive Research*, edited by Lennart Svensson. Maastricht: Shaker Publishing.
- Nørby, Hanne, and Tine Curtis. 2005. *Illoqarfik Peqqissoq: Qasigiannguani Inuunerup Naleqqassusia Peqqissuserlu Pillugit Aaqqissuussineq: Et Projekt Om Livskvalitet & Sundhed I Qasigiannguut*. Nuuk: Peqqissutsimut Pisortaqaarfik.
- Ogden, Russel. 2008. "Anonymity." Pp. 16–17 in *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*, edited by Lisa M. Given. London: Sage Publications.
- Olésen, Peter, Birger Steen Nielsen, and Kurt Aagaard Nielsen. 1996. *Forskningsværksted Om Fiskeriarbejderuddannelse - Rapport Fra Industri Og Lykke*. Roskilde.
- Olsen, Dorthe. 2013. "Drab På et-Årig: Naboer Har Ellers Advaret Kommunen." *Sermitsiaq*, September 9.
- Paldam, Martin. 1994. *Grønlands Økonomiske Udvikling : Hvad Skal Der Til for at Lukke Gabet?* Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Pasmore, William. 2006. "Action Research in the Workplace: The Socio-Technical Perspective." in *The Sage Handbook of Action Research*, edited by Peter Reason and Hilary Bradbury. London: Sage Publications.
- Pateman, Carole. 1989. *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paulsen, Susan. 2002. "Danmarks Første Professor I Socialt Arbejde." *Socialrådgiveren* 14.
- Payne, Malcolm. 2006. *Teorier I Socialt Arbejde*. Kbh.: Hans Reitzel.
- Pedersen, Birgit Kleist, and Jette Rygaard. 2003. "Grønlandske Unge Mellem Tradition Og Globalisering." in *Ung i utkant. Aktuell forskning om glesbygdungdomar i Norden*, edited by Helena Helve. København: Nordiska Ministerrådet.
- Pedersen, Cecilia Petrini, and Peter Bjerregaard. 2012. *Det Svære Ungdomsliv - Unges Trivsel I Grønland 2011 - En Undersøgelse Om De Ældste Folkeskoleelever*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Peltonen, Markku. 1996. "Introduction." in *The Cambridge Companion to Bacon*, edited by Markku Peltonen. Cambridge: Cambridge University Press.
- Petersen, Anders, and Rasmus Willig. 2011. "The Demand for Flexibility as a Process of Disenfranchisement." *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory* 12(3).
- Petersen, Robert. 1980. *Det Ændrede Samfund Og Børnenes Situation*. Godthåb: Kalaallit Nunaanni Naqiterisitsisarfik.
- Ramsay, Anders. 2000. "Frankfurterskolen." in *Klassisk og Moderne Samfundsteori*, edited by Heine Andersen and Lars Bo Kaspersen. København: Hans Reitzels Forlag.
- Rasmussen, Henriette. 2006. "Fra Forskning I Grønland Til Grønlandsk Forskning." in *Grønland i verdenssamfundet: udvikling og forandring*, edited by Hanne Petersen. Nuuk: Atuagkat.
- Reason, Peter, and Hilary Bradbury. 2006. *Handbook of Action Research: The Concise Paperback Edition*. London: SAGE.
- Reason, Peter, and Hilary Bradbury. 2008. *The Sage Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice*. London: SAGE Publications.
- Riffe, Holly A., and Mary Ellen Kondrat. 1997. "Social Worker Alienation and Disempowerment in a Managed Care Setting." *Journal of Progressive Human Services* 8(1):41–55.
- Riger, Stephanie. 1993. "What's Wrong with Empowerment." *American Journal of Community Psychology* 21 nr. 3:279–92.
- Ritzau. 2013. "Hver 4. Unge Grønlænder Har Tænkt På Selvmord." *DR Indland*, April 18.
- Rosing Olsen, Ove. 1997. *Kullorsuaq: Nunaqarfup Toqqissisimaffiusup Ineriartortullu Ilisaritinneqarnera 1996*. Nuuk: Eskimo Management.
- Sachs, Therese. 1986. "Grønlandsforskningen: Et Inferno Mellem Videnskabelighed Og Anvendelsesorientering?" *Samfundsøkonomen* 4(3):4–8.
- Schnohr, Christina, Sissel Lea Nielsen, and Steen Wulff. 2007. *Børnefattigdom I Grønland: En Statistisk Analyse Af Indkomstdata for Husstande Med Børn*. Nuuk: MIPI.
- Schwerdtfeger, Henning, Margrethe Sørensen, and Hans Gullestrup. 1975. *Atangmik-Rapporten*. Kbh.: Institut for Organisation og Arbejdssociologi.

- Seeman, Melvin. 1959. "On The Meaning of Alienation." *American Sociological Review* 24(6):783–91.
- Sen, Amartya. 2000. *Development as Freedom*. New York: ALFRED A. KNOPF.
- Sermersooq Kommuneqarfik. 2013. "Model Af Familiernes Hus Udtilles."
- Skatte- og Velfærdscommissionens betænkning. 2011. *Børn Og Unge*. Nuuk.
- Skjervheim, Hans. 1996. *Deltaker Og Tilskodar - Og Andre Essays*. Oslo: Aschehoug.
- Small, Albion W. 1895. "Static and Dynamic Sociology." *American Journal of Sociology* 1(2):195–209.
- Smith, Linda Tuhiwai. 2012. *Decolonizing Methodologies*. London: Zed Books.
- Smith, Linda Tuhiwai. 2014. "Social Justice, Transformation and Indigenous Methodologies." in *Ethnographic Worldviews - Transformations and Social Justice*, edited by Robert Rinehart, Karen N. Barbour, and Clive C. Pope. Dordrecht: Springer.
- Somekh, Bridget. 2008. "Action Research." Pp. 33–35 in *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*, edited by Lisa M. Given. London: Sage Publications.
- Stern, Pamela. 2006. "From Area Studies to Cultural Studies to a Critical Inuit Studies." in *Critical Inuit Studies - An Anthology of Contemporary Arctic Ethnography*, edited by Pamela Stern and Lisa Stevenson. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Stoecker, Randy. 2012. *Research Methods for Community Change: A Project-Based Approach*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Stromquist, Nelly P. 1995. "The Theoretical and Practical Bases for Empowerment." in *Women, Education and Empowerment: Pathways towards Autonomy*, edited by Carolyn Medel-Anonuevo. Hamburg: UNESCO Institute for Education.
- Swantz, Marja-Liisa. 1975. "Research as an Educational Tool for Development." *Convergence* 8(2):44–52.
- Sørensen, Margrethe, Hans Gullestrup, and Henning Schwerdtfeger. 1976. *Kangâmiut: Påtvungne Udviklingsproblemer I En Grønlandsk Bygd*. Kbh.: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Sørensen, Aage B. 1992. "Aktionsforskning Om Og I Arbejdslivet." *Tidsskrift for samfunnsforskning* 3(1992):213–30.
- Tax, Sol. 1958. "The Fox Project." *Human Organization* 17 nr. 1:17–19.
- Tham, Pia. 2007. "Why Are They Leaving? Factors Affecting Intention to Leave among Social Workers in Child Welfare." *British Journal of Social Work* 37(7):1225–46.
- Tham, Pia, and Gabrielle Meagher. 2009. "Working in Human Services: How Do Experiences and Working Conditions in Child Welfare Social Work Compare?" *British Journal of Social Work* 39(5):807–27.
- Thorslund, Jørgen. 1989. *Ungdomsselvord I Grønland 1977-86: En Socialpsykologisk Undersøgelse*. Nuuk: [Forebyggelsesrådet i Grønland].
- Thorslund, Jørgen. 1992. *Ungdomsselvord Og Moderniseringsproblemer Blandt Inuit I Grønland*. Holte: SocPol.
- Tofteng, Ditte, and Mia Husted. 2011. "Theatre and Action Research: How Drama Can Empower Action Research Processes in the Field of Unemployment." *Action Research* 9(27).
- Togebj, Lise. 2002. *Grønlandere I Danmark - En Overset Minoritet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Trist, Eric. 1971. "A Socio-Technical Critique of Scientific Management." in *The Edinburgh Conference on the Impact of Science and Technology*. Edinburgh.
- Trist, Eric L., Gerald I. Susman, and Grant R. Brown. 1977. "An Experiment in Autonomous Working in an American Underground Coal Mine." *Human Relations* 30(3):201–36.
- U.N. 1948. "FN's Verdenserklæring Om Menneskerettigheder." Retrieved (<http://www.menneskeret.dk/>).
- Udvalget For Samfundsforskning I Grønland. 1960. *Rapport Til Grønlands Landsråd Om Alkohol Situationen I Grønland*. Kbh.: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
- Udvalget For Samfundsforskning I Grønland. 1961. *Udvalget for Samfundsforskning I Grønland*. Kbh: Udvalget for Samfundsforskning i Grønland.
- Udvalget For Samfundsforskning I Grønland. 1963. *Befolkningssituationen I Vestgrønland: Bebyggelsespolitik Og Befolkningsudvikling*. [København]: Udvalget.
- Udvalget vedr. Grønlandsforskning. 1981. *Samfundsforskning I Grønland: 1. Del Af Indstillingen Om Samfundsforskning I Grønland Udarbejdet Af Udvalget Vedr. Grønlandsforskning Nedsat Af Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd*. Kbh.: Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd.
- Udvalget vedr. Grønlandsforskning. 1983. *Forskningsprojekter Om Grønlandske Kvinder 1982-1984*. København: Udvalget vedr. Grønlandsforskning.
- Uggerhøj, Lars. 2005. "Menneskelighed I Mødet Mellem Socialarbejder Og Klient - Ideal Eller Realitet?" in *Det magtfulde møde mellem system og klient*, edited by Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen, and Nils Mortensen.
- Villa, Dana. 2009. "Hannah Arendt, 1906-1975." *The Review of Politics* 71(1):20–36. Retrieved (<http://www.jstor.org/stable/25655783>).

- Wagner Sørensen, Bo. 1992. *Magt Eller Afmagt?: Køn, Følelser Og Vold I Grønland*. [Kbh.]: Akademisk Forlag.
- Waldenfels, Bernhard. 2002. "Levinas and the Face of the Other." in *The Cambridge Companion to Lévinas*, edited by Simon Critchley and Robert Bernasconi. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wang, C., and M. A. Burris. 1997. "Photovoice: Concept, Methodology, and Use for Participatory Needs Assessment." *Health Education & Behavior* 24(3):369–87. Retrieved August 18, 2013 (<http://heb.sagepub.com/cgi/content/long/24/3/369>).
- Webb, Caroline M., and John Carpenter. 2012. "What Can Be Done to Promote the Retention of Social Workers? A Systematic Review of Interventions." *British journal of social work* 42(7).
- Whyte, William Footes. 1955. *Street Corner Society*. edited by William Foote Whyte. Chicago: The University of Chicago Press.
- Wiggershaus, Rolf. 1995. *The Frankfurt School: Its History, Theories, and Political Significance*. Cambridge: Polity Press.
- Willig, Rasmus. 2009. *Umyndiggørelse: Et Essay Om Kritikens Infrastruktur*. Kbh.: Hans Reitzel.
- Wilson, Helen, and Annette Huntington. 2006. "Deviant (M)others: The Construction of Teenage Motherhood in Contemporary Discourse." *Journal of Social Policy* 35:59–76.
- Winther, Gorm. 2004. *Demokrati Og Magt I Grønland*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- World Health Organization. 2011a. *Global Status Report on Alcohol and Health*. Switzerland: WHO Press.
- World Health Organization. 2011b. "Suicide Rates per 100,000 by Country, Year and Sex."
- Wright, Erik Olin. 1985. *Classes*. London: Verso.
- Wright, Erik Olin. 1991. "Hvad Er Analytisk Marxisme." *Tiden* 52(3).
- Wright, Erik Olin. 1993. "Class Analysis, History and Emancipation." *New Left review, Nov-Dec 1993* 202:15–35.
- Wright, Erik Olin. 1997. *Class Counts - Comparative Studies in Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wright, Erik Olin. 2006. "Compass Points." *New Left review* 41:93–126.
- Wright, Erik Olin. 2010. *Envisioning Real Utopias*. London: Verso.
- Wulff, Steen, and Sissel Lea Nielsen. 2007. "FN's Børnekonvention Og Barnets Ret Til En Tilstrækkelig Levestandard." *Børns levestandard i Grønland*, 3.



# Register

Registret omfatter ikke afsnittet med artikler

## 3

32 skoler, 127, 187

## A

Adorno, 116, 117, 129, 131  
Advocacy, 143, 195  
Andersen, John, 141, 142, 145, 155, 158, 195  
Appalachia, 128, 139  
Arnstein, Sherry, 133

## B

Bauman, Zygmunt 115, 127  
Becker, Howard, 155  
Berliner, Peter 111  
Bloor, Mick, 169  
Bonfil, Guillermo, 135  
Brydon-Miller, Mary, 131, 132  
Buber, Martin 170

## C

Community Based Participatory Research, 112

## D

Deltagende aktionsforskning, 18, 21, 109, 116, 120,  
132, 135, 138, 144, 145, 151, 162, 172  
Deskilling, 175  
Disempowerment, 152, 173, 174, 183  
Disenfranchisement, 173  
Durkheim, Emile 131, 174

## E

Elden, Max, 133, 134  
Emancipatory social science, 120  
Empowerment, 135, 138-145, 154, 155, 168, 173  
Etik, 169  
E-voicing, 193

## F

Fetterman, David, 148  
Foreningsfrihed, 191  
Freire, Paulo 20, 115, 116, 130-138, 141, 144, 173  
fremmedgørelse, 118, 129, 173, 174, 183

Fremtidsværksted, 153-156, 159, 161, 164, 169  
Fænomenologisk Mødeetik, 169, 170, 171

## G

G50- og G60-reformerne, 106  
Gaventa, John, 128, 129, 139  
Giroux, Henry, 144  
Goldschmidt, Verner, 107  
Gramsci, Antonio, 131, 160, 189, 190  
Guldborg Chemnitz., 107

## H

Hegemoni, 160, 161  
Heilmann, Stephen, 110  
Henriette Rasmussen, 110  
Highlander, 162  
Hilsen, Inga, 128  
Horkheimer, Max, 117, 131  
Husted, Mia, 154, 159

## I

Illoqarfik Peqqisoq, 111, 154  
International Labour Organization, 138  
Israel, Joachim, 174

## J

Jungk, Robert, 153, 156, 157

## K

Kapabilitet, 121, 193  
Kapacitet, 121, 122, 143, 177, 189, 193  
Kapacitetsopbygning, 168, 187, 190-194  
Kleist petersen, birgit, 111  
Kommuneqarfik sermersooq, 3, 134  
Kontraktuel etik, 169, 170, 171  
Kritisk etik, 169, 171  
Kritisk sociologi, 18, 117, 120, 145  
Kvale, Steinar 149, 163, 169

## L

Lévinas, Emmanuel 170  
Løgstrup, KE, 170

## M

Maguire, Patricia, 144  
Mandic, Olec 115  
Martha Flaherty, 188  
Marx, Karl, 115-118, 127, 129, 131, 144, 169-174, 189  
Mathisen, Thomas, 113  
Matu Projektet, 112  
McClelland, Charles, 194  
Medonos, Jakub, 111  
Merton, Robert, 174  
Mills, C. Wright 115, 117  
Montero, Maritza, 115, 135, 170  
Mulenga, Derek, 145  
Myles Horten, 162  
Müller, Rolf, 153, 56, 157  
Mærkesager, 163, 166, 190-192

## N

Nielsen, Birger Steen, 127, 154  
Nielsen, Kurt Aagaard, 125, 127, 137, 154, 156  
NIISIP, 3, 9-19, 134, 138, 162-168, 172, 173, 183-187,  
190-195, 209, 216-218  
Nussbaum, Martha, 121, 193, 195

## O

Organisk intellektualitet, 188, 189, 190, 195  
Orlando, Fals Borda, 127, 131, 135, 137, 187

## P

Participatory action research, 18  
Pateman, Carole, 132  
Payne, Malcolm, 195  
Personaleomsætning, 151, 162, 178  
Petersen, Robert, 110, 111  
Professionen, 14, 16, 17, 112, 151-155, 173-178  
Paamiut اساسارا, 154

## Q

Qaasuitsup Kommunea, 113

## R

Ryggaard, Jette, 111

## S

Seeman, Melvin, 174, 177  
Sen, Amartya, 121, 193  
Skjervheim, HAns, 106, 113, 135, 137  
Smith, Linda Tuhiwai, 110, 120  
Socialpolitik, 99, 150, 175, 176, 187, 195  
Socialrådgiver, 3  
Stoecker, Randy, 163  
Strip mining, 128

## T

Taylor, James, 133, 134  
Tofteng, Ditte, 154, 159  
Traditionelle intellektuelle, 189  
Transformation, 121, 142  
Trist, Eric, 127, 128  
Trivsel, 108, 131, 157, 161

## U

Utopi, 122, 154

## V

Videnskolonisering, 110, 120

## W

Weber, Max, 118  
Whyte, William f., 155  
Willig, Rasmus, 119, 173  
Wright, Erik Olin, 115-122, 138, 153, 155, 174  
Www.niisip.gl, 193



# Bilagsliste

Bilag 1: Interviewspørgsmål

Bilag 2: Temaspørgsmål til fokusgrupper

Bilag 3: Ekspertinterviewspørgsmål

Bilag 4: Kompileret tabel fra Grønlands Statistik over kvinder mellem 15-44 år i 2003 & 2008

Bilag 5: Tidsplan for endags-fremtidsværksted i kommunen

Bilag 6: Introduktionsbrev og første workshopmøde med NIISIP

Bilag 7: Brugervejledning til NIISIP's hjemmeside

## BILAG 1: INTERVIEWSPØRGSMÅL

Hvor lang tid har du været ansat?  
Hvad er dine overordnede arbejdsopgaver?  
Hvad vil du sige er dine vigtigste opgaver?  
Hvad er en god arbejdsperiode for dig?  
Hvad gør at du føler dig modarbejdet?

### Tema:

Samarbejde, ind/ud – på tværs  
Kendskab til evaluering/erfaring  
Tanker om arbejdet  
Tanker om at være med i et  
forsknings projekt

Disse spørgsmål blev gennemført i de første to interviews, som forløb på samme dag. Dernæst blev spørgsmålene udvidet i de efterfølgende 12 interviews.

Hvad gør du i akutte situationer – der hvor I skal gøre et eller andet?  
Hvordan bruger man sine fornemmelser i det her arbejde?  
Oplevelsen af at være i et arbejde med pludselige afbrydelser  
Hvornår er man rutineret i det her arbejde?

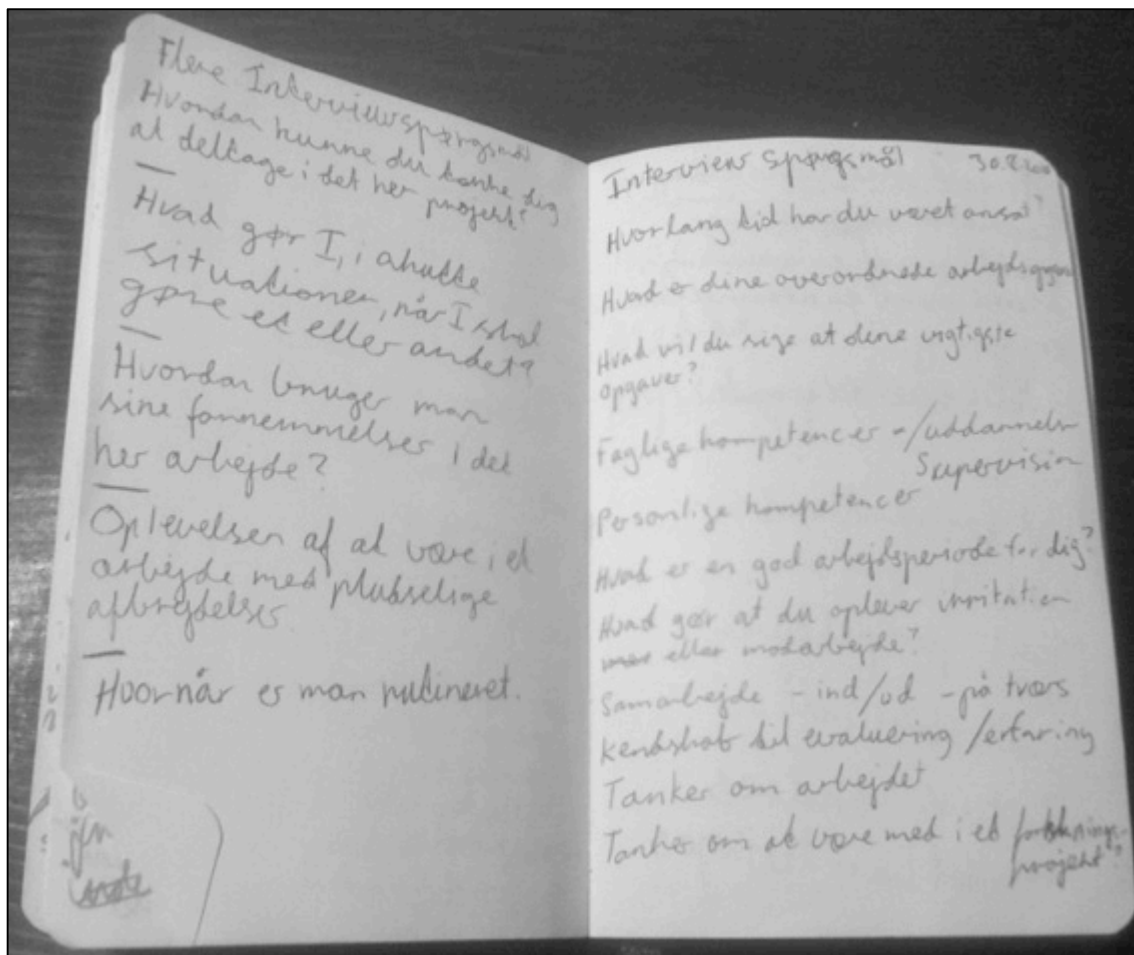


Foto 13: Notesbog med interviewspørgsmål

## **BILAG 2: TEMASPØRGSMÅL TIL FOKUSGRUPPER**

### **Fokusgruppe 1**

#### **Interviewspørgsmål til første gang d. 8.10.2010**

##### **Prøv at snakke jer frem til kernen af socialt arbejde?**

- Hvordan genkender I kernen i jeres daglige arbejde?
- Hvordan kunne elementer fra jeres beskrivelse være tydelige i det daglige arbejde?

##### **Hvordan ser I jeres muligheder for at forbedre vilkårene for udsatte børn og deres familier?**

- Hvordan kan man forbedre jeres muligheder?

##### **Hvordan skaber man en god balance mellem papirarbejde og klientarbejde?**

- Kan man undvære papirarbejde i socialt arbejde?

##### **Hvorfor laver man socialt arbejde, hvis det er hårdt, og man risikerer stress?**

- hvorfor gør I det?

##### **Hvad betyder faglighed i jeres arbejde?**

- hvordan gør det en forskel at have en uddannelse
- kan I mærke, at I bruger viden fra de kurser, seminarer, temadage som I deltager i?

##### **Hvornår bliver arbejdet personligt?**

- hvilken slags person skal man være for at være udføre socialt arbejde?

##### **Hvad betyder fornemmelser for jeres arbejde?**

- hvordan bruger i jeres fornemmelser i arbejdet?

##### **Hvad er et fagligt skøn?**

- hvad kan hjælpe med til at træffe et godt fagligt skøn?

##### **Hvem anerkender jer som faggruppe**

- føler I at jeres arbejde bliver anerkendt i det tværfaglige samarbejde?

##### **Hvordan kunne I blive mere anerkendt?**

## **Fokusgruppe 2**

### **Interviewspørgsmål til første gang d. 15.10.2010**

(Inden mødet uddeles afsnittet om Børne- og ungepolitikken)

#### **Hvilke forventninger har I til ledelsen (afdelings- og fagchef)?**

- hvad betyder ledelse for jeres arbejde?
- mange af jer snakker om synlighed

#### **Hvordan er jeres kontakt til topledelsen (direktørerne)?**

- ønsker I mere kontakt?
- hvordan skulle den kontakt foregå?

#### **Kommunikationen mellem jer og ledelsen?**

- flere synes der er for lidt kommunikation er det rigtigt?
- hvordan kunne den forbedres?

#### **Hvordan er jeres kontakt med den politiske ledelse?**

- hvor ofte har I mødtes eller fået information fra formanden for Velfærdsudvalget (Astrid Fleischer Rex) eller Borgmesteren?

#### **Føler I jer anerkendt af ledelsen og den politiske ledelse?**

- får I komplimenter for jeres indsats?
- viser de jer opmærksomhed?

#### **Blev I inddraget i udformningen af den nuværende Børne- og Ungepolitik?**

- Hvis ja, hvordan og hvordan var det?
- Hvis nej, hvordan kunne I tænke jer at være blevet inddraget?

#### **Refleksion over jeres faggruppes rolle i Børne- og Ungepolitikken**

- Visionerne, i den sidste vision Børn og unge med særlige behov.
- Hvad forstår I ved særlig indsats?
- Kan man tilbyde en særlig indsats i dag?  
(øh? boligsituationen - tværpolitisk-indsats)

#### **Børne- og Ungepolitikken indvirkning på det sociale arbejde**

- Har I lavet om på procedurer efter at politikken blev lavet?

#### **Hvad kunne I gøre for at jeres arbejde blev mere synligt for politikerne?**

- Bud på tiltag

### **BILAG 3: EKSPERTINTERVIEWSPØRGSMÅL**

#### Faglighed i det sociale arbejde

Hvordan vurderer du socialrådgiverfagets status i Grønland på nuværende tidspunkt?

Kan man tale om socialrådgivernes faglige identitet?

Hvis I har krav/forventninger til en socialrådgiver i dag, hvordan kan de så formuleres?

Hvordan kan den grønlandske socialrådgiver sammenlignes med socialrådgivere fra andre lande (komparativt perspektiv)?

#### Mobilitet / jobskifte og den lave anciennitet på arbejdspladserne

Er den berettede høje mobilitet og store jobskifte noget, som I forholder jer til?

#### Studieordningen

I hvilket omfang søger I indflydelse på socialrådgiveruddannelsens udformning?

Er der noget helt specifikt en socialrådgiver her i landet skal kunne?

#### Evalueringer i det sociale arbejde

Hvordan oplever du, at evalueringer i det sociale arbejde er en prioritet Status- eller procesevalueringer?

Har man en orientering mod evidensbaseret eller lignende styringsværktøjer i det sociale arbejde.

Er det noget man vægter, når der deles midler ud til forskning og udviklingsprojekter?

#### Organiseringen af det sociale arbejde

Sammenspillet med administrationen og praksis eller mellem den udførende og den organiserede/politiske del.

I hvilket omfang er der kontakt mellem landets administrerende del i form af departementer og den udførende del kommuner. Hvordan vurderer du jeres kontakt med kommunernes social/velfærdsforvaltninger?

#### Lovgivningen og det politiske niveau

Hvor gode er de ude i kommunerne til at følge lovgivningen?

Er lovgivningen god nok?

Er der mangler og hvilke?

Hvis du skulle komme med nogle bud på hvilke kompetencer fremtidens socialrådgiver skulle have, hvilke skulle det så være?

## BILAG 4: KOMPILERET TABEL FRA GRØNLANDS STATISTIK OVER KVINDER MELLEM 15-44 ÅR I ÅR 2003 & 2008

Født i	2003	2008	Født udenfor	2003	2008
Grønland	I alt	I alt	Grønland	I alt	I alt
Alder	Kvinder	Kvinder	alder	Kvinder	Kvinder
15	434	503	15	19	9
16	415	465	16	14	18
17	317	425	17	16	11
18	374	453	18	12	18
19	365	477	19	28	16
20	392	415	20	19	16
21	375	385	21	21	17
22	324	395	22	20	20
23	324	345	23	24	15
24	264	330	24	31	26
25	282	347	25	44	23
26	267	361	26	39	35
27	278	298	27	43	44
28	229	296	28	61	61
29	247	261	29	40	47
30	266	265	30	67	62
31	291	253	31	54	55
32	329	269	32	53	52
33	396	218	33	49	62
34	487	244	34	49	48
35	498	256	35	45	49
36	548	276	36	61	51
37	494	310	37	31	36
38	547	376	38	50	41
39	518	460	39	37	40
40	441	472	40	39	35
41	498	522	41	35	44
42	434	475	42	38	27
43	394	525	43	35	34
44	373	496	44	39	33
I alt	11.401	11.173	I alt	1.113	1.045
<b>Total</b>			<b>2003</b>		<b>2008</b>
<b>I Alt antal kvinder mellem 15 – 44 år</b>			<b>12.525</b>		<b>12.218</b>

**BILAG 5: TIDSPLAN FOR ENDAGS- FREMTIDSVÆRKSTED PÅ KOMMUNEN**

**Tidsplan for 1 dags Fremtidsværksted med socialarbejdere i Børne- og Familieafdelingen i Sermersooq fredag d. 31. august 2012.**

**Dagen er fra ca. kl. 8:30 – 15:00**

<b>08:30</b>	-	<b>08:45</b>	<b>God-morgen-kaffe &amp; intro til Fremtidsværkstedet</b>
<b>08:45</b>	-	<b>09:30</b>	Kritikfase 1
<b>09:30</b>	-	<b>09:40</b>	Pause (10 min.)
<b>09:40</b>	-	<b>10:25</b>	Kritikfase 2
<b>10:25</b>	-	<b>10:45</b>	Pause + opgave (20 min.)
<b>10:45</b>	-	<b>11:30</b>	Utopifase 1
<b>11:30</b>	-	<b>11:40</b>	Pause (10 min.)
<b>11:40</b>	-	<b>12:30</b>	Utopifase 2
<b>12:30</b>	-	<b>13:15</b>	Frokost (45 min.)
<b>13:15</b>	-	<b>14:00</b>	Handlingsfase 1
<b>14:00</b>	-	<b>14:10</b>	Pause (10 min.)
<b>14:10</b>	-	<b>14:40</b>	Handlingsfase 2
<b>14:40</b>	-	<b>15:00</b>	Afslutning / opsamling

## BILAG 6: INTRODUKTIONSREV OG FØRSTE WORKSHOPMØDE MED NIISIP

Nuuk 15. maj 2012

### Et forsknings-samarbejde med NIISIP

Kære Bestyrelse

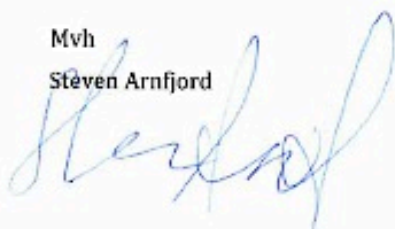
Efter en række samtaler med Sara Abelsen og en med Magdalene Hansen Larsen besluttede vi, at jeg skulle skrive en kort præsentation af mig selv og forskningsprojektet: "Faglighed i det sociale arbejde med børn og familier".

Jeg hedder Steven Arnfjord er 34 år og min familie kom til Grønland da jeg var 7 år. Dog har jeg været i Danmark på uddannelse som blev et længere ophold på 10 år. Jeg er uddannet sociolog fra Roskilde Universitet, efter at jeg kom hjem igen har jeg undervist på Perorsaanermik Ilinniarfik i Ilulissat, så til Nuuk og til Ilisimatusarfik, hvor jeg har stået for noget efteruddannelse under socialrådgiveruddannelsen. Nu er jeg i gang med et 3 årigt ph.d.-projekt om socialt arbejde med børn og familier.

Det vigtige i forskningsprojektet er at have socialrådgivere med som deltagere. Jeg synes det er meget relevant, at der laves det der kaldes aktionsforskning som de professionelle er deltagere i stedet for en eller anden rapport, som bare ender på en hylde på biblioteket eller som en forelæsning på et institut.

Derfor har jeg taget kontakt til NIISIP for, at høre om I var interesserede i et samarbejde. Dels har Sara, Magdalene og jeg snakket om at vi kunne producere en hjemmeside sammen med foreningen og vi kunne samarbejde om at skabe en tydeligere profil af NIISIP, dels for at øge opmærksomheden som kunne give flere medlemmer og dermed større gennemslagskraft i den social politiske debat. Ud af et samarbejde vil NIISIP dels kunne drage fordel af, at jeg vil kunne være sparringspartner med jer omkring idé-udvikling via workshops osv. Jeg vil bruge samarbejdet i forskningssammenhænge som et eksempel på, hvordan man kan bygge bro mellem mennesker der arbejder med rigtige socialfaglige problemstillinger og forskning. Det kunne være spændende at se f.eks., hvordan der ud af et samarbejde kunne komme ny viden om, hvordan vi kan blive klogere på de udfordringer der er i det faglige sociale arbejde, de vilkår som det socialfaglige arbejde har og muligheden for at en forening som NIISIP kan få en større stemme i den social politiske debat.

Mvh  
Steven Arnfjord





## Pænt goddag Alle

Mange tak for invitationen og for mødet i mandags. Jeg er meget glad for, at vi kan samarbejde omkring emner som faglighed i socialt arbejde, og socialrådgiverens betydning i samfundet.

Som lovet kommer her en mail om indholdet af vores møde:

Som udgangspunktet var NIISIP glade for udkastet til en kommende hjemmeside, men indholdet skulle snakkes mere igennem. Der var blandt andet emner som: ”Hvad får man ud af at være medlem af NIISIP”, ”Kan man være passiv medlem?”, ”Hvad er NIISIP’s værdier”.

Jeg tror, at for at kunne svare på de spørgsmål, skal der først komme et udspil fra bestyrelsen, og så kan disse emner tages op på en større generalforsamling i forbindelse med endnu en Socialrådgiver dag. Det er bare et forslag.

Derefter snakkede I og vi mere om at udbrede budskabet, og det at kommunikere, hvor vigtigt det er, at der er faglighed i den sagsbehandling, som bliver lavet rundt om i landet. Samt hvordan NIISIP får flere medlemmer. Hvad med AK, og skal rådgivningsassistenter også inviteres til at blive medlemmer?

Jeg kom med et forslag om, at vi kunne afholde et par workshops, hvilket der var bred enighed om at deltage i. Det er vigtigt, at det er NIISIP, der selv vælger et workshop-tema, således at jeg mere får en rolle som sparringspartner og facilitator end som konsulent, for det vil jeg helst ikke være. Jeg tror på, at hvis ideerne om NIISIP’s fremtid og indhold skal være langtidsholdbare, så skal de komme fra jer.

Vi aftalte to workshops indtil videre.

1. Workshop d. 12. septemberi Peqqissaanermik Ilinniarfimmi - Nal. 16:30 – 19:00  
Vi blev enige om temaet: ”Mærkesager” - opgaven bliver at finde frem til et afgrænset antal mærkesager, som NIISIP står for.
2. Workshop d. 19. septemberi Peqqissaanermik Ilinniarfimmi - Nal. 16:30 – 19:00  
Tema ikke fastsat

Til workshop 1 foreslår jeg, at I hver især møder op med 10 mærkesager.  
”Hvad mener jeg er NIISIP’s vigtigste mærkesager” eller ”Hvad skal NIISIP stå for”.

Min opgave bliver at være sekretær på jeres ideer – vi skriver dem på plancher og får snakket om – om man kan lave en prioriteret rækkefølge. *Vigtigste mærkesag, næste vigtigste , tredje vigtigste mærkesag osv.* Det kommer der helt sikkert nogle relevante ting ud af.

Glæder mig meget til at se jer igen.



I må meget gerne melde tilbage, hvor mange der deltager i Workshop 1.

Mvh  
Steven


## BILAG 7: BRUGERVEJLEDNING TIL NIISIP'S HJEMMESIDE

### 1.0 Guide til opdatering af almindelig tekst på NIISIP's hjemmeside

Udarbejdet til NIISIP af Steven Arnfjord

1. Start med at finde den side, der skal rettes, og klikke på linket nederst til højre på gråbjælken som hedder: Log in
2. Udfyld User name med brugernavnet  
Udfyld password med koden  
Og tryk med venstre museknap på "Log in"
3. Ud for titlen på hver side er der normalt ikonerne og .  
Efter log in er der nu tilføjet ikonet .  
Klik på  for rette i teksten på siden.

I resten af eksemplet arbejder vi med programmet Tekstbehandler , som er inde på hjemmesiden. Vi har brugt punkt 1,2 og 3 til at logge ind og arbejde med en side som i dette eksempel er nyheder. Det er nok den side som der vil blive rettet mest i.

På nyheder klikker vi nu på ikonet .

Dernæst åbnes programmet Tekstbehandler automatisk. Det ser ud som billede 1:  
(Billede 1)

Ilinniartitsisoq.' and 'Læs vores [kronik i Sermitsiaq fra 24 marts.](#)'. The status bar at the bottom shows 'Path: p » span » a' and 'Words: 18'. Navigation buttons for 'Artikel', 'Billede', 'Sideskift', and 'Læs mere' are visible at the bottom." data-bbox="122 502 776 881"/>

**Tekstbehandler**

Titel \*  Gem Annuller

[Toggle Editor]

Font family 12pt Paragraph Styles

**Nyheder**

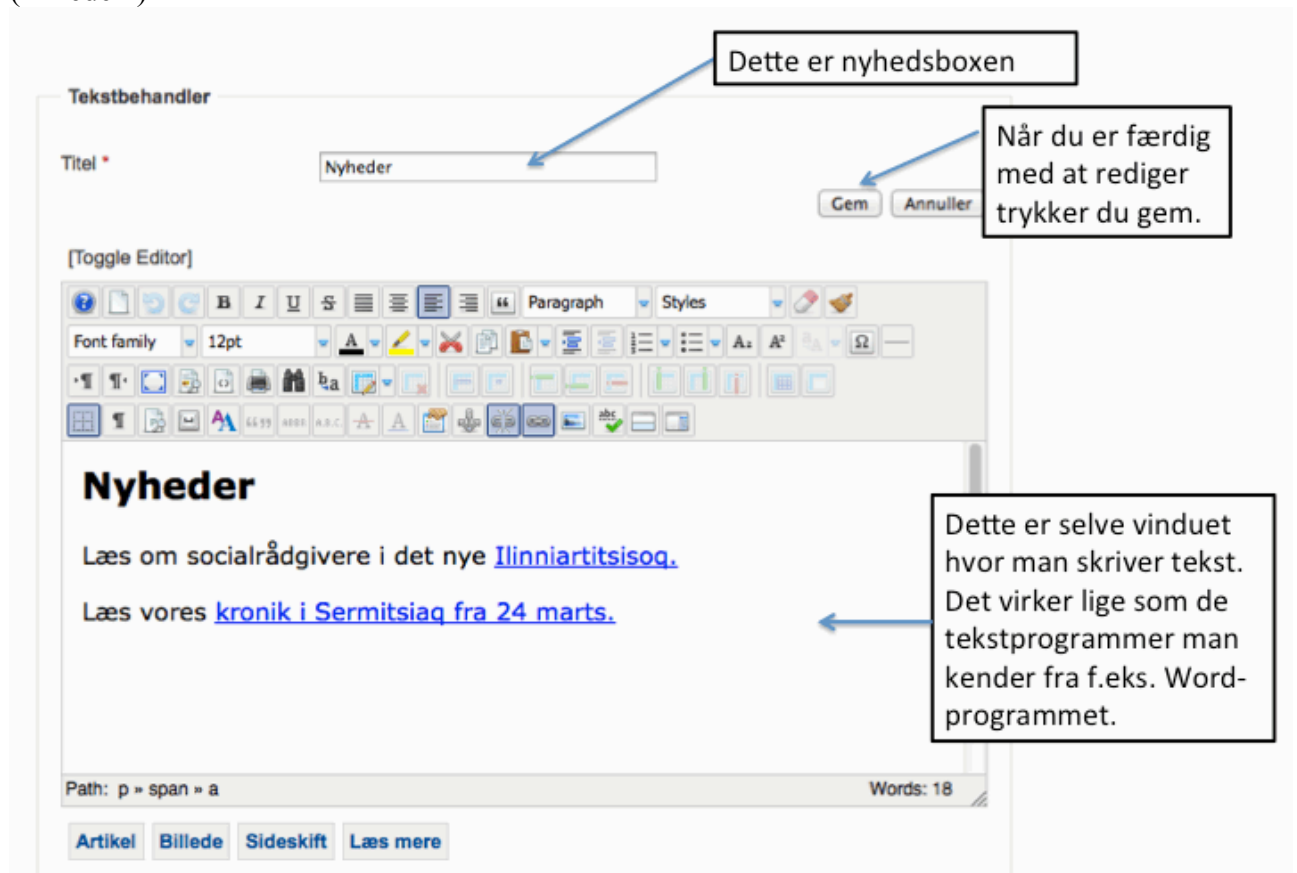
Læs om socialrådgivere i det nye [Ilinniartitsisoq.](#)

Læs vores [kronik i Sermitsiaq fra 24 marts.](#)

Path: p » span » a Words: 18

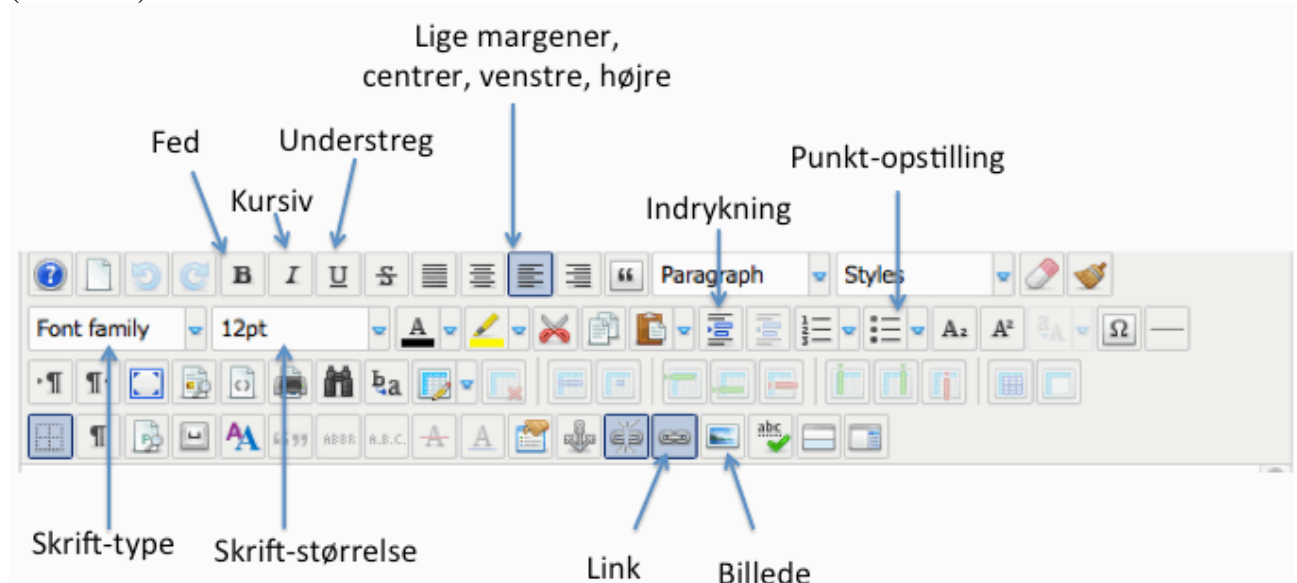
[Artikel](#) [Billede](#) [Sideskift](#) [Læs mere](#)

Dette er basisfunktionerne i tekstbehandleren  
(Billede 2)



I selve vinduet kan vi nu skrive den tekst vi ønsker. Klik på vinduet. Jeg vil foreslå at man lader nyhederne være korte så de er nemme at læse.

Hvis man ønsker at ændre på tekstens størrelse og farve har man rigtig mange muligheder i denne tekstbehandler:  
(Billede 3)



Når man har redigeret teksten færdig, trykker man kom knappen ”Gem” som vist på billede 2.

### **På Grønlandsk og Dansk**

Husk at alt, hvad I skriver bør skrives 2 gange. Dvs. når I f.eks. har skrevet en nyhed på det ene sprog, så skal I gå over til siden med det andet sprog og også rette teksten der.

### **Få hjælp**

I må endelig ikke være bange for at lave fejl.

Hvis der skulle gå et eller andet galt, eller I får gemt noget forkert, så prøv at gentage punkt 3 og rette det, I gerne vil have rettet.

I kan altid skrive en mail til [star@uni.gl](mailto:star@uni.gl)

Så skal jeg se, hvad jeg kan gøre.